

LINEAR LIBRARY
C01 0072 3659

Stinkafrikaners

Romanteks en besinning

deur

Tom Dreyer

Voorgelê ter vervulling van die
vereistes vir die graad

Magister Artium (Skeppende Skryfwerk)

in die Fakulteit Geesteswetenskappe,
Universiteit van Kaapstad

PROMOTOR: Etienne van Heerden
September 1999

The copyright of this thesis vests in the author. No quotation from it or information derived from it is to be published without full acknowledgement of the source. The thesis is to be used for private study or non-commercial research purposes only.

Published by the University of Cape Town (UCT) in terms of the non-exclusive license granted to UCT by the author.

Erkenning

Hiermee wil ek graag my promotor, Etienne van Heerden, vir sy deurlopende belangstelling, ondersteuning en motivering bedank.

Verklaring

Hiermee verklaar ek, die ondergetekende, dat hierdie my eie werk is en dat dit nie gedeeltelik of in die geheel vir enige graad aan 'n ander universiteit voorgelê is nie.

Signed by candidate

Signature Removed

Tom Dreyer

September 1999

Inhoud

1 Teoretiese besinning

“Versny soos ’n film” - die kodes *kyk* en *geweld* in
Stinkafrikaners

1.1 Inleidend	vi
1.2 Skrywer	viii
1.3 Teks	
1.3.1 Plot	xii
1.3.2 Ruimte	xvi
1.3.3 Karakterisering	xxi
1.4 Leser	xxvii
1.5 Bibliografie	xxix

2 Manuskrip

<i>Stinkafrikaners</i>	1
------------------------------	---

1 Teoretiese besinning

“Versny soos ’n film” - die kodes *kyk* en *geweld* in *Stinkafrikaners*

1.1 Inleidend

In die bladsye wat volg, neem ek enkele aspekte van *Stinkafrikaners* onder die loep. Ek wil benadruk dat ek nie daarop aanspraak maak dat hierdie opmerkings enige hoër waarheidswaarde het omrede ek die skrywer van die teks onder bespreking is nie. Na produksie van die teks is die skrywer immers net nog een van die lesers daarvan en nie in enige bevoorregte posisie nie.

Myns insiens is 'n teks op interessante maniere met die konteks waarin dit sy beslag gevind het, verweef. Hierdie ontleding sal daarom, benewens 'n studie van strukturele eienskappe van die teks, ook kyk na kontekste en invloede wat op my as skrywer ingespeel het, asook na die interaksie tussen teks en leser.

Die kommunikasiemodel wat deur die linguïst Roman Jakobson voorgestel is, bied myns insiens 'n handige struktuur om sodanige bespreking te fasiliteer. Jakobson argumenteer dat daar in enige kommunikasiedaad drie hoofkomponente onderskei kan word: die sender, die boodskap self en die ontvanger daarvan. Hierdie basiese model kan soos volg uiteengesit word:

Sender > Boodskap > Ontvanger (Pratt 1977:30)

Herlei in terme van geskrewe kommunikasie, kan hierdie verwantskap soos volg uitgedruk word:

Skrywer > Teks > Leser

In hierdie teoretiese besinning kyk ek agtereenvolgens na hierdie drie komponente. 'n Belangrike aspek van Jakobson se model is sy aanspraak dat enige kommunikasiedaad 'n funksie het - wat sal afhang van watter een van bogenoemde komponente beklemtoon word. Wanneer die fokus op die sender (in hierdie geval dus die skrywer) val, het 'n kommunikasiedaad 'n emotiewe funksie - dit funksioneer as 'n soort uitlaatklep om uiting aan sy of haar gevoelens te gee. Wanneer die ontvanger (leser) vooropgestel word, het 'n kommunikasiedaad 'n konatiewe funksie - d.w.s. die skrywer probeer een of ander verandering in die leser se optrede of sienswyses teweegbring (Morgan & Welton 1992:125). Hierteenoor val die fokus in 'n kommunikasiedaad wat 'n poëtiese funksie het, op die boodskap (teks) self, op die strukture en teksture daarvan.

Myns insiens is dit belangrik om te onthou, en dit is trouens 'n aspek wat deur Jakobson beklemtoon word, dat 'n gegewe kommunikasiedaad nie noodwendig in net een van hierdie

kategorieë val nie. Persoonlik voel ek dat in die geval van 'n roman die poëtiese funksie domineer - vandaar die relatiewe gewig wat ek aan 'n bespreking van die teks self gee. Terselfdertyd is dit egter, uit hoofde van Jakobson se benadering, moontlik om 'n sensitiwiteit te behou vir die situering van skrywer en leser in 'n sekere tyd en ruimte, en vir die invloede wat in sodanige konteks op hulle inspeel.

Tydens die skryf van die roman het dit vir my duidelik geword dat die kodes *kyk* en *geweld* belangrik is, daarom gebruik ek hulle as uitgangspunt in my toepassing van bogemelde literêre kommunikasiemodel. Verskeie oorwegings motiveer die fokus op hierdie twee kodes.

Geweld

Geweld is myns insiens onlosmaaklik deel van die hedendaagse Suid-Afrikaanse konteks - en bied dus 'n logiese invalshoek om die omstandighede waarin die teks geproduseer is en ontvang sal word, te belig. 'n Verdere motivering vir die fokus op *geweld* is die teks se ooglopende "behepthed" daarmee. Die uitbeeld van geweld of van 'n fiksionele ruimte waarin geweld deurgaans onder die oppervlakte smeul, is waarskynlik die aspek van die teks wat 'n leser by die eerste lees die meeste sal opval. In die loop van hierdie ontleding word vrae soos die verhouding tussen werklike geweld en teksgeweld aan die orde gestel. Is laasgenoemde 'n "weerspieëling" van die wêreld waarin ons leef, of is dit bloot "fiksioneel", 'n strategie wat die skrywer gebruik om sekere effekte te bereik? Hoe skakel die leser hierby in?

Kyk

Daar is eweneens velerlei motiverings vir die vooropstelling van die *kyk*-kode. Die eerste rede is dat dit 'n deurlopende kode in my vorige gepubliseerde werk is, en myns insiens in *Stinkafrikaners* verder uitgebou word. (Dieselfde is tot 'n groot mate ook waar van die *geweld*-kode.) 'n Belangriker rede vir die klem op die konsep *kyk* is egter die eksplisiet visuele aanslag van die roman. Soos uit my bespreking van spesifieke tekstuele kenmerke blyk, is daar 'n verband tussen die kode *kyk* en die aard van die plot. Verder speel hierdie kode ook 'n belangrike rol in ruimteskepping en karakterisering - die wêreld van die roman word hoofsaaklik visueel uitgebeeld, in terme van *wat* die verteller en karakters "sien", terwyl *hoe* karakters sien dikwels 'n aanduiding van hul gemoedstoestand, persoonlikheid of wêreldbeeld verskaf.

Hierdie klem op die visuele sluit aan by 'n verdere motivering vir die gebruik van die konsep *kyk* ter ontsluiting van die teks, wat verband hou met die bronne waaruit ek my

inspirasie geput het. Ek het my teks (bewustelik, maar sekerlik ook onbewustelik) eerder op televisie en rolprente gemodelleer as op enige identifiseerbare literêre voorganger. Hierdie teoretiese besinning ondersoek hierdie invloed, en lig aspekte van die teks uit wat as “filmies” beskou kan word.

1.2 Skrywer

Hierdie onderafdeling gee aandag aan die eerste komponent van Jakobson se kommunikasiemodel: die skrywer. Ek wil kortliks verslag doen oor invloede en kontekste wat op my as jong Suid-Afrikaanse skrywer ingespeel het. Die kodes *kyk* en *geweld* bied ’n handige vertrekpunt deurdat hulle onlosmaaklik met hierdie invloede en kontekste verweef is - iets wat ek vervolgens demonstreer deur na my eie vroeëre bemoeienis met die idees *kyk* en *geweld*, die invloed van die Suid-Afrikaanse konteks, asook die invloed van televisie en film, te kyk.

1.2.1 Vroeëre bemoeienis met *kyk* en *geweld*

My belangstelling in die meganika van *kyk*, in *wat* mense sien en *hoe* hulle dit sien, kom reeds in my eerste gepubliseerde werk in die versamelbundel *Nuwe stemme 1* (1997) na vore. In die gedig “Kreef” (30) word die leser byvoorbeeld gekonfronteer met ’n vet man wat in ’n restaurant sit en kreef eet, salig onbewus daarvan dat ’n tweede kreef hom vanuit ’n nabygeleë vistenk dophou. Die kreef in die tenk kyk “dieper as die gewete van die dikgevrete / déúr die spieëlende glas”. Die man se kykproses verloop egter anders, soos uit die laaste strofe blyk:

Die man kyk moeg op,
vryf verskrik oor sy slape;
sy refleksie in die bak
is soos ’n boggelrug,
skeef en wanskape.

In hierdie toneeltjie kan twee verskillende maniere van *kyk* herken word. Dit behoort duidelik te wees dat *wat* gesien word en *hoe* dit gesien word, verband hou met die psige van die betrokke party. Die onskuldige tenkkreef sien déúr die tenk se wand, maar die man se blik weerkaats teen die “spieëlende glas”. Hierdie is egter geen gewone spieël nie; die man se beeld is “skeef en wanskape” - deur sy eie skuldige gewete verwring.

Die idee dat *kyk* ’n individualistiese proses is wat deur die persoonlikheid van die betrokke karakter beïnvloed word, kom ook in my debuutroman *Erdvarkfontein* (1998) voor. Oor ene Simon Finkel, ’n karakter wat die “kuns van *kyk*” ken, word die volgende gesê: “sy

kyk [is] soos dié van 'n kamera. Sy oog is sy lens en in sy kop word die beelde gesnoei en geredigeer - tot 'n wêreld waarvan net hy die kode ken. Daar is nie net een nie, maar ontelbare wêrelde, dit weet hy. Elke mens skep sy eie, uit ervarings versny soos 'n film" (Dreyer 1998:64).

Die onvoltooidheid van my bemoeienis met *kyk* word deur die slotsin van *Erdvarkfontein* gesuggereer: "[Simon] buk af om die bril op te tel, tol dit 'n paar slae vinnig in die rondte, en druk dit weer terug op sy oë" (Dreyer 1998:176). Die implikasie hier is dat die kyk-aksie sal voortgaan, moontlik met hernude insig in die onderliggende prosesse daarvan (soos vergestalt in die bril). Die begeerte om juis dit te doen, kan beskou word as een van die oorwegings wat tydens die skryf van *Stinkafrikaners* op my ingespeel het.

Ook die *geweld*-tema, wat eweneens sterk figureer, word nie in *Erdvarkfontein* afgehandel nie. In hierdie verband is die volgende aanhaling (wat ook op die stofomslag verskyn) relevant:

'Geweld,' het Noag gesê, terwyl hy verbete met 'n ystersaag aan 'n vaal klont sandsteen saag, 'geweld verrai soms die mees verrassende dinge.' En met dié was die saaglem déur die klip, en daarbinne, totaal onverwags, die kristalfyn spiraal van 'n gefossileerde skulp (Dreyer 1998:167).

Ek sou sê dat een van die tekortkominge van *Erdvarkfontein* 'n vaagheid is oor presies wat hierdie "verrassende dinge" behels - 'n leemte wat moontlik verklaar waarom ek my in *Stinkafrikaners* steeds met hierdie tema bemoei. Myns insiens slaag *Stinkafrikaners* in 'n groter mate daarin om die "verrassende dinge" wat geweld kan verrai, bloot te lê - moontlik vanweë 'n meer doelbewuste gebruik van melodrama. Daar word in my bespreking van *plot* hierby stilgestaan.

1.2.2 Die invloed van die Suid-Afrikaanse konteks

Dit het al 'n gemeenplaas geword om te sê dat die Suid-Afrika van 1999 'n besonder gewelddadige plek is. Ek het persoonlik ook al per geleentheid in die strate van Kaapstad 'n mes teen die keel gehad, en *geweld* is dus vir my - soos vir soveel ander Suid-Afrikaners - nouliks 'n neutrale gegewe. Ook as skrywer skyn dit vir my haas onmoontlik te wees om afsydig teenoor die geweld in die samelewing te staan.

By die lees van *Stinkafrikaners* kom die leser egter gou agter dat hier allermens gepoog word om 'n lewensgetroue beeld van die Suid-Afrikaanse samelewing te gee, en dat 'n soort "filmiese werklikheid" eerder opgestel word. In hierdie verband sou ek sê dat, waar die impuls vir die gebruik van die *geweld*-kode grotendeels uit die Suid-Afrikaanse konteks ontspring, ek

die “woordeskat” vir my omgang met hierdie idee meestal uit die filmwêreld put. ’n Filmiese inslag is ’n vertelmodus of -strategie waarby ek sterk aanklank vind. Al is *Stinkafrikaners* dus nie openlik daarop uit om 1999 Suid-Afrika realisties te reflekteer nie, kan dit nogtans as my getuigskrif oor of reaksie op die geweld in ons land gesien word.

1.2.3 Die invloed van televisie en film

In ’n onderhoud met my wat in *Beeld* verskyn het, skryf Carel Lessing: “Hy is ... ’n lui leser ... Hy kyk eerder fliks, of televisie”; “sy karakters herinner meer aan ... iets uit Quentin Tarantino se fliks” as “literêre doedies wat oor die sin van taal en die lewe bespiegel” (1998: 4 *Plus*). Hierdie aanhalings toon duidelik die invloed van televisie en film op my skryfwerk, en werp ook lig op die gewelddadige aard van die televisieprogramme en rolprente wat as modelle dien.

Lessing bespeur die invloed van Quentin Tarantino, die skrywer en regisseur van bloeddorstige rolprente soos *Pulp Fiction*, *Reservoir Dogs* en *From Dusk till Dawn* (’n verwantskap wat al deur verskeie kritici, insluitende Barry Ronge (1999:18) en Elmari Rautenbach (1998:41), uitgewys is). Die gruwelflik verskaf dan ook ’n raamwerk waarbinne die konsepte *kyk* en *geweld* met mekaar in verband gebring kan word. In so ’n film gaan die kodes *kyk* (film is immers ’n visuele medium) en *geweld* hand aan hand. Dat albei hierdie kodes sterk in *Stinkafrikaners* figureer, kan as ’n bewys van die filmiese karakter van die teks beskou word.

Benewens die invloed van spesifieke films, beskou ek die “geweldsbehepthed” van televisie en rolprente in die algemeen as deel van die invloede op my skryfwerk. Talle studies het al die gewelddadige aard van televisie aangetoon. In ’n 1970-studie het Gerber byvoorbeeld bevind dat eksplisiete fisieke geweld in 80% van Amerikaanse televisiedramas voorkom, dat 50% van alle hoofkarakters sodanige geweld pleeg en dat 60% aan die ontvangkant daarvan is. Die gemiddelde week het ongeveer vierhonderd ongevale bevat, “most of whom were killed, stunned or maimed” (Fiske & Hartley 1978:31).

’n Mens sou kon uitwei oor moontlike redes vir televisie (of rolprente) se voorliefde vir geweld. Myns insiens is die hoofrede die feit dat hierdie visuele mediums hulle besonder goed leen tot die uitbeelding daarvan. Om die gedagte-wêreld van ’n karakter visueel te dokumenteer, is ’n haas onbegonne taak, maar laat hom ’n pistool optel en op iemand rig, en ons kan geredelik iets oor sy motiewe en gedagteprosesse aflei. In hierdie verband merk Fiske en Hartley op dat die funksie van geweld “in a television fiction is that it externalizes people’s motives and status, makes visible their unstated relationships, and personalizes impersonal social conflicts between, for example, dominant and subordinate groups, law and anarchy,

youth and age” (1978:35).

Geweld in televisieprogramme of rolprente is dus nie ’n eenvoudige weerspieëling van die werklikheid is nie. Nee, vanweë funksionele oorwegings soos dié hierbo word die prentjie doelbewus skeefgetrek. Daar sou lank oor die effek hiervan op kykers gedebatteer kon word. Persoonlik voel ek dat dit ’n soort banalisering van geweld in die hand werk. Die kyker word deur oormatige blootstelling aan geweldstonele gedesensitiseer, sodat sulke tonele later gewoon en alledaags voorkom. Hieroor het ek myself al soos volg uitgelaat: “Dink aan *Natural Born Killers*. Ons kyk daarna maar daar’s op die ou end feitlik geen respons van ons kant nie. Ons is afgestomp” (aangehaal in Rautenbach 1998:41). Hierdie afgestomptheid word deur die amoraliteit en *deadpan* manier waarmee geweld dikwels in *Stinkafrikaners* uitgebeeld word, gesuggereer.

In ’n resensie van *Erdvarkfontein* beskryf Venter sodanige aanbiedingswyse as “’n vertelspeletjie wat geen jammerte of geskoktheid ken nie” (1999:15). Hierdie opmerking verrai iets van die komplekse invloed van televisie en rolprente op my as skrywer. In die eerste plek sou ’n mens kon redeneer dat die gebrek aan “jammerte of geskoktheid” ’n aanduiding is van die mate waartoe ek self gedesensitiseer is. In dieselfde asem is dit egter ook ’n vertelspeletjie, ’n doelbewuste tegniek, ’n masker wat opgesit word ten einde sekere effekte te bereik. In my bespreking van die teks behoort iets van hierdie spel wat in *Stinkafrikaners* met invloede en tegnieke uit die filmwêreld gespeel word, te blyk.

1.3 Teks

In *Vertelkunde: 'n Inleiding tot die lees van verhalende tekste* verwys André P. Brink na die vier “epiese (of narratiewe) elemente” wat al sedert die tyd van Henry James ’n rol in die verhaalbeskouing speel (1987:14). Hierdie elemente sluit in: “die gebeure van die *plot*, sowel as die *karakters* wat daarby betrokke is” (my kursivering - T.D.), asook die “*tyd* en *plek*” (kursivering in die oorspronklike - T.D.) waarin hulle ingebed is (Ibid:14). In die ontleding wat volg, word na hierdie vier elemente, *plot*, *ruimte*, *tyd* en *karakterisering* gekyk. *Tyd* word nie onder ’n aparte hoof bespreek nie, maar word in die bespreking van *ruimte* in die spel gebring. ’n Verdere verhaalelement wat gereeld in kritiese literatuur voorkom, naamlik die rol van die verteller, word ook betrek. Dit word eweneens nie afsonderlik bespreek nie, maar in my ontleding van *karakterisering* geïnkorporeer.

Bogenoemde elemente word telkens deur die bril van die *kyk*- en *geweld*-kode beskou.

1.3.1 Plot

Wanneer 'n opslagkoeël in die eerste hoofstuk van *Stinkafrikaners* teen die sy van 'n Mercedes vasslaan, deur die paneelwerk dring en die hulsel van die petroltenk penetreer, lees ons dat dit “anders as in die movies” bloot in 'n nat sis verdrink (7). Myns insiens is dit 'n onthullende frase. Die teks lok van meet af aan die leser uit om dit met die wêreld van die *cinema* te vergelyk. Aanvanklik lyk dit asof dit 'n verwantskap daarmee probeer ontken, maar wanneer die leser 'n sin later lees dat die Mercedes tog “met 'n massiewe knal wat vuurpluime die hemel in skiet en skerwe glas en chroom tot hoog in die lugruim lig” ontplof, besef hy dat hy hier met 'n soortgelyke fiksionele ruimte te make het.

Hierdie feit sal sekerlik implikasies hê wat *plot* betref, en in hierdie onderafdeling staan ek 'n oomblik stil by kenmerke van die plot wat sodanige beïnvloeding deur televisie en films verrai. Myns insiens is *melodrama* 'n belangrike konsep om 'n bespreking van hierdie verwantskap te fasiliteer.

Abrams begin sy bespreking van melodrama soos volg: “‘Melos’ is Greek for song, and the term ‘melodrama’ was originally applied to all musical plays, including opera” (1985:99). Hy gaan voort: “‘Melodrama’ is now applied to some typical dramatic products written [in England in the early-nineteenth-century]”. In sy bespreking van die inhoud van hierdie produksies duik verwysings na film en televisie telkens op: “as in modern motion pictures”; “the good guys and bad guys of the movie western and many television dramas are modern derivatives of character types in the older melodramas”. Onderliggend hieraan is dus die idee dat sommige films en televisieprogramme as moderne vorme van melodrama gesien kan word. Ang verklaar onomwonde: “Most American soap operas ... are very melodramatic” (1989:62). As ons nou in gedagte hou dat Abrams laasgenoemde byvoeglike naamwoord soos volg omskryf: “The adjective ‘melodramatic’ is applied to any literary work or episode that relies on improbable events and sensational action” (1985:100), dan word 'n leidraad sigbaar waarvolgens die verwantskap van die roman met televisie-melodrama aangetoon kan word: 'n ondersoek na die aanwesigheid van “sensational action” en “improbable events”.

1.3.1.1 *Sensational action, Improbable events*

Geen leser sal 'n gebrek aan sensasionele aksie in *Stinkafrikaners* bekla nie. In hierdie verband gee die ontploffing van die Mercedes in “Knal” uit die staanspoor die pas aan, en in latere bladsye volg 'n oneindige stroom gevegte, verminkings, vergiftigings en moorde. Daar is geen tekort aan die “malevolent intrigue and violent action” wat Abrams as sleutelkenmerke van die

melodrama identifiseer nie (1985:100).

Die ontploffing van die Mercedes is die gevolg van 'n onderonsie tussen twee faksies of bendes: die manskappe van Joe Perreira en dié van Die Baas. Hierdie bendestryd funksioneer myns insiens as 'n soort agtergrondsintrige waarteen die ander intriges in die roman afspeel. Op bl. 4 lees ons dat “solank dié stryd voortduur ... kriminele aktiwiteite in die Goodwood-Parow-Vasco-area uit twee sentrums [sal] vloei - en waar en wanneer dié stelle rimpels kruis, is daar perde”. Hierdie “stelle rimpels” kan beskou word as die potensiaal vir geweld wat net 'n plek en 'n tyd soek om te aktualiseer. Die twee groeperings bots dan ook herhaaldelik - 'n bloedspoor wat van die bakleiery in “Knal”, deur die onderonsie by die Caucasian Crab, en die aaklige skermutseling by die ten pin bowling centre in “Kweelgeluidjies” gevolg kan word.

Nes rimpels al wyer vanaf 'n middelpunt uitkring, sprei die geweld wat uit die agtergrondsintrige spruit, al wyer uit om benewens Joe, Die Baas en hul lakeie, ook ander karakters en uiteindelik die hele netwerk intriges in die roman te raak. Hierdie ander intriges sluit in: die storie van Sybrand Ploff ('n onstabiele bouer van bomme), die verhouding tussen Niklaas Slachter (die hoofkarakter) en Billy ('n gesellin by die Tropical Flower Club), asook die ontwikkelende romanse tussen Joep Visagie (munisipale hondevanger) en Magriet (ook 'n gesellin by die Tropical Flower). Die belangrikste intrige behels myns insiens egter Niklaas se sluipmoordpoging op Joe Perreira. Die idee om vir Joe “uit te vat” word vroeg in die roman reeds deur Die Baas in sy kop geplant, en later deur Sybrand Ploff, asook Niklaas se eie haat en jaloesie jeens Joe (wat Billy ook besoek) aangehits, totdat hy in die tweede laaste hoofstuk tot aksie oorgaan. Dit behoort duidelik te wees dat hierdie intrige onlosmaaklik met die agtergrondsintrige verstrengel is.

Naas direkte skakels soos hierdie, vind daar ook etlike “toevallige” oorvleuelings tussen die agtergrondsintrige en die ander intriges plaas. In “Kweelgeluidjies” bevind Niklaas en Joep, wat bloot 'n pot kegelbal wou kom speel, hulleself byvoorbeeld eensklaps in die middel van 'n bendebackleiery, terwyl Billy en Magriet in “Die slagter se skyndood” ook gekonfronteer word met gruwels wat uit bendebedrywighede spruit. Die voorkoms van sulke “toevallige” oorvleuelings onthul hoe deurdrenk die romanruimte met geweld of die potensiaal daarvoor is - 'n aspek wat in my bespreking van *ruimte* verdere aandag geniet. Verder dui sulke “improbable events” - byvoorbeeld die onwaarskynlikheid en ongeloofwaardigheid daarvan dat Joep, Niklaas, Die Baas se manne, asook Joe Perreira se manne toevallig op dieselfde tyd op dieselfde plek sal wees - weereens op die melodramatiese aard van *Stinkafrikaners* se plot. Vergelyk byvoorbeeld Abrams se opmerking dat in melodrama “credibility both of character and plot is sacrificed for violent effect and emotional opportunism” (1988:99).

1.3.1.2 Die funksie van melodrama in *Stinkafrikaners*

Laasgenoemde opmerking verrai iets van die negatiewe reputasie wat melodrama onder kritici het. Ang skryf byvoorbeeld: “It is difficult to persuade people to take melodrama seriously” en dat vir baie kritici “capitalizing on plot at the expense of giving greater depth to characters is a reason for rejecting melodrama as ‘cliché-ridden’ and ‘banal’” (1989:62). In hierdie lig mag ’n mens jouself afvra waarom enige skrywer melodramatiese elemente in sy werk sou wou gebruik. Ang self gee myns insiens ’n leidraad: “such a judgement [of melodrama as ‘cliché-ridden’ and ‘banal’] is one-sided ... because it looks only at the surface, the outward form of melodrama”; dit kyk die “*function* of the heightened plot” mis (1989:62) (kursivering in die oorspronklike - T.D.).

Vervolgens ondersoek ek die moontlike funksie(s) van die “heightened plot” en ander melodramatiese elemente in *Stinkafrikaners*. Ek het reeds betoog dat dit meehelp om die filmiese karakter van die teks te versterk, en is oortuig daarvan dat dit ook op ander maniere funksioneel kan wees, mits dit reg aangewend word. In hierdie verband dink ek aan die onderhoud wat Elmary Rautenbach met my gevoer het, waarin ek as deel van die invloede op my skryfwerk “*B grade* flieke, sulke vreeslike k** films, maar gesien uit ’n filosofiese hoek” genoem het (1998:41). Melodrama, die aspek wat genoemde films so “k**” maak, bied interessante moontlikhede as dit uit ’n “filosofiese hoek” benader word.

Ek voel dat melodrama veral funksioneel kan wees as dit in samehang met gedeeltes wat van sulke elemente gestroop is, gebruik word. As oppervlakkige, melodramatiese episodes byvoorbeeld afgewissel word met oomblikke van werklike lyding, patos of deernis, verleen die gepaardgaande “verrassingsmoment” ’n groter emosionele impak aan laasgenoemde tonele.

Om hierdie punt te demonstreer, kan daar na die einde van die tweede hoofstuk, “Pers orgidee”, gekyk word. Onmiddellik na die ontploffing van geweld in die eerste hoofstuk, het ons hier ’n stil toneel waarin Niklaas en Billy roerloos op ’n bed in die gesellinkklub lê, “terwyl die motorligte van Voortrekkerstraat oor die plafon swaai en skuif” (12). Die kontras met die voorafgaande materiaal verhoog die patos wat die leser hier ervaar.

’n Deel van die “skok”-waarde van sodanige episodes kan voorts in die doelbewuste ondermyning van die leser se verwagtinge gesoek word. Vroeër in die hoofstuk sien ons hoe Niklaas by die gesellinkklub aankom, hoe Billy by die kroegtoonbank by hom aansluit en hoe hulle opstap na haar kamer op die tweede verdieping. Tot sover is daar niks wat die gereelde televisiekyker of flieganger nog nie dikwels teëgekom het nie. In Billy se kamer word die bordjies egter verhang, want Niklaas en Billy se onaktiwiteit is sekerlik nie deel van die verwagtinge wat in die loop van die hoofstuk by die leser gewek is nie.

Myns insiens sou 'n mens in verband met hierdie ondermyning van lesersverwagtinge, en ter demonstrasie van die strategiese wyse waarop geykte, melodramatiese elemente in *Stinkafrikaners* aangewend word, ook die konsep *parodie* met vrug kon ophaal. Die *H.A.T.* omskryf *parodie* as: “Belaglik makende nabootsing; grappige omwerking van 'n ernstige stuk (Odendal *et al.* 1979:822). Hierdie tradisionele beskouing van *parodie* as 'n tegniek wat bowenal daarop uit is om op 'n lagwekkende manier met vorige kunswerke en literêre vorme te spot, word egter binne die postmodernistiese debat as onvoldoende afgemaak. (Van Heerden 1997:106). Hambidge skryf byvoorbeeld oor die “dubbeltkantige aard” van die parodiese teks; aan die een kant “spot” dit met die bestaande teks, maar in hierdie proses van “*debunking*” is daar egter ook “erkenning én verkenning opgesluit: erkenning omdat [die bestaande] steeds lewendig gehou word in die nuwe diskoers; verkenning omdat die moontlikhede van 'n nuwe uiting ondersoek word” (1995:19).

Myns insiens is elemente van beide hierdie sye van die *parodie* - humoristiese spot, asook die moontlikheid van 'n nuwe blik op die konvensionele en geykte - in *Stinkafrikaners* te vinde. Die openingstoneel van die hoofstuk “Littekens” is byvoorbeeld duidelik op die lees van spanningsverhale of aksiedrama's geskoei. Ons sien vir Joep Visagie warm op die spoor van een of ander “prooi”. Die teks is doelbewus vaag oor wie of wat hierdie prooi is, maar 'n mens kan aanvaar dat die leser, wat hierdie tipe scenario al dikwels in spanningsverhale of aksieprente teëgekom het, die afleiding sal maak dat ons hier beslis met 'n mens, waarskynlik 'n krimineel van een of ander aard, te make het. Die verydeling van hierdie verwagtinge, die onthulling dat die prooi inderwaarheid 'n klein steekhaarbrakkie is, werk daarom 'n komiese effek in die hand en in die proses word die modelle uit die spannings-genre, wat in hierdie toneel nageboots is, dus belaglik gemaak of geparodieer.

Hierteenoor is daar gedeeltes in *Stinkafrikaners* waar die verwagtinge van die leser eweneens ondermyn word, maar die effek gans anders is. Daar is reeds na die toneel waar Niklaas en Billy roerloos in die bordeelkamertjie lê, verwys, en 'n mens sou ook na die hoofstuk “Om 'n hond te pot” kon kyk. Soos die titel suggereer, word hierdie hoofstuk rondom die idee om van 'n probleemhond ontslae te raak, opgebou. Ons sien Joep en Niklaas die nodige voorbereidings tref. Hulle ontmoet op 'n verlate veldjie waar die hond tussen die digte portjacksons ingelei word. Niklaas haal sy pistool oor, maar op die laaste oomblik kry hy dit egter nie oor sy hart om die sneller te trek nie. Hier het die ondermyning van die leser se verwagting nouliks 'n humoristiese funksie. Hy/sy word eerder gedwing om te besin oor die soort gekondisioneerdeheid (deur byvoorbeeld televisie of films) wat hom/haar onder sulke omstandighede 'n bloedige afloop laat verwag.

Hierdie afwyking van die patroon van lesers se verwagtinge, kan as 'n herskrywing van

die geykte vorm (hetsy spanningsverhaal, televisiedrama, ens.) waaruit genoemde verwagtinge ontspring, beskou word, 'n herskrywing wat 'n nuwe blik op sake bewerkstellig. In die woorde van Hambidge: “Dit is bykans of die parodis wil sê: die kunswerk [in hierdie geval literêre of televisie genre - T.D.] is 'n cliché, en deur dit nuut voor te stel, word nuwe (kyk)moontlikhede ontgin” (1995:9).

Bogemelde hoofstuk, “Om 'n hond te pot”, kan ook gebruik word om 'n verdere - moontlik die belangrikste - dimensie van die parodiërende spel wat in *Stinkafrikaners* met melodrama gespeel word, aan te toon. Die ernstige en realistiese manier waarop hier met geweld omgegaan word, is naamlik totaal anders as die lighartige wyse waarop dit in vorige hoofstukke gedoen word. In “Knal” word karakters byvoorbeeld op 'n onnadenkende en byna gemoedelike manier deur ander karakters geskiet, geskop en geslaan. In “Om 'n hond te pot”, waar die potensiële slagoffer ironies genoeg 'n hond eerder as 'n mens is, word egter gepoog om iets van die ware verskriklikheid van geweld bloot te lê en aan te toon dat dit eintlik allermens so maklik en vanselfsprekend is.

Die roman wemel van voorbeelde van hierdie twee pole wanneer dit by die uitbeelding van geweld kom. 'n Mens sou die oordrewe geweldstonele in “Kweelgeluidjies” kon kontrasteer met die ernstige en sobere kwaliteit van die terugflitse na die traumatiese episode op die Hoëveldse vlakte wat Niklaas telkens beleef. 'n Mens sou die amoraliteit en die nonchalantheid waarmee die moord op Lorenzo, die restauranteur, beskryf word, kon kontrasteer met die beskrywing van Billy se dood, waar 'n groter besef van die afgrysliekheid en emosionele omvang van die toneel te bespeur is.

Die gebruik van hierdie twee pole en die “skok”-effek wat ontstaan wanneer daar skielik van die een na die ander oorgegaan word, kan moontlik iets van die “verrassende dinge” betreffende geweld verrai - hoe banaal dit kan raak, hoe maklik ons (ook as lesers) daaraan gewoond kan raak, tot ons onself in 'n oomblik wat gestroop is van die susmiddel van humor en oppervlakkigheid, vierkantig in die aaklige werklikheid daarvan vasloop.

1.3.2 Ruimte

'n Mens sou die kwessie van ruimtesketsing in *Stinkafrikaners* uit verskeie hoeke kon benader. 'n Interessante inslag sou byvoorbeeld 'n besinning oor die rol van die motor as ruimte wees. Ons lees in die roman telkens van Joe Perreira in sy Chrysler, Joep Visagie in sy hondewa of Sybrand Ploff in sy ligblou Datsun. 'n Mens sou kon ondersoek hoedat die kajuit van die motor as 'n mikrokosmos van die karakter se individuele leefwêreld funksioneer. Die mobiliteit van die motor bied die moontlikheid dat hierdie verskillende wêreldes letterlik deur mekaar kan gly -

iets wat interessante spanninge en jukstaposies in die hand kan werk. In voeling met die klem op *kyk* in my ontleding, sou die voorruit van die kar as 'n soort lens gesien kan word waardeur die ander ruimtes in die roman waargeneem, en dalk ook gekleur word.

Ek benader my bespreking van *ruimte* egter uit 'n ander hoek, en poog om die eksplisiet filmiese karakter van die roman, ook wat ruimteskepping betref, te demonstreer. Aspekte van die tydselement wat as filmies beskou kan word, word eweneens uitgelig. Hierna maak ek enkele opmerkings oor die verband tussen *ruimte* en *geweld* in die roman.

1.3.2.1 'n Filmiese wêreld

In my inleiding het ek gesê dat die wêreld van die roman merendeels in visuele terme uitgebeeld word, d.w.s. in terme van wat die karakters en die verteller “sien”. Die oog van die verteller of karakters word dus analoog gestel aan die kamera van die filmmaker. In hierdie verband stem ek heelhartig saam met die volgende uitlatings van die skrywer Claude Simon:

It is certain that photography and cinema have radically altered the way each of us apprehends the world. Moreover, it so happens that so far as I am concerned, and doubtless because I have a mind that is much more sensitive to concrete images than to abstract ideas, I cannot write my novels other than by constantly defining the different positions that the narrator or narrators occupy in space (field of vision, distance, mobility in relation to the scene described - or if you prefer, in another vocabulary: camera angle, close-up, medium shot, panoramic shot, motionless shot, etc.). Even when my narrator or narrators report something other than scenes that are immediately experienced (for example, imagined or remembered situations or episodes), they are always in the position of an observer with limited knowledge and views, seeing things, gestures, in a particular limited light (aangehaal in Morrisette 1985:17).

Simon voer aan dat hy as skrywer deurgaans die ruimtelike posisie van sy verteller relatief tot die objekte wat waargeneem word, in gedagte hou, en dat die terminologie van die filmmedium ingespan sou kon word om hierdie verhouding te beskryf. Myns insiens is so 'n filmiese tegniek ook in die ruimtesketsing van die verteller in *Stinkafrikaners* te bespeur, en sou genoemde “kamera”-terminologie dan ook daarop van toepassing gemaak kon word. Vergelyk byvoorbeeld die volgende beskrywing op bl. 3-4 van die roman:

Die hemel hang hoog en blou bo Parow, bo die vierkantige erfies, die woonstelblokke, die oliebevlekte strate. In die lug is die bruising van 'n mensdom wat hom nie laat onderkry nie, en aan alles kleef 'n oranje skynsel asof 'n mens deur 'n sonbril daarna kyk. Op die hoek van Canterbury- en Reygerstraat sit twee mossies op 'n stopteken en flankeer.

Hier kan die oog van die verteller as 'n kamera beskou word waardeur die toneel waargeneem word, en 'n mens kan dan ten minste drie “kamera”-tegnieke in die aanhaling identifiseer. Die eerste sin kan as 'n “panoramic shot” van Parow beskryf word. Die “camera angle” is ook hier van belang: die toneel word duidelik van bo af gevisualiseer om ons 'n uitsig oor die ganse Parow te gee. In die laaste sin word daar ingezoom sodat die verwysing na die twee mossies op die stopteken as 'n “close-up” gesien kan word. Dit is verder ook moontlik om in die frase “en aan alles kleef 'n oranje skynsel asof 'n mens deur 'n sonbril daarna kyk” 'n analogie met die gebruik van spesiale kamerafilters of lense te vind - 'n bekende tegniek om die gevoelswaarde van 'n gegewe beeld of toneel te manipuleer.

Benewens hierdie filmiese blik deur die verteller, waarvan voorbeelde dwarsdeur die roman voorkom, word ook ander filmiese tegnieke aangetref. In sinne soos “Vir 'n lang oomblik is Dries se gestalte teen die oop deur afgeëts, en dan is hy weg” (86) en “En dan stol die wêreld nogmaals tot Billy wat op die smerige vloer lê, haar arm onnatuurlik onder haar ingevou” (118) kan spore van die “motionless shot” of “freeze frame” gevind word. Vergelyk ook die volgende gedeelte waar 'n soort “slow motion”-effek nagestreef word:

Sulke oomblikke het vir hom steeds 'n onwerklike kwaliteit. Dis asof tyd se tempo verstil, en dit wat normaalweg op die periferie lê skielik skerp in fokus kom. Hy sien die bloed stadig grondwaarts val, honderde aparte druppels wat elk op die teëls in 'n kroonvorm plof (49).

Laasgenoemde twee tegnieke is duidelik ook van belang in 'n ondersoek na die tydsdimensie van die roman. Die konvensionele siening van tyd as 'n uniforme, onveranderlike proses word ondermyn deur hierdie gevalle waar tydsverloop vertraag of selfs gevries kan word, en 'n mens dus eerder met subjektiewe as objektiewe tyd te make het. Konvensionele tydsverloop word verder ook versteur in tonele wat skynbaar in versnelde aksie (“fast forward”) afspeel. In die eerste hoofstuk, “Knal”, word van hierdie tegniek gebruik gemaak:

Pylstert het skaars sy pap, mondstuklose aanvaller van hom afgegooi, of hy word deur Koos, wat sy gestaakte pistool eenkant toe gegooi het, toegetakel. Intussen kruip Moersleutel ylins in die rigting van die Mercedes (5-6).

In tonele soos hierdie gebeur alles as 't ware in hoogste versnelling. Daar is 'n vinnige opeenhoping of opeenvolging van gebeure, en die leser het skaars tyd om die een aksie te assimileer voor hy met die volgende gekonfronteer word. Hierdie tegniek word dikwels in die filmmedium aangetref ('n mens sou byvoorbeeld na die openingstoneel van Baz Luhrman se hipermoderne *Romeo & Juliet* (1996) kon verwys - 'n toneel waarop “Knal” sterk gemodelleer is).

Myns insiens is die onderskeid tussen sogenaamde “verteltyd” en “vertelde tyd” hier van belang. Brink omskryf verteltyd as “die tyd wat deur die teks in beslag geneem word om ’n storie te vertel” (1987:92). Hierteenoor dui “vertelde tyd” op die periode wat deur die storie, en die verskillende onderafdelings daarvan, gedek word (Ibid:92). Betreffende die bogemelde toneel uit *Stinkafrikaners* sou ’n mens kon sê dat die “verteltyd” korter as die “vertelde tyd” is - selfs al word die toneel gedramatiseer (’n voorbeeld van “showing” eerder as “telling”). Die tyd wat in beslag geneem word deur die beskrywing van wat gebeur, is opmerklik korter as die verloop van die gebeure self (nog korter as wat normaalweg in ’n teks die geval is). Wat die funksie van so ’n versnelling betref, voel ek dat dit ’n vervlakking, ’n soort banalisering van die toneel, in die hand werk.

Daar is vroeër verwys na die twee pole by die uitbeelding van geweldstonele. Dit is interessant om daarop te let dat daar in die geval van meer ernstige geweldduitbeeldings dikwels die teenoorgestelde van die pas gemelde versnellingstegniek aangetref word. ’n Voorbeeld hiervan word in “Om ’n hond te pot” gevind:

Joep hoes.

Niklaas zip sy windbreaker oop en haal sy 9mm uit sy bladholster.

Die staal is koud teen sy vel toe hy dit oorhaal. Die hond loer na Joep en lig sy lip. ’n Onwerklikheid hang oor die toneel, ’n trae tipe spanning soos wat Niklaas eenkeer kleintyd tydens ’n sonsverduistering ervaar het (41- 42).

In hierdie toneel is die verteltyd skynbaar langer as die vertelde tyd - weereens ’n soort “slow motion”-effek. Wat belangrik is, is dat die leser meer tyd gegee word om die implikasies van wat hy of sy lees, te oorweeg en hom of haar met die toneel te vereenselwig.

Die roman se gebruik van terugverwysings of “flashbacks” is ’n verdere filmiese tegniek wat met die tydsaspek verband hou. In my bespreking van karakterisering word hierdie tegniek in meer detail beskou; hier is dit bloot van belang om daarop te wys dat sodanige terugflitse dikwels die vorm aanneem van flitsbeelde van episodes wat vroeër in die teks genoem of uitgebeeld is. Sulke terugflitse bied die moontlikheid om verskillende oomblikke of tydperke wat karakters as belangrik beskou, gelyk te aktiveer - en wel op maniere wat analoog is aan hoe dit in die filmmedium gedoen sou kon word. Vergelyk byvoorbeeld die volgende aanhaling:

Niklaas sien ’n seuntjie met ’n trapfiets in ’n Boksburgse straat afry terwyl ’n brak swaaistert saamdraf. Hy sien Lulu se laggende gesig afgeëts teen die strandsambrele van Victoriabaai, ’n gesig wat vervloei tot dié van Billy wat aan die onderpunt van die Tropical Flower se trap huiwer en vir hom glimlag. En dan swaai ’n kegelbal in ’n kwartsirkel deur die lug, ’n skoot klap in ’n beklemmende gangetjie, en hy sien Billy tussen ontelbare glasskerwe grond toe tuimel (120).

Waar bogenoemde ruimtelike en tydstegnieke meehelp om van die romanwêreld 'n visueel-gekonstrueerde, 'n filmiese wêreld, te maak, is daar ook suggesties in die teks dat karakters hul leefwêreld vir hulleself in terme van televisie of rolprente voorstel. Op bl. 60 lees ons dat Magriet 'n Gauloises Blondes “soos die mense in die movies” opsteek. Dit kan gesien word as 'n poging van haar kant af om uit die aakligheid en uitsigloosheid van haar werklike milieu te onsnap na 'n soort filmwerklikheid. In die volgende aanhaling kom hierdie idee moontlik sterker na vore:

[Sybrand] het in stadige aksie gesien hoe [Ringlip] die bottel oopskroef en na haar lippe lig, hoe die vloeistof polsend in haar mond verdwyn ... En toe, soos soveel nagte op sy klein kampbedjie, het hy weer gesien hoe Vicky op die grond lê en ruk, terwyl bloed en skuim uit haar mond borrel.

Hy was natuurlik nie by die dag toe sy ge-OD het nie, maar hy het dié soort ding al baie op televisie gesien en weet hoe dit moes gelyk het (91).

Hier is dit asof daar 'n soort versmelting tussen die romanruimte en die televisieruimte plaasvind, tussen romanwerklikheid en televisiewerklikheid.

1.3.2.2 'n Wêreld van sluimerende geweld

Geweld is 'n verdere prominente kenmerk van die karakters se leefruimte. In die bespreking van *plot* is reeds aangetoon hoe “rimpels” van geweld of potensiële geweld al wyer van die agtergrondsintrige (bendestryd) af uitkring om uiteindelik die ganse romanruimte te vul. Hierdie “rimpel”-gedagte word ook in verband met Sybrand se bom, 'n objek wat by uitstek as 'n simbool van immanente geweld beskou kan word, aangetref:

Namate die bom groei, het Sybrand gereeld die plofkrag daarvan bereken. Hierdie inligting is na konsentriese sirkels op die padkaart herlei, met sy woonstel as middelpunt - sodoende kon hy met een oogopslag sien wat binne die reikwydte van vernietiging lê. Die sirkels het onstuitbaar groter geword (35).

Sybrand wat sy kar in 'n “mobiele bom” omskep en die strate deurkruis “op die uitkyk vir 'n potensiële teiken” (121), het 'n soortgelyke effek. Hy kan gaan waar hy wil, en sodoende word die ganse ruimte van die roman, elke straat, huis of gebou, met die potensiaal vir geweld gelaai. Sybrand Ploff is letterlik 'n ontploffing wat 'n plek soek om te gebeur. Myns insiens sou 'n mens, na aanleiding van byvoorbeeld sy onwaarskynlike van en sy rol in die intrige, Sybrand as 'n soort simboliese karakter kon beskou. 'n Mens sou kon redeneer dat hy iets soos die wispelturige noodlot vergestalt - 'n donker, bedreigende entiteit wat die hele romanruimte in sy mag het en lukraak op enige plek of tyd kan toeslaan.

Dieselfde geld natuurlik vir die “Soedannese varkbye” wat Die Baas in die paneelkissie van kommissaris Latief se BMW versteek. Na hulle met die kommissaris klaargespeel het, versprei die bye deur die ganse romanwêreld, sodat hulle nou ook sonder waarskuwing enigiemand te enige tyd en plek kan oorval. Hierdie idee blyk duidelik uit die dialoog tussen Billy en Magriet in die deur van die “Nood-Varkby-Ondersteuningseenheid” van die Louis Leipoldt-hospitaal:

“Het jy gehoor van dié storie?” vra Billy.

“Watse storie?” Magriet se oë speel oor die jammerlike toneel.

“Daai swerm weird bye wat ’n man laasweek op die N1 oorval het. En nou is hulle glo die hele wêreld vol. Vurkbye ... varkbye, so iets.”

“’n Mens is nêrens meer veilig nie.” (79)

Die rol wat beide Sybrand en die varkbye speel as versinnebeeldings van die noodlot, as verspreiders van die potensiaal vir geweld, word benadruk deur die eksplisiete parallel wat tussen hulle getrek word. Betreffende Sybrand se wrok teen Joe Perreira word byvoorbeeld gesê dat “die by van Sybrand se haat, die verskriklike varkby waarvan die vlerke die ganse Parow oorskadu, op Joe Perreira se voorkop neergestryk” het (37). Die band tussen Sybrand en die varkbye blyk ook uit die interaksie tussen Sybrand en een van dié menere wat per geleentheid op sy voorarm neerstryk:

Sybrand is onbewus van die uniekheid van die situasie – vir die eerste keer in die geskiedenis het ’n Soedannese varkby nie binne 0.3 sekondes nadat dit met menslike vel in aanraking gekom het, tot die aanval oorgegaan nie. Sybrand weet net hy voel vreemd aangetrokke tot die dingetjie. Hy bring sy gesig nader en hoor die gegons wat aan die luier van ’n tweeslag-enjin herinner. Vir ’n splitseconde verbeel hy hom dat hy sy eie weerkaatsing in die oog bemerk, en voel dit vir hom asof hy en die by werklik eye-to-eye sien (92).

1.3.3 Karakterisering

Die kwessie van karakterisering in *Stinkafrikaners* sou eweneens op verskeie maniere benader kon word. Binne die raamwerk van *geweld* sou ’n mens na verskillende vorme van geweldpleging kon kyk, en karakters byvoorbeeld indeel in dié wat hulle daaraan skuldig maak, en dié wat slagoffers daarvan is. Binne die raamwerk van *kyk* sou ’n mens die analogie tussen die roman en film of televisie verder kon voer deur na die kwessie van stereotipering te kyk.

Scholes maak die opmerking dat “it may be useful for us to think about character as a function of two impulses: the impulse to individualise and the impulse to typify” (1968:19). Stereotipering kan as die uiterste verskyningsvorm van die “impulse ... to typify” beskou word.

Soos uit Abrams se verwysing na die “good guys and bad guys of the movie western and many television dramas” (1985:99) blyk, is stereotipering algemeen in die filmmedium. Ook in *Stinkafrikaners* word dit bewustelik as tegniek aangewend.

’n Mens sou na verskeie eienskappe van die teks, onder meer naamgewing, kon verwys om hierdie punt te staaf. Gekonfronteer met karakters by name Die Baas, Pylstert of Moersleutel, of met ene Sybrand Ploff, ’n bouer van ploftoestelle, behoort die gemiddelde leser te besef dat hy/sy hier met karikature te make het wat eerder belangrik is vir hul rol in die intrige, as vanweë die komplekse prosesse wat in hul psiges afspeel. In die meeste gevalle word die leser se verwagtinge dan ook gestand gedoen. Pylstert is en bly bloot Pylstert, ’n lae skarminkel wat die bevele van sy baas uitvoer. Soms word die leser se verwagtinge egter doelbewus ondermyn. Moersleutel, die geharde lakei van Die Baas, blyk ’n latente homoseksueel te wees. Joep, die lighartige hondevanger, dra ’n skuldgevoel in hom rond oor wat hy die honde aandoen.

In wat volg, bespreek ek karakterisering egter eerder in terme van die vertelperspektief, omrede dit myns insiens die belangrikheid van die *kyk*-kode in hierdie roman ten beste belig.

Die roman word in die derde persoon vertel. Die titel (as dit as “stink Afrikaners” gelees word) sou kon suggereer dat daar ’n groot afstand tussen verteller en karakters is; asof die verteller as ’t ware terugstaan en hierdie groep mense satiriseer. Die manipulerende vertellersblik sou ook ter stawing van hierdie punt opgehaal kon word. In hierdie verband kan na die doelbewuste gebruik van ironie gekyk word - iets wat onder meer uit die hoofstuktitels blyk. In “Kweelgeluidjies” is die onskuld wat deur die verkleiningsvorm asook die kinderlike assosiasies van die woord gesuggereer word (’n mens dink byvoorbeeld aan ’n baba wat kraai en kweel van plesier) byvoorbeeld in skrilte kontras met die gewelddadige inhoud van die hoofstuk. In “Karnaval” (’n konsep wat konnotasies van vreugde, jolyt en feesviering dra) vind die leser ’n neerslagtige en berouvolle Niklaas, terwyl wat met hom gebeur ook allesbehalwe prettig is.

Hierdie ironiese vertellersblik word ook in die aweregse, tong-in-die-kies aard van baie van die beskrywings weerspieël. In die eerste hoofstuk lees ons byvoorbeeld van Joe Perreira wat die gebeure by die motorhawe “met ’n arendsoog evalueer” of van ’n “pers vuurwa met oranje vlamme op die kap”. Die doelbewus oordrewe woordkeuse (“met ’n arendsoog” i.p.v. byvoorbeeld “stip” of “fyn”, “vuurwa” i.p.v. “motor”) wys dat die verteltrant hier nie neutraal is nie, maar deur die parodiërende blik van die verteller gekleur word. Plek-plek kom hierdie bytende spot openlik na vore in die vorm van kommentaar, soos waar ons lees van Louis Dippenaar, munisipale plaagbeheerbeampte, wat “aan sy harige bolip [trek] soos die irriterende klein kak wat hy is” (83).

'n Laaste aspek waarna 'n mens sou kon verwys om die “self-bewustheid” van die verteller, die afstand tussen verteller en karakters of intrige, te demonstreer, is die enkele metafiksionele of self-reflektiewe oomblikke in die teks - oomblikke wanneer die teks as 't ware kommentaar lewer op sy eie struktuur en tegnieke. In hierdie verband kan byvoorbeeld na die beskrywing van Sybrand se bom gekyk word. Die bom is “soos 'n storie waaraan hy net kon las en las, 'n verhaal wat onstuitbaar opgebou het na 'n klimaks - wat hy nou weet nie meer ver kan wees nie” (100).

As 'n mens al bogenoemde eienskappe in gedagte hou, sou dit logies wees om te aanvaar dat 'n mens in die roman met 'n alwetende derdepersoonsverteller te make het. Uit so 'n posisie van mag, waar hy vrye toegang tot die gedagtes, motiewe en vrese van die karakters het, sal hy soveel lekkerder kan spot. Ek voel egter dat die insae van die verteller in die gedagte-wêreld van karakters op interessante maniere aan bande gelê word, en wel op maniere wat die doelbewus filmiese aard van die teks reflekteer.

My sentrale punt is dat die verteller in *Stinkafrikaners* die gevoelslewe van karakters merendeels slegs op maniere uitbeeld wat analoog is aan hoe dit in die visuele medium van die film of televisie gedoen sou kon word. Die emosionele toestand van karakters word selde in veel detail bespreek. Hierdie soort abstraksie, wat onmoontlik deur die kamera vasgelê sou kon word, word ingeboet en die gemoedstoestand van karakters word merendeels uitbeeld in die vorm van uiterlik waarneembare tekens soos hul aksies, lyftaal of gesigsuitdrukkings.

1.3.3.1 Wat karakters sien

Die verteller het wel 'n mate van toegang tot karakters se gedagtes, maar dit word meestal beperk tot hul visueel-uitbeeldbare herinneringe, of tot kennis van waarna hulle kyk, d.w.s. hoe hulle 'n gegewe situasie visueel ervaar. In hierdie verband is die uitwys van 'n objek in 'n karakter se gesigsveld selde neutraal. Wanneer Sybrand Ploff 'n oomblik opkyk van die bom op sy werkstafel, lees ons byvoorbeeld:

Sy blik skuif oor die verskeurde foto's van Joe op die vloer, na die venster waaragter die dakke van Parow in die blou maanskyn baai (37).

Sybrand Ploff is 'n karakter wat deur twee impulse - sy wrok teen Joe Perreira asook teen die wêreld in die algemeen - gedryf word. In hierdie lig behoort dit duidelik te wees dat wat hy in bogemelde aanhaling sien, 'n metaforiese projeksie is van sy begeerte om hom op Joe Perreira (wat hier deur sy foto's verteenwoordig word), asook die breër gemeenskap (waarvoor “die dakke van Parow in die blou maanskyn” metafories is) te wreek. Vergelyk byvoorbeeld ook die

volgende toneel uit “Die swart baai” waar Joep Visagie homself op Muizenberg se strand bevind:

Die son wat reeds agter die berg begin inskuif, gooi lynregte strale oor die kromming van Sunrise Beach en oor die vuurtorinkie op die eilandjie diep in die baai. Joep is egter nie vanmiddag in die mood vir mooi dinge nie. Hy staar onsiende voor hom uit (105).

Hoewel die verteller se mededeling dat Joep nie in “die mood vir mooi dinge” is nie, as atipies beskou kan word (die emosies van karakters word meestal nie so eksplisiet gegee nie), demonstreer hierdie aanhaling duidelik die verband tussen sy emosionele staat en sy visuele belewenis van sy omgewing. Die volgende uitspraak van Morgan en Welton oor die fotografiese medium verwoord dieselfde idee - en sodoende word die filmiese aard van *Stinkafrikaners*, ook wat karakterisering aanbetref, nogmaals onderstreep:

[It is fallacious to think that pictures can be] produced which totally ignore the feelings and prejudices of the communicator ... A camera needs someone to press the shutter-release. No two people faced with the same scene would produce identical pictures ... so that photography can be as expressive of personal attitude as any medium (1992:94).

Die gebruik van terugflitse speel ook ’n rol by karakterisering. Sodanige terugflitse word dan ook meestal uitgebeeld in terme van wat die karakter op daardie vroeër tydstop waargeneem het, eerder as hoe hy/sy gevoel het. Van die leser word telkens verwag om die relevante emosie - blydschap, vrees, haat, liefde - self af te lei. Vergelyk byvoorbeeld die volgende aanhaling uit die gedeelte waar Joe Perreira na Sandvlei gaan om van sy berugte snoeiskêr ontslae te raak. (Die snoeiskêr word op ’n simboliese vlak met hom geassosieer en is dus ook funksioneel ten opsigte van sy karakterisering [nes Sybrand Ploff se bom of immer-teenwoordige dinamietbuis deels die leser se beeld van hom sal bepaal].)

[Joe] kyk na die kepies en krapmerke aan die snoeiskêr se lemme. En dan sien hy weer ’n pokkel van ’n seuntjie op Blouberg se strand. In sy hande is ’n stuk dryfhout wat hy met ’n broodmes, wat hy in die coolbox gekry het, gekerf het. Hy hou dit trots uit na sy ma wat hier langs die buurman op die wit sand lê. “Kyk, Ma, dis ’n kar,” sê hy, maar sy ma se oë is op die gebuigde en gehawende broodmes (105).

Hierdie teksgedeelte is een van die enigste plekke waar ons ’n blik van Joe se gedagte-wêreld en geskiedenis kry, maar selfs hier verwoord die verteller nie Joe se emosionele toestand direk nie. Die leser moet self aflei wat die belang daarvan is dat Joe byvoorbeeld juis op hierdie oomblik

die merke aan die lemme raaksien. Sien hy in die skade aan die lemme 'n verband met die leed (skade) wat hy daarmee sy vele slagoffers aangedoen het? Sien hy in die merke 'n suggestie van die sielkundige skade wat hy in die proses ook self opgedoen het - wat in hierdie opsig dan sou aansluit by die terugflits waarin die jong Joe ook een of ander psigiese letsels verwerf?

1.3.3.2 *Hoe karakters sien*

As wat 'n karakter in *Stinkafrikaners* sien leide betrefende sy/haar gevoelslewe verskaf, dan verrai *hoe* hy/sy sien, d.w.s. die kwaliteit van sig, ook iets van die ingesteldheid, persoonlikheid en selfs wêreldbeeld van daardie karakter. Die analogie tussen sig en insig is welbekend (vergelyk byvoorbeeld die titel van Morgan en Welton se boek: *See what I mean*), asook dié tussen sig en persoonlikheid - hier dink 'n mens aan die ou cliché van die oog as venster van die siel. Binne die betekenisraamwerk van *Stinkafrikaners* kan die oog as metafores vir 'n karakter se ganse psige of wêreldbeeld beskou word. In die toneel wat vroeër aangehaal is, suggereer die noue oogkontak tussen Sybrand en die varkby byvoorbeeld iets van die noue psigologiese band wat daar tussen hulle bestaan, dat hulle as 't ware sielsgenote is. Die verband tussen oog en wêreldbeeld word verder deur die lot van die foto van Fidel Castro op Generaal Sakkie Kuipers se veerpyltjebord gedemonstreer. Die foto is "sifgegooi en met leë oogkaste" want "Sakkie het die oë eendag, sommer in situ, met sy sigaret uitgebrand" (44). As stoere reaksionêr beskou Sakkie alles waarvoor Fidel Castro staan, as veragtelik, en die uitbrand van sy oë kan dus as 'n simboliese negering van sy ganse wêreldbeskouing geïnterpreteer word.

Waar blindheid hier op 'n manier aan die afwesigheid van 'n wêreldbeeld gelyk gestel word, nes Joep Visagie se "blindheid" by Sunrise Beach met sy negatiewe uitkyk op daardie tydskrif verband hou, is daar ook tekstuele gronde om te beweer dat perfekte, onbelemmerde sig in die romanwerklikheid met 'n gesonde, optimale verhouding tot die wêreld geassosieer word. 'n Mens sou na die insident waar Billy die eenhoring op Clicks se kentekens raaksien, kon verwys om hierdie bewering te staaf:

Billy verbeel haar sy kan in die verte die blou en wit van Clicks se naambord sien, en onthou hoe sy laasweek vasgesteek het om lank na die eenhoring op die kentekens te kyk.

Toe sy 'n dogtertjie was, het sy 'n boek met feeëverhale gehad, en die silwerblou eenhoring ... was haar gunsteling prentjie. Dié vreemde dier het haar met 'n soort betowering vervul. Toe het soveel dinge dít gehad: die jasmyn wat voor by die heining teen die teerpad gerank het, die kappertjies wat in die skadu agter die garage gegroei het ... Maar nou, nou het sy een van die duisende stedelinge geword wat elke dag verby die teken van die eenhoring stroom, sonder om op te kyk,

sonder om 'n oomblik stil te staan en te dink (59).

Hier word Billy se vermoë om die eenhoring op die kenteken raak te sien, gelyk gestel aan 'n positiewe eienskap, aan die vermoë om iets van die onskuld, reinheid en “betowering” van haar kinderdae te herleef.

Tussen die twee pole van blindheid en perfekte sig is daar 'n hele reeks tussenstadiums wat in die roman as metafore vir die gevoelens of ingesteldheid van karakters funksioneer. Wanneer 'n karakter se kykproses deur eksterne faktore beïnvloed word, spreek dit normaalweg van 'n negatiewe ingesteldheid of emosie aan sy of haar kant. In hierdie verband kan weer na my vroeëre aanhaling uit “Om 'n hond te pot” gekyk word. Betreffende hierdie oomblik - wanneer Niklaas steeds daarop uit is om die hond dood te skiet - lees ons dat “'n onwerklikheid ... oor die toneel [hang], 'n trae tipe spanning soos wat Niklaas eenkeer kleintyd tydens 'n sonsverduistering ervaar het” (41- 42). Dit behoort duidelik te wees dat Niklaas se afkeuringswaardige voorneme om die hond van die gras af te maak, negatief op sy visuele belewenis van sy omgewing inwerk. Voorbeelde van hierdie tegniek kom volop in die roman voor:

Niklaas staar na sy verwronge weerkaatsing in die ruit. “Hoe word mens 'n hondevanger?” prewel hy, en deur sy gedagtes flits die beeld van 'n seuntjie wat 'n rooiborsduif met 'n windbuks doodskiet. Hoe word 'n mens 'n moordenaar? (83).

In my vroeëre verwysing na die gedig “Kreef” is gesê dat die verwronge kwaliteit van die man se weerkaatsing in die vistenk op sy skuldige gewete dui. In bogenoemde aanhaling word 'n soortgelyke verskynsel aangetref. Die verwringing van die weerkaatsing wat Niklaas sien, is nou verweef met sy skuldgevoel oor sy bloedige verlede as BSB-agent. Die verband tussen 'n karakter se persoonlikheid en ingesteldheid en sy visuele belewenis van dinge word ook duidelik deur die volgende gedeelte gesuggereer:

Na hy homself lank in die spieël betrag het, het [Sybrand] sy linker ooglid vasgevat en ver afgetrek. Sy ander hand het na die fineliner in sy sak gereik, waarmee hy toe 'n vertikale strepie getrek het en aan die basis daarvan 'n dwarsstreep, voor hy aanbeweeg het na die volgende letter. Sy oë het getraan en hy moes kort-kort sy ooghoeke met toiletpapier afvee, maar eindelijk was die woord klaar: *LOVE*.

Op die ander ooglid het hy *HATE* geskryf.

Toe is hy terug na sy leefkamer, waar hy in die deur na die vertrek staan en kyk het. Hy het sy oë afwisselend geknip en probeer agterkom of dit enige verskil maak aan hoe hy dinge sien (91).

Hierdie aanhaling bied myns insiens verder die moontlikheid om die konsepte *kyk* en *geweld*, ook wat karakterisering aanbetref, met mekaar in verband te bring. Soos vroeër aangedui, dra

'n karakter se kykproses in die roman 'n emosionele lading. Wanneer hierdie emosionele lading hatig is, soos wat in die geheel met Sybrand die geval is, kan die kykproses self as gewelddadig beskou word. Iets van hierdie hatige, gewelddadige blik blyk uit die episode waar die verraaier Barney Ekkels “Joe se oë op sy vingers [voel]..., aan die flessies in die man se studeerkamer [dink] en... sy hande instinkatief in sy baadjiesakke [steek]” (20), of in “Kweelgeluidjies” waar Niklaas en Joep skielik in die “okulêre spervuur” beland (84). Laasgenoemde frase herinner terloops aan die volgende woorde van Metz waar hy oor filmiese tegnieke en prosesse uitwei: “De kamera word, als een vuurwapen, op het objekt gericht” (aangehaal in Malan 1993:112), 'n ooreenkoms wat vir oulaas as 'n bevestiging van *Stinkafrikaners* se filmiese karakter voorgelê kan word.

1.4 Leser

Ten slotte wil ek kortliks by die rol van die leser stilstaan. Ek het in my inleiding verwys na die onderskeid wat Jakobson tussen die poëtiese, emotiewe en konatiewe funksies van 'n kommunikasiedaad tref, en die opinie uitgespreek dat, wat die literatuur betref, eersgenoemde funksie vir my die belangrikste is. Ek beskou my skryfwerk dan ook as taamlik apolities, deurdat dit nie openlik daarop uit is om die ideologieë van lesers uit te daag en 'n verandering in hul sienswyses of optrede teweeg te bring nie. Tog voel ek dat dit naïef sou wees om nie te besef dat baie van die invloede wat op my as skrywer inspeel en gevolglik in my skryfwerk gereflekteer word, ook vir lesers 'n werklikheid is, en daarom deels hul invalshoek tot die teks sal bepaal nie. In 'n leefwêreld waarin televisiekultuur hoogty vier en in 'n Suid-Afrika waar geweld deel van ons lewe geword het, kan 'n teks wat hom openlik met hierdie onderwerpe bemoei, byna nie anders as om op 'n manier sosiale^{cl} kommentaar te lewer nie.

Aangesien die kodes *kyk* en *geweld* ook sterk in *Erdvarkfontein* figureer, kan die resepsieverslae van hierdie roman as 'n gevallestudie van lesersreaksie rakende hierdie onderwerpe beskou word. Soos reeds genoem, het etlike kritici parallelle tussen dié roman en die filmmedium uitgewys. Wat *Stinkafrikaners* betref, sou 'n mens dus kon verwag dat lesers weereens hierdie kode sal opmerk. In hierdie opsig vind daar myns insiens tweerigtingkommunikasie tussen teks en leser plaas. Eerstens behoort 'n leser se eie blootstelling aan, en kennis van, die filmmedium mee te bring dat hy/sy die filmiese elemente in die teks herken. Tweedens is daar egter, soos onder meer uit my bespreking van die funksie van melodramatiese elemente geblyk het, in die teks 'n bewustheid van hierdie voorkennis aan die kant van die leser en doelbewuste pogings om die verwagtinge wat daaruit spruit, te ondermyn.

Die geweldstema is eweneens 'n aspek waarna telkens in resepsieverslae van *Erdvarkfontein* verwys is. André P. Brink beskryf die roman as 'n soort "reaksie op 'n wêreld waarin geweld die norm geword het" (1998:2). L.S. Venter skryf in *Rapport*: "As 'n mens mimeties redeneer, kan jy sê dat in die geweldgeteisterde Suid-Afrika, 'n boek soos *Erdvarkfontein* onafwendbaar is. Die boek is 'n spieël van die werklikheid" (1999:15). Uit hierdie reaksie is dit duidelik dat die gewelddadige Suid-Afrikaanse konteks die lees van die roman beïnvloed, nes dit ook die skryf daarvan beïnvloed het. 'n Mens sou kon sê dat vanweë skrywer en leser se gedeelde konteks en geskiedenis, enige omgang met 'n tema soos geweld nouliks neutraal kan wees. In hierdie lig voel ek dat dit belangrik is om ten slotte 'n oomblik oor die verhouding tussen teksgeweld (soos dit in *Stinkafrikaners* figureer) en werklike geweld te besin.

'n Eerste moontlikheid is dat die roman bloot beskrywend is, d.w.s. dat dit die gewelddadige aard van ons leefwêreld bloot objektief weergee, in welke geval dit dan inderdaad as "'n spieël van die werklikheid" beskryf sou kon word. Hierteenoor sou die teks ook voorskriftelik kon wees, d.w.s. sekere aspekte van die werklikheid doelbewus verwing (verklein, vergroot, vertraag, versnel, aksentueer) ten einde die manier waarop die leser dit lees, te beïnvloed. Myns insiens is iets van albei hierdie werkswyses in *Stinkafrikaners* te vinde. Aan die een kant kan die gewelddadigheid van die teks sekerlik beskou word as 'n refleksie van 'n leefwêreld wat deurspek is met werklike asook televisie- en filmgeweld. Aan die ander kant word die geweldselement dikwels doelbewus oordryf ten einde die leser (onder meer deur kontras met minder oordrewe gedeeltes) te skok en hopelik oor hierdie nare verskynsel te laat nadink.

Alles in ag genome sou 'n mens die teks dus wel as 'n spieël van die werklikheid kon beskryf, maar dit is 'n bedrieglike en verraderlike een wat spietjies met die leser se persepsie speel, en dus net so versigtig benader moet word soos wat Joep Visagie, Parow se munisipale hondevanger, dit sou doen. Want Joep Visagie is 'n man met "bra ambivalente gevoelens oor spieëls", wat "wantrouig jeens hulle" is en al nagte "wakker gelê en gewonder [het] hoekom hulle links en regs omkeer, maar nie ook bo en onder nie" (14). Soos die spieël wat Niklaas en Billy van mekaar skei in die slothoofstuk van die roman gebreek word, so word hierdie spieëlteks ook deur die leser "gebreek" en vind daar kruisbestuiwing tussen die wêreld van die roman en dié van die leser plaas. Vir my is dit juis hierdie glibberige, onpeilbare verband tussen teks en werklikheid waarin die plesier van skryf en lees lê.

1.5 Bibliografie

- Ang, I.** 1989. *Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic Imagination*. London en New York: Routledge.
- Abrams, M.H.** 1985. *A Glossary of Literary Terms*. Fort Worth: Holt, Rinehart & Colt, Inc.
- Brink, A.P.** 1987. *Vertelkunde: 'n Inleiding tot die lees van verhalende tekste*. Pretoria en Kaapstad: Academica.
- Brink, A.P.** 1998. "Gee dié nuwe stem 'n kans". *Insig*, Desember 1998, *Boekeseksie* p.2.
- De Vries, A. & Weideman, G. (Reds.).** 1997. *Nuwe stemme I*. Kaapstad: Tafelberg.
- Dreyer, T.** 1998. *Erdvarkfontein*. Kaapstad: Tafelberg.
- Fiske, J. & Hartley, J.** 1978. *Reading Television*. London en New York: Routledge.
- Hambidge, J.** 1995. *Postmodernisme*. Pretoria: J.P. van der Walt.
- Lessing, C.** 1998. "Sy debuteer soos 'n fliek, het 'net gebeur'". *Beeld*, 17 Desember 1998, *Plus-*bylae p. 4.
- Luhrman, B. (Reg.).** 1996. *Romeo & Juliet*. 20th Century Fox.
- Malan, D.** 1993. *Film: Teater, Doek, Toeskouer*. M.A.-dissertasie (Universiteit van Stellenbosch). Ongepubliseerd.
- Morgan, J. & Welton, P.** 1992. *See what I mean*. London, New York en Melbourne: Edward Arnold.
- Morrisette, B.** 1985. *Novel and Film*. Chicago en London: University of Chicago Press.
- Odendal, F.F., et al.** 1979. *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse taal*. Johannesburg en Kaapstad: Perskor.

Pratt, M.L. 1977. *Toward a Speech Act Theory of Literary Discourse*. Londen: Indiana University Press.

Rautenbach, E. 1998. "Boere-Tarantino". *De Kat*, Desember 1998, p. 40 - 41.

Rodriquez, M. (Reg.). 1995. *From Dusk till Dawn*. Dimension Films. (geskryf deur Quentin Tarantino)

Ronge, B. 1999. "Oom Schalk Lourens op amfetamien". *De Kat*, Januarie 1999, p.17-18.

Scholes, R. 1968. *The Elements of Fiction*. New York: Oxford University Press.

Tarantino, Q. (Reg.). 1994. *Pulp Fiction*. Miramax.

Tarantino, Q. (Reg.). 1991. *Reservoir Dogs*. Miramax.

Van Heerden, E. 1997. *Postmodernisme en Prosa*. Kaapstad: Human & Rousseau.

Venter, L.S. 1999. "Bloed vloei in gru-spieël van werklikheid". *Rapport*, 7 Februarie 1999, p.15.

2 Manuskrip

Stinkafrikaners

Inhoud

- 1 Knal 3**
- 2 Pers orgidee 7**
- 3 Littekens 12**
- 4 By die Caucasian Crab 16**
- 5 Agter die pawiljoen 22**
- 6 Vonk 27**
- 7 Die dakke van Parow 32**
- 8 Om 'n hond te pot 37**
- 9 Verblindende wit muur 42**
- 10 Kamerade 46**
- 11 Seine in die nag 52**
- 12 Billy en Magriet 58**
- 13 Grond 62**
- 14 Ganja 66**
- 15 Blou uur 70**
- 16 Die slagter se skyndood 75**
- 17 Kweelgeluidjies 80**
- 18 Rooiborsduif 87**
- 19 Oordosis 90**
- 20 Om vergewe te word 92**
- 21 Laaste dans 96**
- 22 Speelparkie 98**
- 23 Die swart baai 103**
- 24 Frangipani 107**
- 25 Rooi pilletjies 110**
- 26 Uur van die ietermagog 112**
- 27 Karnaval 117**

1 Knal

Joe Perreira tuur deur die ruit van die voortsnellende Chrysler. Sy oë skuif oor die kafees en apteke van sy domein, oor die laundromats, mense en motors. Voor die reisburo buk 'n vroultjie en lig twee Shoprite sakke moeisaam tot in die katebak van haar kar. Joe streel oor die middelste van sy kenne, reik dan na die drankkabinet wat agter die voorste sitplekke ingebou is. Hy sit alleen agter, soos dit 'n belangrike man betaam. Hy is vandag in 'n groothartige bui en die skeidingsruit tussen die kompartemente is oop. Die manne wat voor sit, hoor hoe die nek van 'n J&B-bottel teen 'n kristalglas klingel.

Musso, Joe se chauffeur, monitor die wêreld wat agter die glas verbystroom. Hy's nie meer vandag se kind nie en is omgeef in 'n loomheid wat sy Wes-Indiese afkoms verrai. Tog is sy hande wakker op die stuur en soos altyd lyk dit of hy op die punt is om uit te bars van die lag.

Langs hom sit-lê die jeugdiger en ook norser Dries Lategan, Joe se lyfwag. Benewens sy massiewe gestalte, is die mees opvallende ding aan Dries sy gebit: twee vals voortande op 'n plastiekdoop wat oor sy verhemelte pas. Hy speel altyd daarmee, druk dit vorentoe tot hy soos 'n knaagdier lyk, en suig dit dan weer luidrugtig terug. Hy spog ook met 'n ontlukende substansprobleem en die whiskywalm in die Chrysler laat hom op sy meganiese tande kners.

Dries is 'n gevaarlike mannetjie, maar Joe Perreira benodig vandag bykomende beskerming: twee trawante in 'n gifpers Cortina vlak agter die Chrysler. Joe gaan hom eersdaags in die dobbelindustrie begewe en is onderweg na samesprekings met 'n toekomstige vennoot.

Joe loer terug na die pers vuurwa met die oranje vlamme op die kap en twyfel 'n oomblik of hy wel veiliger voel. Daar is manne daar buite, dink hy, terwyl sy blik oor die immer kleiner-wordende dakke in 'n systraat skuif, wat hul voortande sou gee om my planne te ontspoor.

Op die patio van sy huis in Platteklouf het Joe die nuwe Wet op Dobbelaar en Verwante Bedrywe haarfyn bestudeer. Hy weet dat slegs drie dobbellisensies in die Kaapse metropool toegeken sal word, ook dat die winsmarges in so 'n geslote mark hoog sal wees - en die verkryging van 'n lisensie dus vir enige kartel die ultimate boerpot.

'n Mens sou verwag dat die sweterige tycoon geen tyd sal verspil om by sy samesprekings te kom nie, maar Joe beskou homself graag as 'n man met 'n onkonvensionele manier van dink en doen. Sekere goed is vir hom belangriker as geld, en sy chauffeur word aangesê om gou by Kentucky Fried Chicken af te trek vir 'n emmertjie vol verversings.

Die hemel hang hoog en blou bo Parow, bo die vierkantige erfies, die woonstelblokke, die

oliebevlekte strate. In die lug is die bruising van 'n mensdom wat hom nie laat onderkry nie, en aan alles kleef 'n oranje skynsel asof 'n mens deur 'n sonbril daarna kyk. Op die hoek van Canterbury- en Reygerstraat sit twee mossies op 'n stopteken en flankeer. Die winter staan einde se kant toe en die mannetjie brand met 'n gloed wat hom vol bravade na sy beminde toe laat hop. Hy moet egter onverrigter sake opvlieg wanneer 'n bottelgroen Mercedes verbygly, sonder ontsag vir die boodskap op sy agtkantige teken.

Onderaan die Merc se nommerplate, in dik swart letters, staan "BAAS" - kort vir "Die Baas", Joe Ferreira se vernaamste kompetisie. Tussen Joe en Die Baas smeul 'n onverbiddelike haat wat al by verskeie geleenthede die bloed op Parow se sypaadjies laat spat het. Joe het nie tyd vir 'n mannetjie wat sy posisie op 'n skinkbord van sy dwelmbaas-pa gekry het nie. Die Baas het nie tyd vir 'n jong upstart wat op sy terrein kom indônner nie. En solank dié stryd voortduur sal kriminele aktiwiteite in die Goodwood-Parow-Vasco-area uit twee sentrums vloei - en waar en wanneer dié stelle rimpels kruis, is daar perde.

Die drie manne in die Mercedes is nie op 'n amptelike missie nie. Hulle het bloot Die Baas afgepis en is aangesê om te gaan rondry en nie terug te kom voor hulle hul "koppe agtermekaar gekry het nie". Hulle het al so ver gery dat hulle nou petrol moet ingooi. Soos die noodlot dit wil hê, trek hulle by die vulstasie reg oorkant die KFC in.

Koos, die bestuurder van die gifpers Cortina, kyk hoe Joe se chauffeur by die hoenderplek uitkom en teruggrentel Chrysler toe. Hy kyk oor die teerstraat uit en oor die geparkeerde motors aan die oorkant. Toe sy blik op die forecourt van die vulstasie val, ruk sy drieliter steierend dood, tot ontsteltenis van ene Boetie wat toevallig besig was om in sy oor te krap.

"Eina, man! Jissis, Koos, wat maak jy!"

"Sharrap!" sis Koos, en beduie na die groen Mercedes in die verte. "Kyk."

"Hond se kerie," fluister Boetie. Hy is nog bra kort in Joe se diens, maar lank genoeg om te beseef dat Die Baas se Mercedes nie hier hoort nie. Dis Ferreira-turf dié.

"Bly net kalm, julle onnosel dônners," prewel Joe wat deur die ruite van die Chrysler die situasie met 'n arendsoog evalueer.

In die Mercedes heers onenigheid oor watter radiostasie die insittendes wil aanhoor. Pylstert, 'n glibberige vent wat sy hare in 'n bokstert dra, se vinger huiwer bo die bandspeler. Sy blik skuif toevallig na die KFC oorkant die straat, en soos sy kop omruk, klap hy die bestuurder met sy olierige stert deur die gesig.

Dries, Koos en Boetie kom doelgerig nader gestap, die voeteval van hul stewels perfek in pas.

Pylstert dink aan die vorige aand se haangeveg, toe die wenhaan sy teenstander oopbek en met glimmende stertvere bevlieg het. Hy en sy makker peul blitsig uit die Mercedes. Hulle weet nie wat Joe se drie mukkels in die mou voer nie; hulle weet net hulle wil nie in die kar vasgekeer wees as dinge hand uitruk nie. Net Noel Rosenkowitz, Die Baas se rekenmeester, verkies om in die luukse Duitse motor te bly en hom daar in 'n prenatale posisie op te krul.

Dapper staan Pylstert en die bestuurder die gevaar en inwag. Laasgenoemde staan as “Moersleutel” bekend, vanweë sy besondere voorliefde vir dié woord, ofskoon 'n mens hom dit nooit hardop sal hoor uitspreek nie. Hy het sy spraakvermoë in 1978 in 'n amateur-boksgeveg verloor, en hier in die skaduwee van die vulstasie se dak maak hy nou hyggeluidjies van opgewondenheid. Hy haal sy bril af, vou dit toe en bêre dit in sy bosak.

Die petroljoggies besluit om hulself uit die voete te maak.

Die ontmoeting tussen die twee groepe kan nie as gul beskryf word nie. Dries demonstreer sy groep se gesindheid deur oorvloediglik op die sement te spuug. Sy blik talm op Moersleutel en op die groen sedan, voordat dit eindelijk op Pylstert fikseer.

Beide Dries en Pylstert dra die fisieke en geestelike littekens van vorige ontmoetings.

“Wat die fok doen julle hier?” bulder Dries. “Dis Joe se turf. Net laas week het ons die storie nog so opgedeel.”

Pylstert was ook aanwesig by dié onderhandelinge, maar hulle het klaarblyklik nie 'n baie diep indruk op hom gemaak nie. “No shit,” sê hy.

Dries is nie vandag lus vir storietjies nie. Hy kners op sy tande, bestorm dan sy eweknie en stamp hom teen die bors. Pylstert steier, gly in 'n blerts swartpers olie en slaan agteroor. “Goddamn!” prewel Moersleutel, sy eerste verstaanbare woord in meer as 'n dekade.

Pylstert vat nie lank om te herstel nie. Sy arms sluit soos blits om Dries se enkels, en nog voor dié grondvat, begin hy hom slaan.

“Bliksem terug, Driesie!” skree Joe se twee trawante, terwyl hulle angstig probeer vasstel wie die oorhand het in dié stoeiende koeksister ledemate. Ook Moersleutel hou die geveg fyn dop. Toe hy agterkom dat dinge nie goed lyk vir sy vriend Pylstert nie, haak hy af en skop Dries in die ribbes sodat sy mondstuk klaterend oor die sement skuif.

Koos gaan nie toelaat dat een van Die Baas se uitvaagsels so iets aan sy kameraad doen nie. Hy reik skreeuend na sy pistool, en feitlik onmiddellik klap 'n skoot wat vir Moersleutel - wat toevallig ook 'n groot voorliefde vir die woord “mobiliseer” het - in die been tref en hom sodoende *immobiliseer*. Koos staar oorbluf na die loop van sy Parabellum. Dis nie asof hy vir die been gemik het nie - hy is bloot 'n bietjie prematuur met meeste dinge.

Die onderonsie begin nou die afmetings van 'n veldslag aanneem. Pylstert het skaars sy

pap, mondstuklose aanvaller van hom afgegooi, of hy word deur Koos, wat sy gestaakte pistool eenkant toe gegooi het, toegetakel. Intussen kruip Moersleutel ylins in die rigting van die Mercedes. Hy hyg, kweel en roggel, en sy been trek 'n bloedstreep op die teer. Nog net sy een arm is in die kajuit, toe Dries, wat nou weer regop gekom het, nader hink en die deur toe skop.

Joe, wat alles van oorkant die pad gadeslaan met 'n geurige hoenderborsie tussen sy vingers, verbeel hom dat hy die been hóór breek.

Dries staar na die vasgepende bokser wat by sy voete lê en krul, en voel skielik nie lus om hom nóg te skop nie. Hy kyk hoe Koos en Pylstert in die skadu van een van die petrolpompe stoei. En dan tref iets op die grond sy oog. Hy tuur verslae na die vertrapte oorblyfsels van sy mondstuk.

Moersleutel gebruik dié blaaskansie om met sy vry arm, die linker wat op sy dag soveel bokseers se drome verbrokkel het, na die deurhandvatsel van die motor te reik. Sy arm is seer, sy been is seer en hy voel naar, maar eindelijk sluit sy vingers tog om die koue chroom. Sodra die deur oopswaai en sy arm bevry is, begin bloed uit die oop fraktuur stroom. Hy hys hom tot op die bestuurdersitplek, waar hy lê en hyg, sy neusvleuels wit van die pyn. Uit die hoek van sy oog sien hy steeds Dries se huiwerende gestalte, en hy besef hy kan nie so bly lê nie - die man gaan hom nou kom vrek skiet. Hy reik bewerig na die sleutel in die aansluiter.

Hy het die Mercedes net aan die gang, toe sy veelvuldige pyne onhoudbaar raak. Die luukse motor swenk links en verenig sidderend met 'n pilaar van gewapende beton.

Die slag laat Koos omkyk, en met dié kry Pylstert op laas 'n ordentlike hou in. Hy voel tande onder sy kneukels breek en sien hoe die uitdrukking in Koos se oë verander. Terwyl laasgenoemde bewusteloos sy weg grond toe vind, tuur Pylstert oor die slagveld uit. Die Mercedes staan half regop teen 'n pilaar en stoom en agter die stuur is sy een makker nou beide vermink en verongeluk. Rekenmeester Noel Rosenkowitz lê steeds op die agtersitplek opgekrul. Hier gaan ons wragtag nie vandag die knoop deurhaak nie, dink Pylstert - oomblikke voor sy blik op 'n parmantige wit Vespa fikseer. Die eienares was in die kiosk toe die bakleiery uitbreek en sy het lankal saam met die petroljoggies by 'n agterdeur uitgevlug.

Die Vespa wieg toe Pylstert opspring.

Om by die oop pad te kom, moet hy déúr 'n stapel asdromme. Die laaste gesig wat talle brommers sien voor hul lewens in 'n smeersel op die windscherm eindig, is van Die Baas se lyfwag wat kiertsregop sit, voorarms rillend, 'n verrassende rangskikking van klein ogies, skerp neus en wapperende bokstert.

Koeëls gons agter hom aan, maar hulle bars die een na die ander deur die vensters van die kantoortjie. Ook 'n rollende asdrom beland in die spervuur en dan slaan 'n opslagkoeël teen die sy van die Mercedes vas, dring deur die paneelwerk en penetreer die huls van die petroltenk.

Anders as in die movies verdrink die koeël bloot in 'n nat sis. Maar wanneer 'n tweede blouboontjie direk daarna langs die eerste tref en dieselfde roete volg, besluit die noodlot sy's nou genoeg getart. Daar is 'n halfseconde se onwaarskynlike stilte, en dan ontplof die Mercedes met 'n massiewe knal wat vuurpluime die hemel in skiet en skerwe glas en chroom tot hoog in die lugruim lig.

Vinniger as wat dit begin het, is die konfrontasie weer verby - 'n kortstondige opvlamming wat in die komende dae eindeloos deur die koerante as demonstrasie van die polisie se onmag voorgehou sal word. Dat so iets helder oordag in 'n digbevolkte gebied kan gebeur, wys net weer hoe buite beheer bendegegeweld geraak het. Die polisie se hande is afgekap - grotendeels omdat hulle in dié geweste so geïnfesteer is dat dit nie vergesog is om van 'n pro-Baas en 'n pro-Perreira faksie te praat nie.

Die manne in blou het geen ander keuse as om onberispelik neutraal te wees nie, en daarom is enige ondersoek na vandag se onaangename insident ook doodgebore. Na die onvermydelike papierwerk, sal daar op elke vlak van die hiërargie minder entoesiasme wees, en sal die druk toeneem om eerder op brandende probleme soos die verdwyning van supermarktrollees te konsentreer, of die angswekkende toename in die aantal ontbloters in Parow se strate.

“Ry,” sê Joe aan Musso, wie se hartklop deurgaans onveranderd was. Die enjin vlam op en die slanke swart vorm gly in die straat af. Joe luister na die gerusstellende gedruis van die enjin, sien in die truspieëltjie hoe sy manne met 'n laaste Indiaan-kreet in die Cortina spring en hoe die brandende garage al kleiner word en dan om 'n draai verdwyn.

Hy snork en buk oor na sy drankkabinetjie.

2 Pers orgidee

Niklaas Slachter slaan sy Chev se deur toe, verstel sy das en maak vir oulaas seker dat sy blazer egalig hang. Styl, 'n man moet mos 'n bietjie styl hê, dink hy, oomblikke voor hy in 'n groot klont kougom trap. Dit vul die groewe in sy skoensool en rek tot 'n pienk sliert tussen sy voet en die teer.

Malvas sterf al kant hom in sementpote terwyl hy die stoeptrappies van die gebou bestyg. Die deurklokkie skree ver en onwerklik - 'n geluid wat 'n besoekende professor in die Mitologie eens as dié van 'n meermin in pyn geeën het. Dis nog vroeëgend en net die helderste sterre blink al teen die hemelruim bo Parow, maar dié plek is al sedert middagete oop.

Gewoonlik neurie Niklaas terwyl hy wag dat iemand oopmaak; vandag staar hy bloot na

die naambord wat vanweë 'n inwendige buislig melkerig gloei: *The Tropical Flower Club* - in lemmetjiegroen, met weerskante pers orgideë. Onder, tussen sterretjies, staan *Classy Girls. Wide Variety*.

Die gesig wat in die luikie in die deur verskyn, is allesbehalwe mooi. Tog het Niklaas groot deernis daarvoor. Bert, die uitsmyter, 'n mean mother, maar te saggeaard of te lui om griewe te koester. Sy tande glim terwyl hy die deur ooptrek.

“Naand, ou man. Eensaam so op 'n Dinsdagaand?”

Niklaas sug, klop die kêrel op die skouer. “Ek's hier vir die bier, ou dier.”

Natuurlik lag Bert. Hy wil nog iets sê, maar daar is weer iemand by die deur.

Niklaas sien hoe die kolos se gesig die valse uitdrukking van wreedheid aanneem waarmee dit die buitewêreld takseer. Maar die rêrige wredes lyk nie wreed nie, dink hy, terwyl hy sy omgewing met militêre presisie karteer: fluweel, mahonie, lugversorgers (ideaal vir kleefmyne), ingewikkelde kandelare (die yster begin klaar onder die geelkoper deurslaan), spieëls (immer verwarrend), staan-asbakkies (x 2) en 'n sigaretmasjien (onklaar). Hy beur deur die lippe van twee swaaideurtjies die onthaalarea in.

Die vertrek se argitektoniese fokuspunt is 'n trap wat tussen geronde armleunings boontoe krul. 'n Handvol paartjies skuifel onder die yl ligte van 'n dansbaan. Een of twee is in die skadu van die trap doenig en die res sit by 'n sekelvormige toonbank en flankeer. Nie dat flankering nodig is nie, de laaste een is 'n sure thing en boonop gee Nederlandse porno op die muurtelevisies die toon aan. Die klank is lekker hard, want dan raak die groentjies embarrassed, en as hulle embarrassed is, dan drink hulle meer.

Niklaas het reeds oral rondgekyk, maar nog nie die gesig gesien waarna hy soek nie. Zelda, die bestuurderes van die Tropical Flower Club, staan in die hoek met Magriet, die nuwe meisie, en gesels. Oudergewoonte is Zelda in 'n sykimono geklee - 'n kleresmaak wat meegebring het dat die professor in die Mitologie haar die Kimono Dragon gedoop het. Sy fluister, maar haar lyftaal verrai dat sy Magriet goed uitvreet.

Nogal 'n mooi meisie, dink Niklaas, dié Magriet met haar hartseer oë - 'n engel langs die teef met die perm en die amazing wimpers. Immer diskreet, du Zelda vir Magriet deur die agterste boogdeur en die kraletjiegordyn rinkel toe.

Dan trek 'n dwelmsoet walm Niklaas se aandag. Langs hom is ene Beatrix, ook bekend as Suikerbekkie, oor 'n kroegstoel gedrapeer. Sy kou verleidelik aan 'n stafie sjokolade. Beatrix het glo eers Hallmark-kaartjies geskryf vir 'n lewe, voor sy tot inkeer gekom en besef het dat 'n loopbaan hier by die gesellinklub lonender én lekkerder is.

Langs haar sit 'n meisie in 'n stywe oranje T-hemp met die woord “Goddess” op haar pragtige borste. 'n Gekartelde silwer ring steek deur haar onderlip. Niklaas noem haar sommer

Ringlip en fantaseer gereeld hoe hy daardie ring tussen sy tande vasbyt en sy tong deur die opening probeer wriemel. Hy's oortuig hy sal dit regkry; hy het 'n besonder beweeglike tong. Maar hy weet ook dat hierdie versugting nooit 'n werklikheid sal word nie - hier by die Tropical Flower is daar net een meisie vir hom.

Maar waar is Billy?

Seker besig, dink hy, en wonder - terwyl hy sy vinger lig om die kroegman te lok - of dit jaloesie is wat só voel. Toe hy, eerder as sy gebruikelike brandewyn, jenewer bestel, weet Lennie hoe sake staan. "Dit maak nie saak hoe goor dit met jou gaan nie, Lennie, 'n man moet mos 'n bietjie styl hê."

'n Veelvoud klanke speel op Niklaas in: dralende klaviermusiek, 'n vrou se nasale sangstem, 'n kaalkopman wat iets mompel oor ibisse en oor die dood - die professor in die Mitologie. Aan die punt van die toonbank rol 'n kalant 'n rooi buis dinamiet heen en weer oor die gekrapte mahonie. Om redes wat hy nie eens in 'n vurige oomblik aan een van die meisies sal bely nie, dra die vent die dinamietbuis oral met hom saam. Hy stel buitendien nie rêrig in die girls belang nie. Hy roer selde van daai kroegstoel af en al wat hy ooit sê, is "nog 'n Southern Comfort, asseblief", soms "maak dit 'n dubbel" en soms "die jirre weet, julle gaan nog jammer wees".

Vyftalle gesprekke verloor gelyk hulle sprankel, toe twee ongure karakters die bordeel instap. Dis asof die ander manne die twee se ongenaakbaarheid aanvoel en daarom sorg dat hulle onder hulle voete uitbly.

Pylstert is nie vanaand in die beste van buie nie; hy en sy makker het pas 'n ontstellende besoek gebring aan 'n medestryder in die intensiewesorgeenheid van die Louis Leipoldt-hospitaal. Gelukkig is dit Moersleutel se linkerarm wat gebreek is. Daarom kon hy met behulp van 'n skryfblok aan hulle beskryf presies hoe kak hy voel. "Joe Perreira gaan nog betaal hiervoor," het hy geskryf en sy woorde met 'n magdom kopbene en bloederige dolke benadruk. Pylstert voel self ook nie te lekker nie. Sy ore tuit steeds van gister se geweldige ontploffing en die skrobbering wat hy later by Die Baas gekry het.

Niklaas is min gepla deur die twee se verskyning. Hy bemerk die senuweeagtige toewyding waarmee Lennie hulle bedien, en dit val hom opnuut op hoe baie die kroegman na 'n bidsprinkaan lyk. Persoonlik kan hy nie 'n duit omgee oor die skarminkels van hierdie aarde nie. As hulle hom nie pla nie, sal hy hulle nie pla nie. Hy is klaar met die wêreld van skimme en skote.

"Wie's dié twee helde?" vra hy toe Lennie eindelijk weer in sy rigting uitwyk.

“Weet nie. Ek het hulle nog net een of twee keer hier gesien.”

“Lyk na regte kaksakke. Ouens met baie wind, maar niks murg in die pype nie. Die soort wat ons destyds plofkoppe genoem het.”

“Ja, well,” sê Lennie en skuif ’n bakkie grondboontjies tot presies in die middel van die toonbank. “Ek weet nie. Ek werk maar net hier.”

Die spanning in die vertrek word gebreek toe Billy boaan die trap verskyn - in ’n onthullende swart skepping. Stadig kom sy afgestap, met swierige swaai van borste en heupe. Haar koms ontlok dronkerige aanmerkings, maar sy glimlag bloot en beduie aan Bert dat alles in orde is. Van haar kliënt is daar geen teken nie.

Arme sot, dink Niklaas, hy lek seker sy wonde in die badkamer.

Wanneer Billy vir Niklaas sien, ontkiem kuiltjies in haar wange. Kyk net hoe sit hy daar, een been op die ander gestut, sliert kougom aan sy skoene.

Haar hand is sag op sy skouer. “Hello, jou rowwe ding,” fluister sy en wag vir die gebruikelike replek: “Wie swaai die sweep, skat?”

Maar vanaand is Niklaas stil.

Hoe lyk hy dan so kroes? dink Billy en leun oor om sy das los te wikkell. “So ja, só kan ’n man mos asemhaal.” Steeds sê hy niks - tog weet sy dat hy bly is om haar te sien.

Dié vrou bly ’n raaisel, dink Niklaas. Kyk net haar glimlag en haar oë - ’n mens sal nouliks raai waartoe sy in staat is. Want as sy eers haar rokkie afruk en haar glimmende leeruitrusting ontbloot, ontluik ’n katjie wat ’n mens nie sonder handskoene wil pak nie. “’n Vurige vrou,” prewel hy, woorde wat hy plotseling in sy jenewer blus.

“Wat brom jy, love?”

“Ek’s bly om jou te sien, Billy.”

“Ag, Niklaas. Ons twee verstaan mos mekaar,” sê sy en maak haar hande toe sodat hy nie die gekrulde naels kan sien nie.

Niklaas buk laag oor die kroegtafel, in sy oë die verwronge beeld van rye en rye bottels. “Om te dink,” sê hy, en roer sy jenewer met ’n mengstokkie, “dat dit nogal op ’n Valentynsdag moes gebeur.”

Billy klem sy hand stywer, maar onderbreek hom nie. Wanneer hy so raak, moet hy uitpraat.

“Lulu het sulke mooi hande gehad ... En hare? Wat praat jy, sùkke vroulike lokke ... ’n Liewe vrou. Haarkapper.”

Hy kyk na die maling in sy glas. “Dit smaak my deesdae daar’s maar min gelukkige

mense op hierdie aarde. Maar óns was, ek en sy, dit sweer ek vir jou. Ons was. Tot dáái dag ... Ek onthou nog: ek't vir haar rose gekoop. Chocolates ook. Duur chocolates."

Dit was juis toe Niklaas onverwags vroeg van die werk af kom om Lulu met dié goed te verras, dat hy die briefie kry: op die deurmatjie, met "Rammetjie" in drukskrif voorop.

Ons speel vandag 'n Valentynsdagspeletjie. Jou eerste opdrag: gaan haal ons sjampanje by Solly's. Sê net Lulu Slachter het jou gestuur, hulle sal weet van jou. Tot later, Ram.

Hoe opgewonde was hy nie! Sy het hom in g'n jare Rammetjie genoem nie. Jou wonderlike vrou, het hy gedink, wat soveel moeite doen om weer die vuur tussen ons aan te steek. Hy is teen 'n verskriklike spoed af drankwinkel toe, waar hy, benewens die vonkelwyn, ook 'n tweede briefie ontvang. Dié stuur hom na Shangri La Lingerie, waar die einaste nommertjie vir haar en 'n bypassende dingetjie vir hom wag. En nog 'n briefie, want Lulu het alles haarfyn uitgewerk. Bestemming: Sweets from Heaven.

"Body paint. Chocolate body paint, dis wat ek daar optel. En 'n laaste *note* met net die naam van 'n motel en 'n kamernommer. Jirre, dit was exciting! Two ticks, toe staan ek voor daai deur. Ek wou eers klop, maar dog toe, nee, dalk breek dit die romantiek."

Niklaas kyk na sy kneukels, onbewus van die res van die kroeg of die aktiwiteite op die televisies wat nou vinnig 'n hoogtepunt bereik. "Lulu het op die bed gelê. Haar hare was agteroor en haar rok hoog teen haar bobene opgedruk. Die sonlig moes haar verblind het, want sy't nog so na my daar in die deurkosyn gestaar, toe fluister sy: 'O, Gerrie, jy't my gekry!' Ons buurman se naam was Gerrie."

Na hy vir Gerrie dik gemoer het, is Niklaas kroeg toe. Toe hy weer by die huis kom, was Lulu weg.

"Moenie dit aan jouself doen nie, ou kêrel."

Vir 'n oomblik kyk Niklaas na Billy se vol mond en wasige oë, dan bepaal hy hom weer by sy vingers. "Ag, maar ek kan seker nie vir Lulu blameer nie. Met my tipe werk ... Ek was in en uit en kon haar nooit alles vertel nie. En die werk het my hard gemaak, hárð."

"Kom," sê Billy, toe sy opstaan en sy hand vat.

"Nee, Billy. Ek's nie vanaand lus ..."

"Moenie stry nie, kom net," sê sy ferm en sleep hom regop. Niklaas laat toe dat sy hom teen die trappe op lei, dan af in die krakerige gangetjie. Hulle gaan nie by een van die kamers in nie, maar verder af, deur twee stelle deure, tot in die kamer waar sy woon.

"Verskoon die gemors," sê sy wanneer lig die vertrek vul en alles blootlê.

Niklaas staan hulpeloos op die drumpel. “Wag nou, Billy. Wat sal Madame sê? Ons kan mos nie hier ...”

“Madame se moer,” sê Billy en gooi ’n handvol klere tot agter ’n stoel. Sy skop haar sweep onder die bed in, en stap dan tot voor Niklaas. Sy vat sy lapelle weerskante vas en begin liggies voor hom wieg, op die punte van haar tone. Sy sing fluisterend soos toe sy ’n klein dogtertjie was. Dan vryf sy met albei hande oor sy stoppelrige wange.

“Billy ...” begin hy. Maar haar hand sluit klaar om die daklig se toutjie.

“Shh,” fluister sy, haar vinger teen sy lippe.

En nadat sy sy baadjie uitgetrek en oor die deur gehang het, laat sy hom sy skoene uitskop en hom op die bed uitstrek. Sy kom krul teen hom op, haar swart hare in ’n boog oor sy bors. Lank lê hulle so terwyl die motorligte van Voortrekkerstraat oor die plafon swaai en skuif.

3 Littekens

Joep Visagie se oë vee oor die kerktuin, oor die blink spits van die kerktooring, en oor die leë parkeerterrein. Dan fokus hy weer op die bedding krismisrose. Die linkerkantste bos bewee dat die persblou sferes skud - ’n rimpeling wat dan deur die bedding beweeg tot by die strelitzia aan die ander kant. Joep betrag die knikkende kamme met stygende irritasie. Dit gaan nou al hóé lank so aan. Die donner speel speletjies en het hom al ’n paar keer byna ontglip.

Daar’s ook so blêrrie baie wegkruipplek hier in die kerktuin, dink hy, en smag ’n oomblik om met ’n stootskraper onder die krismisrose in te klim.

Kophou, Joepie, kophou, prewel hy, en buk oor om die radio af te skakel. Hy is lankal in die besigheid en het al geleer dat dit in kritieke oomblikke help om met jouself te praat. Eintlik is hy al van kleintyd af so: as iemand hom net sê wat om te doen, net sy neus in die regte rigting mik, dan is sy kop deur.

Een ding op ’n slag, Joepie, moenie oorhaastig wees nie.

Hy rat af eerste toe, vergewis hom in die truspieëls van wat agter hom aangaan, en draai dan in by die dienspad wat rondom die kerk loop.

Vergeet die opwinding van die jagtog, Joepie. Die moeilike gedeelte kom nou eers.

Sy prooi het gou besef hy word agtervolg, links probeer systap, regs, en agter elke hindernis ingeduik. Maar Joep was meedoënloos soos ’n missiel. Nou, na ’n kwartier se kat-en-muis-spelery, het hulle egter ’n impasse bereik. Albei is van die ander se teenwoordigheid bewus, en albei te bang om die volgende skuif te maak. Joep staar na die menshoogte strelitzia en uit die donkerte tussen die blare tuur twee oë terug.

Joep kyk oor die beddings en oor die groenwit gras uit. Sy kneukels verbleek om die stuur. En dan het hy skielik 'n plan. Dis eenvoudig, maar 'n toonbeeld van elegansie en gesonde verstand. Hy weet hier agter die kerk, by die begraafplaas in die skadu van die bloekombome, is daar vaskeerplek - in die verste hoek, tussen die witgekalkte mure.

'n Tinteling speel deur sy maagwand en af tot in sy voete. Sy vingers gly los van die stuur. Hy druk met oorgawe die Toyota se toeter.

Die skielike blêr het die gewenste uitwerking. Sy prooi, wat tot nou toe net in vinnige flitse, in ritselings deur plantegroei of skaduwees agter groen kragbokse te siene was, storm die oopte in. 'n Steekhaarbrak van so vyf, ses kilogram nael oor die grasperk, in elke spier bewus van sy nuutgevonde vryheid. Joep druk sy donkerbril met 'n enkele vinger in posisie terug, en sy voet soek die lepel van sy kanariegeel blits. Sy ganse houding het nou verander; hy's net een knop gespanne aandag, soos 'n recce wat 'n rokie sien trek of 'n kreef-inspekteur wat 'n paddavoet bo die water gewaar.

Die populêre siening van hondevangers as gekke met groot wit nette - so het Joep al dikwels gedink - is 'n growwe oorvereenvoudiging. Om 'n ordentlike hondevanger te wees, moet jy, benewens durf en stamina, ook 'n kop op jou skouers hê. 'n Mens moet onthou geen hond wil gevang word nie en hy gaan daarom nie toelaat dat enige hierjy hom in 'n sak stop nie. Nee, die ware hondevanger het deursettingsvermoë en emosionele sterkte nodig en bowenal 'n soort aanvoeling - want hondevangery is 'n fyn sielkundige spel tussen man en hond.

Die steekhaar - genadeloos deur die geel gevaarte in dié rigting gedu - vleg nou tussen die grafte deur: kruise, boë, en engele wat hul hande hemelwaarts lig. Joep het pas sy paneelwa verlaat en is so veertig treë agter die hond. Sy oë is vasgenael op sy prooi en hy is skaars bewus van die son wat deur bloekomblare filter, of hoe diep sy Grasshoppers in die sagte grond wegsak.

Links om party grafte, dan regs om ander, déur treurige begrafnisruikers, hardloop die hond. Al is hy steeds vinnig genoeg om met elke draaislag 'n boog grond die lug in te skiet, begin sy spoed mettertyd tog afneem. En kort voor lank is hy in die blinde hoek van die kerkhof, daar waar die mure te hoog is om oor te kan spring.

Toe hy besef hy het hom vasgeloop, rig hy hom op sy agtervolger. 'n Tjankgeluidjie ontsnap uit sy keel, en dan doen hy iets wat uiters ongewoon is vir 'n hond in sy posisie. Sy nekhare rys nie en hy ontbloom ook nie sy slagande nie. Nee, hy gaan sit bloot en swaai sy stertjie.

Só maklik kan dit nie wees nie, dink Joep, maar net vir 'n oomblik. Na elf jaar as Parow

se munisipale hondevanger kan min dinge hom nog verras.

'n Geel en swart vrugtetor skeur verby toe hy op sy hurke sak en die hondjie nader lok. Die dier kom laag teen die grond aangeseil, stert swiepend tussen die agterpote. Joep voer hom 'n paar pilletjies uit die sak op sy heup, vryf die vaal pelsie, en glip sy halsband dan vinnig om die hond se nek. Die stertjie swaai steeds. Die vriendelikes is ook maar vir my bitter, dink Joep.

Na hy die kerktuin met 'n wye es verlaat het, vang die truspieël die hondevanger se oog: 'n kalant wie se hare al op vyf-en-dertigjarige leeftyd yl begin raak, staar na hom terug. Die hare wat daar wel is, vertoon kragtige sywaartse groei en word deur swaartekrag afgebuig om ook die man se ore te bedek. Tog is daar 'n effense glimlag op sy lippe: hoe 'n ding lyk, was nog nooit vir Joep vreeslik belangrik nie. Verder het hy ook - al sal hy dit nooit self só verwoord nie - bra ambivalente gevoelens oor spieëls. Hy is wantrouig jeens hulle en kan nie verstaan hoe mense so doodluiters met hulle kan saamlewe nie. So het hy byvoorbeeld per geleentheid 'n hele nag wakker gelê en gewonder hoekom hulle links en regs omkeer, maar nie ook bo en onder nie. Op die ou end het hy besluit dis seker maar net een van daai dinge.

Versierinkies skud en rammel in die beknopte kajuitjie. In die kompartement tussen die sitplekke tril die slagrand van 'n Alsation wat Joep eens met 'n sekure skop van sy lyf moes afhou. In die fitoraam op die instrumentepaneel waar Gertruida se foto vroeër gepryk het, is nou een van sy suster Eulalie wat in Welkom bly. Ligte Afrikaanse musiek, die soort wat omroepers graag as "loslit" beskryf, pols uit die radio.

Die hond, wat nou links en regs oor die vloer van die vanghok gly, was die eerste van die middag en sal nog 'n hele paar pêle moet kry voor Joep hom skut toe kan vat. Joep besluit dis tog tyd om homself met 'n koffietjie te bederf. Terwyl hy sy fles oopskroef, merk hy weer die littekens op sy voorarms: kruis en dwars lê hulle, soos wit spinnerakke. 'n Lang een strek van sy regter-elmboog af tot in die middel van sy voorarm - opgehewe soos 'n karwatshaal. Loodreg daarmee lê nog twee, parallel, presies so wyd uitmekaar soos 'n Dobermann se slagrande. Veral sy keerarm het deurgeloopt, maar geen deel van sy lyf het die verminking vrygespring nie.

Onmiddellik voel hy weer vies. Hy verpes dit om gebyt te word. Mense sê dis maar deel van die job, maar hy kon nog nooit daaraan gewoond raak nie. Destyds, toe hy maar net een van vele aspirant-hondevangers was, is hulle geleer die belangrikste is om te weet wanneer om te vlug en wanneer om jou man te staan. Dit help nie om 'n held te probeer wees nie. Maar hy probeer ook nie een wees nie; dis net, 'n hond is 'n baie onvoorspelbare ding. Veral 'n groot hond.

Hy sukkel om sy bekertjie stil genoeg te hou om te kan skink, deels oor hy terselfdertyd moet bestuur, deels oor sy linker-middelvinger in 'n stywe krul gesluit is. Dié letsel is nie in 'n

onderonsie met 'n hond opgedoen nie, maar tydens 'n aand van geweld - "domestic violence" soos die konstabel, wat deur die bure ontbied is, dit gestel het.

Joep was onwillig om 'n saak te maak - Gertruida was dan klaar so kwaad. Pleks ek hét, dink hy nou, terwyl 'n stroompie kokende koffie langs sy binnebeen afgly, dit kon my op die langtermyn soveel verdriet gespaar het.

Gertruida het hom altyd verkleineer en by hom geneul om die werk by die poskantoor te vat wat haar neef glo kon organiseer. Dalk het Joep bloot meer innerlike vrede as sy, want sêlf was hy nog nooit skaam oor hoe hy sy brood verdien nie. Hoekom sal hy skaam wees? Hy sit trots agter die stuur van sy geel vuurwa. Hy sal smôrens in sy pajamas sy assakke uitsit en nie 'n saak hê wie hom sien nie. En soms, soms sal hy selfs reg voor die Tropical Flower parkeer en ongeërg instap. Ja, hy't al baie gegroei sedert die egskeiding; hy't op sy eie bene leer staan, en by die Tropical Flower vind hy rus.

'n Paar blokke duskant die KFC slaan Joep remme aan. 'n Worshond draf sorgeloos oor die straat - iets wat hy, as hondevanger, nie durf toelaat nie. Hy som die situasie vinnig op (die aard van die terrein / die digtheid van die verkeer / die afstand tussen hom en sy prooi) en beslis dat hierdie takie te voet aangepak sal moet word.

Wanneer hy parkeer, staan die worshond so dertig meter weg na hom en kyk, die een oor gelig. Die oomblik toe die paneelwa se deur oopkraak, kies die brak die hasepad. Soos enige *pro*, gee Joep alles wat hy het. Met die wind van voor, beur sy maer gestalte vorentoe - 'n leë pak wat aan 'n wasgoeddraad wapper.

'n Mens sou verwag dat 'n worshond nie vinnig kan hardloop met sulke kort pootjies nie. Dink weer. In 'n ommesientjie het ta genoeg van 'n voorsprong opgebou om vinnig water af te slaan in 'n bedding oranje blommietjies. Dan glip hy deur 'n skeur in 'n vibracretemuur.

Wanneer Joep sekondes later op die toneel verskyn, is hy uitasem en moet hy hom 'n rukkie op 'n geparkeerde Vespa stut. Sy hondevangerswapen skitter in die ronde truspieëltjie. Vloeksel, dink hy, terwyl die skerp reuk van die hond se urine in sy neusgange opslaan.

Hy loer oor die vibracrete, sien woonstelgronde, verbleikte gras en 'n Portapool vol vonkelende water. Twee tienermeisies lê en sonbaai. Joep se oë vernou, sy fokus op die gladde velle vol druppeltjies en die ontluikende borste onder die helder bikini bostukke.

Een van die meisies kom regop en strek haar uit voor sy na die Portapool stap. Joep hoor die sagte geruis van haar voete oor die gras. Sy bestyg die staaltrappies, staan dan 'n oomblik met wydgespreide arms voor sy duik, vlak, dat die water voor haar uitbeur. Maar Joep draai eerder weg. Hulle sal tog net gil, of dalk vir hom lag.

Terwyl hy terugstap kar toe, sien hy die swart geraamte van die garage wat gister

afgebrand het, en hy ruik die roetreuk wat steeds nie in die wind verwaai het nie.

Hy het vooraf gebel, en toe hy by die Tropical Flower kom, bestel hy gou 'n drankie, en mik dan reguit na die kamer op die tweede verdieping. Die meisie van sy keuse sal daar by hom aansluit. Eintlik moes ek gevra het vir Magriet, dink hy, terwyl hy teen die trap opstap. Magriet. Magriet. Selfs haar naam is vir hom mooi. Op die landing moet hy sy lyf klein hou om by 'n kêrel, wat 'n stuk kougom van sy skoensool af trek, verby te kom.

Namate die brandewyn deur sy lyf spoel, vervaag die dag se probleme. Hy is nou slegs in sy gestreepte onderbroek geklee en sy afwagting laai op soos sy oë deur die kamer speel. Die kamer is oranje-rooi, nes talle hier op die tweede verdieping, maar dié vertrek is meer gespesialiseerd. Teen die muur, binne reikafstand van die bed, hang velerlei vernuftige apparate.

Hoëhakskoene klik-klak in die gang - nes die ysblokkies in Joep se brandewynglas wat hy nou vir oulaas na sy lippe lig. Dan kom sy ingestap: 'n wrede meisie, haar hare drenkelingstyl oor haar skouers. Sy is die ene staal, rubber en leer, haar hoëhakskoene se staalbeslag blink soos die weerhakies aan haar sweep. Haar mond is oop en Joep sien die stopsels in haar tande. Hy buk oor die voetenent van die bed.

“Ek was weer stout, tannie Billy,” prewel hy. “Ek het die hondjies opgesluit.”

4 By die Caucasian Crab

Joe Ferreira, gesiene sakeman en voormalige LP van Parow, staan handeviervoet, gemuilband soos 'n perd. 'n Kwyldraadjie dartel aan sy lippe en hy maak tjankgeluidjies elke keer wanneer die sweep hom wiks. Billy sit op sy rug, op haar wreedste, in 'n katpak van gesplete leer, behang met klingelende kettings. Haar oë draai in hul kaste en daar is skaafmerke op haar borste. Sy hanteer haar sweep meesterlik, maar Joe bring nie sy kant nie. Dalk is dit stres oor die casino-besigheid, dalk is sy bioritmes bloot deurmekaar, maar pleks van die vurige vryer van weleer, is hy die laaste ruk bra verlep.

Maar Joe is nie die tipe wat sommer tou opgooi nie. Hoe anders sou hy ooit so 'n gerespekteerde man geword het? Toe hy byvoorbeeld laasjaar uitgevind het dat iemand in sy uitgebreide verspreidingsnetwerk skynbaar dink dat hy nie die verskil tussen suiwer en verdunde kokaïen sal agterkom nie, het hy dieselfde dag nog 'n snoeiskêr aangeskaf en nie gerus voor Theuns Tredoux se regterduim, -pinkie en -middelvinger in 'n flessie in sy studeerkamer gedryf het nie.

Nee, kyk, as hy Theuns (wat deesdae as Tweevinger bekendstaan) se doppie kon klink,

dan is hy wragtig mans genoeg vir dié huidige probleempie. As sy lyf nie wil saamwerk nie, as gewone goed hom nie meer aandraai nie, dan wen hy eenvoudig self die skroef al stywer. Tót daar reaksie is.

Maar hy bewandel die grens tussen plesier en pyn al vir langer as 'n maand. Die teef van 'n Billy het reeds elke denkbare tegniek en elke instrument in haar aansienlike arsenaal gebruik - sonder sukses. Joe se lyf is rooi en opgehewe, hy kan nie meer op sy maag slaap nie en sy oggendstorte is louter hel.

Toe die karwats vir die soveelste maal op sy rug neerkom, het hy vir eers genoeg gehad. "Fokof nou met daai sweep," sis hy, nadat hy sy muilband afgeruk het. Billy val terug op die waterdigte laken. Joe se wysvinger is in haar gesig.

"Watch it, my girl, watch it," sê hy en trek haar bolip van haar tande af weg. "Watch it."

Die son brand op karre en parkeermeters neer toe Joe by die agterdeur van die bordeel uitglip. 'n Beenmaer terriër draf oor die sypaadjie, ruik aan die teer en aan buitebande en kies dan koers na 'n steeg in die verte. Joe is onbewus van die hond, want sy gedagtes lê skaamkwaad in homself opgekrul.

Dat die noodlot hom wragtag met so 'n slap riem kon vang! Hy hoef nie te worry nie, die girls wat die voorreg het om sy hemelbed te deel, sal nie waag om uit te praat nie, maar 'n ou het darem jou selfrespek, en ook, hy mis die plesier, man. Hy vloek, wag vir 'n geel hondewa om verby te kom en stap dan oor die straat na die Chrysler wat in die wit lig staan en bak.

Musso tuur na die stert van die verdwynende hond, en dan skuif sy blik voort oor die buurt se gryswit geboue. Elkeen vertel vir hom 'n storie. Aanvanklik - kort na die dag toe hy, vars uit Kingston, vir Dries in die hawe ontmoet en dié werk losgeslaan het - was die lot van 'n chauffeur vir hom bitter. Hy het egter gou besef dat die lang wagtye allesbehalwe dood is. Verskans agter donker glas sien hy pensioenarisse, groenteverkopers, fietsryers, mense wat uit woonstelle peul, 'n wyle die sonlig op hul wange voel en dan weer teen die trappe op verdwyn.

Hy raadpleeg sy horlosie wanneer hy Joe gewaar. Drie en twintig minute, dink hy. Verbeel hy hom of word sy werkgewer se sessies hier by die hoerhuis al korter?

"Dit was vinnig," sê Dries vanuit die passasiersitplek. Hy druk sy kunsgebit, wat hy weer met superglue aanmekaar geplak het, vir oulaas vorentoe, en vermorsel dan sy sigaret in die asbakkie.

Joe ignoreer hul verwelkoming. 'n Naarsoet walm van sweet, bloed en parfuum vul die kajuit, 'n reuk wat Musso goedkeurend in sy neusgange optrek. Hy torring liefderik aan 'n knoop van sy roomkleurige pak, 'n ontstellende meneer wat hy onlangs aangeskaf het en waarop hy versot is. Sodra hy Joe se oë in die truspieëltjie vang, murmel hy: "Nice pak, nè,

Baas.”

“As jy die bestuurder van De Melkweg in Amsterdam was, dan was dit ’n nice pak,” brom Joe en trek ’n sakdoek uit sy sak. Dries giggel. Joe staar stip na sy bestuurder se weerkaatsing, die sakdoek ’n oomblik roerloos teen sy voorkop. “Dra hom weer en jy’s in die kak,” sê hy.

Dries was net besig om aan ’n nuwe sigaret te kou en te oorweeg of dit veilig is om dit aan te steek. Terwyl die Chrysler die randsteen verlaat, skuif hy die Chesterfield terug in die boksie. Dinsdag se onderonsie het allerlei ou beserings weer na vore gebring en hy’s nie lus vir moeilikheid nie.

’n Ontstoke pa het jare gelede Dries se voortande met die suigstang van ’n Hoover uitgemoker en sy stuitjie só getraumatiseer dat selfs die ligste skok nou meebring dat sy senuwees vasgeknyp word. En Peggy was nie eers so mooi nie, dink hy, en voel die pyn soos elektrisiteit deur sy bene speel.

Musso sien in die truspieël hoe Joe sy oë sluit. Die Chrysler flits al verby die Ghiberti-gebou waar ’n bossiedokter uit Oos-Afrika onlangs ’n praktyk oopgemaak het, voordat hy die moed bymekaarskraap om te vra: “Waarnatoe, Baas?”

“Barney Ekkels,” brom Joe. “Ons gaan laai hom op en dan gaan ons na Lorenzo’s toe.” Hy rol sy gewrig om te wys hy wil die skeidingsruit eerder toe hê.

Barney Ekkels, totalisator by Kenilworth en, sedert hul eergisteraand daaroor bladgeskud het, ook Joe se vennoot in sy casino-lisensiebod, leun terug in die koel sitplek van die Chrysler. Joe het nagelaat om vir hom ook ’n drankie aan te bied. Nou vermaak hy homself maar deur ongesiens te sit en sweet, aan sy kneukels te krap en die verbyglyende wêreld te bespied. Net een keer tydens die rit maak hy en Joe oogkontak. Joe lig sy glas in ’n heildronkgebaar, knik, en bepaal hom dan weer by sy eie dinge.

Dan, genadiglik, parkeer hulle voor die Caucasian Crab, Lorenzo se restaurant. Musso peul uit om Joe se deur oop te maak. Barney wag tot die tycoon uit is, dan skiet sy hand na sy broeksak en bring een van twee swart toestelletjies te voorskyn. Hy druk die meeluisterapparaatjie diep onder die voorste sitplek vas.

Die Caucasian Crab is trots op sy drie sterre. Koraalrooi banke sluit om ’n tiental tafels, elk omgeef deur ’n wit tafeldoek. Klaviermusiek rinkel en teen die muur naby die ingang hang ’n meganiese krap met knarsende knypers.

“Ek haat daai ding,” sê Joe. “Dis ongelooflik kitsch.”

“Laas het jy gesê jy laaik dit,” sê Barney Ekkels en krap nadenkend aan die vrat op sy

nek.

“Laas was ek vol stront,” sis Joe, die oë onder die ruie wenkbroue hatig op Barney gerig.

’n Sliert sigaarrook styg na die plafon en wyk dan sywaarts uit. Die krap se knypers roer in die halflig.

“Lyk my Die Baas is ’n bietjie laat,” sê Barney.

Joe vou sy arms weerskante om die bank se rugleuning. “Die Baas,” mymer hy, en laat rook deur sy tande dwarrel. “Wat ’n idiotiese naam! Is die man te goed vir ’n mooi Boerenaam soos Theodore Hanekom?”

Barney besluit om nie daarop te wys dat Joe laas daarvan gehou het nie.

Die manne sit in stilte.

Tien minute later het Die Baas en sy geselskap steeds nie opgedaag nie. Joe kyk vir oulaas na die robotiese skaaldier en mik dan na die pinballmasjien in die hoek. Dit staan half weggesteek agter plastiekwiere, neffens ’n gehawende kondoommasjien. Dié het al so swaar gehad, dis byna net so ’n groot uitdaging om iets daaruit te kry as om die staalghoen deur die boonste glybaan van sy sustermasjien te stuur. Van die skade aan die outomaat is ook Joe se handewerk. Ook hy het al per geleentheid die haas onmoontlike probeer. En telkens as hy faal, moes Musso later by die apteek uitspring.

O, waar is daai sorgvrye dae ...? dink hy, en die staalballetjie rol af tot onder, veilig buite bereik van die klappende spane.

Dries sit by die kroegtoonbank, een oog op die deur, een op die rofstoei op die TV, sy lippe nooit ver van sy brandy-en-coke af nie. Joe ruk en beur voor die pinballmasjien, tot die ergernis van Barney Ekkels wat nou ook nader gedrentel het. Laasgenoemde beskou dié spel as onvanpas onder die omstandighede. Boonop het hy nie veel ooghare vir Joe nie, maar Die Baas het, toe hy hom die koevert vol honderdrandnote in die hand stop, benadruk dat hy so veel moontlik met die vark moet “verbroeder”.

Dis nie lank nie of Joe vloek hard en vryelik. “Fok ... so ... masjien!” skree hy en benadruk elke woord met ’n skop. “Dis gestél om ’n mens te verneuk!” Hy gluur na Lorenzo, en laat sy blik dan hongerig na die man se vingers sak. Terwyl hy terugstap tafel toe, brom hy steeds oor die bloedsuiers van die wêreld.

Lorenzo grawe angstig in sy dagboekie. “Appease Mister Perreira,” skryf hy, en glimlag floutjies vir Dries, net toe ’n sweetdruppel sy woorde vlek.

“Soos ek wou sê,” sê Barney toe beide hy en Joe weer hul sit gekry het, sy stemtoon nie vry van irritasie nie. “Ek hoor Die Baas is nie bereid om sy planne te laat vaar nie. Ek hoor hy’s lus vir die dubbelding.”

“Waar hoor jy dit?” vra Joe.

“Daai fucked-up rekenmeestertjie van hom het my gebel. Wou glo ’n bietjie sense in my kop inpraat.”

Joe snork. Die krap roer sy knypers.

“Ek moet sê,” vervolg Barney, “hulle bod klink nogal impressive ...”

Joe se hande sluit stywer om die bank se rugleuning. Dries skuif sy polisie koffie agter ’n polio-kollektebussie in.

“Die Baas raak nou ’n bietjie groot vir sy skoene,” sê Joe, en in sy gedagtes sien hy hoe hy ’n vyfyster deur die lug swaai en voluit op die man se skedel neerbring. “Die snotkop het alles by sy pa gekry. Dis hoog tyd dat iemand hom in die bek ruk.”

Barney torring aan sy vrat.

“Ek kan nie die vent se vermetelheid glo nie,” sis Joe steeds. “Dat hulle wragtag vir jou bel en allerhande stront kwytraak! Dink hulle ons sal ons só maklik laat afskrik? Ek hoop nie jy het iets van óns planne laat blyk nie.”

“Hoe ken jy my, Joe?”

“Ek vra maar net,” sê Joe terwyl Lorenzo ’n nuwe J&B voor hom inskuif. “Ons onderhandelinge met kommissaris Latief is in ’n sensitiewe stadium. Ons wil nie hê iemand moet hom nou die skrik op die lyf jaag nie.”

“Nee, ek weet,” sê Barney. Hy voel Joe se oë op sy vingers, dink aan die flessies in die man se studeerkamer, en steek sy hande instinktief in sy baadjiesakke.

Dan laat naderende stemme almal omkyk. Die boogdeur swaai oop en Die Baas se forse gestalte vul die kosyn. Hy vat nog net aan sy middeljare, maar die verrassende wit slierte in sy kuif verraaie dat die spanninge van sy beroep hom nie onaangeraak laat nie. Hy het sy enorme lyf, wat hy in sy private gimnasium tot ’n uitmuntende toestand geslyp het, vandag in ’n pers pak en oranje syhemp geklee. Agter hul dik lense is sy oë klein en waterig.

Langs hom staan sy rekenmeester, Noel Rosenkowitz, laptoptassie in die hand. Aan sy ander sy troon Pylstert, wat nou Die Baas se serp aanvat en oor een van die krap se knypers drapeer. Pylstert gluur na Joe en sy vriend met die vrat wat hulle by ’n tafel staan en inwag. Maar veral Dries wat vinnig uit die kroeg-area nader kom, hou hy in sy visier. Hy streel oor die blou halfmaan onder sy oog. Dis hul eerste ontmoeting sedert die bakleiery by die garage, en hy moet op enigiets bedag wees. Dries betrag hom egter kalm, glimlag dan breed genoeg om sy skewe mondstuk te onthul en bepaal sy aandag by die twee grootkoppe.

Joe Perreira en Die Baas kyk mekaar waterpas in die oë. Joe se vingers bewe weens onderdrukte opgewondenheid. Die Baas verstel sy bril. “This has got to stop happening,” sê hy

met 'n miopiese staar.

“Waarvan praat jy?” vra Joe.

“Ek praat van die dōnnerse kakspul by die garage. My manne is sonder enige provokasie aangeval.”

“Ek was daar,” sê Joe, “en dis nie hoe dit vir my gelyk het nie. En wat het jou manne anyway daar gesoek, drie van hulle, gewapen, in 'n gebied wat ons ooreengekom het aan my behoort?”

Die Baas glimlag tanderig. “Hulle was op private besigheid.”

“Dit het nie so gelyk nie.”

“Ek gee nie 'n moer om hoe dit gelyk het nie,” sê Die Baas, sy glimlag rotsvas.

Dries en Pylstert se oë boor in mekaar se rigting. Elkeen is bewus van die pistool in sy bladholster, maar albei hoop ook heimlik dat dinge nie sal hand uitruk nie. Die oomblik rek soos 'n stuk kougom al langer - tot die spanning breek wanneer Dries sy mondstuk, wat intussen ver uitgekruip het, luid terugsuig.

Joe stoot sy vingers deur sy hare. Wanneer hy weer op Die Baas fokus, is daar 'n tegemoetkomende trek op sy gesig. “Sal ons die onaangenaamheid agter ons sit?” vra hy.

Die Baas staar na Joe se uitgestrekte hand, oorbluf deur hoe vinnig hy die inisiatief verloor het.

Sodra almal hulle sitplekke ingeneem het, skarrel Lorenzo nader, omgeef deur die reuk van sweet en see. Hy kondig aan dat die volgende rondte vanmiddag op die huis is, en neem dan almal se bestellings af voor hy hom weer uit die voete maak. Soos die kombuisdeur agter hom toeswaai, kan 'n flitsbeeld van 'n swetende sjef, met 'n verfrommelde pleister aan sy palm, gesien word.

“Ons moet nugter na die saak kyk,” sê Die Baas en fokus stip op die kooltjie van sy sigaret. Joe se lippe huiwer op die rand van sy whiskyglas. “Ons mag nie toelaat dat ou griewe ons oordeelsvermoë belemmer nie.” Die Baas trek vir oulaas aan sy sigaret, en draai dit dan tydsaam in 'n asbakkie dood.

“Die jongste sensus,” vervolg hy, sy oë op die snoeiskêr wat Joe op die tafel neergesit het, “raam die bevolking van die Kaapse metropool op ...” Hy klap sy vingers en Noel raadpleeg sy rekenaarskerm.

“Vier miljoen,” sê Noel.

“Vier miljoen. En die Minister het gesê net drie lisensies sal in hierdie gebied toegeken word.”

“Drie, jip,” beaam Noel en knik vinnig soos 'n mossie wat pik.

“Nou, laat ons realisties wees. Seepunt sal ’n lisensie kry. Dis nou maar ’n feit soos ’n koei. Die middestad is in lyn vir nog een, en jy weet so goed soos ek ander manne run daar die show. Parow en omstreke kan hoop vir hoogstens een. Laat ek dit reguit aan u stel, meneer Perreira. Daar is eenvoudig nie plek vir ons albei in dié bedryf nie.”

“Dis presies wat ek gedink het,” sê Joe en ontdek iets fassinerends onder sy duimnael.

Dis onheilspellend stil - die valse kalmte voor ’n sny roosterbrood uit ’n toaster spring. Dries en Pylstert knoop hul baadjies gelyk oop. Die snoeiskêr lê roerloos op die tafel. Lorenzo, wat by die kombuisdeur staan en luister het, trek sy hand terug en die deur swaai outomaties toe.

“Is dit al wat jy te sê het?” vra Die Baas.

Joe vat ’n sluk J&B, neem dan die skêr op en begin tydsaam daaraan stel. “Wie, ek?” vra hy. “O, nee, nee! Ek wou ook sê dis skerpsinnig van jou om só tot by die kern van die saak te sien. Dis ook baie ... hoe sal ek sê ... groothartig om bereid te wees om terug te staan. Ek kan u verseker ek en Barney ...” Hy slaan sy arm om sy vennoot se skouers. “Ek en Barney sal ons casino so bedryf dat die stadsvaders trots sal wees.”

“Hierdie is ’n ernstige saak, meneer Perreira,” sê Die Baas, en sy oë glip en skuif soos hy vir Joe onder skoot probeer kry.

Uit die hoek van sy oog sien Pylstert iets wat hom erg ontstel.

5 Agter die pawiljoen

Die Woensdagoggend ruik na olie en enjins, en die klank van karre dryf oor ’n dertigtal toeskouers. “Kyk, daar gaat Pappa,” kweel ’n vet vrou en wapper haar baba se polsie in die rigting van ’n vlietende groen streep.

Daar’s riwwe op Niklaas Slachter se voorarms waar hy hom op die advertensiebord stut: *Apie’s Panelbeating* - die grootste borg van oval track racing in die ganse Parow. Hy bal sy vuiste, want wat hy nou moet doen, is nie maklik nie. Hy wens hy kon net omdraai en loop; hy wens dit was nie nodig om oor te stap na die grys gebou nie. Maar hy’t by ’n waterskeiding gekom, ’n punt waar nóg stilsit, nóg teruggaan ’n opsie is.

April leef hy al twee jaar op die pakket waarmee die Departement van hom ontslae geraak het. Twee jaar waarvan elke dag dieper aan sy bankbalans én sy selfrespek vreet.

“’n Suggestie van emosionele onstabiliteit,” was die verdoemende frase van die psigiater wat hom namens die interne ondersoekspan moes evalueer. “’n Neiging om homself te isoleer, interne spanninge op te krop eerder as te verwerk - kwaliteite van onskatbare waarde in werk van ’n, sal ons sê, sensitiewe aard, maar op die lange duur tog nadelig vir die psige.”

Nadelig! Hoekom noem hulle nie 'n ding op sy naam nie! Niklaas weet hoe dit voel as jou gewete soos traangas brand en jou kop 'n sel is waaruit jy nie kan ontsnap nie.

“Niklaas, jy weet tog ons sal altyd net die hoogste agting vir jou hê. En wat jy gedoen het, het jy in diens van jou land gedoen. Ongelukke gebeur mos maar. Moet nou nie 'n vreemdeling word nie.”

Die vuurwaens op die baan - aangejaagde produksiemodelle, meesal met geligte gatte - stamp mekaar dat chroom en glasvesel spat. Hulle dreun al harder soos hulle nader kom, en het lankal in 'n fluitende suis verskiet, dan kleef 'n flits van gesigte in geel of groen valhelms steeds aan Niklaas se retinas.

Drie karre is kop aan kop aan die spits, maar kort voor die einde flits twee se remligte, en die derde, 'n pers Cortina, skiet vooruit. 'n Vreemde verskynsel, maar die renklub moet tog op 'n manier geld inbring. Uitbundig swaai die geruite vlag - vir die wenner 'n paspoort na geld en glorie, miskien 'n los gelukkie met 'n Goodyear-meisie.

Niklaas druk hom regop. Here goes, dink hy en gooi sy halfgeëete pastei in 'n asblik agter die pawiljoen.

Met eerste oogopslag lyk die gebou agter die kuipe met sy vaal mure en stowwerige ruitjies wat met koerantpapier toegeplak is, na 'n pakkamer van die een of ander aard. Net die elite van die onderwêreld weet wat dit regtig is, mense in die binnekring. En Niklaas Slachter, vanweë sy jare in die randgebied waar polisieman, krimineel, onrusstoker en informant in 'n ongemaklike simbiose saamleef.

Hy verstel sy das, en klop dan - drie gewone kloppe. Van tyd tot tyd, afhangende van Die Baas se grille, word 'n geheime klop gebruik, soms saam met 'n begeleidende kodewoord. Niklaas vertrou die manne sal hom nog kan onthou van die ou dae af.

'n Luikie in die deur onthul 'n oog, 'n halwe neus en 'n stukkie mond.

“Praat.”

“My naam is Niklaas Slachter. Ek's hier om Die Baas te sien.”

“Nou toe nou.” Die lip krul wreed. “Wat laat jou dink daar's so iemand hier?”

Ag, jirre, dink Niklaas. “Maak tog net die deur oop.”

“Wag.”

'n Minuut gaan verby voor die deur oopswaai. “Kom binne,” nooi die eienaar van die lip. “Jammer om u so te laat wag.” Daar is sarkasme in sy stem, wat verskerp toe hy vervolg: “Dis altyd 'n eer om 'n belangrike man soos u te ontvang.”

Skarminkels, wat op die grond en op rusbanke lê, het die vertrek blou gerook. Een (vyf

voet agt, rooi hare, snor) lig 'n rewolwer na die dakwaaier, en tol die magasyn lui in die rondte. Niklaas hoor die skerp kliek toe die staalring weer in posisie spring.

'n Man wie se linkerarm en regterbeen in gips is, staan 'n dobbelmasjien en voer. Hy draai pynlik om en betrag vir Niklaas, die tatoeëermerkie van 'n moersleutel op sy nek swart in die halflig. Dan bepaal hy hom weer by die chroomkas en druk 'n knoppie. Dromme draai: 'n kersie, 'n piesang en 'n Lucky 7.

Die mat onder Niklaas se voete is bestrooi met hoendervere en plek-plek lê ook spatsels bloed - die nalatenskap van 'n pasafgelope haangeveg. 'n Penveer dwarrel toe die hekwag Niklaas na 'n binnedeure lei.

“Die Baas is gereed om jou te sien.”

Die Baas se kantoor is stiller en minder wasig as die buitenste nes. Die bietjie rook hier ruik ook anders: nie gras nie, maar 'n versnit van wierook en keurige Kubaanse sigare. Teen die agterste muur is 'n skildery van 'n vrou met Oosterse gelaatstrekke en ses slanke arms. Die soepelheid van haar ledemate word geëggo in 'n standbeeld links van die lessenaar - 'n naakte nimf, haar arms uitgestrek na 'n onsigbare minnaar. Sy is ongelooflik lewensgetrou, en Die Baas het al per geleentheid (laat een aand, toe hy baie alleen was) huilend oor haar koue borste gestreel. Nou sit hy egter rustig agter sy lessenaar, sy gekraakte bril hoog op sy neusbrug.

Sy vingers rus op drie lêers: die titelaktes en planne van geboue wat hy hier in Parow besit - die Ghiberti- en Madala-geboue in Rheedestraat en die blok in Dominionweg. Laasgenoemde se plan is op die tafelblad oopgesprei. Die oorspronklike ontwerp is in koki doodgekrap. Waar 'n slaghuis en die woonkwartiere bo dit tans geleë is, verrys 'n visie van iets baie meer ambisieus, iets met kurwende dakke en torings en 'n neonbord met “The Palace of Pleasure” in skelrooi letters.

Op leunstoele teen 'n symuur rus Noel Rosenkowitz en 'n swaarverbinde Pylstert. Noel kyk hoe rye syfers op die skerm van sy laptop dans; Pylstert vroetel met sy selfoon. Hy probeer dit stel om te vibreer eerder as te lui, want 'n geklingel op 'n kritieke tydstip kan 'n mens duur te staan kom.

Dan, meteens, asof iemand iewers 'n hefboom getrek het, glimlag Die Baas.

“Niklaas Slachter,” roep hy uitgelate. “Nou toe nou! Jy's toe tog nie dood nie. Jy lyk net dood.”

Niklaas sê niks.

“Dis gaaf van jou om te kom inloer. Noel, Pyl, ken julle vir Niklaas Slachter, dié Niklaas Slachter. Of moet ek eerder sê Die Ietermagog.”

Noel knik stywerig, sy gesig groen in die gloed van die rekenaarskerm. Pylstert salueer.

“Ek hoor jy doen goed vir jouself, Niklaas,” vervolg Die Baas. “Dit moet die lekker lewe wees wat jou so uitteer.”

Nog dieselfde poepol, dink Niklaas toe hy neersak op die stoel wat Die Baas aan hom uitwys. Hy plant sy voete wyd uitmekaar. “Meneer Hanekom,” sê hy, ’n aanspreekvorm wat hy nie sou gebruik het as hy nie klaar geïrriteerd was nie, “laat ek jou sommer dadelik sê hoekom ek hier is. Ek soek werk, short and sweet. Iets om van agt tot vyf te doen. U is ’n man met kontakte en oor ons ... verbintenis in die ou dae het ek gedink u sal my dalk kan help. Maar verstaan my mooi: ek is klaar met destyds se dinge. Enigiets anders, dié sal ek doen.”

Lagplooitjies sprei om Die Baas se oë. “Ai, Niklaas,” roep hy, “hoe maak jy my nou nostalgies! Die ou dae ... Ai. Those were the days ...”

Hy staar glasig in die verte, ’n oomblik wat verbreek word wanneer sy telefoon onverwags begin lui. “Verskoon tog,” sê hy en leun oor om die gehoorstuk op te tel.

“Theodore Hanekom, goeiemiddag ...

“Ah, meneer Goosen! Dankie dat u terugkom na my toe ...

“Vroeër vanmiddag, ja. Ek het u naam in die geelbladsye gekry. *Bees-R-Us*.

“Uh-uh, uh-uh, dit klink fassinerend, meneer Goosen.

“Nee, nee, ek’t nie ’n by-probleem nie. Eintlik wou ek hoor of u die goed bemark ...

“Ja, ek soek ’n swerm.

“Nee, nie kommersiële doeleindes nie. Persoonlike gebruik. My peetkind versamel bye, u sien.

“Uitstekend! Nou, sê my, meneer Goosen, wat is die aggressiefste bye wat u het?

“Kurktrekkerby?

“Tortilla-by?

“Soedannese varkby?

“Werklik? Naverwant aan die satansby, sê u? En sê my, meneer, net vir interessantheid, hoe lank sou so ’n by in die paneelkissie van ’n motor kon oorleef?

“Genuine? Dié klink na ons baby.

“Ja, koningin ook. Bye is mos daarop uit om haar te beskerm.

“Ek begryp, meneer Goosen, maar geld is nie rêrig ’n kwessie nie.

“Uitstekend. Ja, ek bel u môre weer en dan kan ons die detail uitklaar ...

“Selfde vir u.”

Die Baas glimlag verleë toe hy die gehoorstuk terugsit. Hy vee ’n slag deur sy wit kuif voor hy sy aandag weer by Niklaas bepaal. “Jy’t gesê jy soek werk?” vervolg hy in ’n vertroulike

stemtoon. “Wel, Niklaas, my vriend, vandag is dalk net jou gelukkige dag. Jy weet, in ’n plek soos dié, met al die slegte elemente - jy’t seker gesien hier buite - word die badkamers nogal rêrig vuil. Die toilets, jy verstaan. Dis ’n skande, man.”

Niklaas kan sien hoe die man hom verlekke om sy gal te werk.

’n Aar klop vlak onder die vel van Die Baas se voorkop. Hy hou van draaksteek, maar sy afsku vir Niklaas is besig om die oorhand te kry. En dan kan hy hom nie langer inhou nie.

“Kan jy nie sien jou tyd is verby nie!” bulder hy. “Ons soek nie have-beens soos jy nie! Nie om hits te doen nie. Nie om die toilets te skrop nie. Nie om enigiets te doen nie.”

Niklaas krap aan sy nek. Dis sweterig onder sy kraag.

“Jirre, dis pathetic,” dreun Die Baas se stem voort. “Ek raak naar as ek net na jou kyk. So ’n stuk jelly ... Moenie dink ons weet nie. Toe daar ’n bietjie druk kom, toe ...” Daar is skielik ’n potlood tussen Die Baas se vingers, wat hy krakerig breek en in stukke oor sy skouer gooi. “’n Bietjie druk, en toe ... weg is jou vriendjie.”

Pylstert dink die opmerking is vreeslik snaaks.

Niklaas begin regop kom, maar Die Baas lig sy hande in ’n paaiende gebaar. “Nee, wag, wag,” beduie hy, “sit asseblief nog ’n bietjie. Verskoon my, ek het maar net ’n paar moeilike dae agter die rug.” Hy streel oor die rand van sy gekraakte bril, die pupille daaragter klein en swart. “Eintlik is daar tóg iets waarmee jy kan help ...”

Niklaas voel die warmte van die bloed in sy slape. Hy sien hoe die Oosterse vrou teen die agterste muur in fokus kom en dan weer vervaag. Noel se vingers hang roerloos bo die sleutels van sy laptop.

“Joe Perreira,” sê Die Baas. “Jy ken hom? Ja? Daar’s nou vir jou ’n opperste doos ...”

Niklaas hoor die manne op die rusbank proes.

“As jy net ’n plannetjie kon maak op daai gebied, sal ons eindeloos dankbaar wees. Ek is bereid om vyftigduisend vir so ’n gunsie te betaal. Vyftigduisend, Niklaas. Dink net wat jy alles daarmee sal kan doen. En vir ’n man van jou talente behoort so ’n takie mos kinderspeletjies te wees.”

Teen dié tyd lê Pylstert soos hy lag. Daar’s ’n dreuning in Niklaas se agterkop en sweet kruip tussen sy skouerblaaie af.

“Kry tog net dié pateet hier uit.”

Die spul in die buitenste kamer kyk op toe Pylstert en Niklaas instap. “Dames en here,” kondig Pylstert aan, terwyl Niklaas voor hom uitstap. “Het julle gehoor? Die Ietermagog gaan vir Joe Perreira uitvat!”

’n Dobbeltmasjien begin flits en fluit en spoeg muntstukke in ’n blink bak. Niklaas hoor

nog die gelag toe die deur agter hom toeswaai.

En skielik is hy buite, alleen voor die uitdrukkinglose gebou.

Die volgende resies het hy nog nie begin nie en hy hoor net die gedruis van die skare. Hy begin stap, op soek na stemme, kleur, enigiets om die tonele in sy kop uit te doof. Wanneer hy weer tot verhaal kom, staan hy agter die pawiljoen. Die ysterkonstruksie is loutwarm teen sy palms en voorkop. Hy voel die vibrasies soos mense bo hom rondskuif, en druk homself vinnig weg. Oorkant die straat beloof die ladies bar van die Bristol Hotel ontvlugting.

6 Vonk

In die ladies bar van die Bristol Hotel is die lug oker en gevul met die onmiskenbare reuk van 'n watergat gedurende kantoorure. Saans, wanneer die kolligte agter die toonbank brand, gloei die likeurbottels rooi en groen en geel, en oefen 'n onweerstaanbare aantrekkingskrag uit op enigeen wat dit te naby waag. Nou is tot die kleure van die Union Jack agter die kroegman vaal. Die vlamme van die draak op die Middeleeuse skild - die vuurtonge wat snags met soveel oorgawe straal - lyk klam en triestig.

Tog is die Bristol Hotel vanmiddag voller as gewoonlik. Heelwat manne het van die renbaan af oorgeglim en sit nou in groepies en gesels, wild aan die beduie met ghriesswart vingers. Benewens Niklaas, wat by die kroegtoonbank sit, is net een ander karakter ooglopend op sy ys. Niklaas ken sy gesig; die vent hang gereeld by die Tropical Flower uit. Oudergewoonte sit hy kop onderstebo, terwyl hy 'n rooi buis heen en weer oor sy tafel rol.

Niklaas proe aan die jenewer wat hy bestel het en spits sy ore om te hoor waarom die manne neffens hom gesels. 'n Kêrel met 'n lang nek en klein koppie, wat daarom merkwaardig baie na 'n rathefboom lyk, is besig om te kla oor 'n onderonsie wat hy onlangs met sy bankbestuurder gehad het. "'n Mens kry mos twee tipes Afrikaners," sug die man. "Die super-afrikaner en die stinkafrikaner, en die eerste is die gevaarlike een."

Niklaas knik instemmend en kyk hoe die kroegligte in sy jenewerglas blink. Later fokus hy weer op die manne wie se gesprek nou aanbeweeg het na maniere om die beste performance uit 'n drieliter Cortina te tap.

"Die ding maak nogal gatskoon," betoog 'n maer kêrel, "maar soos ek nou die dag vir Stavros sê, dit suip petrol, man. 'n Ou kan dit eenvoudig nie bekostig nie."

Die pêre beaam. "Nou dat jy van Stavros praat," sê die een dan. "Hoe gaan dit met die ou Griek? Hy was maande laas hier. Smaak my daai slaghuis hou hom besig."

"Ek verstaan hy sukkel met sy gesondheid. Hart is nie van die sterkste nie."

Die manne is 'n oomblik stil. Dan val een weg met 'n nuwe storie - oor twee Transvalers

wat oor die rand van hul omgeslaande skiboot hang.

“Volgende oomblik kom twee vinne so sy aan sy na hulle aangeswem,” verduidelik die verteller en sy wysvingers swiep langs mekaar deur die lug. “‘Wel, Mike,’ sê die een Valie, ‘as dit nie ’n ’59 Plymouth is nie, dan is ons in die kak.’”

Wanneer Joep van die toilet af terugkom, merk hy dadelik die nuwe man. Dis die hondevanger se tweeweeklikse af-oggend, ’n paar uur waarin Parow se rondloperhonde onbevange kan dwaal. Joep is altyd gretig vir ’n geselsie - tydens werksure het hy nie veel geselskap nie, en saans het hy en sy ma maar net soveel vir mekaar te sê - en voor sy bier veel gesak het, stap hy oor om vir ’n light te vra.

Hy’s beïndruk deur die massiewe ding wat Niklaas na hom uithou: ’n enorme sigaretaansteker met ’n flintwiel so groot soos ’n twintigsentstuk. Sodra sy sigaret brand, loer hy onderlangs, dog belangstellend, na Niklaas. “Hulle noem my Joep.”

“O,” sê Niklaas, en rol die flintwiel onder sy duim. Die vonkies herinner hom altyd aan dié onder die wiele van die treine op Goodwood-stasie. “Niklaas Slachter.”

Joep knik asof hy besonder bly is om dit te hoor.

Vir ’n oomblik wonder Niklaas of die man dalk sy naam herken het - destyds, na daardie aaklige insident, was dit op al wat ’n voorblad is - maar nee, die man is maar net vriendelik.

Joep lyk doodtevrede om bloot te kyk hoe die kroegman whisky in ’n glas spuit, gemaklikheid wat Niklaas meteens diep waardeer. Hoekom moet mense altyd jou kop van jou lyf af praat?

“So, hou jy van karre?” vra Joep dan skielik, asof dit ’n saak van lewe en dood is.

“Nie rêrig nie, nee.”

Joep is merkbaar verlig. Sy oë gly oor die troppe mechanics. “Laat ek jou nou ’n ding sê. Ek ook nie.” Niklaas proes. Joep giggel. “Snaaks dat ons hier is.”

Hulle sit hulle ’n wyle in dié geheim en verlekke. Dan maak Niklaas keelskoon. “So, sê my, Joep,” vra hy, “wat doen jy vir ’n lewe?”

Joep trek behaaglik aan sy sigaret.

“Ek werk vir die stadsraad.”

Niklaas se oë vernou.

“Hondevanger,” sê Joep en laat die rook deur die breë splete tussen sy tande suis.

“Jy praat kak!”

“Nee, genuine. Parow se munisipale hondevanger. Ek het ’n badge en alles.”

“Shit. Hondevanger, nogal. Ek het nie gedink daar is sulke mense nie.”

Joep hou hom komkommerkoel.

Niklaas se nuuskierigheid is geprikkel. “So, vertel my bietjie van dié storie,” sê hy. “Is dit nou ’n lekker job om te doen?”

Dit val Joep by dat hy nog nooit só daaroor gedink het nie. “Ag, ek skat dis okay. Dis mos maar ’n job, jy weet.”

“Maar wat presies doen jy? Jy vat die pavement specials uit, daai tipe ding?”

“Ja,” sê Joep en vat nog ’n trek aan sy sigaret, “die moeghonde is nogal ’n probleem.”

“Kom weer.”

“Die moeghonde, dis nou jou pavement specials, basterbrakke.”

“Moeghond,” sê Niklaas, en toets die woord op sy tong. “Ek like dit nogal. Weet jy waaraan laat dit my dink? Daai klomp koninklikes. Hulle is mos so geondertrou en ge ...wat als, hulle is net so moeg geteel. Pê.”

Joep glimlag. Hy draai om en loer na ’n slanke lyf in ’n duiwelrooi katpak - een van die Goodyear-meisies. “Dit maak ’n mens mos maar moeg, die telery,” sê hy skalks.

Niklaas lag, sy oë op sy nuutgevonde vriend. “Wat praat jy, Joepie, wat praat jy.”

Hulle bestel nog ’n rondte en luister na Hotel California op die radio.

“Maar weet jy wat’s die ergste,” vervolg Joep dan, “die ergste van die hondevangery?”

Niklaas waag nie ’n raaiskoot nie.

“Dis as die blêrrie honde ’n man byt. ’n Ou probeer versigtig wees, maar partykeer is een net te vinnig.” Daar is ’n vae lig in Joep se oë. “Kyk hier,” nooi hy en skuif sy mou op, sodat Niklaas sy voorarm kan sien. “Wat maak so ’n merk?” vra hy en wys na twee parallelle hale, so ver soos sy wysvinger en pinkie uitmekaar.

“Sal nie weet nie.”

“Dobermann.”

Niklaas voel oor die opgehewe litteken en oor die vele ander wat Joep aan hom wys, maar besluit om liewer oor sy eies te swyg. Hy tuur deur die venster van die ladies bar. Twee manne op ’n Vespa draai by die renbaan oorkant die straat uit en versnel straataf. Niklaas byt aan sy onderlip, en bepaal hom dan weer by Joep en sy jenewer.

“Nooit gedink ek sal ’n genuine hondevanger ontmoet nie. Dis die soort ding waarvan ’n mens hoor, maar nooit te sien kry nie. Amper soos die jinx.”

“Die wat?”

“Lang storie,” sê Niklaas, “en eintlik heel silly.”

Joep beduie glimlaggend dat hy moet voortgaan.

“Nee, man, ek het mos in Boksburg grootgeword en naby ons huis was daar ’n kragboksie op ’n oop stuk veld. My ma-hulle het altyd gesê dis daar, in daai boksie, wat die jinx bly. As ek my nie gedra nie, sal hy my in die nag kom opfok. Jy weet mos hoe’s ’n

kleintjie: glo enige kak.”

Dis stil terwyl Joep die verhaal oordink; die verskriklike onreg wat ouers hul kinders aandoen. Hy sluk hoorbaar.

“My pa’t weer altyd gesê, veral as hy gedrink was, ‘Joep, ou seun,’ het hy gesê, ‘jy kry twee tipes mense op hierdie aarde. Die opneukers en die aanneukers.’ Maar dan’t hy altyd so ’n kwaai kyk gekry en sy vingers teen my bors gedruk. ‘Maar wat van jou, wat net aanhou opneuk?’”

Niklaas staar na sy gesprekgenoot, opeens bewus van die eienaardige haarstyl en oneweredige tande. Hy sê niks.

“Maar weet jy,” vervolg Joep dan, “ek het altyd gedink hý’s eintlik die een wat net aanhou opneuk. Hy’t dit net op my uitgehaal oor hy self sleg gevoel het ... Arme man, dis fokken sad.”

Niklaas plak sy jenewerglas neer. “Sad se gat! Dis pateties! Sien, die wêreld werk so: as jy ’n probleem het, dan neuk jy nie op nie en jy hoef ook nie net aan te dônner nie. Jy vat die probleem uit. Dis wat ek altyd sê. Jy vat hom uit. Jou pa het een of ander probleem gehad. Fine. Maar hy hoef dit nie op jou uit te gehaal het nie.”

“Is seker so ja,” knik Joep.

“’n Man moenie kak vat nie. Ek praat nou nie van jou nie, Joep. Jy was nog jonk en dit was jou pa en alles. Ek praat in die algemeen.”

Niklaas sien weer hoe Die Baas oor sy lessenaar leun. “Daar is mos mense daar buite,” sê hy, “wat ’n man net aanhou druk en druk tot jy dit net nie meer kan vat nie.”

Vir ’n ruk sit hy en Joep woordeloos en drink. In die agtergrond girts ’n buis dinamiet heen en weer oor ’n tafel.

“Maar eintlik,” sê Niklaas later, “eintlik is dit beter om nie kwaad te word nie. ’n Man is jou eie grootste vyand - dis een van die eerste goed wat ons destyds geleer het.”

“Waar was dit?” vra Joep. “Army?”

“Geheime diens,” sê Niklaas in ’n lae stem.

“Geheime diens? Bedoel jy jy was ...?”

Niklaas sit regop in sy stoel en kyk Joep reguit in die oë. “Jip,” knik hy.

Die skadu van ’n glimlag kruip oor sy lippe. “Jirre, die goed wat ons darem aangerig het! Jy hoef nie vrae te gevra het nie; jy dônner net in en kry wat jy wil hê. Hoe’t my pel Ferdi nou weer gesê? ‘Ons het drie waarskuwingskote geskiet. Al drie was voltreffers.’”

Joep grinnik en kyk na sy en Niklaas se weerkaatsings in die spieël.

Niklaas se tong raak losser van die jenewer. Hoe meer hy vertel, hoe meer blink Joep se oë. “Luister,” sê dié uiteindelik en waggel sy kroegstoel nader, “jy’s dalk net die man wat ek soek.”

“Hoe so?” vra Niklaas.

“Ek het dalk ’n joppie vir jou.”

“Maar laat ek hoor,” sê Niklaas, en dis vir hom weer soos jare gelede.

“Kyk, ek’s mos ’n hondevanger en weet hoe om ’n hond se gal te werk. Maar partykeer kry ’n mens ’n hond wat net plein bedônnerd is - ’n *probleemhond* kan jy maar sê. En dis waarmee ek deesdae sit. ’n Dobermann. Die grootste fokken Dobermann in Parow.”

Niklaas kyk Joep reguit in die oog.

“Normaalweg sou dit nie ’n probleem wees nie. Elke honde-eienaar het mos ’n plig om sy hond op sy erf te hou, en as hy dit nie doen nie, kry hy ’n waarskuwing, dan ’n tweede, en daarna is dit tickets. Maklik soos dit. Ongelukkig is die eienaar van die Dobermann een of ander bigshot-besigheidsman en kan daarom met moord wegkom. Sy hond loop knaend weg en elke keer moet ek dit loop vang en dan word ek gebyt. En ek is nou gatvol daarvoor.”

Niklaas staar Joep fronsend aan.

“Dis waar jy inkom,” sê Joep.

“So, wat sê jy vir my? Ek moet die man mooi laat verstaan om sy hond eerder op sy erf te hou?”

Joep versit sy gewig. “Nee, nee. Ek het sommer gedink jy kan ’n plan maak met die hond self.”

“Wat! Jy is seker van jou kop af! Waarna lyk ek vir jou!”

Niklaas se vurigheid laat Joep terugdeins. Hoe moes hy geweet het die man sal soveel aanstoot neem?

Niklaas bedaar egter gou. Hy sit lank in stilte, asof hy herkou aan ’n antwoord voor hy een gereed het.

“Wat sal jy betaal?” vra hy.

’n Uur later parkeer Niklaas voor sy woonstel in Dominion Mansions. Hy bly ’n ruk in die kar sit voor hy die deur oopdruk. Die reuk van bloed kom van Stavros se slaghuis oorkant die straat aangewaaï. Niklaas sien nie die Vespa wat op die sypaadjie staan nie. Hy sien nie hoe ’n man met ’n lang swart bokstert by die slaghuis uitstap, ’n handvol hartpilletjies soos boontjies in sy hand skud en in ’n asblik laat val nie. Nee, sy oë is op die boogvormige hekkie van die woonstelblok. Die boonste gedeelte is ’n halfmaan eweredig deurklief met stralende speke.

Is dit ’n eiesoortige ossewawiel, wonder hy, of is dit die opkomende son?

Of is dit dalk die son wat sak?

7 Die dakke van Parow

Die son sak agter die dakke van Parow, helder soos 'n sweisvlam in die rokerige lug. Mense trek terug in hul woonstelle - om kinders te bad, aandete voor te berei, vlugtig woorde te verwissel. Die aalwyne voor Dominion Mansions is skerp; die blombuise onnatuurlik rooi. Spanning rek soos kougom al langer, en breek meteens toe 'n kat op 'n balkonmuurtjie spring en hom daar sit en skoonlek.

Niklaas sit op sy rusbank. Die skadu's van die diefwering streep oor sy gesig. Dis 'n groot kat, dink hy, nie sommer enige hond sal met hom moeilikheid soek nie. Nie 'n moeghond nie. Nie 'n skippertjie of 'n poedel nie. Maar dalk, dink hy, terwyl sy duim oor die flintwiel van sy sigaretaansteker gly, dalk 'n Dobermann. 'n Vlammetjie dans in albei sy pupille. Dan klap hy die aansteker toe en tel sy sigaretboksie op om te kyk na die telefoonnommer wat Joep agterop geskryf het.

Buite het dit nou nag geword. Eindeloos strek liggies oor die vlakte: straatlampe, bedlampe, leefkamerligte. 'n Vliegtuig flits teen die naghemel. Iewers agter 'n venster speel iemand solitaire. Elders sit 'n vrou op 'n leunstoel en vergeet dat 'n telefoon nie lui terwyl jy daarna kyk nie. 'n Man soen die vrou met wie hy al jare getroud is sag in die nek. Magriet, die nuwe meisie by die Tropical Flower, lê vasgeklem deur 'n harige lyf, haar dye pynlik gespan weerskant die stuwende heupe. Haar oë skuif oor die plafon, dan in die rigting van haar mahulle se huis - 'n huis waar sy kleintyd snags wakker geskrik en na die sirenes lê en luister het, dankbaar dat sy nie daar buite is nie.

Voor die Tropical Flower loop Voortrekkerweg verby, 'n grys stroom wat aan albei kante in eindelose systrome vertak.

In Die Baas se kantore buk twee manskappe oor 'n ontvangstoestel. Al wat uit die luidsprekers kom, is 'n geruis en 'n elektroniese gekweel, en soms in die agtergrond 'n vae, nouliks verstaanbare gebrom. Moersleutel maak allerlei verstellings aan die instrumentasie. Sy oë volg die naalde van 'n drietal metertjies, maar die ontvangs blý swak. Kort voor lank is hy gatvol, en trek hy die oorfone van sy ore af.

Die blêrrie Barney Ekkels! dink hy, en kap sy gipsbedekte arm teen die tafel. Hy rig hom op Koos wat langs hom sit, maar 'n onpeilbare gezoem het dié se aandag getrek, 'n geluid wat nou vir Moersleutel ook laat omkyk. Die Baas staan in sy kantoordeur, in sy hand 'n aktetas wat hy ver van sy lyf af hou.

“Wat gaan hier aan?” vra hy.

“Joe is in die Chrysler,” verduidelik Koos, nadat beide sy en Moersleutel se blik momenteel op die zoemende koffertjie getalm het. “Maar ongelukkig het ons vriend Barney drooggemaak.” Hy verhoog die volume. “Luister,” sê hy. “’n Mens kan omtrent niks uitmaak nie.”

Die Baas bekyk die meeluisterapparaat en probeer fronsend sin maak van die statiese geruis wat periodiek deur grepies onverstaanbare dialoog onderbreek word.

“... hoeveel keer moet ek s ... el nie belang in jou blêrrie pak ... nog een keer ...
... Sorry, Joe. Sorry.”

“Ek dink Barney het die bug te diep versteek,” verduidelik Moersleutel.

Die Baas beweeg sy tong in sy mond. “Waar’s Pylstert?” vra hy.

“Hy en Noel het met daai steeks Griek gaan gesels - jy weet, die slagter wat nie wil fokof uit jou gebou nie. Pylstert het gesê vandag sal hy sorg dat die man die boodskap kry.”

“Excellent,” sê Die Baas, en dit is asof die dobbelmasjien in die hoek meteens tot rye glimmende outomate aangroei, asof hy reeds die naambord van die Palace of Pleasure kan sien vonkel.

“As Pylstert terugkom, sê ek wil hom sien. Ek het nog ’n joppie vir hom.”

Wanneer Die Baas omswaai om weer in sy kantoor te verdwyn, skud die leerkoffer en ’n rasende gezoem skeur deur die vertrek.

Buite Die Baas se kantore lê die renbaan wit in die maanlig en is die hoofpawiljoen ’n roerlose aanwesigheid. Die twee bloekoms agter die kuipe suis in die wind en gooi skerp swart skaduwees oor die teer. Aan die oorkant van die straat straal splete lig deur die ruite van die Bristol Hotel. Stemme en musiek sypel uit die ladies bar om ontstellend gou, nog voor die hoek van die straat, in die koue nag op te los. Aan sy dun steel slaan die robot geluidloos oor van rooi na groen - ’n omskakeling wat om die beurt deur die robotte laer af in die straat geëggo word.

Iewers verby die renbaan, verby die robotte, verby antennes en watertorings, iewers in ’n eenmanswoonstelletjie, staan ’n man voor sy venster na die stadsgeluide en luister. Die verkeer dreun nou vir oulaas - asof dit ’n boodskap van groot erns en dringendheid dra - voor ’n paar uur se lieflike stilte oor die stad sal neersak. Sybrand Ploff luister met ingehoue asem, sy hand om die buis dinamiet in sy sak geklem. Hy hoor die kabbeling van afvalwater in pype onder sy voete, en die gekrys van elektrisiteit deur ondergrondse kables.

Hy beter iets doen, dink hy, vinnig, voor alles verlore is. Hy kan in sy water voel hoe die

mensdom elke minuut meer verrot raak, en in die stilte van die nag kan hy Vicky se bloed om vergelding hoor skreeu.

'n Kar se kopligte verlig 'n oomblik sy wange en die blou ringe onder sy oë. En in dié flits registreer hy die objekte wat hom elke dag omring: die hakekruise teen die mure, die kampbed waarin hy sy twee uur slaap per nag geniet, die stapels plofstof wat sy swaer vir hom by Somchem gekry het. Op die grond lê opgeskeurde foto's van 'n prominente plaaslike besigheidsman en in 'n ere-posisie bo die bed hang die geraamde kiekie van 'n aantreklike, dog skeel blondine. Net voor die kar straataf verdwyn en die vertrek weer verdonker, verskuif Sybrand se blik na die objek wat alles in die woonstelletjie verdwerf: die bom op sy werktafel.

Dit is voorwaar 'n indrukwekkende konstruksie: Elektriese bedrading spruit uit minstens drie tydtoestelle en rank oor elektroniese moederborde, oor blokke plastiese springstof en trosse dinamiet. Die middelste gedeelte van die bom is geometries en presies, asof dit oorspronklik volgens plan gebou is, maar die buitewyke vertoon 'n lossen, meer emotiewe struktuur. Onooglike uitstulplings getuig van aande se inspirasie.

Die bom is Sybrand Ploff se trots, die enigste werklik konkrete ding wat sy lewe ooit opgelewer het, en al wat hom verbind met die jong man en die seun wat hy eens was. Want Sybrand se verlede is vir hom 'n vae, haas onbegaanbare gebied. Wanneer hy soms huilend sy kinderdae voor die gees probeer roep, doem net 'n paar gestaltes uit die newels op: 'n kleuter wat laggend sout oor tuinslakke strooi; 'n seun wat koeksoda en asyn in 'n wynbottel skink, dit skud en wag dat die kurk ver uitskiet; 'n jong adolessent wat 'n fles vol chloor en remvloeistof in 'n blombedding slinger en wag vir die heerlike slag.

Ja, die enigste lyn van ontwikkeling wat hy deur sy jeug kan trek, is sy ontluikende vaardigheid op pirotegniese gebied. Maar in dié vroeë dae en tot diep in sy twintigerjare, was sy aktiwiteite nie werklik sosio-polities geïnspireer nie. Terwyl glasskerwe en malvarestes op hom reën, het dit bloot vir hom gevoel asof hy op 'n manier ook spesiaal is, en dat wat hy doen ook belangrik is.

Eers later sou sy gedrag 'n waarneembare ideologiese gerigtheid ontwikkel. Eers later, na 'n traumatiese insident waarby 'n spuitnaald en 'n psigotiese, skeel blondine betrokke was, het sy aktiwiteite 'n para-militêre kleurtjie gekry. Eers op dertigjarige leeftyd begin hy 'n volbloed bom bou, een wat ook ander mense se lewens kon raak. Dié bom was die voorganger van die een wat nou op sy werktafel troon. Hy het ses maande lank daaraan gewerk - oor naweke en saans nadat Durbanweg (waar hy sy hand soms wrokkig na motoriste uithou) stil geraak het.

Ai, daai was dolle, opwindende dae ... Die beeld van Vicky het pal voor sy oë gedryf, asook flitse van die menigtes waarop hy homself so lekker sou wreek. Die smaak van Cough-no-More het soet op sy tong getalm.

Soos enige idille was dié droomtyd egter ook tot tydelikheid gedoem. Dit het geëindig die dag toe hy besef het dat die bom nou eenvoudig te groot was om by die deur van sy woonstel uit te kry. Hy sal die ontsettende wroeging nooit vergeet nie. Hoeveel keer het hy nie met 'n maatband in sy hand van die bom na die deurkosyn geskarrel nie! Maar dit het nie saak gemaak hóé hy meet nie, die gevolgtrekking was elke keer dieselfde. Sybrand het ure lank op die vloer lê en bewe voor hy oplaas 'n ingewing gekry het.

Hy het die padkaart by Parow en omstreke oopgeslaan. Met vingers wat dom was van opgewondenheid, het hy die posisie van sy woonstel met 'n kruisie aangedui. Toe het hy noukeurig nagespeur watter belangrike geboue of installasies daar in die onmiddellike omgewing is. Hy het 'n klein skaterlag gegee en dadelik weer aan die werk gespring.

Dit was nie nodig dat die bom sy woonstel verlaat nie! Hy kon hom nét daar laat ontplof.

Namate die bom groei, het Sybrand gereeld die plofkrag daarvan bereken. Hierdie inligting is na konsentriese sirkels op die padkaart herlei, met sy woonstel as middelpunt - sodoende kon hy met een oogopslag sien wat binne die reikwydte van vernietiging lê. Die sirkel het onstuitbaar groter geword - tot die aaklige dag, 'n paar maande gelede, toe die passer se bene eenvoudig nie meer wyd genoeg kon oopgaan nie.

Hierdie gebeurtenis het nogmaals tot diepe introspeksie op die mat gelei. Dié keer was die antwoord egter nie so voor-die-hand-liggend nie. Toe Sybrand na drie dae nog nie lig sien nie, besluit hy om te vas ten einde groter suiwerheid van gedagte te verkry. Vir 'n volle week het hy, behalwe vir Cough-no-More, nie nat of droog oor sy lippe gehad nie. Op die agste dag het hy rillend en kwykend besluit dat hy in elk geval nie meer lus was vir dié bom nie. Wat hy nodig gehad het, was 'n kleiner, meer potente nommertjie.

Hy het die bom waaraan hy so lank gewerk het, sistematies uitmekaar gehaal, die stukke toe een vir een in sy ligblou Datsun gelaai en op 'n oop stuk veld uit op die Malmesbury-pad gaan begrawe. Geen gedeelte van die bom kon herwin word nie. Dit was deel van 'n ouer orde wat verbygegaan het. Nee, hy moes van vóór af begin: bom nommer twee, die bom waarmee hy die mensdom, wat so gevoelloos teenoor hom en Vicky was, sou terugbetaal, 'n bom wat self reeds mildelike proporsies begin aanneem.

Sybrand kyk hoe die kar se agterligte in die verte verdwyn. Dan steek hy die lantern, wat op die vensterbank staan, op en gaan sit by sy werktafel. Sy soldeerbout, wat battery-aangedrewe is, sodat EVKOM se kleingeestigheid nie tussen hom en sy grootse taak kan kom nie, word stadig warm. Hy fokus met skisofreniese intensiteit op 'n elektriese kontak en bring die soldeerbout op die punt van 'n rol looddraad neer. Dis delikate werk en word deur Sybrand se bewerigheid bemoeilik. Die draad begin rook, vloei dan in 'n blink druppel tot op en óór die kontak en spat

op die werkblad uitmekaar. Sybrand reik na sy Cough-no-More.

Hy sluk behaaglik, soos 'n kalfie aan 'n speen. Kort voor lank neem 'n verkwikkende kalmte van hom besit. Hy glimlag, en sy stralende rooi oë verskuif na Vicky se foto. Weldra kruip sy hand onder die tafel in.

Sybrand het al dikwels gedink dat hy eers werklik begin leef het die dag toe hy dié vrou ontmoet het. Die persoonlike sowel as ideologiese dimensies van sy bestaan het 'n omwenteling beleef na sy ontmoeting met haar. Alles het begin die oggend toe hy, gewapen met 'n spuitnaald vol fish paralyzer, by die Seven Eleven in Goodwood instap. Tóé het hy die mensdom nog nie aktief verguis nie. Hy het geredeneer dat die beproewings wat mense oor hom bring - die stief behandeling wat byvoorbeeld in die weeshuis sy lot was - eerder uit onkunde as wreedheid gebore is. Sy klein verset-aksie met die spuitnaald was dan ook daarop gemik om hulle uit hul sluimering te ruk en grafies aan hulle te demonstreer hoe afgestomp, ongevoelig, hoe verlám hulle geraak het.

Hy het 'n stil tyd van die dag vir sy operasie gekies. Boonop was die suiwelafdeling in die agterste hoek van die Seven Eleven, buite sig van die kassier. Moontlik het al hierdie faktore hom té gerus gemaak. Want hy het nog skaars begin om die fish paralyzer, wat hy telkens uit 'n flessie hervul het, deur die foeliedeksels van melkbottels te spuit, toe 'n vrou meteens langs hom gil. Van hier af het dinge vinnig verkeerd geloop. Soos die noodlot dit wou hê, het daar net mooi tóé 'n polisieman voor die supermark verbygestap, en in die aaklige struweling wat ontstaan het, het Sybrand per ongeluk die spuitnaald in sy eie bobeen leeggemaak.

Die hof het hom na Valkenburg verwys vir waarneming, waar die bekwame mediese personeel hom binne dae van sy voorliefde vir spuitnaalde genees het. (Die beeld van die dokter met die haaslip laat hom nou nog party nagte gil.) Tog het sy tydjie by dié psigiatriese hospitaal, 'n koel gebou met liggroen gange nes dié waarin hy sy jeug geslyt het, nie net uit pyn bestaan nie. Hoe sal hy ooit die oomblik vergeet toe hy die eerste keer by daai saaldeur inloer en haar daar sien lê: 'n wonderskone meisie onder spierwit beddegoed, met 'n glukose-drip in haar arm? Hy onthou hoe hy uit die verpleër se greep losgeruk, nader gestorm en die naald liefderik uit die nimf se arm getrek het. En net toe het sy haar oë oopgemaak - die ligste van ligbloue - en sag en skeel vir hom geglimlag.

Later, na sy gips verwyder is en die dokters hom toegelaat het om elke dag 'n halfuur in die binneplein deur te bring, het Sybrand haar weer raakgeloop. Hulle het lekker in die sonnetjie sit en gesels. Sy het hom vertel dat haar naam Vicky is en dat sy in die inrigting was omdat sy kunsfoto's van haar konyne geneem het. Die man by Fotofast het glo die polisie gebel.

“Ek weet nie waarom die bohaai is nie,” het sy gesê en stadig oor die teerblad van die binneplein gestreel. “Ek het rêrig niks snaaks bedoel nie. Die liefde is ’n wonderlike ding - en ek wou bloot die spesiale band tussen Spiky en Lila op film verewig. Maar ...” en hier het haar stem liggies gebewe, “mense verstaan nie die liefde nie.”

“Die jirre weet!” het Sybrand gesis en ’n geut langs hom bygedam, totdat een van die forse verpleërs hom daarvan laat afsien het.

Dit was die eerste en laaste keer dat hy vir Vicky gesien het. ’n Week later het hy gehoor dat sy ontslaan is, en toe hy ’n maand later vir sy eerste opvolgbesoek gaan, het Haaslip hom meegedeel dat sy die vorige dag aan ’n oordosis dwelms gesterf het.

Dis al byna ’n jaar gelede, maar steeds sleep daar nie ’n dag verby dat Vicky se nagedagtenis nie by Sybrand spook nie. By sy werktafel, agter die bar counter van die Tropical Flower, agter die stuurwiel van sy Datsun, oral sien hy hoe sy aarselend na hom opkyk en fluister: “Mense verstaan nie die liefde nie.”

Hy het aanvanklik die skuld vir haar ontydige dood op die dokters gepak. Daarna het hy vir ’n wyle die Fotofast-mannetjie blameer, voordat hy besef het dat die mensdom in die algemeen, en meer spesifiek die verspreiders van dwelmmiddels, die eintlike sondebokke is. Vir maande het ’n onuitspreekbare wrok teenoor die Columbiaanse dwelmmagnate hom voortgedryf. Algaande het hy egter bewus geword van ’n behoefte aan iets meer bereikbaar om sy aggressie heen te kanaliseer. Die enigste dwelmverspreider in die omgewing - so het sy liewe vriend Moersleutel hom verseker - was en bly steeds Joe Perreira. En só het die by van Sybrand se haat, die verskriklike varkby waarvan die vlerke die ganse Parow oorskadu, op Joe Perreira se voorkop neergestryk.

Sybrand glimlag wasig wanneer hy sy hand na die tafelblad terugbring. Sy oë is steeds op Vicky se foto - al is dit nie rêrig sy nie, al is dit ’n foto van ’n meisie wat baie soos sy lyk, wat hy uit *Huisgenoot* geknip het. Later verdwyn sy glimlag. Sy blik skuif oor die verskeurde foto’s van Joe op die vloer, na die venster waaragter die dakke van Parow in die blou maanskyn baai.

“Moenie worry nie, baby,” sê hy. “Hulle gaan nog betaal. Die jirre weet, hulle gaan nog jammer wees.”

8 Om ’n hond te pot

Joep staar wantrouig na die liggroen vorm, en byt dan weer aan die agterkant van sy pen. Dié vorm, wat hy moet invul vir elke hond wat hy hier by die skut inboek, is die aspek van sy werk waarvan hy die minste hou. Hy moes deur die jare al derduisende geprosesseer het, maar

papierwerk was nog nooit sy sterk punt nie, en dit bly 'n ingewikkelde storie. Die voorkoms, gewig en geskatte ouderdom van die hond moet opgeskryf word, ook waar en wanneer dit gekollekteer is. Indien dit 'n naamplaatjie dra - wat met die klas van ongedierte waarmee Joep te doen kry, bitter min die geval is - moet enige detail daarop ook neergeskryf word. Die vorm vereis selfs 'n rowwe aanduiding van die hond se temperament - iets waarvoor die hondevanger sy eie diskresie moet gebruik.

Joep skryf "vinnig, maar vriendelik" in die toepaslike blokkie. Ja, dis 'n hele rigmarole wanneer ek 'n hond hier aanbring, dink hy, nie sonder 'n knypie trots nie. Elke keer wanneer sy paneelwa hier opdaag, verdwyn die lustelose staatsdiens-atmosfeer. Die nuwe aankomelinge moet eers deur die veearts-assistent ondersoek en die nodige inentings toegedien word. Daarna word hulle ook gedip voor hulle in een van die twee-en-twintig hokke losgelaat word.

Joep staar deur die kantoorvenster na die verwaarloosde voortuin wat deur 'n vibracretemuur van die straat geskei word. Wanneer hy weer op die vorm fokus, wil sy pen nie skryf nie, en na hy 'n ruk doelloos sirkels in die kantlyn getrek het, smyt hy pen en papier van hom af weg. Kyk, maklik was dié vorms nog nooit nie, maar hy't lanklaas só gesuffer!

Hy sukkel om te konsentreer. Al waaraan hy kan dink, is daai skrikwekkende Dobermann, en sy gesprek met Niklaas Slachter. Hulle was albei dié middag lekker gekoring en in retrospek het hy gedink dat dit niks meer as dronkmanspraatjies was nie. Tot Niklaas hom gisteraand weer gebel het.

Niklaas het, na hy lank oor die saak getob het, besluit, fyn, hy sal 'n plan maak met die ongedierte, maar hy gaan dit nie op sy eie doen nie. Joep het die gehoorstuk stywer vasgekleem. Hy was geskok, maar tog ook gefassineerd, en toe hy tien minute later aflui, het die saak 'n dodelike erns aangeneem. Om halfses vanmiddag moet hy vir Niklaas op die oop veld anderkant die Beacon-fabriek ontmoet, en hy moet die hond saambring. No problem, het hy Niklaas verseker, die hond is juis nou weer op skut. Wanneer hy die dag se vangste inbring, kan hy hom bloot daar oppik.

Gisternag kon Joep nie 'n oog toemaak nie - nie soseer oor sy gewete hom gepla het nie, maar vanweë 'n vreemde uitbundigheid in sy are. Sy probleme met die swart pes sal uiteindelik verby wees, maar ook oor die daad self kon hy sy opgewondenheid as 't ware proe. So 'n bloedsmakie in die mond. Die "neutralisering" van die hond (soos Niklaas dit gestel het) sal 'n kliniese en eksakte daad wees, een wat in die vroeë oggendure vir Joep nie sonder 'n soort skoonheid was nie.

Maar nou, soos die afgespreekte uur nader kom, voel dinge nie meer lekker nie. Is daar nie 'n ander uitweg nie? wonder hy. Jy kan sê wat jy wil, dit bly 'n mooi hond, en iemand sal hom sweerlik wil hê - iemand wat ver buite Parow bly.

Joep tref die skutmeester op die stoep aan, langs die gestroopte karkas van 'n scrambler. Die sonlig reflekteer op truspieëltjies en op die man se brilglase. "Meneer Schultz," aarsel Joep. "Daar is iets waaroor ek graag met u wil praat."

Die man pomp die kickstarter nog 'n slag, olie hom dan weer. "Ja?" vra hy, sonder om op te kyk.

"Die hond in hok nommer sewe."

Die skutmeester draai om en kyk Joep in die oë. "Wat is dit met jou en daai hond?"

Lambert Schultz en sy vrou, Maggie, wóón hier in Jan Smutsstraat 29. Die huis se voorste twee kamers is die skut se administratiewe kern, en die res woonruimte. In die agterjaart is die hondehokke - 'n kakofonie van blaffende honde en pote wat teen ystertralies spring. Hulle woon nou al vier jaar hier en in dié tyd het Lambert feitlik daaglik met Joep te make gehad. Tog kon hy nog nie rêrig vatplek aan hom kry nie. Joep Visagie is eenvoudig te in sy skik met alles rondom hom: hy het niks van die verborge griewe wat in Lambert se oë kleur en tekstuur aan 'n persoonlikheid gee nie. Nee, Joep gaan bloot sy gang, vry van die gefnuikte ambisie wat aan Lambert knaag. Hoeveel keer het die skutmeester al gehoop om net 'n frons, of 'n enkele plooi, op Joep se gesig te sien! En vandag, op hierdie doodgewone Dinsdagmiddag, is hy nader as ooit aan hierdie versugting.

"Kan ons nie maar die hond aanstuur Grassy Park toe nie?" pleit die hondevanger en streel oor die koplig van die scrambler. "U weet self hoeveel probleme hy ons gee."

Lambert kyk hoe twee werkers 'n Maltese poedel diep in 'n poel dip afdruk. Dié versoek is meer as bloot professioneel van aard - waarom, wonder hy, is die hond so belangrik vir Joep? Ten spyte van sy bitterheid, is Lambert nie 'n sleg ou nie en hy wens skielik dat hy hom tegemoet kon kom. Die hondevanger is 'n betroubare vent en dis moeilik om nie 'n soort respek vir hom te hê nie. Maar die saak is eenvoudig nie meer in Lambert se hande nie. Meneer Hanekom het weer gebel - hy soek vanmiddag nog sy hond. Hy is 'n invloedryke man en die kanse is goed dat, soos dinge staan, Lambert in elk geval oor die vingers getik sal word.

"Nee, Joep, ek sê dan nou vir jou. Meneer Hanekom soek sy hond, vanmiddag nog."

Joep se oë is strak en sy tong kleef aan sy verhemelte. Hy staar na die hokke, en dan af na sy horlosie. Kwart oor vyf. Niklaas sal reeds op pad wees. "Goed, meneer Schultz. As dit dan nou moet," sê hy en lig 'n halsband van die hak teen die muur. "Ek sal hom sommer nou gaan aflaai."

Terwyl hy oorbuk na die mikstok waarmee hulle aggressiewe honde hanteer, sien hy sy weerkaatsing in die stoepvenster. Dalk, dink hy, dalk het die feit dat 'n spieël links en regs omkeer, maar nie ook bo en onder nie, iets met die struktuur van die menslike oog te make. As

dit so is, is dié omdraaiery of nie-omdraaiery maar net een van daai dinge. Dan is daar niks wat ons daaraan kan doen nie.

Niklaas laat die sigaretstompie uit sy vingers val; sien dit soos 'n patroondoppie grond toe tuimel. Hy draai die kool onder sy voetsool dood, en tuur dan uit oor die stuk veld wat tot dusver die ontwikkelaars se kloue vrygespring het. Dié kant toe is dit nog dig van die portjacksons, maar nader aan die pad het die munisipaliteit al die meeste uitgekap. Hy het die wêreld reeds deeglik verken en die mees geskikte plek geïdentifiseer.

Sy hande is roerloos in die sakke van sy windbreaker. Hy sluit sy oë en voel die wind, waarop die reuke en geluide van die stad gedra word, teen hom aanwaai. Hy is effens naar, die naarheid waarmee hy vroeër so vertrouwd was. In kontaksituasies het hy altyd so gereageer. Dis asof sy liggaam hom verset teen die valse kalmte wat die brein op hom afdwing. Iemand - dit kon die sielkundige by 2 MIL gewees het - het eenkeer iets oor verdowingsmiddels gesê wat hom nogal bygebly het. Blykbaar het dokters al bewys dat pynpille die brein se ervaring van pyn neutraliseer, maar dat die liggaam self agter dié skild steeds van die marteling bewus is en in elke vesel ril.

Niklaas lek-lek oor sy lippe en voel sy maag ruk. Sy vingers huiwer oor die Camels in sy sak. Toe hy die pakkie oopflap, ontdek hy dat dit leeg is, frommel dit op en gooi dit op die grond.

Die geruis van 'n motorenjin laat hom omkyk.

Joep se paneelwa kom nader gekruie, borsend oor die molshope wat die molle van hierdie geweste tot jong berge opstoot.

Presies halfses, dink Niklaas, terwyl die son op die *van* se voorruit flits. Hy hou van stiptelikheid, veral op tye soos hierdie, wanneer dit maklik is om kop te verloor. Toe Joep die enjin afskakel, is dit meteens baie stil. Al geluid is die veraf dreuning van die verkeer en die dowwe geluide van die hond agter in die bak. Joep groet met 'n vinnige lig van die hand, sy oë op Niklaas se kraag, en trek dan die mikstok uit die kajuit. Hy voel die spanning in sy nek en skouers, terwyl hy omstap om agter oop te maak.

Die mikstok blyk onnodig te wees.

Sodra die wurggordel om die Dobermann se nek is, trek Joep die deurtjie oop en laat hom uitspring. Nadat hy grondgevat het, trap die hond ondersoekend rond en slaan dan vinnig water af. Hy beur teen die gordel wat al stywer om sy nek sluit. Toe hy sien dat hy vas is, loer hy op na die twee mans, sy kop laag teen die grond. Niklaas se mond proe na sigarette. Dis nogal 'n mooi hond, dink hy. 'n Dunbekhond, die soort wat blêrrie goed sal wees met frisbee-vang. Joep was reg oor die slagande, maar van die vreesaanjaende temperament is daar nou min te sien.

Die oomblik raak nou 'n bietjie lank vir Joep, wat nog deurgaans ongeërg probeer lyk. Hy vryf oor sy heupe. "Sommer hier?" vra hy.

Niklaas sien die karre in die verte oor die snelweg gly en beduie dan na daar waar die portjacksons digter is.

Terwyl hulle aanstap, is hy bewus van die bloed wat deur sy slape klop. Hy voel meteens weerloos en vasgevang hier in die oopte, onder die geweldige blou van die lug. Dis reeds laatmiddag, maar dis steeds warm en die reuk van grond en droë gras stuif onder sy voete op. 'n Duif vlieg voor hulle uit en gaan sit nie voor dit by die kragpale aan die einde van die veld kom nie.

Toe Joep die ritse knapsekêrels aan sy broekspype bemerk, steek hy vas om hulle af te trek. Teen die tyd dat hy weer regop kom, is Niklaas en die hond al ver vooruit.

Blindelings stap Niklaas voort, asof hy eenvoudig deur die leiriem voortgetrek word. In sy gedagtes ontspring 'n dag, baie jare gelede, 'n Boksburg-namiddag, met hom wat in die skemer terugstap huis toe. Dáár wag weer hande-skrop, dan een van daardie oneindig lang etes met eetgerei wat teen borde skraap en Ma wat senuagtig vra of Pa genoeg gehad het. In Pa se oë het altyd 'n vae gloed gebrand, 'n kyk wat Niklaas jare later, lank na sy pa se dood, eers sou sien, een gebore uit drank en verlatenheid. Ja, aand na aand het die man oor ver en eksotiese plekke gelees, maar die fabriek het hom aan die aarde vasgeketting gehou.

Hulle het ook 'n hond gehad, destyds - dink Niklaas nou - tot sy ma besluit het dat die erfie in Boksburg eenvoudig te klein was. Maar dit was dan sý hond, wat hy elke dag kos en water gegee en op die oop veld agter die reservoir laat hardloop het.

Dit was so twee maande na Ratel weg is, toe hy in die lukwartboom gesit het, met die veraf geruis van die radiopreek in sy ore, dat hy besluit het hy hou nie van honde nie.

Die Dobermann stap nou vinnig, dan stadig. Niklaas merk die platgetrekte ore en die stert wat tussen die agterpote wegkruip, en probeer die monster visualiseer waarvan Joep gepraat het. Nee, ek glo dié hond kán aggressief wees, dink hy, maar hoekom kon hy nie maar nou so gewees het nie? Toe die hond stop om aan iets te ruik, loer Niklaas vlugtig om na Joep, maar dié trap-trap net in die los sand om die hond weer aan te por.

Sodra hulle tussen die digte bosse kom, woel Niklaas die leiband om 'n portjackson-tak, vryf dan oor sy hand om die sirkulasie te herstel. Die hond sit hulle op sy hurke en aankyk.

Joep hoes.

Niklaas zip sy windbreaker oop en haal sy 9mm uit sy bladholster.

Die staal is koud teen sy vel toe hy dit oorhaal. Die hond loer na Joep en lig-lig sy lip. 'n Onwerklikheid hang oor die toneel, 'n trae tipe spanning soos wat Niklaas eenkeer kleintyd

tydens 'n sonsverduistering ervaar het. Joep walg aan die bloedlus wat skielik in hom opstoot, 'n werweling gevoelens wat gisteraand ook in sy donker slaapkamer aanwesig was.

“This is it,” sê hy.

Die hond bekyk Niklaas met geelbruin oë. Daar is donkerder vlekies in die dieptes.

Niklaas se kneukels is wit om die pistool.

Dan draai hy om en stap kar toe, blind vir die krapperige bossies en die knapsekêrels wat hulleself aan sy broekspype heg.

“Haai, wat nou ....!” roep Joep, maar Niklaas kyk nie links of regs nie. Die droë gras kraak onder sy voete.

9 Verblindende wit muur

Die televisiestel flits spookbeelde deur Niklaas se woonstel - oor die toring skottelgoed langs die opwasbak, oor 'n verdroogde African Violet, en oor 'n halfleë pak Big Corn Bites op die rusbank.

Op die televisie berig die Kaap-om-Ses verslaggewer oor 'n nare ongeluk op die N1, digby die Paardeneiland-wisselaar. Advokaat Farouk Latief, lid van die kommissie belas met die toekenning van dobbellisensies in die provinsie, het sy BMW onder misterieuse omstandighede omgekeer. Die verslaggewer wys verskillende aspekte van die ongelukstoneel aan die kykers uit, met spesiale verwysing na die wolk rasende bye wat steeds bo die wrak hang.

Advokaat Latief is vroeër met meganiese kake verwyder, voordat hy in 'n bedenklike toestand na die Louis Leipoldt-hospitaal geneem is. Daar het hy, benewens behandeling vir skok en harsingskudding, ook anti-histamien behandeling teen bysteek ontvang - 'n lafenis waarby die ganse noodhulpspan asook etlike nuuskierige omstanders eweneens baat sou gevind het.

Een van die ongelukkiges wat die gramskap van die bye op die hals gehaal het, was Louis Dippenaar, plaagbeheerbeampte van die Parow-munisipaliteit. Hy was toevallig saam met sy familie op pad Ratanga Junction toe en het op heroïese wyse daarin geslaag om een van die eienaardige bye te vang. Die insek, steeds in meneer Dippenaar se koffiefles, is na die Departement Entomologie van die Universiteit van Kaapstad gestuur vir verdere ontleding.

Niklaas kom uit sy slaapkamer te voorskyn, net toe die nuusbuletin aanbeweeg na die volgende storie - oor die ontstellende verdwyning van supermarktrollees in die Goodwood-Parow-Vasco-area. Niklaas maak sy hems knope los en stap dan badkamer toe.

Die geriffelde ruit verwring die straatligte tot wasige sterre. Die lug is koud op Niklaas se

vel en die teels kil onder sy voete. Hy draai die badkrane toe, skop sy laaste klere af en laat sy lyf stadig in die warm water sak.

Wasem styg van die watervlak af op en kondenseer op sy wange.

Die wind het weer heel middag verkeerd gewaai - van die slaghuis se kant af, oor die straat en vas teen die woonstelblok. Nou ruik die hele woonstel na bloed. Maar Niklaas ruik grond en portjacksons en in sy gedagtes brand die oë van 'n dunbek Dobermann. Het Joep toe die hart gehad om dit van die gras af te maak, wonder hy, of het hy dit weer mooitjies gaan aflaai? Hy hoop die hond is okay. Hy hoop dit byt in die toekoms nog die blou hel uit die hondevanger uit. Dat die man die vermetelheid kon hê om vir hom, Niklaas Slachter, te vra om so 'n lae daad te verrig!

Hy kyk hoe 'n druppel aan die kouewaterkraan al vetter swel. Hóékom kon hy nie daardie hond geskiet kry nie? 'n Paar jaar terug het hy die grootste hardebaarde in die geheime diens laat bewe. Nou is hy te papsag om 'n hond se draadjie te knip. Hy het voor daardie hondevanger gestaan soos 'n seuntjie wat skielik te bang is om by die munisipale swembad se duikplank af te spring. Hoe het hy in elk geval in 'n posisie gekom dat hy so iets móés doen?

Die episode in Die Baas se kantoor kom na hom terug. Hoe het die rekenmeestertjie en daai Pylstert-karakter ... fok weet! hoe het die hele kámer vol skarminkels nie vir hom gelag nie! Hy sien hoe Die Baas oor die lessenaar leun. "Joe Perreira, jy ken hom? Daar's nou vir jou 'n opperste doos. As jy net 'n plannetjie kon maak op daai gebied, sou ons ewig dankbaar wees. Ek sal, om die waarheid te sê, vyftigduisend vir so 'n gunsie betaal."

Ja, ek ken vir Joe Perreira, dink Niklaas. Hoe sal ek ooit die dag vergeet toe ek hom vir die eerste keer by die Tropical Flower gesien het? Toe die tycoon saam met Billy by die trappe op stap, was Niklaas lus en storm hom en hamer sy kop tot 'n stomende pulp teen die trapeuning. Maar voor sy derde jenewer klaar was, het hy reeds op 'n manier vrede gemaak met die idee van Joe en Billy saam in die kamertjie waar hý en sy so dikwels ontmoet.

"Laat die drommel maak soos hy lus het," het hy vir sy leë glas geprewel. "Ek kan tog nie vir Billy toe-eien en haar terselfdertyd hiér los nie. Hoekom het ek nie lankal gesê: 'Billy, kom ons stop tog net die nonsens' nie? Hoekom het ek nie lankal gesê: 'Kom, Billy, klim in die Chev dat ons die grootpad kan vat en nie een keer terugkyk nie?'"

Ag, dit sal ook nie werk nie, het hy toe gedink en sy voorkop op die glas se rand gestut.

Hy kyk hoe die druppel van die kraan af losbreek en in sy badwater plons. Al my liefde is uit my gebrand. Hy voel skielik rou en naar en bewus van 'n galsmaak in sy keel. Hy laat sy kop onder die water insak, want daar's iets aan water en bloed wat hom veilig laat voel.

Op die tafel langs die televisie lê 'n lêer, bruin soos die familiebybels waarin Niklaas se

voorgeslagte hul name opgeteken het. Hy het die lêer vanmiddag uitgehaal nadat dit vir jare onversteur gelê het. Net eenkeer, so ses maande terug, toe hy oorweeg het om vir amnestie aansoek te doen, het hy vlugtig daardeur geblaai.

Knipsels, papiere, foto's uit die ou dae.

Die koerantberig wat hy vanmiddag eerste bekyk het, was oud en krakerig tussen sy vingers.

“SAW ontken betrokkenheid by slagting. Beweringe oor sogenaamde Ietermagog ‘lagwekkend’”

Na drie paragrawe het hy die berig neergesit. Dit was ontstellend om dié naam weer in druk te sien.

Toe was hy skielik gekonfronteer met 'n gesig dig begroei met 'n snor en (selfs op dié oorbeligte foto) vlamrooi van jare se gesuip. Kolonel Sakkie Kuipers, destyds sy hoof by Een Intelligensie bataljon, het met elke vesel van sy liggaam geglo in die Swart Gevaar, die Rooi Gevaar, die Kubaanse Gevaar en enige ander drogbeeld waarmee die politici vorendag kon kom. Op die veerpyltjebord in sy kantoor was 'n foto van Fidel Castro - sifgegooi en met leë oogkaste. Sakkie het die oë eendag, sommer in situ, met sy sigaret uitgebrand.

Die reuk van gebrande varkhaar was vanmiddag weer in Niklaas se neusgange. Hy het gesien hoe die man met 'n pyltjie mik, dan huiwer en na hom toe draai: “Ek sê vandag vir die troepe. Julle moet oppas, sê ek. Die bloulippe wil als hê. Ons is bereid om hulle 'n regverdige deel te gee, maar julle weet hoe's 'n swarte: gee hom die pinkie en hy ruk jou fokken arm af.”

Niklaas het Sakkie se foto in die kombuisdrom gedruk, hom toe bedink en dit eerder in repe in die toilet afgespoel. Hy het lank oor die wasbak bly buk.

Met 'n mooi oop gesig glimlag 'n agtienjarige Niklaas vir die kamera. Hy staan saam met sy peleton voor 'n Casspir, hulle Casspir, op die agtergrond die bome en barakke van die opleidingskamp in Kimberley. Reuke bly Niklaas dikwels langer as ander indrukke by, en nou, jare later met dié foto in sy hand, is hy weer omgeef met die reuk van sweet en skoenpolitoer en die sweem blou vitrioel wat aan hulle kos gekleef het. Die ander manne het altyd gesê hy is vol stront, maar hy't geweet dis daar. Hy kon dit proe.

Niklaas bring die foto nader aan sy gesig. Dis Plore wat daar langs my staan, dink hy, en wil meteens tegelyk lag én huil. Plore wat op dieselfde trein as hy opgeroep het basies toe. Toe was Plore nog Ian Carstens, maar reeds die tweede oggend op die kamp is hy herdoop. Toe die korporaal onverwags die bungalow instap, moes almal op aandag spring. Ian was slegs in sy onderbroek geklee. Die PF het voor hom vasgesteek en fronsend na sy ingesonke borskas en maer bene gekyk. “Wat's jou naam, troep!” het hy geroep. Toe Ian sê: “Carstens,” bulder hy:

“Se moer! Van nou af is jy Plore, want jy’s net pieletjie en ore.”

Dis ook omtrent al wat oor was na hy in Angola ’n landmyn afgetrap het.

’n Ouer Niklaas staan voor die polisieselle in Boksburg. En ’n nog ouer Niklaas kry weer die reuk van bloed en urine, karig gemaskeer met Jeyes fluid en die Marlboro’s wat hy en die ander konstabels so onophoudelik gerook het. Die man in die foto is rofweg op aandag, maar daar is ’n sigaret in sy mondhoek en sy pet is agterstevoor. Hy en Johnny Meyer, die ander kêrel in die foto, het pas bevordering gekry. Dit was Niklaas se laaste dag by die stasie. Skaars twee jaar nadat hy die weermag vir die polisie verruil het, is hy oorgeplaas Spesiale Dienste toe.

Op die grasperk van ’n huis in Boksburg - hoe op aarde het dié foto hier gekom? het Niklaas vanmiddag gedink - staan ’n gesin skreefoog in die son. Wit en sepia bruin. In Niklaas se herinnering leef die huis in Azaleastraat slegs as ’n verblindende flits wit mure en die reuk van kamfer, paraffien en Sunlight-seep. In die voorgrond, naaste aan die kamera, sit Ma swaar en statig in ’n kombuisstoel. Langs haar staan Pa, ’n maer man met ’n spits baard en diep oogkaste. Langs hom is Niklaas, sy oë op die varkhond wat oopbek oor die grasperk draf.

Die volgende papier in die lêer is die een waarna Niklaas vanmiddag die langste gekyk het. Dis ’n prentjie van ’n ietermagog wat ou Steytler nog destyds geteken het - in ’n roekelose oomblik, want die Ietermagog-besigheid was immers uiters kovert. Onderaan het hy geskryf: “Elke hond kry sy dag” - woorde wat vanmiddag vir Niklaas met die tinteling van onheil gelaai was. Het hy maar destyds daarop ag geslaan, voor die dag gekom het wat steeds in sy nagmerries leef.

Niklaas lê plat op sy maag, sy wang teen die swartgebrande grond. Dis net voor sonop op ’n Hoëveldse oggend en ’n koue windjie stoot oor die vlakte. Hy voel die klewerigheid van bloed teen sy wang, en wag dat die swartman met die panga die job kom klaarmaak. Kolonel Kuipers het gesê die infiltrant is in posisie en sal sorg dat die commies goed gerook is. Maar die manne was gereed vir hulle. Niklaas se oë volg ’n slak wat naby hom verbyseil. Die ooghorinkies tril en die spiervoet beweeg in vlae soos die pyn in Niklaas se agterkop.

Dan kom die stemme nader. Niklaas sien vir oulaas die swart gras, en sluit sy oë.

Noudat sy ore onder water is, word Niklaas bewus van allerlei aktiwiteite hier in die woonstelblok. Die water vermenigvuldig klanke en dit klink asof kodeboodskappe al met die pype langs getelegrafeer word. Dit voel vir hom asof ’n grootse insig op hom wag as hy dit net

kan ontsyfer. Hy hoor die kollektiewe geruis van dosyne radio's en televisiestelle. Hy hoor hoe iemand iewers 'n wasbak vol water tap en elders, ver na regs, 'n tok-tok geluid soos iemand wat spykers in mure inkap.

Dan lig hy sy kop uit die water. Straaltjies loop teen sy wange af. Druppels vorm steeds aan die krane. Lank lê hy, terwyl die water al louter en louter en later koud word. Maar hy is nie meer hiervan bewus nie. Hy bevind hom ver hiervandaan, want Dominion Mansions se mure het om hom vervaag en die skille van jare het van sy oë geval.

10 Kamerade

Musso se vingers trommel 'n calypso-ritme op die stuurwiel van die Chrysler. Die skuifruit tussen die kompartemente is klankdig, dus kan hy die kasset - wat sy niggie vir hom uit Kingston gestuur het - lekker hard speel. Dries deel nie sy musieksmaak nie, maar hy sit vandag agter by Joe.

Hulle is op 'n missie wat streng selfdisipline sal vereis - en die gesette tycoon verduidelik aan Dries presies wat van hom verwag sal word. Kyk, Dries Lategan is 'n blêrie goeie lyfwag - flink, sterk en die ene aanvoeling - maar soms is hy onnodig vinnig op sy perdjie. Vat nou maar weer laas week se gemors by die Caucasian Crab.

Musso hou sy twee passasiers in die truspieël dop. Dries sit en frons, die pleister op sy voorkop gekartel soos 'n slang. Joe benadruk sy woorde met 'n glas klotsende whisky. Musso se oë vernou - gewoonlik drink Joe net só straf as dinge die dag behoorlik deurmekaar is.

Maar dan sug die Wes-Indiër en fokus weer voor hom op die teer. Hy bestuur bloot die Chrysler en met die res het hy vrede. 'n Streep sonlig val oor sy wange, en sy gedagtes skuif terug na sy kinderdae toe hy ligvoets oor die strande van sy vaderland gedraf het. Die son filter deur palmtakke, en die visnette wat hy sit en regmaak, voel grof onder sy vingers. Voor hom het Parow se sypaadjes nou tot 'n uitgestrekte baai vervloei en die skraal straatlampe het palmbome geword wat liggies in die oggendwind wieg.

Hulle is al naby die Caucasian Crab toe Joe teen die skuifruit tik.

"Stop gou," sê hy, en Musso gooi vinnig anker.

Musso en Dries kyk hoe Joe uitklim en in die apteek skuins agter hulle verdwyn.

In die apteek krul Joe se vingers net om 'n boksie High-Rise-potensiepille, toe 'n gehawende vent by die hoesstrooprak sy aandag trek. Dié is in 'n Duitse army-jas geklee, maar die gebruiklike driekleurvlaggie op die skouer is afgeskeur en met 'n swastika vervang. Die man steier terug toe hy vir Joe sien. Botteltjies stort op die linoleumvloer. Die man se oë gloei van

die haat en dit lyk of hy Joe enige oomblik gaan bevlieg.

“Moet ek hom gaan moer, Baas?” klink Dries se stem meteens in Joe se linkeroor.

Joe ruk die boksie High-Rise buite sig. “Nee, nee, Dries. Ek sal op my eie regkom. Gaan ... maak jy eerder seker dat die Chrysler nie gesteel word nie.”

Dries staar gebelgd na sy werkgewer, maar draai dan tog om en mik deur toe. “Watch it!” vermaan hy die twyfelagtige mannetjie in die verbygaan, sy wysvinger dreigend gelig.

“Wat die hel is jou case?” vra Joe, toe hy sien dat die kêrel hom steeds aangeluur. Die mannetjie glip weg in die rigting van die swembadprodukte. Joe wikkel sy tone in sy skoene, lig ’n houertjie hoofpynpille van die rak en stap betaalpunt toe. Hy merk uit die hoek van sy oog hoe die man effe hurk en dan ’n bottel Cough-no-More in sy mou afglip.

Toe die apteker sy kleingeld uitkeer, leun Joe oor vir ’n vertroulike woordjie. “Daai fucked-up skepsel,” fluister hy, en knik in die toepaslike rigting, “het pas ’n bottel hoesmedisyne vasgelê.”

“Die arme dônner,” sug die apteker en steek sy hande in die sakke van sy wit oorjas. “Sal u my glo as ek sê dis elke week se storie? Maar ek laat die drommel maar begaan.”

Joe frons.

“God, man, kyk hoe lyk hy!” fluister die apteker.

Dis of die Ariër aanvoel hy word bespreek. Hy loer na Joe en die man agter die kasregister, maak dan instinktief seker dat die buis dinamiet in sy sak nog warm en snoesig is. Toe Joe sy vuus bal, kap hy sy hakke blitssnel teen mekaar en maak hom uit die voete.

Die apteker lê ’n kalmerende hand op Joe se skouer. “Los tog,” sê hy en trek met sy vinger ’n klein spiraaltjie teen die kant van sy kop.

Toe die Chrysler voor die Caucasian Crab tot stilstand kom, is Joe reeds drie whiskies sterker. Musso hou die kardeur vir hom oop, en klim dan weer terug in die kajuit. Dries staan en kyk na ’n Koi-vis wat in ’n sementpoel dryf. Joe maak keelskoon en Dries druk die restaurantdeur oop, sodat eers Joe en dan hy kan deurstap.

Dis nog ’n uur voor oopmaaktyd, en die Caucasian Crab is verlate. Al teken van laas week se moles is ’n duik in die eksoskelet van die ornamentele krap waarteen Dries Noel Rosenkowitz se neus gebreek het. Die koper ongedierte se knypers is vandag ook roerloos, maar dalk is hulle bloot nog nie aangeskakel nie. Die muurspieëls is almal weer heel, so ook die glasblad van die pinballmasjien waarteen Dries Noel Rosenkowitz se neus finaal in sy moer gestuur het. Ook die kantkroeg, waar die stryd op sy felste gewoed het, is tot sy eertydse glorie herstel.

Dries en Joe maak ’n oomblik oogkontak en mik dan in die rigting van die kombuis

waaruit kageluide weerklank.

Hulle tref vir Lorenzo aan waar hy besig is om die fyner puntjies van inkvisvoorbereiding aan sy Korsikaanse sjef te verduidelik. Die kapmes lig hoog in die gloed van die buislig, en sidder dan tussen blouwit weekdierreste neer.

Lorenzo is verras om hulle te sien. Hy oorweeg dit om 'n opmerking oor die hoë kostes van die herstelwerk te maak, maar iets aan Joe se houding laat hom swyg.

“Kan ons praat?” vra Joe, sy blik op die dooie oë van 'n hopleë garnale. Lorenzo beduie aan Paulo om hulle alleen te los. “Go buy us a newspaper at the café, capice?” sê hy, en die donker man begin sy hande aan sy voorskoot afvee.

Joe is rooigedrink en dis of die geluid van sy eie stygende stem sy aggressie aanvuur.

“Wel, iemand moes Die Baas van ons onderhandelinge met die koelie vertel het!” bulder hy en veeg die langoustines met 'n enkele beweging van die werkblad af. “Of dink jy mister Latief se bloutjie met die bye was 'n blote toevalligheid? Jirre, man, het jy gesien hoe lyk daai babies? Fokken Soedannese varkbye. Die koerantmense sê 'n mens kry hulle nie eers in Suid-Afrika nie.

“Aikona, pappa, iemand wou die man bang maak. En dit beteken iemand moes Die Baas van ons onderhandelinge met hom vertel het. En dit was so waar as wragtag nie ek nie, en dit was ook nie Dries nie. En al waar ek ooit oor die Latief-besigheid gepraat het, was laas week hier by jou, Lorenzo. Verstaan jy nou hoekom ek so ongemaklik is?”

Lorenzo is vertrou met die paranoïese sy van Joe se geaardheid en weet hoe om hom te hanteer as hy só raak. “Maar Joe, ou man,” sê hy, “hoe's jy dan nou? Lyk my die werk kry jou onder. Jy raak te gespanne, jong.”

Joe kyk na die bleek hand op sy skouer, en dan verskuif sy blik na die restauranteur se oë. “Hoeveel jare kom ek al hiernatoe, Lorenzo?” vra hy.

Lorenzo handhaaf 'n diplomatieuse stilte.

Dries, wat intussen voor die deur stelling ingeneem het, loer vlugtig uit, en druk die deur weer toe.

Joe tel Paulo se vleismes van die tafelblad af op. Hy kap-kap aan een van die inkvisse, en gly sy duim stadig oor die lang wit lem.

Lorenzo se oë is op die flitsende staal. “Meneer Perreira ...” aarsel hy.

Joe lag uitbundig en gooi die mes klaterend op die tafel. Hy vee met die agterkante van sy hande oor sy oë. “Ag, nee, ou Lorenzo, wat's jy dan so wit?” proes hy. Sy gesig is vertrek van plesier, en Lorenzo kan later nie anders as om self te glimlag nie.

“Nee, kyk Lorenzo, jy's die soort man wat ek respekteer,” vervolg Joe, “stil en op jou

plek. Boonop weet jy hoe om seekos se gal te werk. As jy nie so met jou pinballmasjiene gekonkel het nie, sou ek jou genuine gelike het.”

Lorenzo vroetel met sy voorskoot, verleë voor so ’n belangrike man.

“Ek hoop jy sal my verskoon, Lorenzo. My soort werk maak ’n mens wantrouig, tot jy later sukkel om tussen jou vriende en jou vyande te onderskei.”

“Nee, als reg, meneer. Ek verstaan,” sê Lorenzo en frommel sy voorskoot tussen sy vingers.

Joe se hand sluit om die mes en swiep blitssnel tot teen die Italianer se nek.

Hy sny diep en vinnig.

Lorenzo se oë rek in ’n verbysterde bewuswording van pyn.

Uit die gapende snit hang ’n drelletjie inkvis, met ’n suiertjie aan die punt.

Lorenzo roggel en stik aan die bloed wat in sy lugpyp afloop.

Bloed spat oor Joe se gesig en oor sy duur Franse skoene. Hy staan opsy sodat die man plek het om te val.

Sulke oomblikke het vir hom steeds ’n onwerklike kwaliteit. Dis asof tyd se tempo verstil, en dit wat normaalweg op die periferie lê, skielik skerp in fokus kom. Hy sien die bloed stadig grondwaarts val, honderde aparte druppels wat elk op die teëls in ’n kroonvorm plof. Die buisligte blink op potte, lepels en vurke, en Lorenzo se roggeling klink duidelik bo die gerusstellende sus van die stoof.

’n Laaste rilling draf deur die restauranteur se lyf. Lorenzo Mencer, wie se enigste fout ’n effense goedgelowigheid was as dit by die keuse van klandisie kom, het sy lewe uitgebloei op die vloer van die restaurant waarvoor hy so lank gewerk het.

“Maak skoon,” sê Joe en slinger die mes na Dries. Hy staar ontstoke na sy skoene. Dis blêrrie goeie skoene. Dit wás blêrrie goeie skoene.

Hulle kyk albei om toe die kombuisdeur oopswaai en Paulo instap. Die koerant val by die sjef se voete.

’n Pak note uit die tycoon se aktetas oortuig hom dat hy niks buitengewoon gesien het nie. Hy het laas nog gehoor hoe Lorenzo kla dat hy keelvol is vir dié gewelddadige land en smag om net sy goed te vat en terug te keer Italië toe.

“Take-e the rest of the day-e off,” sê Joe glimlaggend aan sy verdwynende gestalte. “Take-e Ma-riaa to a nice-e restaurant, capice?”

Dries betrag die bloederige toneel vir ’n oomblik, en trek dan sy selfoon uit sy sak om vir Musso te ontbied. Die Wes-Indiër vermoed klaar onraad toe hy aangesê word om die swartsakke en die rol kleefband in die kattedak saam te bring. Hy trap geïrriteerd rond by aanskoue van Lorenzo se lyk. “Wat die dônner het hier gebeur?” roep hy.

“Man het op ’n koekie seep gegly,” brom Dries, en vat die sakke by hom aan. Hy flap een oop.

’n Hatige kyk van Joe laat Musso sy baadjie uittrek en ook langs die lyk kniel. Hy hou die voete in die lug, terwyl Dries die swartsak tot oor die knieë optrek. Hierna volg ’n tweede sak, waarvan die onderkant uitgeskeur is, en laastens ’n derde oor die man se kop en skouers. Joe keer hulle net voor hulle die spul met kleeflint aanmekaar kan plak.

Hy stoot sy mou op en glip ’n rubberhandskoen aan sy hand.

Die geveerde snoeiskêr kerm terwyl hy dit ’n paar maal toets.

Hy vat Lorenzo se hand vas en skuif die pinkie in die staalbek van die snoeiskêr in.

Hy moet hard druk, maar uiteindelik, met ’n nat klapgeluid, is die lemme deur.

Met sy skoon hand haal hy ’n flessie uit sy baadjiesak, skroef dit oop en glip die louwarm vinger in. Sodra drie vingers in die formalien dryf, druk hy Lorenzo se verminkte hand weer terug in die swartsak. Hy knik vir Dries en vir Musso, wat bleek oor ’n wasbak buk, en stap dan weg om sy vonds in die beter lig naby die venster te gaan bekryk.

“Ek sweer...” hyg Musso, terwyl hy en Dries die plastieksloop deur se kant toe sleep, “dis die laaste keer dat ek ... Ek meen, ek is ’n chauffeur, for God’s sake ...”

Dries los sy kant van die sloop. Hy wikkel sy mondstuk. “Do you mind?” sê hy. “Ek is ook nie besig om dit móérse te geniet nie.”

Joe skud die flessie en kyk hoe die vingers soos drie agurkies dobber. Dan hang hulle weer stil in die roeskleurige vloeistof, en hy steek die flessie terug in sy sak.

Met die presisie van ’n chirurg begin hy al die plekke in die vertrek skoonvee waar hy, Dries of Musso moontlik vingerafdrukke gelaat het. Die twee skiewies los die swart kokon by die deur, en stap terug om die vloer te mop. In ’n ommesientjie is die kombuis weer so skoon en blink soos toe hulle dit gekry het.

“That should do it,” sê Dries en hys die dooie Italianer oor sy skouer.

“Vat my eers huis toe,” sê Joe toe hy agter in die Chrysler inskuif. Musso sien hoe die getinte glas stadig opgly. Hy soek lank na die regte sleutel.

Terwyl die Chrysler deur Parow se strate sweef, draai Dries Lorenzo se beursie ingedagte in die rondte. “Whoa nou, ou kêrel! Vat dit rustig,” maan hy die stil-bedônnerde Musso. Dié gooi die kar so roekeloos om die draaie dat ’n mens die lyk agter in die katebak kan hoor rondval.

Eers toe Dries en Musso van die swierige woning in Platteklouf wegry, hul oë op die skelblou vlek van N1 City in die verte, besef hulle hoe netelig die posisie is waarin hulle hulself bevind. Joe kan nou lekker gaan stort, of dalk ’n uiltjie knip; hulle sit met die spreekwoordelike

gebakte pere.

“Nee, fok, Dries, is jy mal!” skree Musso, sy blik op ’n verkeerslig se kil rooi oog. “Ek gaan nie al die pad sóóntoe ry nie! Ek is gatvol en ek wil by die huis kom.”

Dries luister nie baie aandagtig nie. Hy kyk in die kantspieëltjie na ’n hond wat langs die kar vasgesteek het en nou, met gespitste ore, aan die kattebak ruik. Toe dit begin blaf, gil Dries en Musso sit voet in die hoek.

’n Kwartier later parkeer hulle voor die oop veld oorkant die Tiervlei-substasie. Die gezoem van transformators sny deur die skemer. Die twee is ongemaklik. Daar is iets aan ’n lyk wat ’n man gesondheidsbewus stem, en dié geluid laat ’n mens mos voel of jy op ’n manier bestraal word.

Die twee begin die terrein sleepvoet verken. Teen die lae koppie stap hulle uit, verby aalwyne wat rooi in die blom staan. Dan weer af in ’n leegtetjie.

“Hoekom ...?” vra Musso. “Hoekom het ons vir Lorenzo ... jy weet ...?”

Dries maak of hy nie hoor nie.

“Wat het hy ... jy weet ...?”

Dries steek vas, en kyk onderlangs na sy swetende partner.

“Hy’t gesplit, okay? Joe sê so. Sie jy nou end kry!”

Hulle loop in stilte verder.

Dries is op die punt om sy hak in te kap en te sê: “Right, sommer hier,” toe hulle die geluid hoor. Hulle loer tussen die ruie aalwyne deur en sien ’n meisie op ’n bankie sit en huil. Daar is ’n rubberkarwatsie langs haar op die verbleikte hout.

Die son is al onder teen die tyd dat hulle uiteindelik die kattebak oopsluit. Musso se oë rus op die roerloze buitelyn van die Beacon-fabriek in die verte, en skuif dan op na die dowwe sterre teen Parow se hemelruim. In sy kinderdae in Kingston was die melkweg ’n wit ontploffing, so naby dat dit gevoel het jy kan jou hand uitsteek en daaraan vat.

“Help my, magtag!” sis Dries, toe hy vir die soveelste keer sy houvas op die onbuigsame Lorenzo verloor. Die geskommel van die Chrysler het die lyk in verskillende posisies rondgegooi, en dit het in ’n besondere ongemaklike een styfgeraak. Dan het Dries genoeg gesukkel; hy gryp die probleem-arm vas, en na ’n vinnige knak is die swart sloop sommer baie meer hanteerbaar. Musso help om dit tot ver agter in die veld te sleep, daar waar die portjacksons digter is.

“Dônner!” roep Dries meteens. “Ons het die graaf in die kar vergeet.” Hy tuur na die Chrysler wat, noudat die manne se oë aan die donker gewoonde geraak het, vaagweg in die verte

gesien kan word.

Musso skop-skop na 'n opgefrommelde pakkie Camels, en buk dan tog af, maar soos hy vermoed het, is die pakkie leeg.

11 Seine in die nag

Op die presiese oomblik toe Joe Perreira se mes deur Lorenzo se nekvel gly, op die presiese oomblik toe Stavros die slagter se hart weer ruk omdat sy bloeddrukpille nie meer bloeddrukpille is nie, skink Niklaas vir hom 'n derde gin-en-tonic. Waar hy in sy woonstel se balkondeur staan, gooi die televisie geluidlose flikkeringe oor sy gesig en oor sy arm wat die bottel gin weer in 'n nat kring op die vensterbank staanmaak.

Sy blik rus op die parkeerterrein, waar hy 'n paar maande tevore die slap karkassie van 'n rooiborsduif opgetel het. Hy kon dit om een of ander rede nie net daar laat lê nie. Hy het dit opgedra na sy woonstel, die vleis en vere afgekook en die laaste repies spier van die bene afgekrap. Hy het die bene oornag in Jeyes Fluid laat lê om wit te word. Toe het hy begin om die skelet weer met gom en draad aanmekaar te heg. Dis nog net half voltooi, maar staan reeds trots op die laaikas - vlerke gesprei, asof dit klaar die krag van die wind kan voel.

'n Fladdering van bladsye trek Niklaas se aandag na die knipsellêer wat ook op die laaikas lê.

'n Foto gly uit en skuif oor die vloer: Niklaas en Lulu op Victoriabaai se strand, die kleure vals van die ouderdom.

Die plantegroei was ruig teen die hange, die strand so wit dat dit 'n mens se oë seergemaak het. Die sonlig het net plek-plek 'n branderkam gevang en die see laat lyk soos 'n teerblad waaroor 'n sak albasters uitgegooi is. Lulu het die sonlig glimlaggend in haar hand gevang, en net tóé het 'n stoomlokomotief verbygesuis op die spoortjie wat bo om die hange kronkel. Die masjins het met 'n wolke stoom vir die baaiers gefluit en Lulu het teruggewaai. Toe sy weer kom sit, het sy na Niklaas gekyk en skalks geglimlag.

Niklaas het al baie teruggedink aan daardie oomblik. Dit voel vir hom asof alles duideliker sal wees as hy net die betekenis van dié glimlag kan peil. Maar hy onthou ook die laatnag-oproepe, toe hy onmiddellik moes waai en Lulu nie eens kon vertel waarheen hy gaan nie. Hy onthou hoe haar lip gebewe het toe sy die dag die bloed aan sy kraag ontdek. Hy onthou hoe haar oë gelyk het daai dag toe hy, chocolates en sjampanje in die hand, die moteldeur oopdruk.

Skarniere kraak wanneer Niklaas teen die balkondeur leun.

Daar's nog lig in die vensters van die slaghuis oorkant die straat, merk hy. Dis reeds

halfsewe, en Stavros is ook nie meer vandag se kind nie. Die man gaan homself nog dood werk. Niklaas dink aan die karkasse aan hul hake en die teëls wat twee maal per dag gemop moet word.

Wanneer die ruite later verdonker, sien hy in sy geestesoog hoe Stavros sy hande met 'n nat lappie skoonvee, dan sy voorskoot losknoop en aan die hake agter die deur hang, voordat hy die trap uitklim na die woonkwartier waar sy vroujie op hom wag.

Daar is 'n oranje waas waar die son ondergegaan het, en ligte sprei alkant toe in die yl maanlig. In elkeen se gloed lêwe mense vanaand, dink Niklaas. Die eerste paar maande na sy egskeiding kon hy homself soms troos met die wete dat Lulu ook daar buite is, by een van daai flonkerende liggies. Want in die nag is almal een en is dit asof die liggies almal met mekaar verbind. In hulle lig word dieselfde rituele voltrek - die oerou vergestaltungs van liefde, haat, hartstog en jaloesie.

Toe Niklaas nog 'n laaitie was, het Oom Vic wat onder in die straat gebly het - Oom Vic wat altyd gesê het dat Niklaas dit eendag nog ver sal bring - een aand vir hom sy kortgolfradio gewys. Oom Vic het elke aand sit en luister, en soms ook gepraat, partykeer met mense wat ver buite Boksburg bly. Hy het Niklaas die aand toegelaat om die oorfone op te sit. Niklaas kon nie die stemme lekker uitmaak nie, maar het nie rêrig omgee nie. Die geruis het vir hom geklink soos Ratel se asemhaling wanneer hy vlak langs hom op die mat lê.

Niklaas het tóé, daar in oom Vic se agterkamer, al dié gevoel gekry, dat alles op 'n manier verbind is; dat enige sein wat jy uitstuur, op die ou end weer na jou sal terugkom.

'n Gedagte flits deur sy kop, onskuldig, asof dit bloot een van die duisende ingewings is wat elke dag by 'n mens opkom: Joe Ferreira is ook nou by een van daai liggies.

Waar is hy?

Wat doen hy?

Hoeveel lyfwagte is aan sy sy?

'n Sluis trek oop in Niklaas se brein. Is dit moontlik, wonder hy, om net oor 'n muur te glip, deur 'n donker tuin te sluip en in te stap in die kamer waar die dwelmbaas sit? Wat sal 'n mens vir hom sê? Sal jy bloot jou pistool oorhaal en sê: Jammer, meneer, jou tyd is verstreke? Dis tyd vir jou bootjie om terug te kom kaai toe?

Nee, dink Niklaas, nee. Joe sal nie alleen wees op 'n koue aand soos vanaand nie. Hy ril voor 'n flitsbeeld van 'n meisie, vasgepen onder die tycoon se wit lyf ... Hy haal heelwat makliker asem wanneer hy onthou dat dit Billy se af-aand is. Tog, dit kón net sowel sy gewees het. Hoeveel aande is dit nie sy nie - sy wat saam met Joe teen die trappies van die Tropical Flower op verdwyn?

Niklaas sien 'n stoomlokomotief teen groen hange kronkel. Hy sien hoe hy, Parabellum

in die hand, aan die onderpunt van die Tropical Flower se trap staan, terwyl Joe Perreira van bo af stort. Hy sien hoe Billy, wat teen die muur weggeduik het, na hom afkyk en skalks glimlag. En terwyl sy stadig na hom afdaal, trap hy vir oulaas Joe se dooie gesig in die grond vas.

Nee, dink hy, nee. Hy gril vir die warmte wat in hom opgestoot het. Die ding met die hond was tog 'n teken. Hoe kan hy nou teruggaan na daai verskriklike dae toe alle antwoorde in die stomp loop van sy 9mm gelê het?

Die gelui van die telefoon laat hom ruk.

In Sybrand Ploff se woonstel was daar al van vroegaand af lewe. Die sis van die lantern word uitgedoof deur die klanke van die Berlynse filharmoniese orkes uit 'n opwen-grammofoon. Sybrand is nie werklik ingerig vir onthaal nie, en die groeiende bom laat ook nie veel ruimte vir meublement nie. Daarom sit hy en Moersleutel plat op die grond.

Moersleutel het 'n bottel Strorum in sy regterhand. Sybrand vertroetel 'n botteltjie Cough-no-More. Elk het ook 'n skêrtjie waarmee hulle foto's van Joe Perreira versnipper.

"Mense verstaan nie die liefde nie," prewel Sybrand, en ontnem vir Joe van die een helfte van sy gesig.

Moersleutel roggel instemmend, vat 'n sluk Strorum en volg dan Sybrand se oë tot by Vicky se foto. 'n Blêrrie mooi girl, dink hy, sy latente homoseksualiteit en die meisie se klaaglike skeelheid ten spyt.

Ja, die liefde is 'n onverstaanbare ding, dink hy, en as sy tong nie so 'n pap, lewelose orgaan was nie, sou hy dit gesê het ook. Hy lig die steelfoto wat Sybrand op die hoek van Reyger- en Japonicastaat van Joe Perreira geneem het, na sy skêrtjie. Hy begin die tycoon ywerig uitknip, al met die been langs, om die voet en dan weer terug, al hoër op teen die lies ...

Hy onthou weer die aand toe hy sy seksuele oriëntasie huilend aan Sybrand bely het.

Sybrand het die gekrabbelde nota een kyk gegee, toe opgespring en gang-af verdwyn. Oomblikke later kon die gedruis van die stort gehoor word. Na daardie aand het Sybrand en Moersleutel nog nooit weer saam op die kampbedjie oor die lewe lê en gesels nie. Al daardie lekker masserings was ook iets van die verlede.

Tog het hulle vriendskap, wat gesmee is toe hulle jare gelede aan dieselfde AWB-sel behoort het en in die toue van tallose sopkombuise gelouter is, selfs hierdie toets deurstaan. Sybrand is 'n man met sterk idiosinkratiese sieninge en laat hom nie deur konvensionele vooroordele lei nie. Hy het 'n aparte bord, beker en eetgerei vir Moersleutel aangeskaf. Sedertdien maak hy ook seker dat, indien hy die badkamer tydens een van die man se besoeke moet gebruik, hy die deur behoorlik toemaak en sluit.

Die stom oudbokser het hulpeloos toegekyk hoe hierdie verwydering intree. Hy moes die

enjin van sy Valiant vier keer uithaal en terugsit, voordat alles weer op 'n manier okay was.

“Die jirre weet,” sê Sybrand, toe hy sy oë van die Vicky-look-alike wegskeur. Hy kyk 'n oomblik na sy vriend se regterenkel, net daar waar dit onder die gips uitkom. Die haartjies is pikswart en die vel glim melkerig in die lig van die lantern. Dan lig Sybrand sy Cough-no-More na sy lippe. Hy sluk so gretig dat van die vloeistof kort voor lank ook in sy lugpyp beland.

Dis 'n bisarre gesig om hom te sien verstik. Hy ruk en kweel en roggel, maar hy hoes nie. (Hy het om die waarheid te sê byna vier jaar laas gehoes.) Dit vat lank voor die bui bedaar, want hy weier dat sy vriend hom op die rug klop. Maar eindelik raak hy tog stil en vee die kwyl van sy ken en mondhoeke af.

Moersleutel ril.

Sybrand se oë gly terug na die skeel blondine se kiekie.

“Vanaand,” sê hy. “Vanaand is die aand dat ek daai Niklaas bel.”

“Sybie Baby,” het Moersleutel laas week in die Bristol Hotel op 'n coaster geskryf en dit oor die toonbank na Sybrand toe geskuif. “Blêrrie interesting ding by die werk gebeur vandag.”

Sybrand het sy vriend lank en kil betrag, voordat sy mond op 'n dun spleet oopgegaan het.

“Noem my weer Sybie Baby en ek breek jou ander arm en jou ander been ook, én jou skedel.”

“Sorry. Sorry,” het Moersleutel gekrabbel, en besluit om eerder nie nou aan sy gulp te verstel nie.

“Wat?”

“Sorry.”

“Nee, man, wat het vandag by die werk gebeur?”

Moersleutel het nog 'n coaster nader gesleep.

“O, ja. Nee, man, so 'n hotshot ex-BSB man het daar opgedaag. Niklaas Slachter. Kom werk soek. Die Baas het hom glo verskriklik uitgevrete. En Pylstert, jy weet daai mooi man met die ...” Hier het Moersleutel se pen gehuiwer en toe die woord “mooi” uitgekrap voor dit weer in beweging gekom het, “daai man met die bokstert het toe gespot en gesê Niklaas gaan vir Joe Perreira uitvat ... jy weet, jôu Joe Perreira.”

Sybrand se buis dinamiet het onmiddellik op die mahonieblad verstil.

“Hoe goed is dié Niklaas-kêrel?”

Niklaas staar lank na die telefoon voor hy sy bottel gin op die vensterbank neersit en oorstap

om te antwoord.

“Ja, hello,” sê hy, en vloek as hy in sy gesukkel met die telefoonkoord die voëlskelet van die laaikas vee.

“Niklaas Slachter?”

“Wie wil weet?”

“Dis nie belangrik nie.”

“Wat ...?” Niklaas versit sy gewig en voel beentjies onder sy skoensool kraak.

“Ek is nie belangrik nie, meneer Slachter, jý is. Ek hoor jy’s nie ’n man wat kak vat nie.”

“Waar ... wie ...?”

Dit moet een of ander gekskeerder wees, dink Niklaas. Destyds het hy talle sulke oproepe ontvang - soveel so dat hy later sy telefoon moes diskonnekteer. Tog voel hy effe onrustig. Daar is iets eienaardigs aan dié stem. Sodat hy wat Niklaas is, nie anders kan as om te luister nie. Asof dit baie meer as net ’n man is wat met hom praat.

“Meneer Slachter,” vervolg Sybrand, “ek dink nie jy besef watter verantwoordelikheid op jou rus nie.”

“Waarvan praat jy?”

“Moenie neersit nie, meneer Slachter. Jy kan nie loskom van die opdrag wat die noodlot jou opgelê het nie.”

Vanaf sy pos langs die grammofoon staan Moersleutel na Sybrand. Die Strorum stroom vryelik deur sy are en hy het nie eens teëgestribbel toe Sybrand sê dat hy vanaand vir Niklaas gaan bel nie. Hy het bloot opgestaan, na die grammofoon gestap en die naald gelig. Terwyl Sybrand die nommer by directory enquiries kry, het Moersleutel na die roterende viniel gestaar. Toe het hy bemoedigend geglimlag, en Sybrand het begin om die nommer in te pons.

Sedertdien wissel sy blik tussen Sybrand en die bom. Moersleutel kan verstaan waarom Sybrand wil hê Niklaas moet die takie namens hom verrig. As hy wat Moersleutel is so ’n mooi bom gehad het, sou hy ook nie wou gaan jag vir Joe Perreira nie. Nee, hy sou altyd naby sy lekker ploftoestel wou bly.

“Die noodlot?” sis Niklaas. “Die noodlot het fokol met my uit te waai.”

“Jy kan nie loskom nie, meneer Slachter. Die spel moet enduit gespeel word.”

“Waarvan praat jy?”

“Joe Perreira: die vark moet vrek.”

Die televisie flits spookbeelde oor Niklaas se fronsende gesig.

Wat vir 'n oproep was dit?

Wie is die man?

Hoe weet hy van sy ding met Joe?

Uiteindelik besluit Niklaas dat dit net een van Die Baas se kalante kan wees. Nou die dag by die renbaan was nie genoeg nie; hulle moet wragtag nóg sy gal werk. Vetweet, vandat Theodore Hanekom destyds per geleentheid as informant opgetree het, het die man nog net onheil oor sy pad gebring.

Hy vloek binnensmonds, terwyl hy die voëlbeentjies bymekaar skraap. Hy laat hulle in 'n verstrengelde hoop op die laaikas val, en tel dan weer die telefoon se gehoorstuk op. Dis te donker om die nommers uit te maak, maar sy vingers ken die patroon.

“Hello, Bert, is dit jy?” vra hy toe iemand optel.

“The one and only. How may we be ...?”

“Waarom vat julle mense so lank om te antwoord?”

“Dinge is nie lekker hier vanaand nie, Niek. Lennie is in die hospitaal - bysteek. En nou is ek op telefoondiens.”

“Ah, well, Lennie is anyway 'n sot. Maar, sê my, Bert, jy kan nie gou vir Billy gaan roep nie?”

“Hu-ow ... dit gaan bietjie moeilik wees, ouman. Zelda is vanaand goed bedônnerd. Sy't vir Magriet omtrent uitgekak. Ek dink dis menopause. Hot flushes, jy weet ...”

“Dis Billy se af-aand.”

“Maybe, maar Zelda hou nogtans nie daarvan as die girls in die aande die telefoon ...”

“Okay, okay. Vra net vir Billy om my te bel. Van 'n tiekieboks af as dit moet.”

“No problem.”

“Laaste ding,” vra Niklaas, “was Joe Perreira dalk vanaand daar?”

Maar die uitsmyter het klaar afgelui.

Niklaas wag op die balkon dat Billy bel. Hy strek sy arms wyd, soos hy die vlerke van die rooiborsduif gesprei het voor hy hulle vasgegom het, en soos hy weer sal moet doen as hy die skelet ooit herbou.

Hy kyk na die vae sterre en na die elektriese gloed wat bo die horison hang.

Hy dink aan Lulu op Victoriabaai se strand.

Hy dink aan Billy wat stadig by die trap van die Tropical Flower afkom.

Hy dink aan Oom Vic wat altyd gesê het dat hy dit eendag nog ver sal bring.

En skielik is dit vir hom belangrik om te weet of dié man met die halfmaanlense en die oopknooptruie nog iewers daar buite is. Sit Oom Vic vanaand en luister? Sit hy dalk en praat?

Of is sy stem reeds lankal stil?

12 Billy en Magriet

Die Saterdagoggend is klam en triestig. Waterdruppels kleef aan die Tropical Flower se dooie neonteken. Deur Billy se kamervenster waai 'n klammigheid wat die vetplant op die vensterbank laat glinster. Agter die ruitglas kan 'n mens die parallelle rye geboue van die stadskern sien, en die glibberige strate waaroor karre en busse gly.

Billy sit voor haar spieëltafel, geklee in 'n seegroen japon waarop oranje seeperdjies geborduur is. Sy is besig om haar naellak te verwyder. Sy het gisteraand late-shift gewerk en haar gesig is nog pofferig van die slaap.

Magriet sit kruisbeen op die bed, haar blik op die haardroër op die spieëlkas. Sy rol 'n vervormde stukkie lood tussen haar vingers - die oorblyfsel van 'n rewolwerpatroon, 'n kosbare kleinood wat sy altyd opneem wanneer sy ontsteld is.

Haar broer Herklaas, wat laasjaar in 'n motorongeluk dood is, het eendag op Kaapstadstasie gestap toe die polisie wild op 'n vermeende dief losbrand. Een patroon het reg langs sy kop in 'n pilaar vasgeslaan, waar hy dit later stilletjies uitgegrawe het. Toe hy dit aan Magriet wys - hulle het toe nog almal in hul ma se huis in Kraaifontein gewoon - wou sy dit bitter graag hê. Sy beskou dit as 'n simbool van die breekbaarheid van ons menslike bestaan, maar ook as 'n tasbare pand van die Here se genade.

'n Traan wel op in haar ooglid, en glip oor die rand.

"Ag, Billy," stotter sy, "ek's so moeg vir die hele spul." Sy vee oor haar gesig, en toe sy haar hand wegvat, sit daar 'n rooi smeersel lipstick.

"Maar jy het dan nou net begin, ou ding," sê Billy, en leun oor om haar hare te streel. Dan tel sy haar rubber- en leeruitrusting van die tafelblad af op en prop dit met 'n geklingel van gespes in 'n laai. "'n Mens raak dit later gewoond. Jy sal sien."

"Maar ek wil nie daaraan gewoond raak nie!" skree Magriet, haar hand in 'n vuus om die vervormde lood. Sy is nou openlik aan die huil en Billy kom langs haar staan.

"Griet," sê die ouer vrou. "Jy weet mos jy moet net die knoppe druk en Bert sal dadelik kom. Hier laat ons niemand met ons mors nie.

"En moet ook nie dat die bitch van 'n Zelda jou ontstel nie. Hel, sy skree op ons almal."

Billy buk af om 'n verfrommelde spanbroek op te tel en steek 'n slanke been in een van die pype.

"Kom, stap saam," sê sy later. "Laat ons bietjie uitkom. Dit sal jou beter laat voel."

“Okay,” sê Magriet, en laat toe dat Billy met ’n stukkie watte die lipstickhaal en die stroompies vervloei mascara van haar wang vee.

In die onthaalarea van die Tropical Flower rus omgekeerde stoele op tafels. Die reuk van parfuum en sweet hang in die lug, asof dit in die mure en die meubels ingetrek het. By die toonbank sit Zelda, alias die Kimono Dragon, en die rep van ’n maatskappy wat vibrators vervaardig. Sy bene is wyd uit mekaar geplant en hy vee kort-kort oor sy wenkbroue.

“Enige denkbare grootte, vorm, kleur en tekstuur, mevrou,” verduidelik hy. “Als wat die hart begeer.”

Zelda tik met ’n potlood op ’n strook papier. Haar oë vernou toe Billy en Magriet verbystap.

Die son kom floutjies uit terwyl die twee vroue in Voortrekkerweg af loop. Stringe wolke verwaai teen die Tygerberg, en Billy se hoëhakskoene klik-klak op die sypaadjies.

Hulle draai in ’n systraat af en sien water van die geute van rye ordelike huisies drup. ’n Advertensie op ’n transformator kondig aan dat gratis suikersiektetoetse hierdie week by die apteek in Retiefstraat gedoen word. Iemand het “Die jirre weet, julle gaan nog jammer wees” in bewerige letters op ’n muur gespraypaint.

Billy verbeel haar sy kan in die verte die blou en wit van Clicks se naambord sien, en onthou hoe sy laas week vasgesteek het om lank na die eenhoring op die kenteken te kyk.

Toe sy ’n dogtertjie was, het sy ’n boek met feeëverhale gehad, en die silwerblou eenhoring, wat slank was - amper meer bokkie as perd - was haar gunsteling-prentjie. Dié vreemde dier het haar met ’n soort betowering vervul. Toe het soveel dinge dit gehad: die jasmyn wat voor by die heining teen die teerpad gerank het, die kappertjies wat in die skadu agter die garage gegroei het, die waterdruppels wat lank op die ronde blare balanseer voor dit afdrup op die grond. Maar nou, nou het sy een van die duisende stedelinge geword wat elke dag verby die teken van die eenhoring stroom, sonder om op te kyk, sonder om ’n oomblik stil te staan en te dink.

Billy se hakke klink hard op die sypaadjies. Magriet buk af en pluk ’n suring wat uit ’n naat in die sement groei.

Om die volgende draai sien hulle ’n figuur voor hulle op die sypaadjie. Selfs op hierdie afstand lyk hy bekend, en na nog ’n ent se stap, kan daar nie meer twyfel wees nie.

Magriet stoot haar vingers deur haar kuif.

Joep Visagie, Parow se munisipale hondevanger, staan en stoei met sy sambreel wat in die bries

uitgedop het.

Hy sien vir Billy en Magriet eers toe hulle reg voor hom verbystap.

Dit lyk of hy sy tong gaan insluk toe Magriet hom groet. Hy glimlag paniekerig, stotter en kyk vervaard oor sy skouer na die huisie agter hom. Dan ruk hy aan sy sambreel dat staalribbes deur nylon steek.

“Magriet!” sis Billy, nadat hulle verby is, haar hand steeds styf om Magriet se pols geklem. “Vir wat het jy dit gedoen! Jy weet mos jy’s nie veronderstel ...”

Maar Magriet luister skaars. Sy loer oor die muurtjie van die huis waarna Joep so angstig gekyk het. ’n Ou tannie staan in ’n groentetuin en werk, haar Wellingtons diep in die grond weggesak. Sy is besig om met ’n maatband die omtrek van ’n reuse pampoen te meet.

Billy en Magriet maak hulself in die Universal Café se eetgedeelte tuis. Die vensterbank is gespikkel met dooie vlieë, en ’n Cadac-verwarmer staan sag en suis. Magriet steek ’n sigaret op - ’n Gauloises Blondes, soos die mense in die movies. Die ontmoeting met Joep het haar dag momenteel verhelder, maar die neerslagtigheid daal nou weer oor haar neer.

“Sê my, Billy ...” begin sy, net toe die kelner twee koppies swart koffie voor hulle neersit. Die man maak oogkontak, voordat hy weer, in ’n sweem van kougomgeur, uitwyk na sy pos agter die kasregister.

“Sê my, Billy,” vervolg Magriet, “droom jy nie partykeer daarvan om net hier weg te kom nie?”

Beelde van Parow se strate, die nou gange van die Tropical Flower, en reekse gesiglose mans flits deur Billy se gedagtes. Sy sien ’n dogtertjie, soveel jare gelede in die Strand, wat nog in sprokies geglo het, geglo het dat wonderlike dinge in woude gebeur, en uiteindelik ’n visie van haar soos sy nou is: skrikwekkend in staal, rubber en leer.

“Almal droom,” sê sy, en kyk verby Magriet na die man agter die kasregister. Hy hou haar blik, sy kake ’n oomblik stil, voor hy weer op sy tydskrif fokus en sy gekou hervat.

Hy het Hans se oë, dink Billy, grys soos die lug net voor ’n reënbui. Sy gesig lyk vir haar ietwat sagter - maar sy het Hans ook so lanklaas gesien, nugter weet wat die jare aan hom gedoen het. Sy het al baie gewonder of hy uiteindelik Lugmag toe is soos hy altyd beplan het. Toe sy hom die eerste keer ontmoet het, het sy nog gesê so ’n fier lyf hóórt in ’n uniform. Ja, hy was altyd ’n trotse man. Miskien dié dat hy haar nooit haar een aand van swakheid kon vergewe nie.

“Almal droom,” sê sy, “maar ’n mens moenie oorhaastig wees nie. Elke dag groei ’n mens ’n bietjie, en môre, oormôre is alles beter.”

“Maar wat van vandag!” roep Magriet uit. Swart koffie spat op haar piering. “Hulle sê ’n mens moet elke dag lewe asof dit jou laaste is. Maar vir my voel dit asof ek elke dag net voorberei vir iets wat nooit gebeur nie.”

“Nou, sê my, Magriet,” onderbreek Billy, na sy haar oë van die kelner weggeskeur het, “wat sál jy doen as jy weet vandag is jou laaste dag? Om middernag vanaand is als verby, transmission ends. Hoe sál jy jou dag spandeer?”

“Wel, ek sal wragtag nie die goed doen wat ek elke dag doen nie!

“Ek lê nou die aand op my bed,” sê sy. “Ek lê sommer en radio luister. Die wind het deur die venster gewaai en die lemme van daai crappy ou waaier op my vensterbank laat draai. Al vinniger en vinniger. En terwyl ek nog so staar na die donkerte daarbuite en na al die liggies, voel dit vir my asof my hele kamer beweeg, asof die waaier se lem die propeller is van ’n boot, of van ’n vliegtuig, en dat ek hoog bo die stad sweef.”

En toe, dink Magriet bitter, toe het ek aan my ma gedink en somehow aan die fokken patetiese budgie in die kombuis met sy geknipte fokken vlerke.

Billy rol ’n klontjie suiker, wat sy halfpad na haar lippe gelig het, tussen haar vingers, asof sy vergeet het wat sy daarmee wou doen. Sy kyk na die kelner en hy fokus weer op sy tydskrif.

“Ek gaan eendag hier wegkom, Billy,” sê Magriet. “Watch my. Sodra ek ’n paar rand gemaak het om op my voete te kom, gaan ek vir my ’n behoorlike job kry. Ek het matriek en alles.”

“Go for it,” sê Billy. “Go for it! Onthou net dat nou ook jou lewe is. Daar is nou ook dinge wat die moeite werd is.”

“Jý kan maklik praat,” roep Magriet en trek aan ’n los punt van haar kuif. “Jy het na alles vir Niklaas.”

“Wat bedoel jy?”

“Jy weet waarvan ek praat. Ek het al gesien hoe hy na jou kyk.”

Billy glimlag, haar blik op haar naels. Daar kleef steeds blink lak in die hoekies. “Ja. Maar jý het ook ’n man wat jou knaend opsoek. Besigheid is besigheid, maar, I mean, please ...

“Ek verbeel my ons het hom nou net gesien - die sambreelstoeier.”

Magriet bloos, en ontwyk Billy se blik. “Ag, ek weet nie. Hy kom dan na jou toe ook.”

“Nie meer nie. En dis anyway nie oor hy my gelike of sexy gevind het of so nie. Hy’t goed gehad wat hom pla en hy’t geglo dat ek dit beter kon maak.”

“Dink jy genuine hy like my?”

“Ja, man, ek ken daai lig in ’n man se oë.”

“Ek weet nie so mooi nie,” sê Magriet. “Hy’s partykeer so half snaaks met my.”

“Hy’s net skaam, man,” lag Billy.

Voor hulle opstaan, raak Magriet aan die ouer vrou se arm.

“Thanks,” sê sy. Sy trommel die koeëltjie in haar hand. “Dit was nice hierso. Mens raak partykeer bietjie vasgevang in daai plek.”

“I know,” sê Billy en verstel die bandjie van haar bra wat onder haar bloes uitgekruip het. “Dis belangrik om te onthou ons is maar net mense nes everybody else.”

Die man agter die kasregister bekyk hulle onderlangs terwyl hulle oorstap om te betaal. Hy trek die pienk sliert kougom uit sy mond en druk dit onder die toonbank vas. Hy kyk af na sy vingers, terwyl hy die kleingeld uit die geldlaai skep. Dan verskuif sy blik na Billy. Sy horingvliese is klein en donker en hy beweeg sy tong in sy mond asof hy speeksel vergader.

“Hoer,” sê hy, en kyk rond na ’n plek om te spoeg.

13 Grond

“Arme hond,” sê Die Baas terwyl hy op die plek draf sodat sy spiere nie koud word nie. Hy kyk na sy Dobermann wat naarstiglik aan die onderkant van ’n lamppaal snuffel en dan besluit dat dit nie die moeite werd is om water af te slaan nie. “Satan is deesdae glad nie homself nie.”

Barney Ekkels is veels te bedônnerd om te antwoord. Buitendien is hy nog uitasem. Hy wikkel sy das losser.

Die Baas trek sy drafsokkies op, en skud die leiriem om Satan weer in beweging te bring.

“Dis daai blêrrie hondevanger wat my hond so ontstel. Hoe sou jý gevoel het as jy elke derde dag in ’n vangwa gestop word?”

Barney antwoord nie. Hy loer angstig in ’n systraat op. Hy hou nie daarvan om hier in die oopte saam met Die Baas te verskyn nie. Die sonlig weerkaats teen huise se ruite, nes die leeslamp in Joe Perreira se studeerkamer gisteraand teen rye flessies geblink het.

“Theuns Tredoux,” het die gesette tycoon gesê en die fles geskud dat die formalien teen die kante klots. Op die etiket was die naam van die “donateur”, asook die datum waarop die vingers gekollekteer is.

“Henning Retief,” het Joe gesê en ’n volgende flessie opgeneem. Barney het homself verskoon, en haastig die badkamer opgesoek.

“Kom, Satan!”

Die Baas pluk aan die leireim, en hy en sy hond val weer in die pad. Barney strompel agterna.

“Meneer Hanekom ...” hyg hy. “Betreffende my betaling ... Daar is aspekte wat ons nog nie rêrig uitgeklaar ...”

Die Baas se pas is onveranderd. Sy draf-aksie is so glad en gekoördineerd soos Satan s'n, maar sy bonsende bril verleen 'n psigedeliese kwaliteit aan sy verbyglyende omgewing.

Neffens die trio, op die skouer van die pad, kruie Pylstert op 'n bromponie voort. Skuins agter hom volg Koos, Moersleutel en Noel Rosenkowitz in 'n blinknuwe Mercedes.

Die Baas verhoog geleidelik sy tempo. Barney probeer sy bes om by te hou, maar word gou agtergelaat. Dan gaan die hygende verraaiertjie staan, hande op die knieë. Sy hemp is deurnat en die pype van sy langbroek het sy lieste rou geskaaf.

Koos hou langs hom stil. Noel Rosenkowitz wat op die passasiersitplek sit, laptop op die skoot, draai die ruit teësinig af. Daar is 'n enorme ortopediese konstruksie oor sy neus.

“Soek jy 'n lift?” vra Koos.

“Kan jy my terugvat na my kar toe?” stamel Barney. Hy is moeg en beneuk, en het iets heeltemal anders verwag toe Die Baas gebel en gesê het hulle moet gou op die hoek van Faure-en-Placebostraat ontmoet.

“Jis,” sê Koos, “maar nie nou dadelik nie. Ek moet eers kruisdekking aan Die Baas verleen.”

“Whatever,” sê Barney, klaar besig om agter in te klim. Hy kyk na Noel, wie se vingers 'n waas van beweging bo die sleutels is. Hy kyk na Moersleutel, wat in 'n gespalkte en gipsbedekte toestand op die agtersitplek lê en liefies vir hom glimlag.

Hy torring aan die vrat op sy nek.

Dan verskuif sy blik na die voortsnellende figuur op die sypaadjie.

“Draf hy altyd so verskriklik vinnig?” vra hy.

“Hy glo dis belangrik om in shape te bly,” sê Koos.

“Maar hier in die gopse? Kan hy dit nie liewer in 'n gym loop doen nie?”

“Dis moeilik om te glo,” verduidelik Koos, “maar sy pa het in een van dié huisies grootgeword. Om hier te draf, bring hom glo terug na sy ‘roots’. Ek dink dis nogal noble ... Het jy 'n probleem daarmee?” Koos voel-voel in die paneelkissie - vir sy sigarette of vir sy pistool.

“Ek vra maar net,” sê Barney en merk tot sy afgryse dat die kardeure elektronies gesluit is.

Ai, ek like dit om hier te draf, dink Die Baas. Veral as Satan water afslaan, dan like ek dit kwaai.

Wanneer hy kort daarna stop om 'n paar optrekke aan die oorhang-dakkie van 'n bushalte te doen, is dit dan ook sulke tyd.

“Heitou, oubaas se honne!” roep hy en staan eenkant toe om die uitkringende poeletjie te vermy. Dan klap hy die leiriem en bons verder op sy aerodinamiese Nikes, 'n kortkop agter slanke Dobermann-pote.

Oorkant die oop veld langs die Beacon-fabriek, steek Satan vas. Hy verseg om te roer, ongeag hoe hard Die Baas aan hom ruk. Die Baas tuur na die strak buitelyn van die fabriek, en na die veld wat in die oggendson smeul. Hy sukkel om te verstaan waarom Satan so opgewonde raak.

Die hond snuif die bries. En dan storm hy die oop veld in, sy gespierde eenaar op sleeptou.

Satan kom eers sestig meter verder tot stilstand, daar waar die portjacksons digter raak. Daar's 'n mal lig in sy oë, en sy lyf ril terwyl hy aan die los grond ruik. Hy begin grawe dat die grond in boë tussen sy agterpote uitskiet.

Pylstert het intussen sy Vespa verlaat en ook nader gestorm, .38 Special in die hand. Ook Koos en Noel kom aangedraf, gevolg deur 'n geïrriteerde Barney Ekkels.

“Wat die dônner maak hy, Baas?” vra Pylstert. Hy wonder of dit veilig is om sy pistool te bêre.

“Wat dink jy doen hy! Hy grawe,” sis Die Baas, en vryf oor die riwwe wat die leiband oor sy hand geskaaf het.

“Hy moes iets geruik het,” prewel Koos.

Satan kyk 'n oomblik op, sy snoet en borskas bruin van die grond. Toe hy die flitsende staal in Pylstert se hand sien, lig hy sy lip, maar begin dan weer met hernude ywer grawe. Later is hy so diep in dat hy perlemonoendoppe begin uitskop.

“Haai, check, die see moes eens op 'n tyd tot hier gekom het,” sê Koos. Hy buk af om een van die blink skulpe op te tel.

“Dinge verander,” sê Die Baas.

Satan maak nou tjankgeluidjies van die opgewondenheid. Koos loer om te sien wat die dier so aandraai. Die veldjie is vervuil van die molshope, maar Koos scheme Satan is al dieper af as die vlak waarop dié menere tonnel.

Dan strompel Koos meteens weg, sy hand oor sy mond.

Toe Barney ook afbuk om te kyk, styg sy ontbyt in sy keel.

Satan se naels krap oor swart plastiek, oor 'n ontblote mou wat plek-plek met 'n droë kors bloed oortrek is, en oor ligblou ontbindende vlees. Die wind het gaan lê en die reuk daal

oorweldigend oor die manne neer.

“Kom weg daar, Satan!” sis Die Baas, en op die agtergrond braak Koos luidrugtig langs ’n molshoop.

Satan het intussen die lyk se kop oopgegrawe. Die Baas staan nader, sy arm oor sy mond. Hy skop-skop die grond van die dooie gesig af. “Lorenzo,” fluister hy.

Hy begin met die kant van sy voet weer grond in die gat inskuif.

“Lorenzo,” herhaal Noel Rosenkowitz in ’n hees stem. Die laaste wat hy van die Italianer gesien het, was ’n weerkaatsing in die glasblad van ’n pinballmasjien, oomblikke voordat sy neus daarmee kontak gemaak het. Hy raak versigtig aan die konstruksie op sy gesig.

“Ek dog die dônner is terug Italië toe,” brom Koos, wat nou regop gekom het, maar steeds oor sy mondhoeke vee.

“Skygbaar nie,” sê Die Baas. Hy kyk na die lyk se verminkte regterhand en dan onderlangs na Barney Ekkels. “Arme Lorenzo,” fluister hy en gee ’n lae fluit. “Hy moes iemand vreeslik afgepis het. Ek wonder wíé so iets sou kon doen?”

Barney torring aan sy vrat.

Terwyl die manne terugloop kar toe, draf Satan ligvoets voor hulle uit. ’n Ibis sweef deur die rookblou lug. By die Mercedes draai Die Baas na sy manskappe.

“Kêrels,” sê hy. “Dié ding wys nou net weer dat ons wakker moet wees. Daar’s big bucks op die spel met hierdie casino-storie en ons beter nie laat slaplê nie.

“Kyk, ons scheme met die bye het bakgat uitgewerk. Maar dit smaak my die ander kamp laat ook nie gras onder hulle voete groei nie.” Hy kantel sy kop in die rigting van Lorenzo se lyk.

Pylstert swiep ’n portjackson-lat deur die lug. “Moenie worry nie, Baas,” sê hy. “Ons ander planne loop ook lekker. Ek en Noel het klaar die pille omgeruil ... Nou’s dit net ’n kwessie van tyd voor Stavros ...” Hy gly die takkie oor sy keel in die oerou teken van eliminisie.

“Jip,” beaam Noel. “Terwyl Pylstert met Stavros gepraat het, het ek die ou lady sommer ’n bietjie deurgekyk. As die Griek eers uit die pad uit is, is ons kop deur, dan kan die bouers maar kom. Sy vrou sal enigiets teken.”

Die Baas streel oor Satan se benerige kop. “En die ander besigheid?” vra hy. “Hoe vorder ons plan met Joe Ferreira?”

“Die Slachter-faktor?” lag Pylstert.

Die Baas proes. “Ou Niklaas. Ek het skoon vergeet van hom! Jy’s reg, Pyl. Met die

Ietermagog in die rondte is Joe sy lewe nie seker nie.”

Almal grinnik. Net Moersleutel het ’n selfvoldane kyk in die oë.

“Nee,” sê Die Baas dan, “ek praat van ons eintlike man.”

“Klaar in posisie,” verduidelik Pylstert. “’n Mens kan maar sê die Perreira-probleem is verby.”

“Excellent,” sê Die Baas. Hy streel oor Satan se kop, en knyp dan speels aan sy oor.

Slagtande flits in die laatoggendlig.

14 Ganja

Die gang op die tweede verdieping van die Ghiberti-gebou in Rheedestraat is smerig, nes al die ander in dié verbrokkelende betonkolos. Die vloer is taai, die lug bedompig, en die vensterrame rooi geroes.

Joe Perreira herinner hom dat een van sy kennisse per geleentheid na dié soort boustyl as “totale aanslag” argitektuur verwys het. Dis nogal gepas, dink hy nou: alles aan die gebou is skynbaar ontwerp om ’n mens ontheemd en hulpeloos te laat voel, impotent - iets wat vir ’n man met sy probleem neerdrukkend kan wees.

Sy voetstappe galm deur die gang, en dan kom hy eindelijk voor die oranje deur van kamer 301 te staan. ’n Kraaknuwe bordjie lui:

Bobo Gibbro: Herbalis/Homeopaat MB (ChB) Fing (Tanz)

Hy wens hy kon net omdraai en loop, maar hy weet hy’t nie ’n keuse nie. Hy het al Viagra en elke ander pil en preparaat in die plaaslike apteke uitprobeer. Hy het hom al beroep op komplekse apparate wat in die smalls van Sondagkoerante geadverteer word. Billy, die dominatrix, het hom al aan flarde gemartel - maar sy disfunksie is meer akuut as ooit.

Nee, ek gaan my op die magiese kragte van Oos-Afrika beroep, dink hy, terwyl hy liggies klop. Dáár draai hulle hierdie tipe probleem al vir eeue nek om.

Terwyl hy wag dat iemand oopmaak, staar hy deur ’n gangvenster. Die blou en geel naambord van die ten pin bowling centre is in die verte sigbaar. Die Chrysler blink in die son, asook Musso se krulkop wat deur die sondak te sien is. Dries is verskuil agter die verdonkerde ruite, maar sy been steek deur die halfoop deur.

Dié twee is nukkerig na die Lorenzo-insident en Joe moes hulle vanoggend goed in die bek ruk. Hy het oor die rede vir sy besoek aan die bossiedokter geswyg, maar vermoed dat Musso vanself agter die kap van die byl gekom het. Dit was hý wat vir Joe dokter Gibbro se

voubiljet in die hand gestop het - dit was glo onder die ruitveër van die Chrysler ingedruk.

Daar is nog geen aanduiding van lewe agter die oranje deur nie. Joe wil net weer klop toe 'n vrouestem hom binnenuit. Hy is uitasem van die trappe klim, maar stap so fier in as wat hy kan. Hy glimlag floutjies vir die ontvangsdame: 'n mooi vrou, maar reeds met eerste oogopslag vermoed 'n mens dat sy die defek van soveel mooi vroue het, veral mooi, blónde vroue. Haar lessenaar is leeg, behalwe vir 'n groteske rangskikking blare, stokke en riete.

Joe probeer deur 'n verdroogde strelitzia kommunikeer.

Nee, hy het nie 'n afspraak nie. Dis reg, hy het níé 'n afspraak nie.

“Ek weet, ek weet - bly net kalm, juffrou - ek wóú een maak, maar die telefoonnommer op die voubiljet is skynbaar verkeerd.”

Die ontvangsdame grawe 'n dagboek uit 'n laai. Haar rooi nael tik drie keer op die bladsy. “U is gelukkig, meneer,” sê sy ysig. “Dokter Gibbro het toevallig nou tyd om u te sien. 'n Kansellasie.”

“Natuurlik.”

Te oordeel aan die reuk wat Joe tref toe hy die spreekkamer instap, is dagga 'n integrale deel van die herbalis se arsenaal remedies. 'n Opwindende daggablaar-motief is in die mat ingeweeft. Drie plantjies groei uit stroopblikke op die vensterbank. Die rooi en geel mure is met sertifikate behang, die skrif op almal onleesbaar oordrewe.

Dokter Gibbro sit nie agter die lessenaar nie.

Joe stap nader om die kontrepsie op die lessenaar te bestudeer. Hy lig een van die staalballetjies op en laat dit weer los, staan dan en kyk hoe die blink ghoens heen en weer skiet.

Waar is dokter Gibbro?

Joe oorweeg dit om onder die tafel in te loer, maar dan laat iets hom links kyk.

Die bossiedokter lê roerloos op 'n rietbankie, met iets wat vermoedelik 'n dassievel is oor sy oë.

“Dagsê,” groet hy, sonder om regop te kom of die vel te verwyder. Dis asof hy bloot aangevoel het hy word bekyk. “Sit gerus.”

Daar is nie 'n stoel waar hy beduie nie. Indien Joe nie effens verleë was nie, sou hy op die plek sy moer gestrip het. Verwag die maergat hy moet op die grond sit? Hy maak keelskoon.

Die bossiedokter skuif die dassievel opsy sodat een oog na hom kan loer. “Kalm bly, meneer. Ek bemerk iets onrustigs aan u aura.”

Joe weet sommer dit gaan 'n lang middag wees.

Bobo Gibbro het 'n velkleur waarvoor daar, selfs in Afrikaans, geen spesifieke woord bestaan

nie - iets tussen geel, bruin, wit en olyfgroen. Ook sy beenstruktuur en die tekstuur van sy hare sou die toepassers van die Bevolkingsregistrasiewet hoofbrekens besorg het.

Sodra hy vir Joe 'n stoel nader gesleep het, neem hy soos enige ware geneeskundige agter sy lessenaar stelling in. Die wantroue straal uit sy gesette pasiënt; daarom voel hy genoep om sy kwalifikasies eers breedvoerig te verduidelik. Hy's klaarblyklik 'n berese man en was al hand om die blad met talle groot geeste.

Joe staar na die besigheidskaartjie. Dis merendeels onverstaanbaar; al wat hy wys word, is dat Bobo skynbaar sy opleiding in Tanzanië ontvang het. Min weet hy die gladdebek kalant het die kaartjie enkele dae tevore by 'n outomaat op die Kaapse stasie gedruk.

"So, waarmee kan ons help?" vra Bobo. Hy sluit sy hande inmekaar. Sy oë is gerusstellend en daar's die skadu van 'n glimlag om sy mondhoeke.

Joe wieg heen en weer asof sy sitplek meteens warm geword het.

Dit vat hom tien minute se versprekings, herhalings en ongemaklike hoesies om sy probleem in die oopte te kry. "Ek het al alles probeer, alles. Help my, Dokter," sluit hy af.

Bobo trek sy wysvinger krom, maak hom dan weer reguit. "Trek gou uit, chieff, laat ons sien," sê hy, 'n opmerking wat 'n gelaaide stilte ontlok. "U bloeddruk, ons moet gou u bloeddruk meet."

Joe huiwer steeds voor hy die eerste knopie losmaak.

"U hoef nie skaam te wees nie," moedig Bobo aan. "As 'n man eers vyftig se kant toe staan, is niemand se figuur meer wat dit moet wees nie."

Sy blik skuif 'n laaste keer oor Joe, en dan buk hy weer oor sy skryfwerk. Hy's besig om die borand van die bladsy met golfpatroontjies te versier.

Kort voor lank is Joe slegs in sy luiperdvel-onderbroekie en bladholster geklee. Hy hang die holster oor 'n stoel, staan dan heeltemal weerloos: wit vel, boepmaag, klein knop.

"Lê solank, ek sal nou daar wees," sê Bobo en stap na 'n laaikas teen die simuur.

Hy diep 'n paar rubberhandskoene, 'n bloeddruk-apparaat en 'n klein spieëltjie daaruit op. Toe hy die handskoene in posisie skiet, skuif Joe onwillekeurig nader aan die voet van die katel. Dan stap Bobo nader, sy sarong 'n oranje waas om sy heupe. Hy ruk soos hy skrik toe hy die opgehewe riwwe op Joe se lyf bemerk. Die spieëltjie waarmee hy sy pasiënt se tande wou ondersoek, val klaterend op die vloer. "Wat is dít?" vra hy, hees van opgewondenheid.

Joe is ongemaklik, maar vee dan oor die kant van sy neus en vertel onbevange die waarheid. "Dis ook vanweë my probleempie, Dokter," verduidelik hy, en beduie vaagweg na sy bekkengedeelte. "Ek besoek hierdie vrou, u weet, een van daai met die leer en die swepe. Gedog dalk sal so iets werk."

"Ongelooflike groepering," prewel Bobo, wat nie 'n woord gehoor het nie. Sy keel is

droog en sy vingerpunte dwaal oor die parallelle hale.

Joe ril. Normaalweg sal iemand met minstens vier vingers vir so 'n vergryp boet, maar nou kners hy bloot op sy tande. Hy sal deur diep waters gaan as hy net genees kan word.

“Het dit toe gehelp?” vra Bobo.

Dokter en pasiënt vloek toe Bobo die bloeddruk-apparaat vir die soveelste keer laat val. Die kenner van die alternatiewe geneeskunde glimlag senuweeagtig.

“Jou, dit lyk okay,” sê hy. “First class.”

Hy bestudeer Joe se tande met die gekraakte spieëltjie, en tuur met snaakse instrumente in sy ore. Laastens skraap hy met 'n messie aan Joe se hakskene en handpalms, gaan bekyk die skifels dan in die beter lig naby die venster. “Hauk!” roep hy, en gee 'n fluitende sis.

“Wat is dit, dokter? Wat's verkeerd!”

“Nee, niks, niks,” sê Bobo fronsend. Hy trek sy handskoene versigtig uit - met 'n tangetjie, sodat hy nooit fisies aan die rubber hoef te raak nie - en gooi hulle in die asdrom in die hoek. Hierna was hy in elk geval sy hande.

Terwyl hy verslae aantrek, luister Joe na die klap van die staalballetjies wat Bobo weer aan die gang gesit het. Bobo grawe nogmaals in sy laaikas. Dis in drie kompartemente verdeel, een gemerk “General”, die ander “Medicinal Herbs” en die derde “Recreational Pharmaceuticals”. Wanneer hy eindelijk weer na Joe toe draai, is daar 'n outydse botteltjie in sy hand. Die inhoud is galgroen en taai, soos melk wat dik geword het.

“Bitterwortel ekstrak,” sê hy. “Met likkewaanvet en die gemaalde saadpeule van die kinkelbossie.” Hy trek die kurk uit en waai die walms oor sy neus. Hy skryf “slegs vir inwendige gebruik” op die etiket, en stop die preparaat in Joe se hand.

“Drink dit nou getrou elke aand,” vermaan hy Joe toe hulle by die deur afskeid neem. “Begin met 5 ml, een teelepelmaat, vanaand voor jy gaan slaap, en dan drink jy elke aand 5 ml meer. Wag, ek gee jou 'n groter bottel ... En vat sommer hierdie salfie ook.” Hy hou 'n etiketlose blikkie na Joe toe uit.

“Moenie verwag om oornag 'n wonderwerk te sien nie. Die mengsel het 'n paar dae nodig om deur jou hele liggaam te spreid - veral na daar waar jy dit die nodigste het. Die salf kan jy sommer direk aansmeer. Kom loer weer oor so tien dae in en ons sal sien hoe sake staan.

“O, en een laaste ding,” sê Bobo, terwyl gereflekteerde sonlig sy tande laat skitter, “betreffende betaling: u hoef nie nou daarna om te sien nie. Daar sal later 'n finale afrekening wees.”

Toe hy agter in die Chrysler inskuif, daag Joe in die stilligheid vir Musso of Dries om net een skewe woord te laat val. Maar die twee is stil en beneuk. Terwyl hulle gewag het, het Musso weer die grond onder sy naels opgemerk, en die blase wat hy oorgehou het van nou die aand se grawery.

“Kentucky toe,” brom Joe. Hy kyk na die snoeiskêr wat langs hom op die bekleedsel lê. Hy strek homself uit en bring sy linkervoet onwetend tot binne drie millimeter van die meeluisterapparaatjie wat Barney Ekkels vroeër onder die sitplek versteek het.

Musso snuif aan die reuk wat die tycoon met hom saamgebring het. Dis ’n reuk wat hy goed uit sy kinderdae kan onthou, toe hulle, daar onder die palmbome, die goed sommer in bottelkoppe gerook het.

15 Blou uur

Die wind druk die deur van die Tropical Flower oop. Bert los sy radio se frekwensieknop en draf oor om die deur toe te maak. ’n Laaste malvablaartjie dwarrel op die vloerteëls en lê dan stil.

Die uitsmyter zip sy baadjie toe. Ten spyte van die fluweel teen die mure en die verwarmers in die hoek, is dit troosteloos hier in die ingangsportaal.

“Dag, Joepie,” groet hy toe die deur later weer oopswaai. “Bietjie kom kuier?”

Joep antwoord nie.

“Hoe gaan dit met die honde van die geweste?”

“Hulle gat,” sê Joep, sy hande reeds op die swaaideurtjies wat dieper die klub inlei.

“Geniet dit!” roep Bert, maar Joep is klaar weg.

In die onthaalarea van die Tropical Flower flikker televisies en ’n kaggelvuur se vlamme. Skaduwees dans oor die tapyt, waarvan die hare nog lê nes die stofsuier hulle vroeër gesuig het. Dis nog vroegaand en Joep is vandag een van die eerste manne. Sodra hy sy brandy-en-coke kry, stap hy oor na ’n drietal meisies om te verneem waar Magriet is.

Die kroegman staar verlangend na sy verdwynende rug. Na die naweek se insident, toe Lennie in sy eie leefkamer deur ses Soedannese varkbye oorval is, het ’n diepe melankolie van hom besit geneem. Terwyl die verpleegster die anti-histamien direk in sy bloedstroom spuit, het hy geweet dat die noodlot finaal sy rug op hom gekeer het.

Boonop was Lennie nog nooit immuun teen die droefheid van die blou uur nie, die dooie tyd tussen vyf en sewe wanneer ’n mens onwillekeurig jou lewe in heroënskou neem. Solank daar iemand by die toonbank sit, kan hy hom verbeel dat hy besig is - en dít, het hy deur die

jare geleer, is al hoe 'n man die verlatenheid kan kierang.

Hy bestudeer die rye glase wat bo hom hang, maar almal is skoon. Hy double-check dat al die bottels bo die tot-measurers vol is, kry dan 'n ingewing en gooi grondboontjies in 'n paar bakkies. Sodra hy dié op strategiese plekke op die kroegtoonbank uitgesit en vlugtig die meganisme van die kasregister se geldlaai hersien het, is daar werklik niks meer om te doen nie. Hy sak op sy stoeltjie neer, sy kop skeef gedraai om na die Europese porno op 'n muurtelevisie te kyk.

Direk agter die televisie, aan die anderkant van die muur, sit Madame Zelda by haar lessenaar. Op skilderye teen die mure word stiervegters deur geluidlose bulle bestorm. 'n Lenige matador lig sy doek teen die vae gesigte van die skare. Uit 'n bul se skof hang 'n viertal bloederige spiese. 'n Jonkman balanseer op twee horings, sy voete opgeskop in die Spaanse lug.

Ringe glim aan Zelda se vingers. Haar wimpers fladder terwyl sy op Magriet gil.

Dié staan saggies en huil.

Zelda maak dit duidelik dat Magriet se houding haar nie aanstaan nie. As die mees junior meisie hier, hou Magriet haar alreeds te "upper-class" om sekere dinge te doen. Maar al Zelda se meisies begin onder, héél onder. Dis nie asof daar nie 'n streep girltjies toestaan om Magriet se plek oor te neem nie.

Die ondankbare meisie staar deur die venster en kan deur die verdigtende skemer die advertensieborde oorkant die pad sien gloei. 'n Kar se enjin ruis en word dan gesmoor.

Nadat Niklaas die kopligte van sy Chev afgeskakel het, is alles gitswart, maar geleidelik neem die malvabeddings en die stoeptrappies van die Tropical Flower vorm aan. Hy druk die deur oop, sy blik op die venster op die tweede verdieping waaragter 'n rooi lig brand.

Knielend op haar oorwerkte bed, voel Billy na huil, maar sy kan dit nie laat blyk nie. Haar sweep hang futloos langs haar sy. Haar oë gly oor die hitte-uitslag in Joe Perreira se hals, oor die snoeiskêr wat hy op die bedkassie neergesit het, en oor sy luiperdvel-onderbroekie.

Dis gepas dat Joe hom vanaand in die vel van dié spikkelkat geklee het, dink sy. Hy's wild en wreed. Dalk is dit 'n soort kompensasië: nes blindes se gehoorsintuig weldra verskerp, so neem Joe se aggressie toe namate sy seksuele werkverrigting taan. Want op laasgenoemde gebied gaan dinge bra power. Hy het vanaand 'n onwelriekende salfie aangesmeer, maar steeds gebeur daar nie veel nie.

Billy leun oor om die bedlig af te skakel, maar Joe gryp haar pols vas. "Ek wil sien wat ek doen," sê hy en lek sy mondhoëke. Sy asem ruik na drank, kruie en knoffel. "Ek wil jón

sien.” Hy begin aan die gespes van haar katpak torring.

Joe is nog besig om sy gulp op te trek toe hy uitstap. Hy is uitasem en daar is ’n krapmerk aan sy nek. Hy staar in die dofverligte gang af. Voetstappe klink in die verte, en dan kom ’n skraal vent om die draai gestap, netjies uitgevat in ’n baadjie en das.

Joe wil net wegkyk toe hy merk hoe intens die man hom aanstaar. Hy hoor die naderende treë, sien die ligintensiteit wissel soos die man voor die muurligte verbystap.

Niklaas se hartklop dreun in sy ore. Hy fokus op Joe wat die gang voor hom volstaan. Sy armhare rys, nes dit daai oggend in Heidelberg ook gedoen het ...

Niklaas lê plat op sy maag, sy wang teen die swartgebrande grond. Dis net voor sonop op ’n Hoëveldse oggend en ’n koue windjie stoot oor die vlakte. Hy voel die klewerigheid van bloed teen sy wang, en wag dat die swartman met die panga die job kom klaarmaak. Kolonel Kuipers het gesê die infiltrant is in posisie en sal sorg dat die commies goed gerook is. Maar die manne was gereed vir hulle. Niklaas se oë volg ’n slak wat naby hom verbyseil. Die ooghorinkies tril en die spiervoet beweeg in vlae soos die pyn in Niklaas se agterkop.

Die stemme kom nader. Niklaas sien vir oulaas die swart gras, en sluit sy oë. Hy wag, maar niks gebeur nie. Hy wag, maar dan beweeg die stemme weer weg. Die commies is besig om in ’n sirkel wat al wyer van die hutte af uitgaan, te soek. Die skermutseling tussen die hutte was fel en verward; tog moet hulle weet dat minstens twee van die whiteys gewond is en daarom nie ver kan wees nie.

En dan, uit die rigting van die klossie bloekoms wes van hom, hoor Niklaas ’n kreet - ’n onmenslike geluid wat geleidelik in volume sowel as toonhoogte afneem. Later kan hy bloot nog ’n lae geroggel hoor en uiteindelik net die telefoonlyne wat sing in die wind.

Wie was dit? wonder hy. Wie het nou net sy lewe op die droë grond uitgebloeï? Was dit Jack of was dit Krappies? Jack wat lyk of hy nie ’n wrede been in sy lyf het nie. Jack wat saans met sy hond gaan stap of met sy kinders op die leefkamermat speel. Jack wat, when push comes to shove, ook ander dinge kan doen. Of was dit Krappies met die senuagtige laggie? Krappies wat altyd ’n swart rubberballetjie tussen sy vingers knie. Krappies wat rooi gebrand is, omdat hy pas teruggekeer het van ’n opleidingskamp in die voetheuwels van die Drakensberge.

En dan wéét Niklaas wie dit was. Hy sien hoe ’n kapelaan sy pet in sy hande frommel, dan uitkyk oor die grasperk waarop ’n seuntjie met ’n rifrug speel, voor hy oorleun om die deurklokkie te druk. “Mevrou,” sal die kapelaan sê wanneer die vrou die deur oopmaak: “Ek weet nie hoe om dit te sê nie, mevrou. Jack ... Jack het die hoogste ...” En reeds hier sal die

vrou haar gesig in haar hande laat sak ...

Daar is trane in Niklaas se oë en sy hande sluit om swartgebrande stoppels.

Dan hoor hy hoe iemand vlak langs hom op 'n slak trap.

Joe Ferreira lig sy hand om smalend te salueer, die ander teen die rooi gangmuur gestut. “All yours,” sê hy, en beduie na die deur. “Jammer dat ek ’n bietjie oor my tyd gegaan het. Maar Billy is mos maar ’n wilde enetjie.”

Billy sit op die rand van die bed en huil toe Niklaas instap. “Wat de ... Wat’s verkeerd, Billy?” roep hy, terwyl hy hom nader haas. Hy vee ’n haarsliert uit haar gesig. Hy kan haar lyf voel ruk, en moet haar styf vashou om te keer dat hy uitstorm en die vark van ’n Joe aan die keel beetkry. Hy hoor hom roggel en sien sy tong by sy lippe uitpeul. “Wat het hy aan jou gedoen!” skree hy.

Billy sê niks en haar rukkende skouers raak klaar stil. Sy kyk ’n oomblik op asof sy iets wil vra, maar laat dan weer haar kop sak.

“Ons gaan nog hier wegkom, Billy,” sê Niklaas. “Ek moet net werk kry. Ver buite Parow.”

Billy sê niks.

“Hoor jy wat ek sê, Billy?”

“Ek hoor, Niklaas.”

“En glo jy my?”

“Ek weet nie meer wat ek glo nie.”

Niklaas streel oor haar mond sodat sy nie meer moet praat nie, en oor haar wange en haar hare.

“Kom,” sê sy, na hulle lank so gesit het. “Ons beter afgaan. Zelda sal begin wonder wat van my geword het.”

“Jy bly nét hier,” sê Niklaas, en sit sy hand op die kurwe van haar heupe.

Billy raak aan die bandjie van sy horlosie. “Jy’s ’n goeie man, Niklaas,” sê sy. “Ons moet maar net vasbyt. Alles kan nie oornag regkom nie.”

Hy druk haar teen hom vas. Die klub se naambord gooi ’n pers skynsel teen die ruite, en buite brand die nag met ’n swartblou gloed. Jare se wagstaan het Niklaas met die sterre vertrouwd gemaak. Hy beduie vir Billy waar om te kyk: die groot hond, met sy klein blink koppie, die skerpioen, sy angel afgekap deur die raam van die venster. Sy blik beweeg nog na die volgende ster, toe Billy tot bo-oor hom swaai. Haar hare vee sag deur sy gesig.

Lank na Niklaas teen die trap op verdwyn het, het Sybrand Ploff en sy vriend steeds agterna gestaar. Sybrand het sy buis dinamiet 'n laaste keer oor die kroegtoonbank gerol, toe na die oudbokser in gips langs hom gedraai.

“Mein kranke herr,” sê hy, “dit was mos Niklaas Slachter, nie waar nie? Dalk moet ek 'n bietjie met hom gaan praat wanneer hy afkom.”

“As hy afkom,” skryf Moersleutel met sy ongebreekte arm op 'n coaster en lig dan sy Strorum na sy lippe. “Daai girl van hom lyk vir my maar bliksems rof.”

“Ek dog jy like rof,” sê Sybrand. Hy betrag sy homoseksuele vriend se gipsbedekte liggaam. “Hel man, kyk na jou!”

Moersleutel roggel en skribbel “Fok jou, Baby!” op die coaster - iets wat die atmosfeer onmiddellik versuur.

“Hel,” sê Sybrand na 'n minuut se stilte. “Nou's ek heeltemal van my storie af ...” Hy torring aan die swastika op sy skouer, en krul sy tong af in die nek van sy bottel Cough-no-More om die laaste druppels by te kom. “Wag, nou onthou ek,” vervolg hy dan, “ek wou sê, ek wil 'n bietjie met Niklaas gaan praat wanneer hy afkom. Hoor of hy al tot 'n besluit gekom het.”

Weer reik Moersleutel na sy pen: “Nee, los dit eers. Laat die ding hom nog 'n ruk ry.”

Beide Sybrand en Moersleutel gooi hul drankies om toe Joe by die trap afkom.

“Jy lyk mooi vanaand,” sê Joep en kyk vir 'n breukdeel van 'n sekonde reguit na Magriet, voordat hy weer op Lennie fokus wat die kroegtoonbank met 'n vadoek droogvee.

Magriet stoot haar vingers deur haar kuif. “Ag thanks, Joep,” sê sy. Sy loer na Ringlip wat by die punt van die toonbank met 'n loodgieter sit en flankeer, haar hand intiem op sy binnebeen, 'n Minora-lemmetjie aan 'n gordel om haar nek. “Dis lekker om iets sweet te hoor. Dinge hier kan soms nogal hectic raak.”

Joep glimlag, maar kan Magriet steeds nie in die oë kyk nie. Hy staar na die spieël teen die kroeg se agtermuur. Weldra kruip sy blik na die blonde haartjies op Magriet se voorarm.

Hierdie Magriet is heeltemal anders as die ander girls hier by die Tropical Flower, dink hy. Eintlik hóórt sy nie hier nie. Vergelyk haar byvoorbeeld met Ringding hier langsaan. “Yes, I'm listening, Love,” sê dié en laat haar naels oor denim girts.

Magriet staar na die litteken agterop Joep se hand. “Ek's nog altyd ge-intrigue deur wat jy doen ...” sê sy.

Joep lag. “Probleme met lastige honde? Kontak vir Joep Visagie.”

“He's your man,” terg Magriet. “Nee, maar ernstig nou: ek dink dis amazing. 'n Man moet rêrig guts hê ...”

“Ag, ek weet nie ...” sê Joep. “Partykeer dink ek dis maar net ’n job soos enige ander. Twee maande se indiensopleiding, en ’n paar weke se ervaring, en jý sal dit ook kan doen.”

“Dink jy so?” vra Magriet.

“Jip.”

Magriet staar na die punt van haar hoëhakskoën. “Ek is bang vir honde,” sê sy. Dan kyk sy Joep in die oë. “En ek dink anyway ’n mens het ’n spesiale soort aanvoeling nodig.”

Joep sluk. Magriet se oë is so blou hulle is amper pers, ’n pers straal wat hom hipnotiseer en die pote van sy kroegstoel laat wankel. “Ja, seker so bietjie,” sê hy.

“Jy weet,” sê hy dan, “nou dat jy dit noem: ek hét al gedink dat ’n mens ’n soort intuïsie moet hê, ’n soort sesde sintuig, iets wat jy nie rêrig kan aanleer nie.”

Magriet se pupille skuif wyer oop.

“Jy moet weet hoe ’n hond se kop werk,” vervolg Joep. “Die roer van ’n oor kan wys dat hy op die punt is om te storm. En ...” en hier raak Joep se stem sagter, meer vertroulik, “sulke dingetjies kan soms van lewensbelang wees. Vat nou maar ’n hondsdol hond. Jei! Daai is nou vir jou ’n ander meneer! Kyk, ’n man bel mos die polisie, maar tot hulle opdaag, is die brak jou verantwoordelikheid. Jý moet hom uit die kwaad hou, weglok van speelparkies af ... Terwyl die malheid sy kop kook, en sy bek skuim, en jy weet: as jy ’n oomblik laat slaplê, is jy tickets!”

In Joep se gedagtes flikker die beeld van ’n hond met ontblote slagande en hare wat hoog op sy rug staan - ’n beeld wat meteens vervloei tot ’n Dobermann wat pleitend na hom opkyk, stert tussen die bene.

En eindelijk sit hy bloot na sy eie weerkaatsing in die spieël en kyk.

Magriet se mond is droog. Maar dan glimlag sy en haar oë skuif oor die lummels in die onthaalarea. “Hier is ’n paar hondsdol manne wat die cops ook maar kan kom uitvat,” sê sy.

Sy en Joep lag nog, toe Magriet Ringlip se oë vang. Ringlip tik byna ongemerk teen haar horlosie, en Magriet sit haar hand op Joep se arm.

Joep loer na haar slanke vingers, en probeer glimlag. Hy draai sodat nie hy of Magriet die beelde op die televisie kan sien nie. Maar skielik vlot die gesprek tussen hulle nie meer so lekker nie. Hulle is op die punt om, soos soveel kere in die verlede, maar net te gaan naai, toe Zelda se skril stem vir Magriet ontbied.

16 Die slagter se skyndood

Billy loop voetjie vir voetjie op die randsteen, haar tong in haar mondhoek, haar arms gesprei soos dié van ’n koordloper. ’n Paar skittersilwer high heels swaai in haar hand.

“Earth to Billy, can you hear me!” roep Magriet wat skud soos sy lag.

“Loud and clear!” antwoord Billy en spring af tot op die teer.

’n Man swenk sy bromponie sywaarts. Terwyl hy terugkyk om aanmerkings te skree, wapper sy bokstert en blink die son op die lense van sy rybril. Billy en Magriet loer na mekaar, knik en lig dan hul arms tegelyk - hul wys- en middelvingers twee skerp V’s.

Toe Billy nou by haar kamer ingeloer en gesê het sy’s weer lus vir ’n outing, was Magriet dadelik game. Toe hulle in die straat kom, het albei woordeloos links gedraai, weg van Clicks en die stadskern, weg van die Universal Café.

“Wat ’n doos!” brom Magriet, maar Billy is besig om anderpad te kyk. Sy het pas die woorde *Stavros’ Butchery* op ’n winkelfront gelees en besluit om vanaand ’n tjoppie in haar braaipan te gooi.

Toe hulle by die slaghuis instap, sien hulle dadelik die man op die grond. Hy lê by die punt van die toonbank, so half op sy gesig. Daar is ’n rooi drel slym en bloed op sy ken. Dit is asof die slaghuisreuk meteens onhoudbaar raak. Billy hoor die geruis van ’n waaier. Haar oë spring na die karkasse, na die wit muurteëls, na die vertoonkaste vol vleis.

Die kasregister is oop, maar daar’s geen teken van ’n stoeiery nie en dit lyk ook nie of die slagter geskiet of met ’n mes gesteeek is nie. Eers toe sy nader storm, sien Billy die leë pilhouertjie en die ontploffing rooi pilletjies op die vloer.

Die drek waarmee Pylstert sy hartpille vervang het, het die bloed in Stavros se are finaal laat klont.

’n Koue vasberadenheid neem van Billy besit. Sy gooi haar skoene neer en gaan kniel langs Stavros, haar oor teen sy mond om te hoor of hy asemhaal. “Hy’s nie dood nie!” roep sy dan en begin sy boonste hems knoop loswoel.

Magriet se arms hang slap langs haar sye. Sy gee ’n tree vorentoe, bemerk dan die trap in die hoek en onthou uit ’n vorige besoek dat die man en sy vrou op die tweede verdieping woon. Die hout kraak, terwyl sy op hardloop. ’n Minuut of twee later is sy terug, ’n verwarde vroutjie aan haar sy. Dié stap moeisaam af, haar bejaarde lyf op ’n kierie gestut. Wannneer sy haar man sien, skiet haar hande na haar mond. Haar kierie kantel en Magriet moet haar vasgryp om te keer dat sy val.

“Stavros! Stavros!” skreeu die vroutjie en klap na die hande wat haar vashou.

“Bel die ambulans!” skree Billy vir Magriet.

“No, please, no doctor!” huil die vroutjie.

“Bel die ambulans, Magriet!”

“No, please!” Die vroujie is nou los en het oor haar man se lyf kom lê.

Billy en Magriet maak ’n oomblik oogkontak. Albei weet hulle moet gou speel. Magriet verdwyn weer boontoe om die nooddienste te gaan bel. Billy, die histeriese vroujie, wat nog strykdeur oor die gevare van die moderne geneeskunde kerm, eenkant toe. Sy trek Stavros se stewels uit en knoop sy bloederige voorskoot los. Haar bewegings is strak en outomaties en haar oë brand met ’n stil, grys lig.

“Ek kry nie ’n telefoon hier bo nie!” gil Magriet, toe sy weer boaan die trap verskyn.

Nogmaals ontmoet haar en Billy se oë. As die slagter nie gou by ’n hospitaal uitkom nie, is dit neusie verby. “Wag, hier’s een hier onder,” sê Billy en begin haarself regop druk. Maar dan steek sy skielik vas: in die oomblikke toe sy hart begin ruk, het Stavros na die telefoon langs die kasregister gegryp en in sy val die koord afgeruk.

Joep Visagie se oë skuif oor padreserwes en parkeerterreine. Verby die afgebrande geraamte van ’n motorhawe gly sy kil geel wa, verby die stegie waarin hy onlangs ’n beenmaer terriër se vryheid beëindig het. Hy sien weer hoe hy duik en hoor die tjank toe hy die brandsiek lyf teen die grond vaspen. Hy onthou ook hoe lank Billy hom die aand moes kasty voor hy weer kans gesien het om aan te gaan met sy lewe.

Joep versit sy greep op die stuurwiel, bewus van ’n sweetdruppel teen sy nek en ook van die Alsation-tand wat in die kompartement tussen die sitplekke vibreer. Hy voel deesdae glad nie homself nie - so ’n krapperige, koorsige gevoel. Sy dae en nagte is ’n aaneenlopende stroom. Hy kan nie behoorlik slaap nie. Hy kan nie behoorlik werk nie. Al waaraan hy kan dink, is die beeldskone Magriet. Maar hoe kan hy gek genoeg wees om te dink dat sy ooit in hom sal belangstel? Daai kyke, daai glimlagte - dis vir haar net werk. Maar dan sien hy weer die violetstraal van haar oë en voel sy wêreld wankel.

Sy blik kruip na sy weerkaatsing in die truspieël. Die beeld van ’n kafee flits daarin verby, die Coca-Cola-teken omgekeerd en haas onleesbaar. Waarom keer spieëls goed so om? wonder hy. Het dit iets met swaartekrag uit te waai? Met die rigting waarin die aarde draai? Dalk is daar iets aan die samestelling van glas wat die verskynsel veroorsaak. Maar nee, dít klink nie vir hom so logies nie. Hy dink terug aan die beeld van ’n prisma wat hy eenkeer op televisie gesien het, en probeer hard onthou hoe die ligstraal nou weer daardeur geval het.

Die volgende oomblik kom twee vrouens die pad ingestorm, hul arms hoog bo hul koppe.

Toe Billy die afgebreekte punt van die telefoondraad sien, het sy besef al uitweg is om hulle nou op die genade van hul medemens te beroep. ’n Ligblou Datsun was buite die slaghuis

geparkeer, 'n oorstuurde kalant agter die stuur. Daar was 'n swastika op sy skouer en sy oë was stip op die woonstelblok oorkant die straat gerig, so stip dat hy nie eens agtergekom het toe Billy teen die venster klop nie. Toe sy teen die dak begin hamer, het sy blik deur 180 grade - van die woonstel op die derde vloer van Dominion Mansions tot by haar - beweeg. Hy het die sleutel haastig in die aansluiter gesteek en sy ligblou skedonk die straat in geswaai.

Billy het geskree van frustrasie. Nog twee karre het geswenk om haar en Magriet te vermy. En toe, soos die noodlot dit wou hê, verskyn Joep Visagie se hondewa in die verte.

Dit het skaars tot stilstand geskuif, of hulle is by die deur.

Joep draai die ruit haastig af. "Wat gaan aan!" roep hy.

"Die slagter ..." stamel Billy, "die slagter het 'n hartaanval gehad."

Joep help om Stavros se swaar liggaam uit die slaghuis te dra en agter in die hondewa te laai. Toe die vanghok se deurtjies oopswaai, is die Jack Russel, wat in die hoekie gelê het, dadelik op sy pote. Hy gee die mense een kyk, en herwin sy vryheid met 'n sierlike sprong.

Stavros word ingetel en op 'n kombers neergelê. Joep help die ou vroultjie om langs hom in te klim. Terwyl Billy haarself ook inlig, dink sy terug aan 'n customer wat haar vroeër gereeld besoek het. Vir hom was die lekkerste lekker om roerloos te lê, asof hy dood is, terwyl Billy hom van kop tot tone lek. Net so lê Stavros nou daar op die geriffelde staal, sy vel onnatuurlik wit.

Toe die hondewa in beweging kom, begin die vroultjie stadig vorentoe en agtertoe wieg. Byna geluidloos prewel sy. Joep is al aan die punt van die straat toe sy begin skreeu - 'n uitgerekte kreet wat eindeloos in die beperkte ruimte weergalm. Sy slaan op Stavros se bors, vryf aan die bloed wat uit sy neusgate sypel en vee dit in rooi boë oor haar rok en haar wange.

Voor in die hondewa heers ook 'n bra ongemaklike atmosfeer. Joep staar reguit voor hom uit, terwyl hy die voertuig in die rigting van die Louis Leipoldt-hospitaal stuur. Magriet se blik rus op haar vingers wat in haar skoot krul en ontkrul. "Hoe gaan dit, Joep?" vra sy na 'n ruk.

Joep ruk soos hy skrik. "Met my? Ag ... Well ... Okay ... En met jou?"

"Gaan aan." Magriet haal 'n verwronge stukkie lood uit haar beursie, en begin dit tussen haar vingers rol. "Ek hoop die man sal okay wees."

Joep knik.

"Die hart is 'n anderster storie," vervolg Magriet. "Ek weet, want my pa het al die jare gesukkel. Dis als 'n kwessie van kleppe. As jou kleppe nie lekker is nie, dan suffer jy."

Joep knik. Die strate van Parow stroom agter die ruite verby.

"Hoe gaan dit met jou werk?" vra Magriet na nog 'n paar minute. "Is jy baie besig?"

“Nogal,” sê Joep, sy oë op die naderende afdraai.

“Maar nie te besig om te help nie,” sê Magriet en sit haar hand op sy knie.

Die paneelwa se ruitveërs kom in beweging en skraap oor die ruit. Joep stik, trek ’n ander hefboom en hierdie keer begin die flikkerlig flikker. Hy loer onderlangs na Magriet, maar sy maak asof sy nie agtergekom het nie.

Baie later, na hulle by die hospitaal aangekom het, na die trauma-personeel by hulle oorgevat het, na Joep uiteindelik moes waai, sit Billy en Magriet langs mekaar in die wagkamer. Die Griekse vroujie staan in die deur waar die dokter vroeër uitgestap het. Haar oë brand met vrees en afsku vir die hospitaal se groen mure en vreemde reuke.

Later kan Billy en Magriet nie langer stilsit nie. Tog voel dit ook nie reg om huis toe te gaan nie, en daarom dwaal hulle maar doelloos in ’n lang gang af. Twee verpleërs storm verby met ’n trollie waarop ’n man krul en draai, sy oë byna heeltemal toegeswel. Om die volgende hoek, hoor die twee gesellinne ’n ontsettende gekerm. Hulle loer in by die saal waarin die trollie verdwyn het - die Nood-Varkby-Ondersteuningseenheid, volgens die bordjie op die deur. Dosyne voorstedelinge lê vertrek van die pyn. Verpleërs, dokters, asook kliniese en pastorale sielkundiges, stap van bed tot bed. ~

“Het jy gehoor van dié storie?” vra Billy.

“Watse storie?” Magriet se oë speel oor die jammerlike toneel.

“Daai swerm weird by wat ’n man laas week op die N1 oorval het. En nou is hulle glo die hele wêreld vol. Vurkbye ... varkbye, so iets.”

“’n Mens is nêrens meer veilig nie.”

Billy en Magriet is lankal terug in die wagkamer toe Stavros se dokter eindelijk weer sy opwagting maak. Hy is “versigtig optimisties”. Stavros is glo in die intensiewesorgeenheid, maar hy is “stabiel” genoeg dat sy vrou hom kan sien. Die verpleegpersoneel beduie vir Billy en Magriet om haar liefs te vergesel.

Toe hulle Stavros se bed nader, kyk Magriet na die dripstaander en die suspensie wat in die man se are ingevoer word. Sy rol die koeëltjie tussen haar vingers. Stavros se vel het ’n skynsel wat sy nog nooit aan ’n mens gesien het nie; dis só wit dis amper groen, byna so groen soos die kurwe wat rukkerig oor ’n rekenaarskerm bleep. Pypies spruit uit komplekse apparate en verdwyn dan in die man se neusgate.

Die Griekse vroujie hyg toe een van dié apparate begin skree. Stavros se hartklop bokspring op die kardiograaf en verstil dan tot ’n reguit lyn. Binne sekondes hoor Billy die klap van haastige voete en dan verskyn dokters en verpleegsters op die toneel. Een verpleegster trek

die gordyn wat Stavros se bed van die ander in die saal skei, verder toe. 'n Tweede rol 'n masjien, wat vir die werkneemster van die Tropical Flower Club ontstellend baie na 'n sweismasjien lyk, nader. Elektriese kables lei na twee elektrodes in die dokter se hande.

“Check,” skree hy en almal staan terug. Daar's 'n uitgerekte fluit soos die elektrodes laai, en dan bring hy hulle haastig op Stavros se ontblote bors neer. Die elektrisiteit trek die slagter se lyf met 'n boog, maar die lyn op die skerm bly reguit. Maar dan, na nog 'n paar probeerslae, begin Stavros se hart weer roer.

Die medici is net besig om weg te glip toe Stavros se hande bo die lakens beweeg. Hy probeer bewerig regop kom. Hy roggel en vlokke skuim vorm op sy lippe. Deur sy gedagtes gly beelde van rooi pilletjies, beelde van 'n man met 'n bokstert en een met 'n laptoptassie, beelde van skarminkels wat in blink vuurwaens deur Parow se strate jaag en laastens die beeld van 'n wrecking ball wat klaterend deur die muur van sy en Vasso se slaapkamer bars.

Vasso moet oorbuk om sy geprewel te hoor. “Ek het 'n lig gesien,” stamel hy in hortende Grieks. “Ek het 'n lig gesien. Joe Ferreira. Niklaas Slachter. Die Baas ... Alles was donker, my skat, maar toe was daar meteens 'n skerp, wit lig. Hul swart lywe het gekoes en geduik. En toe het ek geweet, so duidelik soos ek nog ooit enigiets in my lewe geweet het ... toe het ek geweet, die dōnners moet almal dood.”

17 Kweelgeluidjies

Pylstert storm oor Parow-renbaan se parkeerarea. Skuins agter hom hobbels Moersleutel. Dié se gipsbeen, waarop iemand “Die jirre weet, julle gaan nog jammer wees” uitgekrap het, skraap teen die teer en hy maak kweelgeluidjies van opgewondenheid. Dan is Pylstert by die Mercedes. Moersleutel het skaars tyd om homself in te hys voor die kar met 'n gekners van ratte wegsiet.

Hulle beter wikkel. 'n Mens kry nie aldag só 'n kans nie.

Die ontvangs uit die meeluisterapparaat wat Barney Ekkels in Joe se Chrysler versteek het, is vanoggend vir 'n verandering helder. En Pylstert en kie het pas iets baie interessants gehoor.

“Joe, moet ek en Dries heeltyd hier wag? Kan ons nie, terwyl jy besig is ... 'n draai by die ten pin bowling centre gaan maak nie?”

“Seblief, Joe. Dit kan blêrrie warm raak in dié Chrysler. En ons is nou hier en alles.”

“Boys, boys, b ...”

“Ons wil net gaan inloer, Joe. Net 'n paar minute. Ons sal voor jou terug wees.”

Die meganisme van baan 5 vibreer en lig dan stadig op om tien kegels te onthul, netjies in 'n driehoekpatroon gepak. Dries staar vir oulaas na die prente van meerminne en seekatte teen die mure van die bowling centre, buk dan oor die ball return om 'n bal uit te soek.

Musso, wat besig is om die veters van sy kegelbalskoene vas te maak, het met ontbyt 'n vinnige pypie gerook en is tot Dries se ergernis strykdeur aan die praat.

“Ek wonder partykeer, ou Driesa,” sê hy, “wat maak ons wat ons is? Het jy al gedink presies hoe jy gekom het waar jy vandag is? Ek en jy - sê maar - hoe het ons in hierdie posisie gekom?” Sy polsbeweging sluit die kegelbaan in, Parow se besige strate, en die uithoeke van die rustelose planeet waarop hy homself bevind. “Ek het al baie keer gedink. Net 'n ander skuif iewers langs die pad, en wie weet waar ek vandag sou gewees het?”

Dries tok ondersoekend teen die swart sfeer in sy hande. Dis 'n 16 pond eboniet met openinge groot genoeg vir sy dik vingers.

“As ek nie daai dag die skeepskaptein ontmoet het nie,” vervolg Musso, “sou ek seker nou nog in Jamaica gewees het. Weet jy, Dries, ek hét van kleins af 'n band met Afrika gevoel, maar nooit gedroom dat ek rêrig hier sou beland nie. Hel, ek het nie eens geweet dat ek 'n chauffeur sou word nie!

“En jý, wou jy altyd 'n lyfwag wees?”

Dries kners op sy tande, sy oë nou stip op die kegels in die verte.

“Dries, ek vra, wou jy altyd 'n lyfwag wees?”

“Los my uit!”

“Maar sê eers, het jy? Huh? Het jy geweet jy wil 'n lyfwag word?”

“Fokken, nee! Orraait? Ek het nie eers daarvan gehou om mense seer te maak nie ... Of wag, dit lieg ek. Maar ek het nie só baie daarvan gehou nie.”

Musso begin beseft dat Dries nie rêrig lus het om met hom te gesels nie. Hy prewel iets onhoorbaars, en aan die wyse waarop hy op sy hande spoeg en hulle dan teen mekaar vryf, is dit duidelik dat die wrywing tussen hom en Dries nou in hul spel uiting sal vind. Met die bal aan die punt van sy uitgestrekte arm, gee hy 'n vinnige aanloop en gooi. Die bal hou aanvanklik naby die slootjie, maar begin later na die middel beweeg, en ploeg tussen die kegels in. Die chauffeur sweef 'n tree of twee agteruit. “Vat so!” sê hy.

Die druk is nou op Dries. Hy tree sy aanloop af en blaas tydsaam op sy vingers voor hy hulle in die bal se gate steek. Dan draf hy weg en lanseer die swart sfeer - met dieselfde waansinnige flair waarmee hy in 'n bakleiery sy vuiste rondgooi. Die swart bal pyl roggelend op die kegels af.

Hoog bo Parow het die son intussen 'n besondere intensiteit bereik. 'n Coke-blik rinkel oor die teer. Niklaas Slachter duik weg in 'n onwelriekende inham vooraan die Ghiberti-gebou, loer dan weer uit na die Chrysler in die verte.

Hy's nie presies seker wat hy hier soek nie. Hy weet net sy bloed pols uitbundig deur sy are. Hy weet net die geheimsinnige beller se woorde, "Jy kan nie loskom van die verantwoordelikheid wat die noodlot jou opgelê het nie, meneer Slachter", speel oor en oor deur sy gedagtes - asof sy kop 'n gekrokte jukebox is wat telkens dieselfde vinielskyf onder die naald inskuif. Onwetend het hy teruggeglip in 'n groef wat jare gelede ingegrif is. Vanoggend het hy meganies gestort, aangetrek en in 'n dwaal sy weg na Joe se kantore gevind. Daar het hy sit en wag, en toe Joe later in sy kar klim en wegry, is hy agterna. Sy Chev was 'n kortkop agter die Chrysler toe dit hier voor die Ghiberti-gebou parkeer. Hy het laag in sy sitplek gesak, gesien hoe Joe uitklim en by die gebou instap, terwyl sy twee trawante anderkant toe mik.

Die oomblik toe dié twee buite sig was, het Niklaas sy kardeur oopgedruk. Toe hy in die gebou kom, was die gange egter leeg, die deure toe en Joe nêrens te sien nie.

Hy loer nou weer by die inham uit om te kyk of die tycoon nog nie weer sy opwagting gemaak het nie, toe 'n toeter meteens tussen die geboue weergalm. 'n Geel paneelwa kruie nader, kom dan tot stilstand en produseer vir Joep Visagie, munisipale hondevanger.

"Dagsê," groet Joep. "Hoe's dinge?"

Ten spyte van die ongemaklike omstandighede waaronder hulle paaie laas geskei het, is Joep werklik bly oor dié toevallige ontmoeting - dit kan damn eensaam raak in daai kajuitjie.

Niklaas, daarenteen, is nie rêrig verheug nie; hy't só versigtig sy weg na die wegkruipplek gebaan, net sodat dié nar met die weird hare nou sy cover kan kom blaas. "Wat soek jy hier?" sis hy.

"Dis my lunch break," verklaar Joep. Hy beduie na 'n worsrolkraampie op die hoek van die straat. "Ek het gedog ek sal vandag dié baby uitprobeer."

Niklaas se wenkbroue sak laer oor sy oë. "Het jy daai Dobermann toe weer gaan aflaai?"

"Jip," sê Joep, en vryf sy een Grashopper teen sy kuit skoon. "Sorry oor die hele storie," vervolg hy dan. "Ek het na die tyd besef dit was maar 'n kakkerige idee."

"Ja, well, sulke dinge gebeur seker," brom Niklaas.

"Is jy honger?" vra Joep, en lig weer sy oë na die kraampie. "My treat."

Terwyl hulle op hul hotdogs wag, lees Niklaas die plakate wat teen die winkelvenster langs hulle opgeplak is. Die polisie doen 'n beroep op die publiek om te help om die verdwyning van supermarktrollies in die Goodwood-Parow-Vasco-area hok te slaan. Die munisipaliteit herinner belastingbetalers aan die karnaval ten bate van liefdadigheid wat eersdaags Parow se strate sal skud.

Sodra hulle hul hotdogs kry, val Joep weg. Een hap is egter genoeg om hom te oortuig dat sy kulinêre avontuurtjie eenmalig sal wees. Niklaas is ook nie in ekstase nie. “Dalk moet hulle dié man vra vir beter kruie,” sê hy, en beduie na ’n swart en wit advertensie van “*dr. Bobo Gibbro. Herbalis uit Oos-Afrika*”.

“Wie’s hy?” vra Joep, wat die bokant van sy broodrolletjie afgelig het om die middel te inspekteer.

“Bossiedokter. Lees hier.”

Joep bestudeer die plakkaat, en probeer onthou waar hy dié naam al voorheen gehoor het. Dit kon in die munisipale kafeteria gewees het. Dan onthou hy: Louis Dippenaar, munisipale plaagbeheerbeampste, het ’n paar dae terug oor dié meneer Gibbro gepraat. Louis wou skynbaar ’n afspraak maak - na sy uitval met die varkbye op die N1 was hy nog glad nie homself nie - maar die bossiedokter was glo te besig om enige pasiënte te sien. Besig met wat? het Louis gevra en aan sy bolip getrek soos die irriterende klein kak wat hy is.

“Ruik ’n bietjie,” sê Niklaas. “’n Mens kan hom ruik as jy hier verbystap. Dis net daggawalms.”

Joep lig sy neus om lekkerder te ruik. Dan sug hy, en stap saam met Niklaas terug na die hondewa.

Oorkant ’n onderneming wat wasmasjiene herstel, steek Niklaas vas. “Sê my, Joep,” vra hy, “hoe ... hoe word ’n mens ’n wasmasjien-mechanic?”

“Hoe bedoel jy nou?”

“Ek bedoel, hoe beland jy in ’n posisie dat jy elke dag in wasmasjiene krap vir ’n lewe? Weet jy van kleins af: wasmasjiene, dis my ding? Word jy een oggend wakker met die idee in jou kop? Of gee jy dalk net oor, en as jy jou oë uitvee, het die wêreld met jou gemaak wat hy wil?”

“Sal nie weet nie, Niklaas. Is jy okay?”

Niklaas staar na sy verwronge weerkaatsing in die ruit. “Hoe word mens ’n hondevanger?” prewel hy, en deur sy gedagtes flits die beeld van ’n seuntjie wat ’n rooiborsduif met ’n windbuks doodskiet. Hoe word mens ’n moordenaar?

“Niklaas ...?” dring Joep se stem weer tot hom deur. “Ek sê: jy’s nie dalk lus om ’n paar balle te gaan rol nie?”

Niklaas staar na die blou en geel naambord van die ten pin bowling centre.

Hy het pas sy stewels vir ’n paar kegelbalskoene verruil, toe hy vir Dries en Musso in die verte gewaar. Hulle is die enigste ander mense in die plek en staan verwoed voor baan 5 en stry.

“Wat’s jou pyn?” vra Joep, wat klaar op een been hop, terwyl hy ’n oranje-en-groen

trapper aan sy voet trek. “Komaan, man! Dit sal pret wees.”

Joep het ’n baie ongewone ten-pin bowling tegniek. Hy huiwer eers lank op die punte van sy tone, voor hy in beweging kom. Vir etlike sekondes is hy ’n swaaiende mallemeule van ledemate, waaruit ’n kegelbal onverwags sy verskyning maak. Hy het ’n baie lae hit ratio, maar bly positief. Sy oog moet glo net eers inkom.

Niklaas probeer hard om nie na Joe se manne in die baan langsaan te kyk nie. Sy boultegniek is die presiese teenoorgestelde van Joep s’n: stywerig, maar uiters effektief.

“Jou lucky dônner!” roep Joep toe die swart bal nogmaals die kegels grond toe vee. Hy ondersoek die oppervlak van sy kegelbal vir onreëlmatighede wat sy merkwaardige gebrek aan sukses mag verklaar. “Ek like jou tegniek.”

“Styl. ’n Man het mos ’n bietjie styl,” sê Niklaas.

Hulle het pas met ’n tweede rondte begin toe die geluid van naderende voetstappe hulle laat omkyk. ’n Glibberige kalant met ’n bokstert kom die speelarea ingestap, vergesel deur ’n ander man wie se regterbeen en linkerarm in gips is.

Pylstert en Moersleutel loop en hobbels tot voor baan 3, hul oë smalend op Joe Perreira se trawante. Dries en Musso deins geen oomblik terug nie, en tussen die twee faksies bevind Joep en Niklaas hulself meteens in die okulêre spervuur.

“Wat gaan aan?” vra Joep, wat beurtelings van die een groep na die ander kyk.

“Ek weet nie,” prewel Niklaas, “maar dalk moet ons eerder ’n rukkie kiosk toe gaan.”

Pylstert het intussen vasgesteek en sy duime om die borand van sy jeans gehak. Moersleutel kruis sy arms voor sy bors in soverre sy gespalkte linkerarm dit toelaat.

“Die jirre weet!” skreeu Dries, so kwaad hy kan die twee skaars in die oë kyk. “Wat die dônner soek julle hier!” Hy was klaar ontstoke na sy relletjie met Musso en die laaste ding waarvoor hy lus het, is hierdie verrassingsbesoekie.

Moersleutel tuur ondersoekend na die baan voor hom. Die meganisme het pas in beweging gekom en tien wit kegels daal na benede. Pylstert maak sy cuff links los en begin sy moue oprol. “Ons dog ons kom speel gou ’n gamepie,” verduidelik hy, terwyl Moersleutel ’n kegelbal opraap en tot op die rand van die pylvak hinkpink. “Just trying to keep in shape.”

“Fok jou, Pylstert!” sis Dries. “En so by the way, hoe gaan dit met daai gay vriendjie van jou se arm? Lyk my hy het geval of iets. Is dit seer?”

Sy bravade ten spyte, is Pylstert eeffe angstig. By die renbaan het dit na ’n kwaai idee geklink om Dries en Musso te kom treiter: Musso het mos nie ’n gewelddadige haar op sy lyf nie, en Dries is nie man alleen teen hom wat Pylstert is, én Moersleutel opgewasse nie - selfs al

beteken laasgenoemde ook nie veel in sy huidige toestand nie. Maar die Jack Daniels wat Pylstert oor middagete gedrink het en wat as smeermiddel vir die besluit om na die kegelbaan op te ruk gedien het, is besig om te taan. Hy raak geleidelik weer van die naakte werklikheid bewus, en die werklikheid is dat hy nie van die fel lig in Dries se oë hou nie.

Dié is besig om om hom en Moersleutel te sirkel. Sy voete beweeg geluidloos oor die vloer, tot hy skielik, soos 'n kobra wat pik, in beweeg. Maar Pylstert het skerp refleksie en weer die aanval met 'n armbeweging af.

Tot die ontsteltenis van Musso, wie se vingers van frustrasie bewe, ontstaan 'n aaklige gestoei. Moersleutel wil eers hand bysit, maar as hy sien dat Pylstert vir Dries goed onder beheer het, verskuif sy fokus na die pasifistiese Wes-Indiër. Sy gips skraap oor die vloer.

Pylstert en Dries krul soos twee slange oor die vloer. Pylstert se hande is om Dries se keel en hy skud en wurg hom en kap sy kop teen die grond. Dan laat hy een hand los om na die ball return te reik. Sy vingers verdwyn in die openinge van 'n bal ... en dan ruk hy dit terug en moker vir Dries 'n kakhout teen die kaak. 'n Mondstuk verlaat bewustelose lippe.

Pylstert is gou op sy voete. Hy vertrap die mondstuk tot 'n treurige knoopsel van plastiekfragmentjies en gebuigde drade. "So ja," sê hy tevrede, en rig hom op die verbysterde Musso.

Dié het met behendige pootjiewerk Moersleutel se aanval gefnuik, en toe staan en toekyk hoe Pylstert die mondstuk verwoes. Toe hy sien dat hy meteens in die man se visier beland het, gil hy en laat spaander in die rigting van die deur - Pylstert blinkoog agterna.

Joep, wat haastig muntstukke in die kiosk se tiekieboks voer, sien hoe eers die bestuurder van die bowling centre, dan Musso, dan Pylstert buitentoe storm. Toe iemand by die polisiekantoor eindelik die telefoon optel, probeer Joep tevergeefs die erns van die situasie hier by die bowling alley verduidelik.

"Los tog," sê Niklaas. "Met die coppers van dié geweste gaan jy niks uitrig nie. Just sit back and enjoy the show."

Dries keer nou stadig terug na sy bewussyn - bewussyn gevul met vlae naarheid en pyn. Hy gly sy tong onthuts oor sy tande en voel oral stukkies emalje loskom. Sodra die speelarea stadiger roteer, druk hy hom regop, maar bemerk dan beweging neffens hom op die vloer. Moersleutel lê soos 'n omgedopte kewer en skop - deur sy onbenydenswaardige mediese toestand verhoed om self op die been te kom.

'n Gehawende glimlag sprei oor Dries se gesig. Hy kruip nader en maak hom wydsbeen oor sy spartelende vyand tuis. Met die bal waarmee hy kort tevore self intiem kennis gemaak

het, begin hy stelselmatig die gips van Moersleutel se arm afsplinter.

Moersleutel skreeu en hap-hap na sy aanvaller.

Dries kap ywerig. Moersleutel ruk en beur om hom te probeer ontsetel, maar soos 'n rodeo-ruiter bly Dries stewig in die saal. Die lewe keer nou na Dries se ontblote tandsenuwees terug, en kort voor lank uiter hy 'n lang en waansinnige gil, lig die bal hoog en bring dit voluit op Moersleutel se wangbeen neer.

Niklaas, wat steeds saam met Joep in die kiosk skuil, sidder vir die nat slag. "Is jy mal!" skree hy en lig homself oor die toonbank. Hy begin net die invalide te hulp snel, toe voetstappe hom laat omkyk. Joep kom by hom verby genael, sy kegelbalskoene 'n wasige oranje-groen streep. Die hondevanger trap minstens vyf tree van Dries af vas en duik hom met 'n lae boog van Moersleutel af.

Dries tol vryelik in die rondte, maar land op sy hurke en kom dadelik weer regop. Hy reik vloekend na sy pistool, maar Niklaas se hemp is klaar gelig om die handvatsel van sy Parabellum te ontbloot.

"Cool it," sê Dries, en waaier sy vingers oop in 'n verontskuldigende gebaar. Sy mondhoeke, waaraan bloed en brokkies emalje kleef, is weereens in 'n glimlag vertrek. "Dié storie het tog niks met jou uit te waai nie. En ek's nou anyway op pad."

Niklaas en Joep kyk hoe hy in die rigting van die ingang draf. Niklaas wil nog keer, maar sy woorde steek in sy keel vas. Vir 'n lang oomblik is Dries se gestalte teen die oop deur afgeëts, en dan is hy weg. Die buisligte in die bowling centre is skerp en wit, en vul die lug met 'n onafgebroke fluitgeluidjie wat byna te hoog is vir die menslike oor.

Niklaas vryf oor sy voorkop, loer dan onderlangs na Joep wat nou ook in sy rigting kyk. "Dit was nogal 'n duik en 'n half," sê hy.

Joep vryf oor sy elmboë. "Ek het daai move al so 'n bietjie geoefen."

Onwillig sak hulle oë na die papgeslaande man by hulle voete, en na die bloederige bal wat 'n entjie weggerol het.

"God," sê Niklaas. Hy doop 'n vingerpunt in die bloed wat uit die onsiende oog en af oor die ingesonke wang vloei.

Net dan kom Pylstert weer uitasem die bowling centre binne. Hy kon nie vir Musso vang nie, want dié het in die Chrysler gespring en weggejaag. Hy skrik toe hy vir Moersleutel sien.

"Wat die hel het gebeur?" fluister hy, nadat hy nader gehaas en op sy knieë langs die lyk neergeval het.

Joep sê niks.

"Een van daai siek bliksems het hom met 'n bowling ball gedônner," brom Niklaas. "Dís wat gebeur het."

“Jirre.” Pylstert gly sy hand oor sy bokstert, en hys dan Moersleutel se slap liggaam oor sy skouer.

“Ons beter ook waai,” sê Niklaas, na hy weg is, en begin Joep aan sy pols deur toe trek.

“Wat van ons skoene?” Joep staar ingedagte terug na die genommerde rakke.

“Fok ons skoene,” roep Niklaas. En toe is hulle buite in die verblindende son.

Later, lank na die opwinding verby is, is daar ’n ritseling agter ’n potplant in die hoek. Eers verskyn net ’n been, dan ’n arm, en dan kom die skoonmaker heeltemal uit sy wegkruipplek te voorskyn. Sy blik gly oor die slagveld. Hy sug en stap weg om ’n skoppie, ’n besem en ’n mop te kry.

Hy het pas die bloedstrepie en die vertrapte oorblyfsels van ’n mondstuk opgevee, toe ’n verdwaalde kegel aan die punt van een van die bane sy aandag trek. Hy maak die mop teen die muur staan, loer vlugtig rond en glip dan nader. Hy neem ’n bal op, gee ’n kort aanloop en gooi ...

Die bal neem ’n ewigheid om in die gangetjie af te rol.

18 Rooiborsduif

Dis windstil tussen die geboue. Die son blink op die teerstraat, op die staalraam van die worsrolkraampie, en op Niklaas en Joep wat langs die hondewa staan. Joep het ’n onaangesteekte sigaret tussen sy lippe en hy krap in ’n boksie Lion Matches. Hy vat die sigaretaansteker aan wat Niklaas na hom uithou.

Niklaas tuur in die verte.

“Dalk moes ons iets gedoen het,” sê Joep na ’n paar lang trekke.

Steeds sê Niklaas niks. Hy ruik die ysterreuk van bloed en sien in sy geestesoog ’n kegelbal hoog opswaai en dan op die gipsbedekte man se gesig neerkom. Sy ore vul met die fladder van vlerke, en hy sien ’n seuntjie onder ’n palmboom staan en opkyk.

“Waarom kan ek dan nie huil nie?” het Niklaas se ma gevra die dag toe die voorman die nuus oor die ongeluk by die fabriek bring. Nou nog, wanneer Niklaas aan sy ma dink, sien hy haar só - haar strak gesig gedraai na die deur wat haar man nooit weer sou oopdruk nie. Toe het sy so ’n snaakse geluid gemaak en gesê: “Ek moet die kos gaan opsit; Lukas sal netnou hier wees.”

Dit het vir Niklaas gevoel asof hy in ’n donker gang afstap, met onsigbare hande wat na hom gryp. Hy het sy pa - die maer man wat byna altyd by die fabriek was en net huis toe

gekom het om te stry - nooit rêrig geken nie. Maar hy het in elk geval gehuil, droë snikke wat sy bors seergemaak het. Hy't die windbuks in sy raketsak geglip en 'n boksie koeëltjies in sy hemp. Toe't hy met sy fiets afgery na die oop veld agter die reservoir. Daar was 'n hoë palmboom, en onder die oorhangende takke het altyd 'n paar persblou bosduiwe gesit.

Dit was moeilik om so boontoe te skiet: dit het sy nek laat pyn en die son was skerp in sy oë. Tog het hy aanhou skiet en beter gevoel elke keer wanneer daar 'n warreling van vere was. Met 'n rooi kol voor die bors, het duif na duif deur die lug getuimel en die grond met 'n krakerige plof getref.

Niklaas het lank in die skadu van die boom gesit, 'n grys stapeltjie langs hom in die stof. Hy het gehuil, en oor die lewe en oor die dood nagedink.

Toe hy by die huis kom, kry hy sy ma op die stoel in die ingangsportaal. Haar lipstick was oor haar gesig gesmeer, haar rok se boonste knope oop, en haar knieë wyd uitmekaar. "Jou pa sal nou hier wees," het sy gesê.

Niklaas tuur in die verte, blind vir die verkeer en die geel en blou naambord van die ten pin bowling centre, blind vir Joep wat 'n koffiefles uit die hondewa haal en koffie in 'n bekertjie skink.

"Dalk moes ons iets gedoen het," prewel hy.

"Moenie daaraan dink nie, Niklaas. Kom, drink hier. Dit sal jou beter laat voel.

"Niklaas ...? Is jy okay?"

Maar Niklaas antwoord nie.

Hy lê plat op sy maag, sy wang teen die swartgebrande grond. Dis net voor sonop op 'n Hoëveldse oggend en 'n koue windjie stoot oor die vlakke. Hy voel die klewerigheid van bloed teen sy wang, en wag dat die swartman met die panga die job kom klaarmaak. Kolonel Kuipers het gesê die infiltrant is in posisie en sal sorg dat die commies goed gerook is. Maar die manne was gereed vir hulle. Niklaas se oë volg 'n slak wat naby hom verbyseil. Die ooghorinkies tril en die spiervoet beweeg in vlae soos die pyn in Niklaas se agterkop.

Die stemme kom nader. Niklaas sien vir oulaas die swart gras, en sluit sy oë. Hy wag, maar niks gebeur nie. Hy wag, maar dan beweeg die stemme weer weg. Die commies is besig om in 'n sirkel wat al wyer van die hutte af uitgaan, te soek. Die skermutseling tussen die hutte was fel en verward; tog moet hulle weet dat minstens twee van die whiteys gewond is en daarom nie ver kan wees nie.

En dan, uit die rigting van die klossie bloekoms wes van hom, hoor Niklaas 'n kreet - 'n onmenslike geluid wat geleidelik in volume sowel as toonhoogte afneem. Later kan hy bloot

nog 'n lae geroggel hoor, en uiteindelik net die telefoonlyn wat sing in die wind.

Wie was dit? wonder hy. Wie het nou net sy lewe op die droë grond uitgebloeï? Was dit Jack of was dit Krappies? Jack wat lyk of hy nie 'n wrede been in sy lyf het nie. Jack wat saans met sy hond gaan stap of met sy kinders op die leefkamermat speel. Jack wat, when push comes to shove, ook ander dinge kan doen. Of was dit Krappies met die senuagtige laggie? Krappies wat altyd 'n swart rubberballetjie tussen sy vingers knie. Krappies wat rooi gebrand is, omdat hy pas teruggekeer het van 'n opleidingskamp in die voetheuwels van die Drakensberge.

En dan wéét Niklaas wie dit was. Hy sien hoe 'n kapelaan sy pet in sy hande frommel, dan uitkyk oor die grasperk waarop 'n seuntjie met 'n rifrug speel, voor hy oorleun om die deurklokkie te druk. "Mevrou," sal die kapelaan sê wanneer die vrou die deur oopmaak: "Ek weet nie hoe om dit te sê nie, mevrou. Jack ... Jack het die hoogste ..." En reeds hier sal die vrou haar gesig in haar hande laat sak ...

Daar is trane in Niklaas se oë en sy hande sluit om swartgebrande stoppels.

Dan hoor hy hoe iemand vlak langs hom op 'n slak trap.

Hy draai in een beweging en skiet. Hy skiet skuins boontoe en sien vir Jack, wat saans met sy rifrug gaan stap, Jack wat saans met sy kinders op die leefkamermat speel, grond toe stort, 'n rooi kol voor die bors.

Niklaas word stadig bewus van die lou bekertjie in sy hand.

"Drink," sê Joep. "Dit sal jou beter laat voel." Hy wonder waarom Niklaas so stip na die wasmasjienwinkel oorkant die straat staan.

"Dis belaglik," sê Niklaas en sit die beker so neer dat swart druppels op die dak van die hondewa spat. "Dis belaglik dat skarminkels die stad so op horings kan neem.

"As die polisie te vrotsleg is om 'n plan te maak, Joep, dan is die ball in ons court - gewone mense soos ek en jy. Ons kan nie loskom van die verantwoordelikheid wat die noodlot ons opgelê het nie. 'n Man moet nie net cope nie. 'n Man moet nie net survive nie. 'n Man moet iewers die streep trek en sê: tot hiertoe en nie verder nie."

"Wat bedoel jy?"

"Ek praat van die tipe kak wat nou net hier gebeur het! Hoe kan ons in 'n wêreld lewe waar ons toelaat dat dié soort ding gebeur?"

"Maar daar is niks wat ons kan doen nie, Niklaas. Dis maar hoe die lewe werk." Joep kyk na die ligblou Datsun wat oorkant die straat geparkeer is, en dan na sy hondevangerswapen waarteen die son weerkaats.

"Ek sal dit nie glo nie," sê Niklaas. "Ons moet iets doen."

"Ek's maar net 'n hondevanger."

“Maar wat van jou duik hier binne?” vra Niklaas en kyk oor sy skouer. “Dit was tog iets.”

“Ek’s maar net ’n hondevanger,” herhaal Joep. “Ek vang honde. Dis al.” Hy trek die deur van die paneelwa oop. Nadat hy ingeklim het, draai hy die ruit af, en hou die sigaretaansteker, wat hy vroeër per ongeluk in sy sak gestee het, na Niklaas uit.

Lank na die hondewa weg is, staar Niklaas steeds na die plek waar Joe se Chrysler vroeër gestaan het. ’n Duif sit op die naambord van die bowling centre. Die sigaretaansteker maak klein vonkies tussen Niklaas se vingers.

19 Oordosis

Sybrand Ploff tuur deur die voorruit van sy ligblou Datsun. Hy sien hoe Niklaas op die dak van die hondewa klap terwyl hy praat en hoe die ander man aan sy blink wapentjie torring, dan die deur ooptrek en inklim.

Hy vat ’n sluk Cough-no-More en vee sy mond met die mou van sy aapjas af. Toe hy vroeër vanoggend hier verby ry, het hy toevallig Niklaas se Chev bemerk. Hy het ’n paar keer om die blok gesirkel in die hoop om hom te sien, en toe niks gebeur nie, maar besluit om te parkeer en te wag. Toe hy die Datsun afskakel, het hy na ’n Mercedes in die verte gekyk en hom ’n oomblik verbeel dat dit sy vriend Moersleutel is wat in ’n slap, bebloede toestand ingetel word. Hy het hierdie moontlikheid egter dadelik verwerp, vies vir homself oor die speletjies wat sy kop met hom speel. Waarom is die blêrrie Moersleutel deesdae tog so in sy gedagtes?

Hy krap aan sy lies.

Hy vat ’n sluk Cough-no-More.

Hy wens sy Datsun se radio was nie gesteel nie, want dis nie rêrig interessant om te sien hoe Niklaas in die verte tuur nie. Maar veral wens hy hy het geweet wat hy hier soek. Gisteraand het dinge gebeur wat hom laat twyfel of hy Joe Perreira meer as die mensdom in die algemeen haat. Moet hy nie sy komplot teen die tycoon laat vaar en al sy energie op sy bombouery toespits nie?

Hy het gisteraand vir die eerste keer in sy lewe sy voete in een van die boonste kamers van die Tropical Flower gesit. Hy was lighoofdig van al die hoesmedisyne, keelvol vir sy gedagtes wat heeltyd by Moersleutel gedraai het, en is toe in ’n oomblik van swakheid deur Ringlip boontoe gelok. Hy sal die makabere toneel wat daar ontvou het, nie gou vergeet nie.

Ringlip het langs haar op die bed geklap om te wys dat hy daar moes kom sit. Sybrand het gekyk hoe die Minora-lemmetjie aan haar nek heen en weer swaai, en haastig na die hoek

van die vertrek geskarrel. Maar Ringlip het nader gestap en hom aan die jaspante beetgekry.

“Kry jy koud, lovey?” het sy gevra en besorg aan die gekartelde ring deur haar onderlip gebyt. Toe sy die knope probeer bykom, het Sybrand sy jas stywer om hom getrek. “Wat’s fout, ou grote?” het sy gevra. “You will like it, man.”

Toe sy die jas ooprúk, het sy gesien dat Sybrand naak was, behalwe vir ses dinamietbuis met ’n leergordel om sy bors vasgegespe. Sy het na haar asem gesnak, toe verleidelik oor een van die plofstokke gestreel. “Big boy!” het sy gepraai. Sy was besig om die jas heeltemal af te rem, toe ’n bottel uit die sak glip en wegrol oor die vloer.

“You sly dog,” lag sy toe en buk af om dit op te tel. “What’s this? Nogal in ’n Cough-no-More-bottel. Skop dit kwaai?”

Sybrand het die lug met bewerige vingers gehark. “Nee, nee ...” het hy gestotter, maar Ringlip het smalend van hom af weggedraai. Hy het in stadige aksie gesien hoe sy die bottel oopskroef en na haar lippe lig, en hoe die vloeistof polsend in haar mond verdwyn ... En toe, soos soveel nagte op sy klein kampbedjie, het hy weer gesien hoe Vicky op die grond lê en ruk, terwyl bloed en skuim uit haar mond borrel.

Hy was natuurlik nie by die dag toe sy ge-OD het nie, maar hy het dié soort ding al baie op televisie gesien en weet hoe dit moes gelyk het.

Toe hy by sy woonstel kom, het hy Vicky se foto van die muur af gepluk. “Hulle is almal dieselfde,” het hy geprewel en bibberend op die vloer neergesak. “Die hele wêreld is verrot.” Die bom het lang skaduwees teen die muur gegooi en buite die ruit het die maan stadig deur die hemelruim geskuif. ’n Naamlose drif het in Sybrand gegroei en kort voor dagbreek het hy opgespring en hom na sy badkamer gehaas - ’n beklemmende plekkie met ’n geskifte spieël en ’n daklig wat soos ’n geel oog op alles neerkyk.

Na hy homself ’n ruk in die spieël betrag het, het hy sy linker-ooglid vasgevat en ver af getrek. Sy ander hand het na die fineliner in sy sak gereik, waarmee hy toe ’n vertikale strepie getrek het en aan die basis daarvan ’n dwarsstreep, voor hy aanbeweeg het na die volgende letter. Sy oë het getraan en hy moes kort-kort sy ooghoeke met toiletpapier afvee, maar eindelik was die woord klaar: *LOVE*.

Op die ander ooglid het hy *HATE* geskryf.

Toe is hy terug na sy leefkamer, waar hy in die deur na die vertrek staan en kyk het. Hy het sy oë afwisselend geknip en probeer agterkom of dit enige verskil maak aan hoe hy dinge sien. Na die slierte wondergom waar Vicky se foto vroeër was, het hy getuur, en na die bom en die skaduwee daarvan teen die muur. Toe het sy blik deur die venster geskuif na die wêreld daarbuite waaroor die eerste sonstrale nou geskiet het. “Die jirre weet,” het hy gestamel. “Die jirre weet, julle gaan nog jammer wees.”

Sybrand bring sy gesig nader aan die Datsun se truspieël. Die letters op sy ooglede is al byna af, nog net die woord *HATE* kan vaagweg uitgemaak word. Niklaas is besig om in die verte weg te stap, maar Sybrand gee nie meer om nie. Hy loer deur die voorruit na sy kar se enjinkap. Hy sien hoe hy dit ophig, velerlei brackets en stutte in die enjinholtte vassweis, en elke kubieke sentimeter oop ruimte met springstof vul ... In sy gedagtes kruie hy dan glimlaggend deur Parow se strate. Hy hoor die enjinkap klater, omdat dit nie meer behoorlik kan toemaak nie. Hy voel die wind teen sy wange en sien geboue met duisende ongebreekte ruite verbyflits, die niksvermoedende gesigte van voetgangers ...

'n Krieweling op sy voorarm ruk hom terug na die werklikheid. 'n Enorme by het op sy voorarm neergestryk. Dit lyk anders as enigiets wat hy nog ooit gesien het. Die kop is afgestomp soos dié van 'n stormram. Aan weerskante bult saamgestelde oë en skuins agter hulle tas antennas in die lig. Uit die kopborsstuk, wat donsig is van die haartjies, spruit ses swart pote. Die agterlyf waaroor die vlerke toegevou is, is oranje en swart gestreep en loop uit op 'n weglê-angel. Laasgenoemde is die mees prominente kenmerk van die by, asof die liggaam bloot 'n platform is om die angel te akkommodeer.

Sybrand is onbewus van die uniekheid van die situasie - vir die eerste keer in die geskiedenis het 'n Soedannese varkby nie binne 0.3 sekondes nadat dit met menslike vel in aanraking gekom het, tot die aanval oorgegaan nie. Sybrand weet net hy voel vreemd aangetrokke tot die dingetjie. Hy bring sy gesig nader en hoor die gegons wat aan die luier van 'n tweeslag-enjin herinner. Vir 'n splitseconde verbeel hy hom dat hy sy eie weerkaatsing in die oog bemerk en voel dit vir hom asof hy en die by werklik eye-to-eye sien.

Dan vou die varkby sy vlerke oop en skeur weg in die soel lug van Parow.

Sybrand draai die sleutel in die aansluiters en glip weg oor die lou teerstraat.

20 Om vergewe te word

Dokter Bobo Gibbro se sekretaresse is besig om 'n kramdrukter huilend uitmekaar te haal. Sy ruk aan 'n skuifstuk en skiet 'n veer ver deur die wagkamer.

Sy het pas iets ontstellends gehoor. Bobo sal haar seker vermoor as hy haar voor sy spreekkamer deur betrap, maar Priscilla kon nie anders nie. Toe die Oos-Afrikaan 'n telefoongids kom vra, móés sy uitvind wat hy in die mou voer.

Sy trek en wring aan die kramdrukter en neem in haar kop 'n bestekopname van die afgelope twee weke. Sy het die advertensie vir dié sekretariële pos in *Tygerburger* gesien, haar besonderhede deurgefaks, en is dieselfde middag nog vir 'n onderhoud genooi. Sy het haar

mooiste pienk snyerspakkie aangetrek, waarvan sy net mooi sewe minute nadat sy die spreekkamer ingestap het, ontslae geraak het. Sy is nou nog nie seker wat presies gebeur het nie. Sy onthou net hoe diep en gerusstellend Bobo se oë gelyk het, hoe wys sy woorde geklink het, en hoe die begeerte om in sy mistieke vuur te deel in haar opgewel het ...

Sy het intussen hard teruggekom aarde toe. Sy vermoed byvoorbeeld dat Bobo nie werklik 'n goeie herbalis is nie, en selfs die smeulende sensualiteit tussen hulle is besig om te taan. En vanoggend, met haar oor styf teen die spreekkamerdeur, is haar ergste vrese bevestig:

“Tropical Flower Club?

“Jis, die naam's Gibbro. Ek soek 'n girl, verstaan, 'n chick.

“Donderdag. Middag en aand.

“Jis, heel aand. Chinks is not an issue.

“Right. Ek like hulle so half coy, jy weet, inexperienced.

“Margaretha? Magriet? Jis, klink cool.”

Joe Ferreira klop aan die oranje deur van kamer 301, draai dan om en staar deur 'n gangvenster. Hy sien die oliebevlekte straat en die verlate Chrysler. Hy dink aan Dries en Musso wat nou in die ten pin bowling centre is, en wil hulle net begin beny, toe 'n stem hom binnenooi. Hy klem sy vingers stywer om 'n leë salfblikkie, en hinkepink in.

“U kan sommer reguit deurgaen, meneer Ferreira,” sê Priscilla, en glimlag moedig, 'n kortstondige wit sekelmaan wat afsteek teen haar rooigehulde oë.

Toe hy die deurknop hoor draai, druk Bobo Gibbro haastig 'n boksie rooi pilletjies in 'n laai.

“Ah, meneer Ferreira!” roep hy en beduie vir Joe om te kom sit. “How are things?” vra hy, alhoewel die antwoord duidelik is uit die wydsbeen-manier waarop die tycoon nader kom.

Joe vou sy vingers oop om die salfblikkie te onthul. “Die goed brand, Dokter.”

Bobo glimlag tevrede. “As dit seer maak, dan weet jy dit werk.”

Joe steun en kyk bewoë na die ringetjie salf wat steeds in die boom van die blikkie kleef.

“Moenie so mismoedig lyk nie, meneer Ferreira! U liggaam gaan deur 'n stadige proses van heropbou - u kan dit vergelyk met 'n battery wat herlaai. Net omdat u nog geen uiterlike resultate sien nie, beteken dit nie dinge is nie in die stilligheid aan die gebeur nie ...

“Trek gou weer uit laat ons sien.”

Joe staar wasig na Bobo se hemp. Dit is bedruk met 'n spiraalpatroon wat, as jy te lank daarna kyk, waarskynlik karsiek sal induseer. Bobo het intussen sy handskoene aangetrek, en staan nou nader om met 'n rubberhamertjie teen Joe se knie te kap. Hy krap aan sy ken, en

bring sy oor nader voor hy die prosedure herhaal. Nadat hy met 'n instrument wat aan 'n voltmeter herinner, allerlei lesings op Joe se liggaam geneem het, ook op plekke waar 'n mens nie normaalweg graag elektrodes geheg wil hê nie, verklaar hy dat hy net die ding het om Joe se disfunksie finaal te besweer.

Die nuwe brousel is 'n sieklike blou en die oppervlak maal en kolk.

“Dis bitter, en dit mag aanvanklik jou mond en jou keel effe rou maak,” sê Bobo, “maar jy behoort gou genoeg daaraan gewoond te raak. Jy is mos 'n groot fris man.”

Joe sukkel om te glimlag.

Bobo grawe genoegsaam in sy hemsak. “Zol vir jou?” vra hy en hou een van sy selfgerolde voorskrifte na Joe toe uit.

Joe wys die aanbod van die hand.

“Dis nie nodig om so ontsteld te wees nie,” skerm Bobo. “Daar is baie lande waar cannabis nie alleen wettig is nie, maar selfs hoog aangeskryf word. Het u uself al van die sonderlinge medisinale eienskappe daarvan vergewis? In my praktyk pluk ek jare reeds die rype vrugte.”

Die atmosfeer tussen dokter en pasiënt het skielik merkbaar versuur, en Bobo val terug op 'n kil professionaliteit. Hy sê vir Joe dat hy nog 'n toets of twee wil doen. Hy versoek Joe om sy mond wyd oop te maak, sodat hy met 'n flits tot ver agter kan skyn. Ook Joe se oorholtes word met komplekse okulêre apparate verken. Hoe verder die ondersoek vorder, hoe meer verdiep Bobo se frons.

“Meneer Perreira,” vra hy dan in 'n vermanende stemtoon, “hoe in voeling is u met die kosmiese magte wat ons omring?”

Joe antwoord nie.

“Ek kan u skeptisisme aanvoel, meneer Perreira,” vervolg Bobo. “En ek moet u sê dit maak my diep bedroef. Ek kan die belangrikheid van psigiese ekwilibrium - die sogenaamde GLX-beginsel - nie genoeg benadruk nie.”

Joe versit sy gewig op die katel.

“Vergun my om te verduidelik,” sê Bobo en trek 'n swartbordjie nader, wat hy dan kwistig met lyne en letters bekrabbel. “G staan vir gees, intelligensie, die rede wat al ons aksies koördineer, L vir die liggaam waarmee allerlei onsuierhede ingeneem word, maar wat tog, as dit reg gebruik word, 'n werktuig in die hand van die goeie kan wees. En laastens kry ons die X, die onbekende faktor, die spirituele dimensie wat, soos 'n onsigbare battery, krag en werkverrigting aan ons verleen.

“Verstaan u, meneer Perreira?”

Joe voel spyt dat hy nie sy pistool saambring het nie.

“Ek vergelyk partykeer die menslike liggaam en gees met ’n spiraal,” vervolg Bobo. “’n Kontinu van sielkundige en liggaamlike faktore wat almal op mekaar inwerk.” Hy het steeds die bordkryt in sy hand en vul nou die oorblywende spasie op die swartbord met ’n voorstelling van ’n slak se skulp. “Observe,” sê hy en beduie met sy zol na die tekening. “Wat sien jy?”

“’n Spiraal.”

“Fair enough, maar watter kléúr spiraal?”

“Wit,” prewel Joe. Dis asof die uitspraak van die woord hom fisieke pyn verskaf.

“Aha!” roep Bobo. “Aha! Dis presies waar jy die fout maak, meneer Perreira! Dinge is nie so eenvoudig nie! Dinge is om die waarheid te sê bedrieglik on-eenvoudig. Want wat jy hier sien,” sê hy en tip sy as teen die swartbord af, “is twee spirale: ’n wit een, soos jy tereg gesê het, maar daar is ook nog een, ’n swarte ...” Hy beduie na die spasie tussen die krytstrepe. “Die twee is inmekaar ingekrul.”

“En wat die fok beteken dit nou?” vra Joe, maar Bobo maak of hy hom nie hoor nie.

“Kan ’n mens vra vir ’n beter demonstrasie van die ewige dualiteit van dinge?”

Die lug is nou wasig van die daggarook, en die spreekkamer tol stadig om sy eie as. Namate Bobo se betoog gevorder het, het Joe se ooglede al laer gesak. Die ghoeroe se hemp is ’n kleurvolle dans voor sy oë en hy kan voel hoe sy stoel, in pas met die vertrek se beweging, vorentoe en agtertoe gly.

“Ek vermoed daar is ’n beduidende sielkundige komponent aan jou probleem, Joe,” sê Bobo toe hy langs hom op die katel neersyg. “Jy sal eers jou diepste vrese en weerstande moet oorkóm voordat jy normaal sal kan funksioneer.”

’n Druppeltjie speeksel vloei oor Joe se onderlip. “Maar, Dokter,” sê hy en sy eie stem klink vir hom veraf en onwerklik, “ek probeer ... Ek drink die medisyne wat jy my gee. Ek smeer die salf aan, maar niks gebeur nie.”

“Jy gaan onder ’n taai toestand gebuk,” sê Bobo, sy arm om Joe se rukkende skouers. “Ek probeer my beste, maar dit voel vir my asof jy nie gesond wil word nie.”

Joe se oë swaai en skuif tot in Bobo s’n. “Wat bedoel u, Dokter? Hoe is dit moontlik?”

“Ek kry die gevoel dat iets verskrikliks jou pla - iets waarteen nie eers my sterkste muti opgewasse is nie. Dis asof jou eie gewete die impotensie as ’n soort boetedoening op jou gelê het.

“Vergun my om te vra: wat’s verkeerd, Joe? Wat pla?”

Joe sien die rye glimmende flessies in sy studeerkamer - asof hulle op ’n voerbaan, wat al om sy liggaam krul, voor hom verbygly. Hy sien die bloed en hoor die nat klapgeluide soos sy snoeiskêr deur pinkiebeen na pinkiebeen breek.

“Vertrou op my, Joe. Ék sal jou vergewe,” fluister Bobo.

Die flesse streep al vinniger voor Joe verby. Sy asem jaag, sy hande is bewurig en hy kan die sekondewys van sy horlosie oorverdowend hoor tik. Toe hy dit nie meer kan vat nie, laat hy sy gesig in sy hande sak. En dan begin hy Bobo van die vingers vertel.

21 Laaste dans

Glasskerwe blink op die vloer van Billy se kamer. Haar kuif val oor haar gesig toe sy buk om die stukke van die handspieël op te tel. Sy sien haar beeld, soos in ’n hologram, in elke skerf hang.

Kleintyd het haar pa haar op een van sy besoeke na die Goodwood-skou geneem. Hulle het saam in ’n kamer vol spieëls ingegaan. Sy onthou nog hoe skeef en verwronge hulle beelde was - nes dié weerkaatsings op die vloer van die Tropical Flower. Die tienjarige Billy het deur die wildernis van spieëls gehardloop en klaar begin skree voor haar pa haar kon uitkry. Dit was later daardie middag dat hy vir haar die boek met feeëverhale gekoop het.

Sy skraap die stukke van die spieël tot op ’n skoppie en laat hulle in die asdrom val. Toe hulle klingelend die boom tref, is sy weer terug in ’n saal van die Louis Leipoldt-hospitaal.

Toe sy en Magriet in die gang buite die intensiewesorgeenheid van Stavros se vrou afskeid geneem het, het Magriet die vrou se verrimpelde handjie vasgedruk. “Mevrou,” het sy gesê, “ek is so bly dat jou man okay is. En ek kan nie vir jou sê hoe baie vandag vir my beteken het nie. Dit het my weereens herinner aan hoe kosbaar die lewe is.”

Die ou vroutjie het haar onbegrypend aangestaar.

“En dis hoekom ek dit vir jou wil gee,” het Magriet vervolg, in haar handsak gegrawe en toe ’n verfrommelde stukkie lood in Vasso se hand gedruk. “Ek bewaar hierdie koeëltjie al sedert die dag toe my broer Herklaas so byna gesterf het. Dit is vir my baie spesiaal. Maar ná wat vandag gebeur het, voel ek dat ek dit graag vir jou wil gee.”

Die vroutjie het die koeëltjie fronsend betrag. Magriet was aangedaan en het dadelik weggestap. Net Billy het teruggekyk en gesien hoe Vasso die koeëltjie in ’n asblik gooi.

Billy lig een van die blink fragmente uit die asdrom om vir oulaas haar grimering na te gaan. Sy draai haar kop en bekijk haar profiel van alkant af, skuif die asdrom dan weer onder die bed in. Nadat sy die daklig se toutjie getrek het, bly sy ’n ruk in die deur staan.

“Kom ons gaan dans,” sê sy toe sy onder by die kroegtoonbank by Niklaas aansluit.

“Billy, daar’s iets waaroor ek met jou moet praat ...”

“Asseblief, Niklaas, nie vanaand nie ...”

“Dis belangrik, Billy. Dit raak my en jou toeko ...”

“Kom ons gaan dans net, toe.”

Terwyl hulle by die trap van die Tropical Flower opstap, vertel Magriet vir Joep van Stavros. “Dis verskriklik,” sê sy, haar blik op haar hand wat stadig teen die trapleuning opgly. “Billy het gister gebel om te hoor hoe dit met die man gaan. Ons was nuuskierig, jy verstaan. Maar toe vertel die night nurse dat hy glo nog dieselfde middag wat ons daar was, dood is. Glo heeltyd geïll oor die visioen wat hy gehad het, oor die einde van ’n era, oor ’n klomp mense wat mekaar vrek skiet.”

Joep sien die man in die bowling centre se ingesonke wangbeen en die pistole wat teen die pêre se heupe geblink het ... “Dis maar hoe die lewe werk,” sê hy, en wag op die landing sodat Magriet voor hom kan uitstap.

Toe sy die deur van die kamer agter hulle toetrek, is Joep dadelik ongemaklik. Hy voel amper te skuldig om met haar seks te hê - dit voel nie vir hom reg onder die omstandighede nie, nie dat dit deesdae óóit eintlik reg voel nie. Nie hier nie. En nie as hy eers sy beursie moet uithaal nie. Maar wat anders kan hy tog doen? Hoe kan hy vir haar sê dat hy eerder net wil gesels? Hy sal simpel voel en Magriet sal skaam raak. Buitendien, as hy net wil praat, moet hy haar uitvra iewers heen. Dis net: hy’s nog altyd so sleg met dié soort ding.

In ’n aantrekkamer agter die verhogie is Ringlip besig om vir haar show voor te berei. Sy verstel haar bra en skud dan haar hande om van die blinkertjies wat op haar vingers afgekom het, ontslae te raak. Sy trek ’n spieëlkaslaai oop en vat ’n teug uit ’n medisynebottel, versigtig dat nóg die ander danseres, wat regmaak vir ’n latere vertoning, nóg Bert die bouncer, wat op sy smoke break is, haar sien. Bert sit-lê teen die muur, sy grys stovepipes ver voor hom op die linoleum, en sy oë nou weer op haar gerig. “Skatlam,” spot hy, “hoekom bother jy om als aan te trek, as jy dit net weer gaan uittrek?”

Ringlip reik na ’n karwats langs die spieëltafel.

“Fuck off, Bert!” sis Zelda, wat pas in die deur verskyn het. “How many times must I tell you to leave the girls alone.” Dan draai die Kimono Dragon self na Ringlip toe. “Come on, you bitch,” sê sy. “The men are burning up in there.”

Slank en begeerlik in die pers gloed van die spreilig, stap Ringlip tot in die middel van die verhoog. Sy knipoog vir die manne en trek verleidelik aan haar trademark-ring. Dan begin sy op die maat van die musiek wieg. Haar lyf praat die oerou taal van vlees en bloed, en dis nie

lank nie, of sy reik na die gespes van haar blink bra.

Sy gooi die kledingstukkies tot ver in die skare, waar dit op die kop van die professor in die Mitologie te lande kom. Skielik is almal se aandag op hom gevestig en hy word summier die verhoog opgepluk, waar sy das afgeruk en sy natgeswete hemp halfpad oopgeknoop word. Aanvanklik hanteer hy die situasie met die gelatenheid van 'n bevrore hoender, maar die polsende musiek, die manne se aanmoedigings, en die hipnotiese deining van Ringlip se bekken laat hom later tog ontdooi. Op die maat van 'n ritmiese geklap voer hy en sy 'n paar passies uit.

“John Travolta en Olivia Newton-John!” skree iemand.

“John Revolting en Olivia Neutron Bomb,” brom iemand anders, maar sink dan weg, skaam dat hy dalk 'n gek van homself gemaak het.

Terwyl Joep in die nagloed in Magriet se nek blaas oor hy te skaam is om haar in die oë te kyk, terwyl die professor in die Mitologie tot by sy onderbroek gestroop en aan 'n stoel vasgebind word voor Ringlip se skaduwee en die skaduwee van 'n klein swepie oor hom val, tol Niklaas en Billy elders in die Tropical Flower oor die dansbaan. Al waarvan hulle bewus is, is die musiek en die bewegende ligte. Alles is warm en vriendelik, en hul mede-dansers, die onthaalarea en die ligkol van die verhoog in die verte, vervloei tot 'n slingerende muur van kleur.

Die bloed stroom sterk deur Niklaas se are. Dit maak nie saak dat ek nie vir Billy van my planne vertel het nie, dink hy. Dis eintlik beter so. Ek sal eers vir Joe elimineer en die beloning by Die Baas gaan afhaal. En dan sal ek haar verras, vir haar sê om haar goed te pak, want ons gaan iewers ver oor die Vaal 'n nuwe begin maak.

Om en om draai Niklaas en Billy, hul wange styf teen mekaar.

Ook Billy gee haar oor aan die verruklike beweging, maar iewers in haar agterkop onthou sy van die koeëltjie wat Stavros se vrou in die asblik gegooi het, en van die skerwe spieël wat in 'n gebroke konstruksie in haar eie asdrom lê.

22 Speelparkie

Die Chrysler klief soos 'n byl deur die lou namiddag. Die skuifruit tussen die kompartemente is toe, want Joe is nog bedônnerd oor Musso gister vir hom weggery het. Ja, hy het vir hom en Dries toestemming gegee om 'n paar balle te gaan rol, maar nie om 'n man se kop te loop papslaan nie, en ook nie om die Chrysler te vat en te fokof nie.

Hy hou 'n flessie teen die oop ruit waaragter die geboue van die stadskern verbygly. Die

formalies wieg van kant tot kant. Behalwe vir die preserveermiddel is die glashouer leeg, maar daar is reeds 'n etiket op die deksel geplak: *Barney Ekkels*, asook vandag se datum. Gister in Bobo se spreekkamer het Joe gesweer dat hy nooit weer aan 'n snoeiskêr sal vat nie, maar - dink hy nou - hy kan tog nie wat hy vanoggend wys geword het oor die hoof sien nie.

Musso het, terwyl hy die Chrysler gestofsuig het, op 'n vreemde instrumentjie onder een van die voorsitplekke afgekom. Toe Musso die meeluisterapparaatjie voor hom op die lessenaar neersit, het Joe dadelik twee en twee bymekaargesit.

Die skuifruit tussen die kompartemente gly 'n paar sentimeter oop. "Vinniger," sê Joe.

Musso knik, ontsenu deur die kraakgeluid van 'n snoeiskêr se vere. Hy loer weer in die kantspieël na die Chev wat hulle reeds vyf blokke ver agtervolg. Hy wonder of hy vir Joe hiervan moet vertel, maar die skuifruit is klaar weer toe. Dan loer hy maar na Dries hier langs hom. Ook dié is beneuk oor Musso gister vir hom weggery het.

"Ek het gepanic, okay," skerm Musso. "Jy't gesien in watter bui Pylstert was. Hy sou my vrek gemaak het, man."

Dries swyg, sy lippe getuit om die nuwe gebit wat hy vanoggend by die ortodontis gekry het, te akkommodeer.

Niklaas se oë is vasgenael op die Chrysler in die verte. Sy handbewegings is outomaties terwyl hy ratte oorskakel, van baan verwissel en deurgaans sorg dat minstens een ander voertuig tussen sy Chev en die swart sedan bly. Hy is al van vroegoggend af op Joe se spoor - om 'n idee te kry van sy bewegings, waar en wanneer hy op sy weerloosste is. Niklaas wil die joppie sommer hierdie week afhandel en het trouens klaar 'n afspraak om die bankbestuurder te sien.

Hy sien reeds hoe hy Die Baas se kantoordeur oopdruk, tot voor die lessenaar stap en die foto van Joe se lyk oor die lessenaar laat tol. "Right, ou bul," sal hy sê. "My deel van die deal is gedoen. Waar's my R50 000?"

R50 000 behoort sekerlik genoeg te wees om 'n klein poolcare-onderneminkie op die been te bring. Niklaas is in sy skik met dié idee wat hy nou die aand in sy bad bedink het. Die verre Gauteng is mos vervuil van die swembaddens.

Hy trap haastig rem toe die Chrysler stadiger beweeg en in 'n parkeerplek ingly. Instinktief druk hy ook sy flikkerlig af, en sekondes later is sy Chev geparkeer. Hy ignoreer die parkeeraanwyser, want sy oë rus op die Chrysler in die verte, waarvan die deure nou oopswaai en waaruit Joe en Dries klim. Hulle kom in sy rigting aangestap.

Sy kop is gelyk met die instrumentepaneel. Hy sien die tycoon se teruggejelde hare, en sy Armani-pak wat liggies in die sonlig skitter. Hy hoor Franse skoene op die sypaadjie klap. 'n Stygende walging laat hom sluk; die spoedmeter en wysters swem voor sy oë en, met sy wang

plat teen die bekleedsel, sien hy flitsbeelde van Billy saam met dié man in die Tropical Flower.

Dan hoor hy weer Joe en Dries se voeteval, nou reg teen die Chev, en hy verwag om die deur te sien oopswaai, verwag om te voel hoe twee sterk hande om sy skouers sluit en hom buitentoe pluk ... Maar die voetstappe klink steeds op die sement, en dan sien Niklaas deur die agterruit dat die twee reeds by hom verby is. Hy blaas 'n stroom lug deur sy tande. Hy wag tot hulle by 'n gebou ingaan voor hy regop kom, sy das regtrek en oorleun om die Chev aan te skakel. Dis nie nodig om langer vir Joe te agtervolg nie. Hy weet klaar hoe om hom uit te vat.

Oorkant die speelparkie in Japonicastraat moet hy wild vir 'n boemelaar uitswaai.

In die skadu van 'n klimraam, langs 'n leë bruin botteltjie, sit Sybrand Ploff ontroosbaar en huil. Sy gesig is nat en sy onderlip dril van die smart. Hy kap sy kop nogmaals teen die groengeverfde raam.

Hy het vanoggend in so 'n goeie bui opgestaan. Toe hy die gordyne ooptrek, het hy uitgekyk na die lae wolke bo die horison, die stadslug diep ingeasem en sommer lus gevoel om te begin werk. Terwyl die wyser van sy polshorlosie stadig van sewe na twaalf gedraai het, het hy 'n klein uitbreidinkie aan die linkerhoek van die bom aangebring. Die soldeerbout het in sy hand gegloei. Hy het vonkdrade diep in die plastiese springstof gestee en die heerlike geskiedenis van die bom voor die gees geroep. Dié bouery was selfs lekkerder as destyds toe hy die fish paralyzer in die melkbottels gespuit het, lekkerder as sy vorige mindere ploftoestel wat iewers naby Malmesbury begrawe lê. Nee, dié bom was soos 'n storie waaraan hy net kon las en las, 'n verhaal wat onstuitbaar opgebou het na 'n klimaks - wat hy nou weet nie meer ver kan wees nie.

Teen middagete móés hy iets van hierdie vreugde met iemand deel, en hy het toe afgesit na Moersleutel se woonstel toe. Hy het lank aan die deur geklop, tot die hospita uitgekom en gesê het dat Moersleutel nie tuis is nie, dat hy nooit weer tuis sal wees nie, dat sy lyk gisteraand langs die N1 gekry is. Hit and run. Die hospita moes hom nog persoonlik by die lykshuis gaan eien.

Dit het vir Sybrand gevoel asof 'n springmielie diep in sy kop spring. Die wêreld het om hom begin wieg en hy moes homself teen die deurkosyn stut. Die vrou het nog gevra of hy van enige naasbestaandes weet, maar toe was Sybrand reeds buite in die straat. Motors het dreunend verbygeflits en gerem en getoet toe hy skuins oor die pad sny.

Verby lamppale en parkeermeters het hy gestrompel, verby gesiglose verbygangers, tot hy meteens in 'n speelparkie was. Verwilderd het hy tussen die masjiene rondgedwaal. Die swaaie het in die wind gewieg en die geel draaiwiel het vanself beweeg. Hy het teen 'n glybaan gestamp en toe rukkend teen die klimraam afgesak. Sy gedagtes was by Vicky en by hoe hulle

destyds, daar in die binneplein van Valkenburg, in die sonnetjie sit en gesels het. Maar soos hy dit nou onthou het, was die son te skerp in sy oë, die verpleegpersoneel 'n steurende aanwesigheid op die agtergrond, en Vicky self 'n bietjie kras, onafgerond en, gotweet, verskriklik skeel.

Hy het sy kop teen die staalkonstruksie gerus en hom oorgegee aan die beelde van Moersleutel wat voor sy oë verbystroom: Moersleutel wat laggend die doppie van 'n bottel Strorum tot in die hoek van die kamer laat tol; Moersleutel wat liggies wieg op die maat van die Berlynse filharmoniese orkes; Moersleutel wat met kinderlike verwondering na die massiewe ploftoestel staar ...

En skielik weet Sybrand dat hy en die man waarlik sielsgenote was, dat die liefde dieper tussen hulle gelê het as wat hy ooit wou herken. Hy is deur die fool's gold van Vicky se skoonheid verlei, want Moersleutel is die enigste mens met wie hy ooit 'n diep verbintenis gehad het, al mens wat hy ooit werklik liefgehad het. Hy sien weer die man se forse gestalte in die lig van die lantern en voel skuldig oor hoe hy sy hand weggeklap het toe dit bewend na die bom gereik het, nes hy dit altyd weggestamp het wanneer dit sy weg na sy lies gevind het ...

Hy sien bloed van Moersleutel se dooie gesig drup en oor die teer versprei. Hy sien die een voetganger na die ander in die rooi poel trap en blindelings voortstap, asof niks gebeur het nie, asof vandag maar net 'n dag soos enige ander is - totdat die bloed van sy gestorwe geliefde oor die ganse Parow lê. Hy skreeu - 'n uitgerekte kreet wat oor die verbleikte gras en sydistels dryf en teen die bakwerk van die motors in die verte vasslaan - en ruk en ruk aan die klimraam.

Die swaaie beweeg liggies in die wind.

Teen sononder het Niklaas sy planne agtermekaar. Hy sit op die balkon van sy woonstel na die gewese slaghuis oorkant die straat en kyk. Die ondergaande son glim op die gebreekte vensters en val in stroke deur die leë vertrekke. *Coming soon - The Palace of Pleasure*, verkondig 'n bord teen die muur. Die kontrakteur moet haastig wees, want die bouers is steeds aan die gang, al is dit reeds lank na tjailatyd.

Na haar man se ontydige dood is die slagter se vroujie sak en pak vort. "Glo na haar broer in PE toe," het Niklaas se buurman verduidelik, terwyl hulle Maandagmiddag hier onder op die parkeerterrein na die treklorrie staan en kyk het.

En toe die son die volgende oggend opkom, was die bouers reeds daar. Die hele dag was die lug gevul met plof- en breekslae. Vanaf sy balkon het Niklaas die lui gang van die wrecking ball gevolg, tot dit klaterend deur die muur gebars het waaragter Stavros-hulle se slaapkamer eens was. Bakstene en pleister het na benede gestort, waarna die ligpers mure oop was vir almal om te sien.

Niklaas sug en buk weer oor die vel papier voor hom op die balkontafel - 'n skets van die Tropical Flower se uitleg. Soos 'n elektrisiën die gang van kragkabels deur 'n huis naspeur, gly sy wysvinger oor die inklyne. Hy het al die afstande - van die voordeur tot by die kroegtoonbank, die lengte van die boonste gang, selfs die aantal trappies tussen die vloere - afgetree en opgeskryf, want in hierdie tipe operasie is daar geen ruimte vir raaiwerk nie.

Dan glimlag hy en tok-tok teen die papier met 'n vingerpunt wat glad is van die gom waarmee hy vanmiddag die duifskellet begin herbou het.

Iewers verby Dominion Mansions en die halfgesloopte slaghuis, iewers verby 'n vrat wat in die studeerkamer van 'n luukse woning in Platteklouf in 'n flessie dryf, iewers verby robotte, antennes en watertorings, iewers in die garage van 'n eenmanwoonstelletjie, is 'n man aan die sweis. Die sweisstokkie maak kontak, die lug knetter en 'n ligblou Datsun flikker in die gloed van 'n sweisvlam. Later laat Sybrand Ploff die visor sak en leun hy oor om die smeulende lasplek te inspekteer.

“Righto,” sê hy - sy uitdrukking 'n mengsel van pyn en vasberadenheid, sy gesig styf van die droë trane. “Dis die laaste bracket.” Hy kyk af na die coolbox by sy voete.

Toe hy vanmiddag by die huis kom, het hy begin om die bom waaraan hy so lank gewerk het, uitmekaar te haal, totdat die stukke klein genoeg was om in sy coolbox af te dra garage toe.

Hy lig nou die laaste stuk - 'n hoekige bousel met drie dinamietbuis en 'n harslag van bedrading en transistors - uit en plaas dit in 'n raam wat hy tussen die verkoeler en die sessilinder-enjin ingebou het. Hy verbind die drade aan 'n volgende bomfragment wat in 'n harnas langs die ruitveërs se watertenk hang. Dié is op sy beurt gekoppel aan 'n massiewe blok springstof bo die ratkas en aan 'n sentrale skakelbord skuins bo die starter motor. Nadat hy seker gemaak het dat al die bedrading behoorlik verbind is, verskuif sy aandag na die skakelbord se twee hoofdrade (rooi drade wat sorgvuldig met maskeerband bedek is, om te keer dat hulle nou al kontak maak). Hy ryg hulle deur gate wat hy vroeër tot in die kajuit geboor het, en hou aan om hulle deur te voer totdat hulle deur die holte waar die motorradio eens was, peul.

Dan raap hy 'n skakelaar en 'n skroewedraaier van die werkbank af op en klim in die Datsun se kajuit. Hy maak dubbel seker dat die skakelaar in die af-posisie is, voor hy die twee drade daaraan koppel. Sy bene skop styf en hy moet sy kop 'n oomblik op die stuurwiel rus tot die opwelling van emosie bedaar. Hy tuur ontroerd na die skakelaar wat die kilogramme en kilogramme springstof sal laat ontbrand. Dan knip hy sy ooglede, waarop die woord *HATE* dofweg leesbaar is, en tuur deur die voorruit van die Datsun, deur die garagedeur, na die rustelose strate daar buite.

“Moera,” prewel hy, want dié man, wat heroïes gesterf het in die stryd teen die wêreld se

dikvelligheid, leef tog nog in sy hart. “Moera, my lief, ons gaan ’n bietjie rondry.”

23 Die swart baai

’n Geel paneelwa staan onder ’n boom op Hardekraaltjie-karavaanpark. Joep Visagie, wat in die oop deur sit, lig ’n beker na sy lippe, sy oë hatig op ’n woonwa in die verte. Hy het pas ’n woordewisseling met die eenaars daarvan gehad.

Hy het die varkhond vir die eerste keer in Rialto-singel raakgesien, dit tot in Voortrekkerweg gevolg, toe af in dié straat met sy eindelose winkelfronte en in by die woonwapark. Verby tente en swartgebrande braaiplekke het hy dit gejaag, tot voor ’n roomwit Jurgens waar ’n familie staan en vleisbraai. Hy het probeer om beleefd te wees, maar die Transvaler met die braaitang was dadelik moeilik.

Nou sit hy eers ’n ruk om tot bedaring te kom. Hy drink die koffie wat sy ma vanoggend vir hom saam gegee het, vryf oor die brandplekkie op sy hand, en kyk hoe ’n paartjie verbydrentel. Hulle is smoorverlief en daarom onbewus van hom, en sy oë volg hulle tot hulle agter die ablusieblokke verdwyn.

’n Naamlose hartseer draal in Joep se gemoed. Vanmiddag is sy af-middag, maar hy het niks om daarmee te doen nie. Hy sien in sy geestesoog hoe hy by die huis kom. Hy sien die ure verbysleep tot hy en sy ma vanaand by die kombuistafel eet, dan weer leë ure in die leefkamer tot hy maar so teen tienuur gaan lê.

Die paartjie se gegiggel laat sy gedagtes kort voor lank by Magriet draai. Dit voel deesdae vir hom uiters goor om haar die geld in die hand te stop, en hy kan sien dat sy ook nie daarvan hou nie. Toe hy nog vir Billy besoek het, was dit anders, want wat daar in die boonste kamertjie gebeur het, was onafhanklik van hulle; hulle het albei onbetrokke gebly en hy het betaal en alles was okay. Maar van die eerste keer dat hy sy oë op Magriet gelê het, het dinge verander. Hy het besef dat die ongemak wat hy reeds jare saamdra, nie skuldgevoel is oor wat hy die honde aandoen nie, en daarom nie met Billy se sweep besweer sou kon word nie. Nee, dis nie sy gewete nie, maar eensaamheid wat hom pla. En hy glo dat Magriet moontlik die teenmiddel mag wees. Nog nooit het hy só oor ’n vrou gevoel nie - nie oor Gertruida nie, nie eens in die begin nie.

Hy byt op sy lip, toe hy by Voortrekkerweg in draai.

Hy sien al van ver af die blou telefoonhokkie, en soos hy nader ry, woed ’n hewige tweestryd in sy binneste. Op die laaste oomblik skuif sy paneelwa tot stilstand: hy gaan dadelik, voor sy moed hom begewe, die meisie uitvra op ’n behoorlike date. Dis makliker oor die telefoon, want van aangesig tot aangesig raak hy te senuweeagtig.

“Hello, Tropical Flower. How may we be of service?”

Joep plak die telefoon neer.

Sewe minute later het hy die moed om weer te probeer.

“Hello, Tropical Flower. How may we ...”

“Er ... er ... kan ek dalk met Magriet praat?”

“Jammer, meneer, dit is nie ons beleid om ... Joep? Is dit jy?”

“Er ...”

“Nee, jong, Magriet is nie hier. Sy’s op ’n outside job. Rykgat het haar vir die hele dag gebook. Weird vent.”

Terwyl hy hom teen die telefoonhokkie stut, staar Joep in Voortrekkerweg af. Die twee sypaadjes loop geleidelik nader aan mekaar totdat hulle uiteindelik doer op die horison ontmoet. Joep se gedagtes vlam en smeul en haak dan vas by Manfred se Vuurwerkewinkel wat iewers in die verte lê. Hy het dié bedryf in sy daaglikse omswerwing deur Parow se strate opgemerk, en was lankal lus om daar te gaan inloer. Maar nou, terwyl die verkeer onophoudelik dreun en ’n boemelaar een vir een die kleingeldgleuwe van parkeermeters inspekteer, oefen dit ’n onweerstaanbare aantrekkingskrag op hom uit. Hy het ’n plan om sy saai middag op te kikker, en boonop is een van die twee items wat hy daarvoor benodig, by die bottelstoor oorkant Manfred se plek beskikbaar.

By Sandvlei, knap tussen Muizenberg en die groter watermassa van Zeekoevlei, is die namiddag stil en pragtig. Die son hel na die westekant oor en bak neer op die huise teen die heuwels, op die glimmende skyf van Valsbaai en op die traanvorm van die vlei self. Riete, melkhout en die skraal maste van seilbootjies weerkaats in die water.

Joe Ferreira, wat in die vlakwater staan, is onbewus van hierdie dinge, onbewus van die bleshoender wat naby hom verbyroei en die reier wat stekelig teen die lug afgeëts is. Hy voel bloot die klots van golfies teen sy broekspye, en die koue staal van die snoeiskêr teen sy vel.

Hy dink aan Lorenzo se bloed wat al wyer oor die Caucasian Crab se kombuisvloer sprei.

Hy dink aan hoe Barney Ekkels geskreeu en gesmeek het toe sy vrat onder die lemme van die snoeiskêr ingeskuif word.

Ook sy tyd in Bobo Gibbro se kantoor kom na die tycoon toe terug, hier in die kantwater digby die seiljagklub. “Ek vergewe jou,” het Bobo gesê. “Ek sal nooit weer nie,” het Joe geantwoord, en dadelik was dit asof die maalstroom van beelde voor sy oë bedaar, en asof ’n onhoudbare las van sy skouers gelig word.

'n Traan glip geluidloos oor sy wang. Hy kyk na die kepies en krapmerke aan die snoeiskêr se lemme. En dan sien hy weer 'n pokkel van 'n seuntjie op Blouberg se strand. In sy hande is 'n stuk dryfhout wat hy met 'n broodmes, wat hy in die coolbox gekry het, gekerf het. Hy hou dit trots uit na sy ma wat hier langs die buurman op die wit sand lê. "Kyk, Ma, dis 'n kar," sê hy, maar sy ma se oë is op die gebuigde en gehawende broodmes. "Joe," sê die man, sy hand steeds onder sy buurvrou se baaikostuum, "hoeveel keer moet ek vir jou sê om anderkant te loop speel. Ek sal jou gatvelle aftrek."

Joe kan dit skielik nie meer verdra om die snoeiskêr in sy hande te hê nie. Hy strek sy arm ver terug en slinger dit uit oor die vlei. Hy sien die skittering bo die water, sien hoe die skêr herhaaldelik hop en hop. Vir 'n aaklige oomblik dink hy dat dit nie gaan sink nie, maar dan is dit tog weg - so weg soos die broodmes wat hulle nooit weer daar in die melkhout gekry het nie, so weg soos sy vingerversameling wat hy vanmiddag in 'n stormwaterdrein in Parow-Industria afgegooi het. Hy steier terug tot op die louwarm sand aan die rand van die vlei.

'n Reier skop weg van die tak waarop dit gesit het, en styg met stadige vlerkhale die lug in. Lank na dit weg is, bewoog die portjackson-tak steeds.

'n Halfkilometer hiervandaan, op Muizenberg se uitgestrekte strand, óók met sy elmboë in die sand en óók met rooigehulde oë, sit Joep Visagie. Die son wat reeds agter die berg begin inskuif, gooi lynregte strale oor die kromming van Sunrise Beach en oor die vuurtorinkie op die eilandjie diep in die baai. Joep is egter nie vanmiddag in die mood vir mooi dinge nie. Hy staar onsiende voor hom uit. Die hemelruim skuif deur skakerings van blou, violet en pers, totdat die nag uiteindelik swart rondom hom lê, maar al uiterlike teken dat hy by sy bewussyn is, is sy arm wat periodiek uitreik na die bottel Blue Grass Bourbon langs hom in die sand.

Sy gedagtes lóóp al heel middag met hom. Toe hy hier in Kusweg uit sy paneelwa klim en sy rugsak oor sy rug swaai, het hy gedink aan hoe sy en Niklaas Slachter se paaie nou die dag by die ten pin bowling centre geskei het. Toe hy vir die eerste keer oor die baai uitkyk, het die woorde van Louis Dippenaar, munisipale plaagbeheerbeampte, by hom opgekom. Eendag toe hulle by Rooi-Els gaan visvang het, het Louis ook só oor die water uitgekyk en vertel dat Valsbaai dié naam gekry het, omdat die ou seevaarders, wat van Indië af teruggevaar het, gereeld die kranse by Kaap Hangklip vir Kaappunt aangesien het. Dan het hulle hul karavele noord geswaai, oortuig dat hulle reeds om die punt van Afrika was. Maar as die strand van Muizenberg tot Melkbaai voor hulle opdoem, moes hulle weer druiptert terug. Vir Joep was dit bloot 'n interessante staaltjie, maar vanmiddag was dit vir hom met weemoed gevul. So werk die lewe mos maar, het hy gedink; net wanneer 'n man dink jou kop is deur, net wanneer jy dink dat alles van hier af plain sailing is, dan besef jy jy is in 'n doodloopstraat.

Só het Joep sit en mediteer, terwyl hy onophoudelik gedrink en al meer miserabel geraak het.

Die lig van die vuurtoring het oor die water begin swiep, en per geleentheid ook bo-oor die boeg van 'n luukse skiboot wat uit Kalkbaai se hawe gevaar het.

Magriet se hande rus op die reling van die African Dream. Sy hoor die vaartbelynde boeg deur die water klief, en sien die liggies van Muizenberg in die verte. Maar soos sy nou haar rok 'n bietjie hoër optrek teen haar hals en dan aan een van haar vingerpunte byt, is daar vir haar niks mooi aan die toneel nie. Die ligte lyk vir haar soos skerwe glas op 'n teerstraat, soos sneeu op die skerm van 'n gekrokte televisiestel.

“Dis pragtig, nè, Lovey,” klink 'n stem agter haar. Sy voel 'n hand om haar bobeen vou. “Maar ek dog jy't oë net vir my,” fluister die man - wat 'n velkleur het waarvoor daar, selfs in Afrikaans, geen spesifieke woord bestaan nie. Hy lag uitbundig vir sy eie grappie, en draai Magriet dan om tot sy met haar rug teen die reling stamp. “Moenie skaam wees nie,” sê hy en leun oor om haar in die nek te lek - van die rand van haar sleutelbeen af tot by die kunsdiamantjie in haar oorlel.

Magriet ruik dokter Gibbro se asem en voel sy stoppelbaard en sy klewerige tong.

“That's it, relax net,” sê hy, terwyl hy haar bloes se skouerbandjies oor haar arms stoot en haar romp opstroop tot hoog om haar middel.

Magriet hoor die oneweredige roggel van sy asem, gevolg deur die girts van 'n ritssluiters. Sy kners op haar tande en laat haar kop ver agteroor sak. Terwyl Bobo se hande weer om haar heupe sluit, kyk sy uit oor die swart baai, oor die ligte in die verte en oor die donker koepel van die nag. Dan sien sy iets wat haar oë met kinderlike verwondering vul.

Op die strand het Joep steeds dronker en mistroostiger geword. Toe die bottel Bourbon leeg was, het hy afgehardloop water toe, en toe al met die blink soom onder die hoogwatermerk langs. Hy het die water van hom af weggeskop. Hy het hande vol opgeskep en oor sy gesig gestort. Sy vingers het om 'n klein skulpdiertjie gesluit en hy kon voel hoe die spiervoet weer in die skulp intrek. Uiteindelik het hy weer teruggehardloop na sy vorige sitplek en uitasem neergeval.

Met sy gesig in die sand het hy gehuil tot hy nie meer kón nie. In sy geestesoog was die beeld van sy ma wat deur die portaalvenster loer om te sien waar hy dan bly, en van sy klein kamertjie met die enkelbed en die lemmetjiegroen deken. 'n Kors sand het aan sy mondhoeke en aan die binnekant van sy neusgate gekleef toe hy hom weer regop druk. Hy het sy rugsak langs hom sien lê, en die pakkie sigarette en die vuurhoutjies uitgehaal.

Toe sy sigaret brand, het hy ook die aankope wat hy vroeër vandag by Manfred se winkel gedoen het, uit die sak gelig. Hy het opgestaan en sy blik oor die skuimende see laat gly. Die buise van die twee vuurpyle was rond en solied in sy hande en die reuk van buskruit skerp in die aandlug. Hy het gevoel hy behoort iets te sê, maar sy gemoed was te vol om aan iets te dink. Toe het hy maar eers die een en toe die ander vuurpyl se lont na die kooltjie van die sigaret tussen sy tande gebring. Hy het sy arms wyd gesprei terwyl die buskruittou gebrand het. Toe was daar 'n harde sis en 'n geruis, en met 'n vlamstraal, wat sy hande ondertoe gedruk het, het die vuurpyle opgeskiet en in twee boë deur die nagdonker gesny.

Toe was dit nie meer nodig om aan iets te dink om te sê nie. 'n Kreet het uit sy keel geskeur en eers saam met die kleurspel teen die hemelruim vervaag.

Joe, wie se hand pas om die deurhandvatsel van sy Chrysler gesluit het, sien die weerkaatsing van die vuurstrepe in die ruit. Hy swaai om, net betyds om die twee pluime deur bo te sien ontplof - neonhelder flitse wat die dieptes van sy psige verlig, asook die swart water van die vlei waaronder die snoeiskêr nou vir ewig versteek lê. En met dié weet Joe dat hy die regte ding gedoen het, dat hy vir die eerste keer in sy lewe skoon en naak onder die helder lig van die kosmos staan.

Ver agteroor gebuk oor die stuurboordreling van die African Dream, sien Magriet die ligstrale wat soos 'n V deur die nag sprei en op die geriffelde oppervlak van die see herhaal word. Oomblikke later volg twee ontploffings hoog in die lug - vlamme rose wat al wyer sprei en eers langsaam in 'n waas van vonkies verdwyn. Magriet is skielik byna onbewus van Bobo se hande, sy lyf en van sy jaende asem. Sy sluit haar oë en sien steeds die rooi gloed in die donker dryf.

24 Frangipani

Dis nog vroeegaand en die maan hang laag bo die dakke van Parow. In die kajuit van sy hondewa sit Joep senuweeagtig en glimlag. Hy het gistermiddag, toe die babelas wat hy in sy nagtelike strand-uitstappie opgedoen het, eindelijk vervaag het, die haas ondenkbare gedoen: Lambert, die skutmeester, was nog besig om te vertel dat die swart pes van 'n Dobermann glo weer ontsnap het, toe Joep skielik sy hand lig om hom stil te maak. "Verskoon my, meneer Schultz," het hy gesê, "maar daar is belangriker dinge waaraan ek gou moet aandag gee. Sal u omgee as ek die telefoon gebruik?"

Lambert het verbysterd sy kop geskud en toegekyk hoe Joep by sy kantoor instap en die

deur toetrek. Hy het steeds so gestaan toe die deur later weer oopswaai. Joep se gesig was glansend van ekstase. Hy het Lambert vasgegryp en 'n paar maal saam met hom oor die vloer getol. "Sy het ja gesê, meneer Schultz!" het hy gejuig. "Sy het ja gesê! Ons gaan Saratoga Spur toe."

Gisternag het die hondevanger tot in die vroeë oggendure sy paneelwa vir die geleentheid voorberei. Hy het dit gewas en gepoleer en die vensters met koerantpapier blinkgevyf. Hy het die kajuit gestofsuig en die Alsation-tand uit die kompartement tussen die sitplekke verwyder - 'n vrou gril mos vir sulke dinge. Laastens het hy 'n kasset met romantiese musiek in die kassetspeler gedruk - maar nie té stroperig nie, want dan raak hy skaam, en dis iets wat hy ten alle koste moet probeer vermy.

Motors raas op die hoek waar hulle ooreengekom het om te ontmoet. Joep se hande is onrustig in sy skoot. Hy loer na sy weerkaatsing in die truspieël, krap-krap aan 'n vlekke op sy een voortand, en sien dan vir Magriet in die verte nader kom. Hy sluk en reik na die deurhandvatsel.

"Hello," sê hy, en "Hello. Hoe gaan dit? Is dit nie 'n mooi aand nie! So waarheen gaan ons?" antwoord Magriet.

"Er ..." sê Joep, draai dan na die kajuit van die hondewa, en bring 'n bos rose te voorskyn.

"O, hulle is pragtig!" roep Magriet. Terwyl sy die blomme teen haar bors vasdruk, wens Joep dat hy onthou het om die dorinkies af te breek.

Toe hulle by die Spur-tafel aansit, voel Joep steeds ongemaklik. Die rit hierheen was maar bra styf. Dit het vir hom gevoel asof Magriet al die praatwerk doen, want self kon hy aan niks dink om te sê nie. Sy gedagtes het vasgesteek by sy wang wat gegloei het waar Magriet dit gesoen het toe sy die rose aanvat. Hy staar nou stip na die potjie stinkafrikaners op die tafel, na die lang groen steel wat uitloop in 'n oranje blom.

Magriet praat reeds die afgelope kwartier oor iets wat kleintyd 'n diep indruk op haar gemaak het. Sy was saam met haar ma-hulle by 'n lugskou by Ysterplaat-lugmagbasis, en die hoofbesienswaardigheid was 'n outydse dubbeldekkervliegtuig. "Dit was blink," verduidelik sy, nadat sy namens Joep, wie se tong 'n bietjie geknoop het, 'n bottel Graca bestel het, "blink, met so 'n bek vol tande voorop gevef."

"Mens kon betaal en dan kon jy saamvlieg. Later het die vlieënier gesê dis showtime, en toe klouter sy handlanger op die boonste vlerk en strap homself daar vas. En daar't hy gebly, selfs nadat die vliegtuig opgestyg en sulke lusse deur die lug gegooi het."

"Dit was die opwindendste ding wat ek nog ooit gesien het."

Joep streef oor 'n plekmatjie; dis geriffel soos die verhemelte van 'n hond. Hy konsentreer om die linkerkant van sy gesig, sy mees vleierende kant, na Magriet gedraai te hou. Hy begin net vermoed dat dit nou sy beurt is om iets te sê, toe die kelner hul bestelling kom afneem.

Magriet eet nie rooivleis nie - 'n nalatenskap van 'n traumatiese laerskoolbesoek aan 'n abattoir, waarvan sy Joep reeds in die motor vertel het. Sy bestel 'n vegetariese gereg; Joep bestel 'n hamburger en chips.

Die kelner is skaars weg of Magriet trek weer los. Sy wei eers 'n rukkie uit oor hoe mooi die woord "aubergine" vir haar is, en begin dan pruttel oor 'n vakansie wat sy as kind by haar oom-hulle aan die Natalse kus deurgebring het. Hulle was glo eendag op die strand, toe's daar skielik 'n krokodil in die vlakwater.

Joep vat 'n groot sluk wit wyn voor hy weer na Magriet loer.

"Vader weet hoe hy daar gekom het, Joep," sê sy. "Dit was 'n helse storie. Die mense het gefreak. Die life-saver moes hom op die ou end met 'n duisend voet flare doodskiet."

Joep se vingers verstil op die plekmatjie.

"Ek sal daai geluid nooit vergeet nie," sê Magriet saggies. "'n Suis, 'n fizz, soos wanneer jy 'n sigaret in die water druk." ~

"Goodness," sê Joep.

Magriet begin nou vermoed dat sy dalk 'n bietjie te veel praat. "Jammer dat ek so babbel," bloos sy. "Ek weet nie hoekom ek so nervous is nie. Kom ons praat eerder oor jou."

"Wat van my?" vra Joep en vat-vat aan sy kraag.

"Enigiets. Ons het nog nooit die kans gehad om behoorlik te gesels nie. Nie rêrig nie. Vertel my van jou kinderdae."

"Ek like dit nie eintlik om op die verlede te broei nie," fluister Joep.

"Maar dan hoef jy nie," sê Magriet. Sy lig een van die oranje blomme uit die pot en ruik daaraan. Die reuk is nie onmiddellik aangenaam nie, maar dis tog gerusstellend: die reuk van 'n onopgemaakte bed waaroor die oggendson val. "Praat oor nou. Vertel my van die hondevangery."

"Ag, jy weet klaar alles daarvan af," sê Joep skamerig.

"Iets anders dan. Vertel my van iets wat onlangs met jou gebeur het."

"Wat bedoel jy nou?"

"Iets buitengewoons."

Joep laat sy vinger oor die rand van die blompot gly. Sy gedagtes jaag, maar al wat hy sien, is trae ure in sy paneelwa, saai aande gebaai in die groen gloed van 'n televisie, asook skrikbeelde van 'n bloederige ten pin bowling bal. Dan merk hy egter die slanke kurwe van die

stinkafrikaner se steel en deur sy geestesoog flits die vlamstreep van 'n vuurpyl.

“Ag,” sê hy en loer op na Magriet, “ek is nou die aand, eergisteraand, sommer vir die lekkerte na Muizenberg se strand toe. Ek het twee sulke huge vuurwerke geskiet - sommer so gelyk. Dit was baie mooi. So geblink op die water.”

Joep se keel is droog toe hy voor sy huis parkeer en die paneelwa se deur vir Magriet ooptrek. 'n Hond se geblaf weerklink tussen die huise, en die maan is wit agter die telefoondrade en die diksteel frangipani. Magriet se hare streel teen sy skouer terwyl sy uitklim.

Die buislig in die kombuis is onnatuurlik skerp, en Joep is dankbaar toe die koffie eindelijk klaar is en hy en Magriet sitkamer toe stap. Hy skakel die staanlamp in die hoek aan, want toe hy gisteraand geëksperimenteer het, het dit, tesame met die lig wat van die gang af inskyn, vir hom na die mees romantiese kombinasie gelyk.

Magriet kyk na die prent teen die muur - drie katjies wat by 'n mandjie uitloer - en na die gebuigde haasore bo die televisie. Terwyl Joep die gordyne toetrek, val haar blik op 'n versameling fotorame op 'n vertoonkas. Op die eerste staan 'n vroultjie langs 'n bul van 'n pampoen - dieselfde toneel wat sy en Billy die ander dag gesien het.

“My ma,” verduidelik Joep toe hy weer langs haar kom staan. “Sy bly ook hier, maar sy is nou al aan die slaap.

“En kyk, hier is ek ook by daai pampoen,” vervolg hy, nadat hy die eerste fitoraam op sy gesig gekeer en 'n tweede na Magriet uitgehou het.

Fier en trots staan Joep, sy voet op die oranje kolos, soos 'n jagter langs 'n neergevelde buffel.

“Dis 'n rekord,” verduidelik hy. “Ons het hom ingeskryf vir 'n kompetisie en alles.”

“Goodness,” sê Magriet.

Na hy vir hulle musiek opgesit het, gaan sit Joep langs haar op die rusbank. Hy kyk na die manier waarop die lig oor haar slanke nek val, en dan na haar glimlaggende gesig. “Ruik 'n bietjie,” sê hy, “'n mens kan die frangipani tot hier ruik.”

Magriet steek haar hand uit om oor sy wang te streel. “Joep,” sê sy. Hulle lippe begin pynlik stadig na mekaar toe beweeg.

25 Rooi pilletjies

Sedert Joe Perreira se eerste besoek aan dokter Gibbro, kort na Musso die voubiljet onder die Chrysler se ruitveër ontdek het, het die spreekkamers in die Ghiberti-gebou nog nie veel

verbeter nie. Intendeel, die stof lê effens guller oor alles, en die naambord hang klaar skeef. Selfs die ontvangsdame lyk of sy besig is om agteruit te gaan. Haar linkeroog is 'n blou swelsel, wat sy tevergeefs met grimering probeer kamoefleer.

Joe moet senuagtig wees, want hy vra besorg wat gebeur het. “Ek het oor my worshond gestruikel,” verduidelik Priscilla, en duik weer weg agter droë strelitzias. “Bobo sal nou by u wees. Sit solank.”

Nadat Joe 'n kwartier op 'n knopperige rietbankie deurgebring het, flits 'n liggie op Priscilla se lessenaar. Daar is 'n ritseling van blare en Joe word meegedeel dat hy maar kan deurgaan.

Toe hy die spreekkamerdeur oopdruk, tref 'n daggreuk hom soos 'n hamerhou tussen die oë.

“Greetings, chief,” kom die stem, en Joe sien 'n wasige figuur deur rookwalms na hom toe sweef. Bobo se gesig is rooigebrand en hy is weer in sy spiraalhemp geklee. Dit voel vir Joe asof hy ingesui word, af-af, soos in 'n wenteltrap.

“Kry vir jou 'n spiff,” sê Bobo.

Nadat hy vir Joe 'n glasie suikerwater gebring het, gaan sit hy op die rand van sy lessenaar. Hy is kaalvoet en op elke voetbrug is 'n krullerige patroon getatoeër. “So,” vra hy, “hoe lyk dinge? Is daar al 'n bietjie beweging?”

Joe staar na sy kneukels. “Nee, Dokter,” sê hy, maar dan kyk hy op en sy hele gelaat verhelder, “maar daar is wel ander dinge aan die gebeur.”

“Hoe so?” vra Bobo en loer na sy horlosie.

“Dokter onthou wat u laas gesê het oor die kosmiese magte wat ons omring, en hoe ek meer in voeling daarmee moet kom? Wel, ek dink ek het dit reggekry.”

Bobo frons.

Joe wikkels sy ineengevlegde vingers. “Die snoeiskêr ...” sê hy, “ek het daarvan ontslae geraak.”

“Good for you!” sê Bobo en swaai sy voete vorentoe en agtertoe. “Anyway, terug by seks. Gaan daar al enigiets aan?”

“Maar, Dokter, het u nie gehoor wat ek sê nie? Die snoeiskêr ...”

“Kyk, meneer Perreira, u moet verstaan. Ek is vandag 'n bietjie haastig. Ek is 'n professionele man en kan nie al my tyd aan jou bestee nie.”

“Maar ons het dan laas ...”

“Joe, ek is hier om 'n diens te lewer. Dis so ver my verantwoordelikheid strek. Laas het jy 'n bietjie broos gelyk, en ek het my oor jou ontferm. Maar dis tyd dat jy op jou eie twee bene leer staan.”

Joe trek sy lippe op 'n tuit. In sy geestesoog sien hy hoe Musso en Dries met snorkels en duikbrille die sanderige bodem van Sandvlei fynkam.

Wanneer Bobo wegdraai van die laaikas waarin hy gegrawe het, is daar 'n botteltjie in sy hande, tot oorlopens toe vol rooi pilletjies.

Joe staan bedônnerd voor die venster na die lug en kyk.

“Drink nou die goed getrou,” sê Bobo toe hy die botteltjie in Joe se baadjiesak glip. “Twee in die oggend en twee in die aand. Of 'n bietjie meer as jy ekstra skop wil hê. En dan gaan jy Vrydagaand na daai Billy van wie jy my vertel het, en kyk hoe dit gaan. Ek is seker jy sal meer vonk hê. En dit sal op sy beurt jou selfvertroue laat swel, wat dit die volgende keer nóg beter sal laat gaan, en so aan. Positive reinforcement, jy weet, daai hele ou storie.”

Terwyl Joe klein word in die gang van die Ghiberti-gebou, loop Bobo tot voor Priscilla se lessenaar en gee haar 'n klapsoen op die wang. “Jammer, Sweetness,” fluister hy.

“Ek's nie jou fokken Sweetness nie.”

'n Geligte wysvinger - met 'n tatoeëermerk op die middelste lit - laat haar swyg.

Bobo stap weer tot by die oranje wagkamerdeur en tuur gang-af om seker te maak dat Joe weg is. Dan begin hy met 'n onderdeel van 'n kramdrukker die kopernaambord afskroef. Wanneer hy klaar is, sit hy dit voor Priscilla neer. “Vandag is ons laaste dag,” sê hy. “Vat dié as 'n souvenir.”

Terug in sy kantoor, gaan sit hy by sy lessenaar en tol 'n paar slae lui op die draaistoel in die rondte. Later trek hy die boonste lessenaarlaai oop. Daar is 'n klein maalklippie, waaraan groen en blou poeier kleef, asook 'n houtboksie met drie kompartemente. In elke kompartement is daar 'n ander kleur pilletjies. Groenes, bloues en rooies. Die rooies is die giftigste.

26 Uur van die ietermagog

Pers orgideë rank uit 'n pot op 'n kroegtoonbank, tol dan in die rondte wanneer 'n Taiwannees, met 'n partytjiekeël op sy kop, daaraan klap. Dis Vrydagaand, boonop die einde van die maand, en dinge kook by die Tropical Flower. Lennie moet bontstaan, en Zelda is hande in die hare - sy het eenvoudig nie genoeg girls om in die aanvraag te voorsien nie.

Dié situasie word vererger deur die feit dat Magriet vanmiddag uit die bloute gequit het: sy't eenvoudig op die mat van Zelda se kantoor gespoeg, gesê dat sy nou genoeg gehad het, dat sy in 'n losieshuis gaan bly en dat daar 'n man is wat na haar sal omsien, totdat sy 'n behoorlike job kry.

Zelda het egter nie nou tyd om haar te verknies nie. Sy moet probeer red wat te redde is, en ontplooi haar girls met senuagtige swier: hier drie in 'n bulkopformasie rondom twee twyfelaars, dan versterkings op die Oosterse flank, gevolg deur 'n strategiese herontplooiing van die oorblywende magte.

Niklaas Slachter bevind hom in 'n kamertjie op die tweede verdieping, net in sy onderbroek geklee. Ringlip - in 'n swart bra en broekie - is bewusteloos oor die rand van die bed gedrapeer. Die gekartelde ring druk 'n duik in haar lip. Sy was verras toe Niklaas gisteraand bel en háár vir die aand bespreek - hy besoek dan altyd vir Billy. Maar, het sy toe redeneer, Billy is nou wel 'n *pro*; tog is sy seker dat sy steeds vir Niklaas 'n dingetjie of twee sal kan leer. Sy het 'n hele roetine uitgewerk, wat lelik onderbreek is toe hy onverwags 'n sakdoek oor haar mond en neus druk.

Terwyl Niklaas wag dat sy heeltemal slap word, het die moontlikheid by hom opgekom dat sy vir Billy van hierdie besoek mag vertel het. Hy het hom egter getroos met die wete dat hy alles kon verduidelik wanneer hy vir Billy met die buit verras. Toe het hy vir Ringlip op die bed neergelê en net een keer vinnig oor haar ferm heup gestreel.

Die chloroform behoort haar vir minstens twintig minute lam te lê - lank genoeg om sy plan deur te voer. Daarna sal hy terughaas hierheen, vir Ringlip lawe en haar vertel hoe sy hom laat skrik het. Hulle was net lekker aan die gang, en hy het pas sy hand oor haar mond gedruk om haar sommer vir die pret 'n bietjie te smoor, toe sy skielik omkap. Dalk, sal hy sê, en vermanend aan haar lipring trek, moet sy 'n bietjie remme aandraai met die acid en die LSD.

Dis seker nie die wonderlikste alibi nie, maar Niklaas glo dat dit onder die omstandighede die ding sal doen. Zelda verklap nie maklik die identiteit van haar kliënte nie - beslis nie dié van 'n gereelde kliënt soos Niklaas nie. En selfs al sou dit uitkom dat hy vanaand hier was, sal Ringlip sweer dat hulle die hele tyd saam was.

Twee jaar se besoeke het Niklaas met elke uithoek van die Tropical Flower vertrouwd gemaak. Hy weet in watter kamer Billy altyd vir Joe Perreira vergas, en van die geheime gang wat van die boonste badkamer af, al langs die een ry kamers loop. Hy weet van die stoele waarop uitgesoekte voyeurs die aktiwiteite aan die ander kant van die eenrigtingglas kan dophou. Die vals paneel wat toegang tot die gang verleen, het hy een aand toevallig ontdek. Hy het dié aand effens te straf gedrink, en toe sy kop begin draai, moes hy haastig badkamer toe, waar hy gegly en neergeslaan het. Vanuit sy onderstebo perspektief, het hy gemerk dat een van die muurpaneel anders as die ander lyk.

Terwyl hy die gordyne toetrek, sien hy die pers en groen gloed van die gesellinklub se neonteken. En in die donkerte brand weer die naambord van die ten pin bowling centre daardie

middag toe hy besluit het om tot aksie oor te gaan. Joep het in sy paneelwa geklim en weggery, maar Niklaas kon hom nie blameer nie. Almal is tog nie geroepe nie, het hy geprewel, terwyl hy die uitlaatgas op sy tong geproe het. Nie almal is deur die wispelturige noodlot met die vermoëns toegerus om so 'n taak deur te voer nie. Maar Niklaas se jare in die newelwêreld van Spesiale Magte, al daardie oomblikke voor kamponge, hostelle en ANC-huise, het hom staal en durf gegee. En dat daar, een Hoëveldse oggend, terwyl die skoorsteenveërs in die bloekoms hul vere gepluis en slakspore kruis en dwars oor die gras gelê het, 'n ongeluk gebeur het, is uiteindelik bloot maar een van daai dinge.

Want in sy hart en longe is hy steeds Niklaas Slachter. En diep in sy kop is hy steeds Die Ietermagog, 'n persona waarin hy nou geredelik teruggeglip het - en wat nou weer haastig aantrek, en dan op die bed gaan sit en 'n tassie oopslaan. Knus in kompartemente soos 'n socketstel, lê 'n Parabellum, 'n spaar magasyn en 'n knaldemper. Die daklig gooi rooi sekelmane oor die gekromde staal.

Die knaldemper skroef geluidloos aan die loop. Niklaas maak seker dat die veiligheidsknip aan is, en steek die skietding in sy broek. Laastens tel hy die Instamatic-kamera, wat hy vroeër oor die katelstyl gehang het, op en gly die dra-koord oor sy skouer. Hy het die kamera saamgebring nie om vir Ringlip nie, maar wel Joe Perreira se lyk af te neem - 'n paspoort na 'n nuwe begin wat voor sy oë uit die Kodac sal skuif.

Hy trek die kamerdeur oop, loer alkant toe uit, en sluip ligvoets gang-af en in by die badkamer. Daar lê dooie insekte in die muurlamp, en die reuk van Domestos walm uit die krip. Niklaas druk die drie toiletdeure een vir een oop om seker te maak dat niemand hom dalk later verras nie. Dan skuif hy die geheime paneel oop, en verdwyn in die donker bek van die gang. Die paneel skuif weer toe.

Die gang is bedompig, want dit het die laaste jaar of so in onbruik verval. Niklaas se voetstappe galm deur die nou ruimte met die stowwerige plastiekstoele. Die eerste kamer waaruit 'n blok lig instroom en wat hy vlugtig deur die eenrigtingglas betrag, is die "Jungle Room" - 'n lushof van breëblaarpotplante en opgestopte papegaaie. Op die bed, waarvan die deken met klein krokodilletjies bedruk is, gee Nombela, die Tropical Flower se enigste swart girl, 'n Taiwannees 'n ware smakie van Afrika.

Die "Starlight Room" is die volgende waarby Niklaas verbygaan. Op die maat van esoteriese musiek sprinkel 'n blink bal ligspatsels teen die mure. Die professor in die Mitologie is besig om intieme foto's van 'n meisie te neem. Hy is in haar bra en broekie geklee. Sy gesig lyk heeltemal glad en afgerond - asof sy gelaatstrekke bloot met 'n skyfieprojektor daarop geprojekteer word.

Ook die "Mirror Room" en die "Gym Room" skuif by Niklaas verby voor hy uiteindelik

by die kamer is waarna hy soek: die kamer waarin Joe en Billy hulleself bevind, “The Room of Pleasure and Pain”. Aan hake teen die mure hang karwatse, lepels en tepelklampe. In Billy se hand is ’n dik leerriem waarmee sy Joe kasty.

Nie een van dokter Gibbro se remedies het vrugte afgewerp nie. Joe perform, lyk en voel goor. “Ek voel nie lekker nie,” protesteer hy. Sy onderbroek is klewerig van die salf en hy vermoed dat hy te veel van Bobo se rooi pilletjies gedrink het. Sy palms is sweterig, hy’t steekpyne op sy maag en sy kop voel swaar. “Los my nou ’n bietjie,” pleit hy, maar Billy wiks hom weer dat die rooi haal lê.

Niklaas kan sy oë nie wegskeur van Joe wat eers hierdie kant toe en dan daardie kant toe krul om Billy se sweep te ontwyk nie. Dis ’n gans ander Billy as die een wat so sagkens oor Niklaas streel wanneer hulle saam op hierdie bed is. Haar onderlip bewe en wanneer motorligte kortstondig deur die kamer skuif, kan Niklaas sien hoe strak haar oë is.

Die volgende klap van die sweep ruk hom uit sy beswyming. Hy beter gou speel: Ringlip sal kort voor lank begin roer. Hy staar ’n oomblik na die glimmende staal van sy pistool, deaktiveer dan die veiligheidsknip, en trek ’n stroom lug diep in sy longe in.

Aan die ander kant van die glas is dinge nou ook aan die gebeur. Joe Perreira het oplaas genoeg van Billy en haar gekoggel gehad. Sy is eenvoudig té ywerig met die sweep. “Jou psychotic teef!” sis hy, en sy vingers hark oor die deken soos hy homself regop probeer trek.

“Dissipline, Joe!” roep sy, en begin na die hoek van die vertrek retireer.

Joe skuifel hortend nader, ’n mal lig in sy oë, en sy vingers gereed om te wurg.

Toe Billy se rug teen die agtermuur stamp, vou haar arms verdedigend oor haar gesig. Sy sien Joe se naderende gestalte en die deken wat hy agter hom aansleep. En dan sien sy uit die hoek van haar oog ook ’n blompot waarin ’n wierookstokkie smeul. Haar vingers sluit om die keel van die pot, en sy slinger dit in sy rigting. Maar hy koes en dit seil langs sy kop verby.

Al nader aan Niklaas tol die blompot, al nader aan die vollengte speel wat die gang waarin hy staan van die kamer skei. Al dringender tol dit - ’n woedende projektiel wat al groter op sy netvlies groei ...

’n Paar maande gelede het Niklaas een middag op sy balkon gesit toe ’n stasiewa oor die rooi verkeerslig onder in die straat skiet, reg voor ’n aankomende bakkie in. Die Hilux, wat aan die eienaar van Vlaeberg Recycling behoort het, was hoog gelaai met glasskerwe wat vir die plaaslike smeltery bestem was. Dit was die mooiste ongeluk wat Niklaas nog ooit gesien het. Die glas het in skitterende boë deur die lug gevee en toe klingelend op die teer gereën - kleure en klanke wat Niklaas nou weer ervaar toe die blompot met ’n sidderende slag deur die speel bars. Soos die krake sprei en al meer skerwe grond toe tuimel, word hy in sy volle glorie onthul.

Vir 'n sekonde of twee kan nóg hy, nóg Billy 'n geluid uitkry, en dan ontsnap 'n snik van verbasing uit haar keel. Joe Perreira se hande val tot langs sy sye, en beweeg dan stadig tot oor sy bekkengedeelte. Ook hý sukkel om sin van die situasie te maak, maar later kry hy tog sy kop agtermekaar. Hy raap die riem op wat oor die voetenent van die bed lê. “Fokken loerder!” roep hy en storm op die ongenooide indringer af.

Niklaas besef dat die oomblik van waarheid aangebreek het, die oomblik waarvoor die jare in die Mag en die sukkeljare daarna hom geslyp het, die oomblik wat die skaal uiteindelik in sy guns sal swaai. Billy se oë brand onseker in syne, en dan byt hy op sy lip en kry vir Joe onder skoot.

Glasskerwe kraak onder Joe se kaal voete.

Billy gil, haar hande aan weerskante van haar gesig.

Die Parabellum se loop lig, en ruk toe Niklaas die sneller trek.

In plaas daarvan om trompop gestuit te word, hou Joe aan kom. Maar op die agtergrond, in die hoek van die vertrek waarin sy die laaste drie jaar van haar lewe geslyt het, die vertrek waarin sy soms die gode gevloek en soms na 'n foto van 'n meisietjie wat op haar dag 'n eenhoring by Macassar gesien het, gekyk het, sak Billy inmekaar. Haar hals is rooi van die bloed wat ook oor haar leerpak en haar hande drup. Sy kyk verbysterd na Niklaas, voordat haar ooglede halfpad sluit en haar bene onder haar swik. Yswater flits deur Niklaas se are en die naklank van die skoot fluit in sy ore. 'n Mens oorleef nie só 'n skoot nie, dink hy. Billy stort grond toe, waar sy in 'n onnatuurlike posisie bly lê.

Joe Perreira het intussen vasgesteek. Hy staar verslae na die speëlskerwe, na die dooie prostituut en na sy eie bloeiende voete. En dan lig sy blik na Niklaas, wat besig is om sy arm teen die skerp rand van die spieël te kap en dan draai asof hy gereedmaak om weer te skiet. Joe sien hoe 'n glasstuk aan die man se voorarm kleef, dan loskom en grond toe val. Hy besluit dat hy genoeg vir een aand gehad het. Niklaas huiwer tussen Billy se geknakte figuur en die deur wat steeds aan sy skarniere swaai nadat Joe uitgestorm het. Maar dan kry sy waansin die oorhand en hy sit vir Joe agterna.

Af in die fluweelrooi gang van die Tropical Flower hardloop hulle, by die trap af, verby die verstarde mense in die onthaalarea, deur die swaaideurtjies en dan uit tot in die straat. Joe se wange dril in die vals lig van die straatlampe. Hy loer kort-kort om na die man wat met elke tree nader aan hom kom.

Hoog bo hulle hang die donker hemelruim en die verligte blou lugskippie van 'n plaaslike selfoonverskaffer. Joe is nou besig om spoed te verloor. Hy ruk tevergeefs 'n verlate supermarktrolleie voor sy agtervolger in. Sy pas raak al meer slingerend, en toe hy 'n halfblok verder oor die randsteen struikel, bly hy lê. Oomblikke later is Niklaas by en ruk hom om op sy

rug. Niklaas wil nog slaan, maar dan sien hy dat Joe klaar dood is ...

Hy pluk sy hand weg, en Joe rol terug na sy oorspronklike posisie. “Jou siek ...!” skree Niklaas, en begin die vleismassa skop. Hy is uitasem voor hy tot bedaring kom, staan dan ’n tree of twee terug en lig die loop van sy pistool. Die sneller druk al stywer teen sy vinger ... dan galm ’n skoot en Joe se lyk ruk. Na die geluid van ’n tweede en ook ’n derde skoot uitgesteef het, kan Niklaas mense in die verte hoor nader kom. Maar daar is nog een ding wat hy moet doen voor hy hom uit die voete kan maak. Hy swaai die kamera van sy heup af en buk af om ’n foto te neem.

27 Karnaval

Die middag is fel en wit en die teer van Voortrekkerweg maak blasies van die hitte. Die radiomas op Tygerberg tril in die deinsing. Niklaas vertrap sy skaduwee onder sy voete. Hy wens hy was gepantser soos ’n iettermag, dat hy hom in ’n bal kon oprol en só die wêreld buite hou. Maar alles is skynbaar vasbeslote om op hom inbreuk te maak, want vandag word in Voortrekkerweg karnaval gehou. Etlike paaie in die omgewing is gesluit, daarom moes Niklaas, wat bloot by die renbaan wil uitkom, doer parkeer en nader loop - téén die feestelike stroom in.

’n Casspir vorm die voorhoede van ’n stoet wat stadig straat af beweeg. “Stop Misdaad” verkondig baniere wat alkant teen die bakwerk van die weermagvoertuig hang, en “Stop Misdaad” galm dit deur die sersant wat bo deur ’n luikie peul se megafoon. “It can be beaten,” eggo die enorme toktokkies en liewenheersbesies wat namens Hospis agter op die volgende sierwa tiekiedraai. Die mense van Parow juig en kweel, en strooi munte en papiere - ’n opwelling van emosie wat historiese afmetings aanneem toe die derde sierwa verbykom. Dit is deur kundige modelbouers tot ’n onderwatertoneel omtower en tussen die korale skuil etlike Egoli-sterre. Hulle waai vir die feesgangers, en noodhulppersoneel beweeg in om te lawe waar nodig.

By ’n tafeltjie voor die Universal Café sit drie ou Grieke en kaartspeel: blomhemde, donkerbrille en Brylcreem. Hulle steur hulle min aan die gefuif. Eers toe die plaaslike hoërskool se orkes met ’n dawering van dromme en simbele verbykom, gevolg deur die trompoppiespan, kyk hulle op. Hul oumanstande is blink van die spoeg, hul oë op die tamboernooiens se bene. Dan fluister die een iets, pomp sy buurman in die ribbes, en al drie lag weer soos in die ou dae.

Die volgende voertuig in die optog is ’n kanariegeel bus waarop die logo van ’n Afrikaanse geselsradiostasie gevef is. Hierna volg verskeie vlotte wat deur plaaslike

sakeondernemings geborg is. Die dag se verrigtinge is deels daarop gemik om hulde aan die opmars van die industrie te bring. Apie's Panelbeating het 'n sierwa, so ook die plaaslike Cine's en 'n poolcare-onderneming; laasgenoemde se bydrae is 'n platboomvragmotor waarop 'n enorme blou Creepy Crawly van karton en plastiek troon.

Al dié feestelikheid is in skril kontras met die leegheid in Niklaas se gemoed. Hy sien die oop monde van die skare en die muntstukke wat in boë deur die lug trek. 'n Onophoudelike gejuig en getrompetter neul in sy ore. Toe hy dit nie meer kan vat nie, steek hy vas. 'n Rilling hardloop deur sy nek, dan draai hy en mik in 'n systraat af.

Die son val op posbusse, op 'n dreunende transformator, op 'n plataan wat stomp teen die grond afgesaag is. Die teer onder Niklaas se voete is bulterig opgedruk, en hy is meteens bewus van die dooie wortels daaronder. Hy stap haastig aan, bang dat hulle sal roer en deur die swart grond opbeur en oor hom vou. In sy gedagtes hoor hy weer die skoot en sien hy vir Billy struikel, 'n blik van pyn en verbasing op haar gesig. Haar woorde en profiel, haar sagte lyf toe hulle oor die dansbaan van die Tropical Flower getol het, is 'n dowwe herinnering in sy kop. Hoe kon hy haar daar tussen die glasskerwe laat lê het? Hy sien sy geboë silhoeët in 'n agtersteeg onder brandtrappe en telefoondrade. En dan stol die wêreld nogmaals tot Billy wat op die smerige vloer lê, haar arm onnatuurlik onder haar ingevou. Hoekom het hy nie teruggegaan en sy lippe vir oulaas teen haar warm vel gedruk nie?

Sy vingers reik na die dofgevatte foto in sy sak. Dis 'n skamele troos, dink hy, maar dis al wat ek het - 'n one-man ticket uit hierdie godverlate stad waar Billy op elke straathoek staan en haar hand na my uitsteek. Hy sluk, en bring die foto nader aan sy gesig: oopoog lê Joe Perreira, sy lyf klam van die sweet, sy mond half-oop asof hy vir oulaas oor hierdie vernedering wil protesteer. Sy borskas is gehawend van die wonde.

Niklaas klem die glanspapier stywer vas. Hy verhoog sy pas, en kort voor lank is hy by die hekke van die renbaan. Dis die racing club se af-Saterdag en die terrein is verlate. Die pawiljoen bak in die son en 'n chips-papier waai oor die stil, blou baan.

Niklaas word sonder enige gesukkel by Die Baas se kantore ingelaat. Die feestelikheid in Voortrekkerweg word hier voortgesit. Die dood van Joe Perreira - "prominente plaaslike besigheidsman" soos *Die Burger* vanoggend na hom verwys het - het Die Baas se meelopers nie onaangeraak gelaat nie. Musiek pols uit 'n massiewe stereo, en linte dartel aan die dakwaaier. Halfleë bottels staan oral rond of word na lippe gelig. In die middel van die vloer, in 'n klein arenatjie omspan met ogiesdraad, is daar, as deel van die feesverrigtinge, 'n haangeveg aan die gang.

Die een haan het 'n kleur waarvoor daar, selfs in die binnekringe van kapokgevegte, geen

spesifieke woord bestaan nie - iets tussen roesbruin, kiaan en koper. Die ander is wit met skerp pote en persrooi en beweeglike belle. Om en om dans die twee - in en uit Niklaas, wat gefassineerd toekyk, se gesigsveld.

Die kring toeskouers is duidelik in twee groepe verdeel, en elk moedig hulle pluimvoël luidrugtig aan. Noel Rosenkowitz behartig die weddery. Hy moet bakstaan om al die note wat na hom uitgehou word, in te samel, en terselfdertyd te keer dat hy nie in die maling sy brose neus van voor af traumatiseer nie.

Die hane het mekaar nou behoorlik getakel. Die wit Australorp kap en hark met sy pote, sy vlerke gesprei om sy balans te behou. Twee, drie maal krap sy naels oor sy opponent se kop, en gou begin bloed wel en in die kwaai oë afloop. Die gewonde probeer homself moedig teësit deur sy aanvaller in die bors te pik, maar die Australorp het nou behoorlik vlamgevat en bevlieg hom keer op keer. Pote trap, snawels ruk en skeur, en bloeddruppels spat oor die teëls.

En dan, terwyl die manne gil en Noel 'n pak vyftigrandnote laat sweepsag, het die vreemdkleurige haan genoeg gehad. Hy trap wankelrig rond, kantel dan om en begin ruk. 'n Halfminuut later lê hy stil, sy dun tong roerloos op die grond.

Helfte van die manne juig, en klim oor mekaar om by Noel en sy geldtrommel uit te kom.

Die wenhaan stryk met sy snawel oor sy bors. Hy knip-knip sy oë, kiel dan vooroor en kom nie weer regop nie.

Die uitslag moet na "onbeslis" verander word.

Die manne, wat nou feitlik almal afgehaal lyk, raak geleidelik weer van hul omgewing bewus. Toe hulle na Niklaas draai, kan hy hulle wenkbroue sien lig en die bewondering in hul ganse houding lees. Hy stap fier deur die vertrek, tot by Die Baas se kantoordeur wat een van die manskappe vir hom ooptrek.

Die Baas sit agter sy lessenaar, 'n kopie van *Dog's World* voor hom op die tafel. Links van hom is Pylstert - effe onvas op sy voete - besig om die naakte marmernimf te masseer.

Niklaas stap tot voor die lessenaar, en leun oor na Die Baas. "Hello," sê hy.

Die Baas grawe met 'n wysvinger tussen sy tande.

Niklaas trek die foto uit sy sak en gooi dit op die houtblad neer.

"Jy wou die vark dood hê," sê hy, en tik op Joe se bebloede beeld. "Wel, hoe lyk hy vir jou?"

Niklaas het verwag Die Baas sou heelwat meer verbaas wees. Want die man trek eenvoudig sy vinger uit sy mond, reik dan na sy tjekboek wat ook op die lessenaar lê. Dis nie nodig om sy vingerpunte nat te lek voor hy dit oopslaan nie. Sonder om iets te skryf of eers sy Parker op te tel, skuif hy die boekie tot voor Niklaas.

“Jy’s net mooi ’n kwartier te laat, my vriend,” sê hy.

Op die teenblad van die laaste tjek wat uitgeskryf is, staan daar, in sy flamboyante handskrif: *Diverse uitgawes: R50 000.*

En dis eers tóé dat Niklaas van die daggareuk in die kamer bewus word.

Pylstert gee ’n dronk laggie en moet aan die nimf hang vir ondersteuning. Ook Die Baas glimlag. “Taai tye,” sê hy, en sy vinger reik weer in die rigting van sy mond.

En dan, in een asemteug, kruip Niklaas se hand onder sy baadjie in, ruk sy Parabellum uit en druk dit in Die Baas se gesig. Die oë agter die brilglase is meteens waterig en verskrik en loer sydelings na Pylstert. Dié het blitssnel ook sy pistool uitgepluk en dit op Niklaas gerig. ’n Oomblik kruip verby, terwyl ’n sweetdruppel oor Die Baas se wang vloei, terwyl die standbeeld vorentoe en agtertoe wieg, en twee pistole aan die punt van uitgestrekte arms bewe. Die Baas se bril skuif vanself teen sy neusbrug af.

Niklaas weet as hy die sneller trek, is hy dood. Nog voor die galm van die skoot uitsterf, nog voor Die Baas se harsings die Oosterse skildery teen die agtermuur tref, sal Pylstert se vinger styftrek en hom ook die ewigheid instuur. Dis asof Niklaas se ganse lewe in hierdie een oomblik saamgetrek word, soos ’n motorwrak in die staalpers van ’n skrootwerf gekompakteer word. Die aantreklikheid van die vyftigduisend rand, tesame met sy haat vir Joe Ferreira, was die elektromagneet wat hom van sy koers gelig en soos ’n vuurwa aan ’n hyskraan ketting op hierdie vernietigingsbaan geplaas het. Al wat nou oorbly, is dat die spel enduit gespeel word, voor die pers se kake sak en alles in swart vergetelheid dompel.

Niklaas sien ’n seuntjie met ’n trapfiets in ’n Boksborgse straat afry terwyl ’n brak swaaistert saamdraf. Hy sien Lulu se laggende gesig afgeëts teen die strandsambrele van Victoriabaai, ’n gesig wat vervloei tot dié van Billy wat aan die onderpunt van die Tropical Flower se trap huiwer en vir hom glimlag. En dan swaai ’n kegelbal in ’n kwartsirkel deur die lug, ’n skoot klap in ’n beklemmende gangetjie, en hy sien Billy tussen ontelbare glasskerwe grond toe tuimel.

Buite beweeg die optog nou digby die renbaan verby. Te midde van die jolyt hoor Joep en Magriet nie eens die knal en die een wat direk daarna volg nie. Hulle kyk na die dansende mense en die helderkleurige sierwaens en na ’n seuntjie wat spring vir die toutjie van ’n ballon wat hom so byna ontglip het. Hulle glimlag, en draai dan hand aan hand in ’n systraat af. Op die volgende straathoek moet hulle wag dat ’n ligblou Datsun verbyry voor hulle kan oorstap. Hul weerkaatsings gly langs mekaar oor die bakwerk. Dan stap hulle verder, en Magriet vat ’n speelse hap van die spookasem wat Joep tussen hulle hou.

In sy ligblou Datsun, wat nou nie veel meer as 'n mobiele bom is nie, deurkruis Sybrand Ploff Parow se strate. Sy hare is kort teen sy kopvel afgeskeer en sy oë is wild maar wakker - op die uitkyk vir enige potensiële teiken. Hy reik na sy bottel Cough-no-More, en hou dit teen die lug. Yes, dink hy, daar is nog lekker baie oor. Dan skuif sy oë weer oor die wêreld, oor al die mense wat hom so diep teleurgestel het. Hy sien hulle voor hom, langs hom, in die Datsun se truspieël. Hy lees hulle leuens op padtekens en in winkelfronte. Hy hoor hulle boodskappe deur telefoonlyne en deur die waterpype onder die grond sing. “Die jirre weet,” prewel hy, “die jirre weet, julle gaan nog jammer wees.”